

Natura 2000-gebied Oosterschelde

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2008/23/EG van 12 november 2007 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van een eerste bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 12);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Oosterschelde**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H1160 Grote, ondiepe kreken en baaien
 - H1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende planten
 - H1320 Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)
 - H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)
 - H7140 Overgangs- en trilveen
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H1340 *Noordse woelmuis
 - H1365 Gewone zeehond

Artikel 2

Het besluit tot aanwijzing van het gebied Oosterschelde als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 28 november 1989 (J.897372; Stcrt. 1989, nr. 236), voor zover niet van toepassing op het deelgebied Markiezaatsmeer, wordt als volgt gewijzigd:

- a. de begrenzing van het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- b. de Nota van toelichting wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit;
- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG:

- A007 Kuifduiker
- A026 Kleine zilverreiger
- A034 Lepelaar
- A037 Kleine zwaan
- A045 Brandgans
- A081 Bruine kiekendief
- A103 Slechtvalk
- A132 Kluut
- A138 Strandplevier
- A140 Goudplevier
- A157 Rosse grutto
- A191 Grote stern
- A193 Visdief
- A194 Noordse stern
- A195 Dwergstern

- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG:

- A004 Dodaars
- A005 Fuut
- A017 Aalscholver
- A043 Grauwe gans
- A046 Rotgans
- A048 Bergeend
- A050 Smient
- A051 Krakeend
- A052 Wintertaling
- A053 Wilde eend
- A054 Pijlstaart
- A056 Slobeend
- A067 Brilduiker
- A069 Middelste zaagbek
- A125 Meerkoet
- A130 Scholekster
- A137 Bontbekplevier
- A141 Zilverplevier
- A142 Kievit
- A143 Kanoet
- A144 Drieteenstrandloper
- A149 Bonte strandloper
- A160 Wulp
- A161 Zwarte ruiter
- A162 Tureluur

A164 Groenpootruiter
A169 Steenloper

e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 genoemde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied **Oosterschelde**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 4

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
w.g. G. Verburg

Dit besluit, de kaart en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in de onderstaande vestigingen van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit:

- Vestiging Noord: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN;
- Vestiging Oost: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER;
- Vestiging West: Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT;
- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

De terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen van de betreffende gemeente(n), in de kantoren van de waterschappen waaronder het gebied valt en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het besluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minInv.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen tot zes weken ná de eerste dag van de terinzagelegging beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Oosterschelde waarin opgenomen:

Nota van toelichting bij de aanwijzing van Oosterschelde als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede Nota van toelichting bij de wijziging van besluit J.897372 tot aanwijzing van Oosterschelde als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Oosterschelde aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt met dit besluit het besluit tot de aanwijzing van Oosterschelde als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Oosterschelde, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en soorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

Artikel 2 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit, geheel ingetrokken. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

In artikel 3 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een bepaalde instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft zowel betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten als op de in artikel 2 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura 2000-gebied Oosterschelde, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 4 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting worden de aanwijzingen op grond van de Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld of die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht. In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" of "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van omvang leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van kwaliteit van leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrictlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Oosterschelde aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrictlijn (verder aangeduid als "Habitatrictlijngebied"). Het gebied is, in combinatie met de Yerseke en Kapelse Moer, in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Oosterschelde" en onder nummer NL3009016 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is onder meer aangewezen voor één prioritaire habitatsort in de zin van artikel 1 van de Habitatrictlijn. Yerseke en Kapelse Moer zal te zijner tijd apart worden aangewezen en samengevoegd met het met het gelijknamige Vogelrichtlijngebied (landelijk gebiedsnummer 121).

Het gebied is op 28 november 1989 (J.897372) onder de naam "Oosterschelde" ook aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Deze aanwijzing betreft zowel de Oosterschelde als het ten oosten van de Oesterdam gelegen Verdrongen Land van het Markiezaat van Bergen op Zoom (Markiezaatsmeer). Bij de Europese Commissie is het Vogelrichtlijngebied Oosterschelde bekend onder nummer NL1000018 (deelgebied Markiezaatsmeer heeft een apart nummer (NL3009015)). Het bestaande Vogelrichtlijnbesluit J.897372 is door middel van dit besluit gewijzigd voor zover het betrekking heeft op de Oosterschelde. Dit besluit blijft ongewijzigd voor wat betreft het deelgebied Markiezaatsmeer, dat in een later stadium als afzonderlijk Natura 2000-gebied zal worden aangewezen.

Met betrekking tot het Vogelrichtlijngebied kan er in dit besluit naast mogelijke grenswijzigingen ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Het Natura 2000-gebied Oosterschelde (landelijk gebiedsnummer 118) omvat derhalve het Vogelrichtlijngebied Oosterschelde en het Habitatrictlijngebied Oosterschelde. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrictlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)¹. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)².

Het Natura 2000-gebied Oosterschelde ligt in de provincie Zeeland en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Goes, Kapelle, Noord-Beveland, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Steenberg, Tholen en Veere.

2.1 Beschermd natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten³. Het beschermd natuurmonument Oosterschelde-binnendijks is aangewezen op 23 mei 1990 (NMF-90-6206; Stcrt. 1990, nr. 253).

Het staatsnatuurmonument Oosterschelde-binnendijks is aangewezen op 20 december 1990 (NMF-90-9085; Stcrt. 1990, nr. 253).

Het beschermd natuurmonument Oosterschelde-buitendijks is aangewezen op 23 mei 1990 (NMF-90-6207; Stcrt. 1990, nr. 253).

Het staatsnatuurmonument Oosterschelde-buitendijks is aangewezen op 20 december 1990 (NMF-90-9086; Stcrt. 1990, nr. 253).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5).

De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

¹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

² Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het gebied Oosterschelde is een onderdeel van het voormalige estuarium van de Schelde. Het is een grootschalig getijdenlandschap met een grote mate van natuurlijkheid. In 1986 is de Oosterschelde van de zee afgesloten door een stormvloedkering, die de getijdenwerking nog in enige mate toelaat. Als gevolg van de getijdenstromen vinden erosie- en sedimentatieprocessen plaats die resulteren in een wisselend patroon van schorren, slikken en droogvallende platen (het intergetijdengebied) met een vaak grillige structuur, ondiep water en diepe getijdengeulen. In de monding van de Oosterschelde bevinden zich de diepste stroomgeulen die plaatselijk een diepte bereiken van 45 meter. Tussen deze stroomgeulen en in het gebied ten oosten van de Zeelandbrug bevinden zich uitgestrekte gebieden met ondiepe wateren met zandbanken. In het oosten en noorden van het gebied komen grote oppervlakten slikken voor. Binnendijks worden langs de oever een groot aantal karrevelden, inlagen, kreekrestanten en een tweetal eendenkooien tot het gebied gerekend. Deze gebieden bestaan voornamelijk uit vochtige graslanden en open water.

Het water, het intergetijdengebied en de binnendijks gelegen gebieden vormen tezamen een grote variatie aan milieutypen. Deze variatie aan milieutypen wordt bepaald door factoren als getij, stroming, watertemperatuur, zoutgehalte, vochthuishouding, hoogteligging, waterkwaliteit en sedimentsamenstelling.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Oosterschelde behoort tot het Natura 2000-landschap "Noordzee, Waddenzee en Delta".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrichtlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁴.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁵.

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoopeisen van de betrokken vogelsoorten. De Oosterschelde is aangewezen als Vogelrichtlijngebied onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van ondiep water, zandplaten, slikken, schorren en binnendijkse (meestal zilte) moerassen en wateren die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als broed-, rui-

⁴ De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁵ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

of overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/ of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.⁶

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Op hoofdlijnen bestaat het Natura 2000-gebied uit de volgende deelgebieden: de binnendijkse gebieden (zijnde een groot aantal zogenaamde inlagen) en de buitendijkse gebieden (dit is het water van de Oosterschelde inclusief de vaargeulen, schorren en zandplaten).

Het Natura 2000-gebied beslaat een totale oppervlakte van circa 36.980 ha. De in hoofdstuk 2 genoemde natuurmonumenten (circa 24.660 ha) vallen in hun geheel binnen het Natura 2000-gebied. Voor de exacte oppervlakte wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. De vermelde cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

De begrenzingen van het Vogelrichtlijngebied en van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd⁷:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht. (°)
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- Onlogische verschillen (<25 ha) tussen Vogel- en Habitatrichtlijngebied zijn opgeheven door de meest ruime grens aan te houden.
- Waterkerende dijken zijn buiten de begrenzing gebracht met dien verstande dat de grens langs de Oosterschelde ten behoeve van de duidelijkheid is gelegd op de buitenkruinlijn van de primaire waterkering.
- De begrenzing is afgestemd op die van de (voormalige) natuurmonumenten opdat deze geheel binnen het Vogel- en Habitatrichtlijngebied vallen.
- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving⁸, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

Het gebied Yerseke en Kapelse Moer, dat tezamen met Oosterschelde als één Habitatrichtlijngebied is aangemeld, wordt aangewezen als afzonderlijk Habitatrichtlijngebied en samengevoegd met het gelijknamige Vogelrichtlijngebied (gebiedsnummer 121). Het Markiezaatsmeer, waarvan de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied indertijd is gecombineerd met die van de Oosterschelde, wordt

⁶ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

⁷ Wijzigingen aangeduid met een nulletje (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

⁸ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

wegens het overwegend zoete karakter nu beschouwd als een afzonderlijk Vogelrichtlijngebied. De instandhoudingsdoelstellingen voor dit gebied worden in een afzonderlijk besluit vastgesteld (gebiedsnummer 127).

De volgende gebiedsdelen, die betrekking hebben op bestaande of verworven nieuwe natuur, zijn aan het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) toegevoegd (verwerving en inrichting van nieuwe natuur is meestal geschied in het kader van de uitvoering van het Plan Tureluur):

- Bootspolder (9,3 ha) bij Burghsluis ten behoeve van de ontwikkeling van zilte pionierbegroeiing (H1310) en van leefgebied voor de noordse woelmuis (H1340).
- Prunjepolder (241 ha) tussen Serooskerke en Moriaanshoofd/Prommelsluis ten behoeve van ontwikkeling van zilte pionierbegroeiingen (H1310), schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (H1330B) en van leefgebied noordse woelmuis (H1340).
- Zuidkust Schouwen tussen Prommelsluis en Zierikzee (49 ha) ten behoeve van de ontwikkeling van zilte pionierbegroeiingen (H1310) en schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (H1330B) en van leefgebied voor de noordse woelmuis (H1340).
- Westelijk deel (12 ha) van de Schouwse Inlagen en Karrevelden (Inlagen Levensstrijd) ten zuidwesten van Zierikzee, schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (H1330B). Dit deelgebied was reeds onderdeel van het Vogelrichtlijngebied.
- Kleine Beijerenpolder (13 ha) ten oosten van Ouwkerk. Gelijktrekking met Vogelrichtlijngebied (zie onder).
- Eendenkooi Anna Jacobapolder (9,8 ha). Gelijktrekking met Vogelrichtlijngebied (zie onder; ten dele ook (voormalig) beschermd natuurmonument).
- Bruintjeskreek, St. Philipsland (33 ha waarvan 26 ha reeds Vogelrichtlijngebied, tevens beschermd natuurmonument).
- Inlaag Stavenisse (2,8 ha), ontwikkeling van zilte pionierbegroeiingen (H1310).
- Heideweg in de Noordpolder bij St. Maartensdijk (13 ha), ontwikkeling van zilte pionierbegroeiingen (H1310).
- Uitbreiding Scherpenissepolder ten zuiden van Scherpenisse (19 ha), ontwikkeling van schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (H1330B).
- Schakerloopolder ten zuidwesten van Tholen (42 ha; ook aangeduid als Karrevelden Oesterdam), ontwikkeling van zilte pionierbegroeiingen (H1310) en schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (H1330B).
- Deessche Watergang bij Kattendijke (21 ha, Vogelrichtlijngebied en (voormalig) beschermd natuurmonument), voorkomen schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (H1330B).
- Kreekrest Leendert Abrahampolder (2 ha), gelijktrekking Vogelrichtlijngebied.
- Bokkegat (8 ha), gelegen ten oosten van Wissekerke, gelijktrekking Vogelrichtlijngebied.

De volgende gebiedsdelen, die betrekking hebben op bestaande of verworven nieuwe natuur, zijn aan het Vogelrichtlijngebied toegevoegd (zie de detailkaarten in bijlage A). Tenzij anders aangegeven betreft dit (binnendijkse) terreinen die fungeren als hoogwatervluchtplaats voor watervogels die in het intergetijdengebied van de Oosterschelde voedsel zoeken. Sommige terreinen vervullen ook een functie als broedplaats voor vogels waarvoor het gebied is aangewezen.

- Bootspolder (9,3 ha) bij Burghsluis.
- Schelphoek bestaande uit een buitendijks en een binnendijks deel (80 ha), gelijktrekking met het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld).
- Prunjepolder tussen Serooskerke en Prommelsluis (430 ha).
- Zuidkust-Schouwen tussen Prommelsluis en Zierikzee (167 ha).

- Zuidhoekinlaag (noordelijk deel) en De Val (tezamen 29 ha). De betreffende percelen maken reeds deel uit van het Habitatrichtlijngebied.
- Kleine Beijerenpolder (13 ha) ten oosten van Ouwerkerk.
- Uitbreiding Eendenkooi Anna Jacobapolder (4 ha).
- Uitbreiding Bruintjeskreek (7,2 ha), St. Philipsland.
- Rammegors ten zuidoosten van St. Philipsland (143 ha), gelijktrekking met het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld), tevens onderdeel van het (voormalig) beschermd natuurmonument.
- Uitbreiding Van Haaftenpolder (52 ha), reeds Habitatrichtlijngebied.
- Inlaag Stavenisse (2,8 ha).
- Heideweg in de Noordpolder bij St. Maartensdijk (13 ha).
- Uitbreiding Scherpenissepolder ten zuiden van Scherpenisse (190 ha), grotendeels reeds Habitatrichtlijngebied, zie boven.
- Schakerloopolder ten zuidwesten van Tholen (42 ha).
- Waterhoefje (7,5 ha), grenzend aan de Inlaag Vlietepolder, gelijktrekking met Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld).

Ten opzichte van het ontwerp zijn de volgende wijzigingen in het Vogelrichtlijngebied en het Habitatrichtlijngebied opgetreden (verwerkt in de twee vorige alinea's) (°):

- Uitbreiding Deessche Watergang bij Kattendijke (12 ha) is vervallen, omdat recent is gebleken dat ontwikkeling van zilte vegetaties hier niet meer worden voorzien;
- Uitbreiding Inlaag Katshoek ten zuiden van Kats (3,7 ha) is vervallen omdat is gebleken dat ontwikkeling van zilte vegetaties hier niet goed mogelijk is; .
- Het deelgebied Prunjepolder is uitgebreid (35 ha) met enkele percelen ten oosten van de Heerenkeet (Zwaardweg/ Boogerdweg);
- Ten westen van Zierikzee zijn enkele percelen ten zuiden en westen van de Levensstrijdweg toegevoegd (13 ha).

De volgende gebiedsdelen komen te vervallen als onderdelen van het Vogelrichtlijngebied (zie de detailkaarten in bijlage A):

- Deel van een bouwlandperceel (1,4 ha) ten noorden van de Kreekrest Leendert Abrahamapolder ten zuiden van Kats, dit stuk grond is indertijd ten onrechte bij de aanwijzing aangezien als nog intact zijnd deel van het kreekrestant.
- Westelijk deel van de Oud-Noord-Bevelandpolder (7 ha) waar vóór de aanwijzing van de Oosterschelde als Vogelrichtlijngebied (1989) een camping is aangelegd.
- Jacobahaven (19 ha) in de noordwestpunt van Noord-Beveland, deze haven is niet van belang voor de watervogels waarvoor de Oosterschelde is aangewezen.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen⁹. Paragraaf 4.2.3 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde habitattypen en (vogel)soorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elk habitatype en van elke soort waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.3 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrichtlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Tenslotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrichtlijngebied.

⁹ Prioritaire habitattypen en habitatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I¹⁰)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrictlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁷.

H1160 Grote, ondiepe kreken en baaien
Verkorte naam Grote baaien

H1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten
Verkorte naam Zilte pionierbegroeiingen

betreft het subtype:

H1310A Zilte pionierbegroeiingen (*zeekraal*)

H1320 Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)
Verkorte naam Slijkgrasvelden

H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)
Verkorte naam Schorren en zilte graslanden

betreft de subtypen:

H1330A Schorren en zilte graslanden (*buitendijks*)

H1330B Schorren en zilte graslanden (*binnendijks*)

H7140 Overgangs- en trilveen
Verkorte naam Overgangs- en trilvenen

betreft het subtype:

H7140B Overgangs- en trilvenen (*veenmosrietlanden*)

4.2.2 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II¹⁰)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁷.

H1340 *Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus arenicola*)

H1365 Gewone zeehond (*Phoca vitulina*)

¹⁰ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

4.2.3 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

- A007** Kuifduiker (*Podiceps auritus*)
- A026** Kleine zilverreiger (*Egretta garzetta*)
- A034** Lepelaar (*Platalea leucorodia*)
- A037** Kleine zwaan (*Cygnus columbianus*)
- A045** Brandgans (*Branta leucopsis*)
- A081** Bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*) (°)
- A103** Slechtvalk (*Falco peregrinus*)
- A132** Kluut (*Recurvirostra avosetta*)
- A138** Strandplevier (*Charadrius alexandrinus*)
- A140** Goudplevier (*Pluvialis apricaria*)
- A157** Rosse grutto (*Limosa lapponica*)
- A191** Grote stern (*Sterna sandvicensis*)
- A193** Visdief (*Sterna hirundo*)
- A194** Noordse stern (*Sterna paradisaea*)
- A195** Dwergstern (*Sterna albifrons*)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

- A004** Dodaars (*Tachybaptus ruficollis*)
- A005** Fuut (*Podiceps cristatus*)
- A017** Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*)
- A043** Grauwe gans (*Anser anser*)
- A046** Rotgans (*Branta bernicla*)
- A048** Bergeend (*Tadorna tadorna*)
- A050** Smient (*Anas penelope*)
- A051** Krakeend (*Anas strepera*)
- A052** Wintertaling (*Anas crecca*)
- A053** Wilde eend (*Anas platyrhynchos*)
- A054** Pijlstaart (*Anas acuta*)
- A056** Slobeend (*Anas clypeata*)
- A067** Brilduiker (*Bucephala clangula*)
- A069** Middelste zaagbek (*Mergus serrator*)
- A125** Meerkoet (*Fulica atra*)
- A130** Scholekster (*Haematopus ostralegus*)
- A137** Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula*)
- A141** Zilverplevier (*Pluvialis squatarola*)
- A142** Kievit (*Vanellus vanellus*)
- A143** Kanoet (*Calidris canutus*)
- A144** Drieteenstrandloper (*Calidris alba*)
- A149** Bonte strandloper (*Calidris alpina* ssp. *alpina*)
- A160** Wulp (*Numenius arquata*)
- A161** Zwarte ruiters (*Tringa erythropus*)
- A162** Tureluur (*Tringa totanus*)
- A164** Groenpootruiter (*Tringa nebularia*)
- A169** Steenloper (*Arenaria interpres*)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (1989) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting⁷.

4.3 Habitatrictlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van "drie belangrijkste gebieden" per subtype. Voor prioritaire habitattypen⁹ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden" en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van "vijf belangrijkste gebieden" per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹¹. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹². In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Habitat-type	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Oosterschelde ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H1160	5	1	ca. 35.100	A4 (>75%)	A4 (>75%)	ja
H1310A	3	3	ca. 2.200	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	nee
H1330A	3	3	ca. 9.900	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	ja
H1330B	3	2	ca. 1000	B2 (6-15%)	B2 (6-15%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitatype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitatype.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van het onder (a) genoemde selectiecriteria voor het habitatype is geselecteerd (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitatype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitatype in hectaren.
- (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Oppervlakte van het habitatype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor prioritaire soorten⁹ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden". Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen,

¹¹ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹² De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

zijn geen gebieden geselecteerd¹³. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹². In de onderstaande tabel zijn de habitattoorten vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattoorten waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.3).

Code	Soort	X ^a	Y ^b	Landelijke populatie ^c	% in Oosterschelde ^d	% in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
*H1340	Noordse woelmuis	10	10	621	B1 (2-6%)	C (<2%)	nee
H1365	Gewone zeehond	5	5	4.200-5.500	C (<2%)	C (<2%)	nee

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor deze soort kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor de betreffende soort.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van het onder (a) genoemde selectiecriteria voor de soort is geselecteerd ($Y < X$ indien er minder dan X gebieden zijn waarin deze soort is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Landelijke voortplantingspopulatie in exemplaren of aantal bezette kilometerhokken (km²).
- (d) Populatiegrootte in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke populatie. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Populatiegrootte in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied.

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijgebied

De begrenzing van het Habitatrictlijgebied Oosterschelde is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Het open water en de slikken van de Oosterschelde maken deel uit van het habitatype grote baaien (H1160) dat het gehele buitendijkse getijdengebied omvat. Schorren met de habitattypen zilte pionierbegroeiingen (zeekraal) (1310A), slijkgrasvelden (H1320) en schorren en zilte graslanden (buitendijks) (1330A) zijn vooral aanwezig op de Rumoirt schorren (St. Philipsland), aan de zuidwestzijde van St. Philipsland (Dwars in de Weg), ten westen van St. Annaland (Tholen), Slikken van Viane (Ouwkerk), Dortsman (Tholen), ten oosten van Krabbendijke (Zuid-Beveland), Oesterput (Noord-Beveland) en verspreid op andere luwe plekken. Op de schorren bij Krabbendijke ligt ook de laatst bekende groeiplaats van klein slijkgras (kensoort van habitatype H1320; tegenwoordig bestaat dit habitatype geheel uit geïntroduceerd Engels slijkgras, die de kensoort heeft verdrongen).

Schorren en zilte graslanden (binnendijks) (1330B) komen vooral voor in de inlaten aan de zuidkust van Schouwen, tussen Zierikzee en Burghsluis. Het habitatype overgangs- en trilvenen in de vorm van veenmosrietland (H7140B) is aanwezig in enkele (zoete) inlagen van Noord-Beveland (Inlaag Vlietepolder, Wanteskuup, aanzet Inlaag Anna Frisopolder) maar ook in de Goesse Sas (ten noorden van Kattendijke).

De gewone zeehond (H1365) komt vooral in het mondingsgebied (Roggenplaat) voor maar ook verder oostelijk in de Oosterschelde. De noordse woelmuis (H1340) is recent vooral aangetroffen op Schouwen-Duiveland maar ook op St. Philipsland en Noord-Beveland: inlagen van Schouwen tussen Westenschouwen en Zierikzee (incl.

¹³ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeeprick (H1095), elft (H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijfhoren (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

Prunjepolder), krekengebied Ouwerkerk, Klein Beijerenpolder, De Maire (Oosterland), Rumoirt schorren (St. Philipsland), Inlaag Vlietepolder en Waterhoefje (Wissenkerke).

5. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitattypen en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Tevens is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest. Voor een beperkt aantal (vogel)soorten en habitattypen zijn op basis van artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 "complementaire doelen" geformuleerd. Het betreft (vogel)soorten en habitattypen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrichtlijndoelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrichtlijngebieden "ontwikkeldoelen" zijn toegekend. Met behulp van deze complementaire doelen is de realisering van de landelijke doelen beter gewaarborgd. Deze doelen maken volwaardig deel uit van de aanwijzingsbesluiten. De betreffende waarden worden niet aangemeld bij de Europese Commissie.

In bijlage B.4 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per habitattypen en per (vogel)soort.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹⁴ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrictlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H1160 Grote baaien

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting De Oosterschelde is het enige gebied waar dit habitatype in Nederland voorkomt. Kwaliteitsverbetering met betrekking tot de oppervlakte droogvallende platen, één van de ecotopen die onder dit habitatype valt en die een essentieel onderdeel vormt van dit gebied, wordt gezien de "zandhonger" niet realistisch geacht. De verwachting is dat de zandhonger tot een afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar leidt. Om deze achteruitgang tot staan te brengen of op z'n minst af te remmen zal met voorrang nader onderzoek plaatsvinden naar effectieve maatregelen op de korte en (middel)lange termijn. Kwaliteitsverbetering is gericht op herstel van een evenwichtige afwisseling van de deelecosystemen, herstel van kleinschalige zoet-zout gradiënten, van droogvallende mosselbanken en uitbreiding van zeegrasvelden.

H1310 Zilte pionierbegroeiingen

Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit zilte pionierbegroeiingen, zeekraal (subtype A).

¹⁴ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

Toelichting In het bekken van de Oosterschelde is het habitatype zilte pionierbegroeiingen, zeekraal (subtype A) nog slechts over kleine oppervlakten aanwezig door de erosie van de schorren. Binnendijks, in de inlagen en karrevelden, is echter nog een brede variatie en een aanzienlijke oppervlakte van zeekraalbegroeiingen aanwezig. Hier bestaan ook goede mogelijkheden voor uitbreiding van het subtype in de binnendijkse natuurontwikkelingsgebieden.

H1320 Slijkgrasvelden

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype slijkgrasvelden is waarschijnlijk uitsluitend in een vorm met de exoot engels slijkgras aanwezig. Deze vorm is vanuit het oogpunt van biodiversiteit niet van belang, maar omdat het habitatype plaatselijk een aanzienlijke oppervlakte inneemt, heeft het hier een duidelijke functie als beschermingszone tegen het eroderen van het habitatype schorren en zilte graslanden (H1330). Herstel van begroeiingen van klein slijkgras wordt als weinig haalbaar ingeschat.

H1330 Schorren en zilte graslanden

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A) en uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (subtype B).

Toelichting Het habitatype schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (H1330A) is langs de Oosterschelde als gevolg van het veranderde getij na de afsluiting sterk achteruitgegaan in oppervlakte en kwaliteit; zo is onder meer een groot deel van de lage schorren overwoekerd met engels slijkgras. Het wordt niet realistisch geacht om onder de huidige infrastructurele omstandigheden de kwaliteit te herstellen. Binnendijks, in de inlagen en karrevelden, komt het subtype schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (subtype B) in bijzondere vormen voor, met een grote variatie aan begroeiingstypen. Er zijn mogelijkheden voor uitbreiding van deze binnendijkse, zilte begroeiingen door middel van natuurontwikkeling.

H7140 Overgangs- en trilvenen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (subtype B).

Toelichting In een aantal zoete inlagen komt het habitatype overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (subtype B) voor, in een matige kwaliteit en over een geringe oppervlakte. Het betreft een zeldzame situatie in dit deel van het land; door successie zal het habitatype zich op de huidige locaties naar verwachting uitbreiden en soortenrijker ontwikkelen.

5.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

H1340 *Noordse woelmuis

Doel Uitbreiding omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De Oosterschelde levert een grote bijdrage aan de landelijke doelstelling voor de noordse woelmuis, een sterk bedreigde en internationaal belangrijke soort. De soort komt vooral binnendijks voor in inlagen en karrevelden, welke door hun geïsoleerde ligging en natuurlijke waterpeilfluctuaties een uitvalsbasis vormen voor deze soort in het

Deltagebied. Door verdere natuurontwikkeling van brakke en zoete moeraslanden in een gordel rondom de Oosterschelde is uitbreiding van het leefgebied te realiseren.

H1365 Gewone zeehond

Doel Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie ten behoeve van een regionale populatie van ten minste 200 exemplaren in het Deltagebied.

Toelichting De Oosterschelde kan een bijdrage leveren aan de regionale doelstelling van ten minste 200 exemplaren in het Deltagebied voor deze soort. Door het instellen van rustgebieden kan verstoring worden voorkomen.

5.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

A081 Bruine kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 19 paren.

Toelichting De landelijke staat van instandhouding is gunstig. De doelstelling voor het gebied is behoud, overeenkomstig de landelijke doelstelling. De populatie varieerde tussen 10 broedparen in 1995 en een voorlopig maximum van 24 broedparen in 2000. De draagkracht is gelijk aan het vijfjarig gemiddelde over de jaren 1999-2003 van 19 broedparen. Het gebied heeft niet voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zeeuwse Delta ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A132 Kluut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 2.000 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde, Zoommeer, Westerschelde & Saeftinghe en Markiezaat. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 8% en maximaal 19% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. De kluut is van oudsher een broedvogel waarvoor het gebied Oosterschelde een grote bijdrage leverde in de jaren tachtig (maximaal 109 paren). De populatie is in de jaren tachtig en negentig redelijk stabiel gebleven met een lichte inzinking halverwege de jaren negentig (minimum 136 paren in 1996), waarna een gestage toename is opgetreden tot 389 paren in 2003.

A137 Bontbekplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 100 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde, Westerschelde & Saeftinghe en Markiezaat. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008

broedde minimaal 19% en maximaal 34% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Na de vestiging aan het begin van de vorige eeuw nam de bontbekplevier geleidelijk toe in aantal tot in de jaren zeventig. Sedertdien beweegt het aantal broedparen zich tussen de 20 en 45, zonder een eenduidige trend (recent maximaal 34 paren in 1999). In dit gebied is de stand van de soort min of meer stabiel. Broedplaatsen met een grote bijdrage zijn de natuurontwikkelingsprojecten langs de kust van Tholen (Stinkgat en Noordpolder). Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet voor uitbreiding van de populatie gekozen gezien de onzekerheid in de ontwikkelingen in het Deltagebied. Mogelijkheden voor verbetering kwaliteit leefgebied zullen wel worden onderzocht.

A138 Strandplevier

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 220 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Duinen Goeree & Kwade Hoek, Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde, Zoommeer, Westerschelde & Saefthinghe en Markiezaat. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 0% en maximaal 11% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is een populatie op het relatief hoge niveau gewenst van minstens 9% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. De strandplevier is van oudsher broedvogel op (schelpen)strandjes langs de kust. Voor het in gebruik nemen van de stormvloedkering in 1986 broedden jaarlijks meer dan 30 paren in het gebied (bijvoorbeeld 1979 54 paren). Daarna namen de aantallen gestaag af tot een dieptepunt in 2001 met 0 paren. De door natuurontwikkeling gerealiseerde nieuwe broedgelegenheid in het noordelijke deel van de Prunje bood leefgebied aan 30 paren in 2002 en in 2003 werden in de Oosterschelde weer 16 paren geteld.

A191 Grote stern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 4.000 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Grevelingen, Oosterschelde en Westerschelde & Saefthinghe. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. De grote stern broedt verspreid over het Deltagebied in een beperkt aantal kolonies die geregeld van plaats wisselen. Het is daarom van groot belang op meerdere locaties waar de soort recentelijk heeft gebroed, aandacht te besteden aan behoud van het leefgebied. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 9% en maximaal 51% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Een recente broedplaats is de Flaauwers Inlaag. In de Oosterschelde wordt behoud nagestreefd omdat de

potentie van het gebied voor herstel onvoldoende is. Het gebied draagt bij aan de draagkracht ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A193 Visdief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 6.500 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde, Zoommeer en Westerschelde & Saeftinghe. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Verspreid langs de kusten van de Oosterschelde zijn van oudsher, relatief kleine, kolonies van de visdief te vinden. De recente toename komt overeen met het landelijke herstel van het dieptepunt eind jaren zestig. Maximaal werden in 2003 1.146 paren geteld. De belangrijkste broedplaatsen liggen langs de kust bij Serooskerke (bijvoorbeeld Flaauwers en Weevers Inlagen) met ongeveer de helft van de broedpopulatie van de Oosterschelde in 2002 (440 van de 820 paren). In de periode 1999-2008 broedde minimaal 9% en maximaal 20% van het regionale doelniveau van het Deltagebied. Ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet direct vereist, daar zich al jaren een geleidelijke toename aftekent.

A194 Noordse stern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting De noordse stern bereikt in het Deltagebied de zuidgrens van haar verspreiding. Jaarlijks komen in de hele delta 30–60 paren tot broeden waarvan doorgaans de helft in de Oosterschelde. Meestal broeden enkele paren bijeen in natuurontwikkelingsgebieden. Een relatief goed jaar was 2003 met 28 paren. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Deltagebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A195 Dwergstern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied als bijdrage aan de draagkracht voor de populatie van het Deltagebied van ten minste 300 paren.

Toelichting De regionale doelstelling van het Deltagebied heeft betrekking op de volgende gebieden: Haringvliet, Krammer-Volkerak, Grevelingen, Oosterschelde en Westerschelde & Saeftinghe. De populatie is alleen op regionaal niveau gedefinieerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. De verspreiding van de dwergstern hangt vooral samen met het aanbod aan geschikte schelpenrijke strandjes. Hoewel de dwergstern van oudsher een geregelde broedvogel is, fluctueren de aantallen sterk van slechts enkele paren tot meer dan 100 (gemiddeld in de periode 1993-2002 35 paren, minimaal 10 in 2000 en maximaal 73 in 2001). In recente jaren is de kust bij Serooskerke in trek: in 2002 broedden 40 paren op een nieuw aangelegd schelpeiland (Vogeleiland 't Heertje in de Schelphoek). In de periode 1999-2008 broedde minimaal 0% en maximaal 22% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied. Ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie in dit gebied niet direct vereist, daar zich in recente jaren een geleidelijke toename aftekent.

5.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A004 Dodaars

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 80 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen dodaars zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het betreft een concentratiegebied met de grootste bijdrage van de dodaars na het Veerse Meer, maar in het algemeen heeft de soort een diffuse verspreiding. De populatie is toegenomen, weliswaar met fluctuaties verbonden aan de strengheid van de winters, conform het landelijke aantalsverloop. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A005 Fuut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 370 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen futen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. De soort komt vooral voor in het najaar, met hoogste aantallen in augustus-december. Midden jaren negentig is de populatie toegenomen doordat de aantallen langer hoog bleven, daarna heeft een terugval plaatsgevonden en tenslotte een nieuwe toename. Dit patroon komt sterk overeen met dat van de middelste zaagbek (A069) en de aalscholver (A017). Behoud van de huidige situatie is voldoende want de vermoedelijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding ligt niet in dit gebied.

A007 Kuifduiker

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kuifduikers zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Grevelingen. Recent is de populatie sterk toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 360 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de aalscholver met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft vooral betrekking op de foerageerfunctie. De populatie is toegenomen in een enigszins fluctuerend patroon, dat sterk lijkt op dat van de fuut (A005) en de middelste zaagbek (A069) en waarschijnlijk is gestuurd door veranderingen in visbeschikbaarheid. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A026 Kleine zilverreiger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kleine zilverreigers zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied

levert de grootste bijdrage na de Grevelingen en de Westerschelde & Saefthinghe. Recent is de populatie sterk in aantal toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen lepelaars zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Recent is de populatie sterk in aantal toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

Toelichting Aantallen kleine zwanen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort vooral een functie als slaappleaats. De randen (met name inlagen van het gebied) hebben voor de soort een functie als slaappleaats voor vogels uit Schouwen-Duiveland, Tholen, Noord-Beveland en Zuid-Beveland. De slaappleaats is van regionale betekenis. Aantallen liepen midden jaren negentig op tot enkele honderden vogels, daarna was er sprake van een afname. Behoud van de huidige situatie is voldoende want de vermoedelijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding ligt niet in dit gebied.

A043 Grauwe gans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.300 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen grauwe ganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De slaappleaats is van regionale betekenis. De meeste grauwe ganzen foerageren in de landbouwgebieden rondom de Oosterschelde. Recent is de populatie sterk in aantal toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A045 Brandgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen brandganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en (recentelijk van regionale betekenis) als slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft alleen betrekking op de foerageerfunctie. Voor de slaappleaatsfunctie zijn geen aantallen bekend. Recent is de populatie sterk in aantal toegenomen ten gevolge van natuurontwikkeling in het kader van Plan Tureluur. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A046 Rotgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 6.300 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen rotganzen zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Waddenzee. Er was sprake van relatief hoge aantallen rond 1990, daarna is de populatie afgenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, want er is geen landelijke herstelopgave geformuleerd.

A048 Bergeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.900 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen bergeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Waddenzee en de Westerschelde & Saeftinghe. De populatie is toegenomen met enige fluctuatie. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A050 Smient

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 12.000 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen smienten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De slaappleaats is van regionale betekenis. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De Oosterschelde levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000-netwerk. De soort is een wintergast, verschijnt vanaf september, de meeste vogels zijn weer verdwenen in april. De populatie is toegenomen, vooral sinds 1997, met name rond natuurontwikkelingsgebieden die in het kader van Plan Tureluur zijn aangelegd. Belangrijke foerageergebieden zijn ook de Rammegors en de Zandkreek. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 130 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de krakeend met name een functie als foerageergebied. De populatietoename in de tweede helft van de jaren negentig lijkt na 2000 af te vlakken. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A052 Wintertaling

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.000 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen wintertalingen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. De soort is vooral aanwezig van augustus-april, hoogste aantallen in september-december. In de tweede helft van de jaren negentig is de populatie sterk toegenomen, evenals de smient (A050) met name rond natuurontwikkelingsgebieden als de Prunje en Scherpenissepolder. De wintertaling foerageert vooral op zaden langs begroeide randen van slikken en profiteert van vroege successiestadia in dynamische gebieden of na uitvoering van natuurontwikkeling. Zonder aangepast beheer kan een respons als in de Prunje en Scherpenissepolder tijdelijk zijn. Behoud van de huidige situatie is voldoende, want er is geen landelijke herstelopgave geformuleerd.

A053 Wilde eend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 5.500 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wilde eend met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Waddenzee, Westerschelde & Saefthinghe en Haringvliet. Sinds 2000 is er sprake van relatief hoge aantallen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A054 Pijlstaart

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 730 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen pijlstaarten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. De Oosterschelde levert in Nederland de grootste bijdrage na de Waddenzee en Westerschelde & Saefthinghe. De soort is een wintergast, aanwezig in oktober-maart. In de loop van de jaren negentig is de populatie toegenomen in een patroon dat sterk herinnert aan dat van smient (A050), slobbeend (A056) en wintertaling (A052). Behoud van de huidige situatie is voldoende, want er is geen landelijke herstelopgave geformuleerd.

A056 Slobbeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 940 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen slobbeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Oostvaardersplassen. De soort is een doortrekker, hoogste aantallen in september-november en maart/april en recent in hogere aantallen overwinterend. Vanaf 1998 is de populatie sterk toegenomen in een patroon dat sterk herinnert aan dat van smient (A050), pijlstaart (A054) en wintertaling (A052). De slobbeend foerageert veelal op plantaardig materiaal in slik of ondiep water langs begroeide oevers. Belangrijk zijn de schorren van Rattekaai/Eerste Bathpolder, Rammegors en Prunjepolder. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A067 Brilduiker

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 680 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen brilduikers zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert de grootste bijdrage in Nederland. De soort is een wintergast, vooral aanwezig in november-maart. De populatie is toegenomen tot midden jaren negentig en daarna weer afgenomen. Recent heeft enig herstel plaatsgevonden (patroon vertoont enige overeenkomst met dat van de duikende viseters). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A069 Middelste zaagbek

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 350 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen middelste zaagbekken zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Grevelingen. De soort is een wintergast, aanwezig in oktober-april. Aanvankelijk vertoonde het aantalsverloop een sterke najaarspiek in oktober, maar midden jaren negentig is de populatie toegenomen doordat de vogels meer bleven overwinteren, met name in het oostelijke deel van het gebied. Daarna heeft een afname plaatsgevonden en tenslotte weer een nieuwe toename. Dit patroon komt sterk overeen met dat van de fuut (A005) en de aalscholver (A017) en heeft mogelijk te maken met veranderingen in lokaal voedselaanbod of doorzicht. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A103 Slechtvalk

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen slechtvalken zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied. Het gebied levert de grootste bijdrage in Nederland na de Waddenzee. Er is sprake van een forse doorgaande populatietoename, net als in andere delen het land. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A125 Meerkoet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied. Populatieaantallen fluctueren, na 2000 waren de aantallen relatief hoog.

A130 Scholekster

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 24.000 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Ondanks de bijdrage van de Oosterschelde aan de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is gekozen voor behoud, omdat herstel gezien de "zandhonger" niet realistisch wordt geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 hectare per jaar. Om deze achteruitgang zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden.

Aantallen scholeksters zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied en slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Waddenzee. De soort is vooral aanwezig in najaar en winter, hoogste aantallen in augustus-februari. Verplaatsing van mosselpercelen naar dieper water en toenemende kokkelvisserij verlaagde de draagkracht van de Oosterschelde voor scholeksters. Tegenwoordig zijn de scholeksters in de Oosterschelde vrijwel geheel op kokkels aangewezen. De afname van de aantallen vond plaats in alle delen van de Oosterschelde behalve de noordtak. Dit gedeelte werd in 1993 voor schelpdiervisserij gesloten (Structuurnota Zee- en Kustvisserij¹⁵), maar herbergt relatief beperkte hoeveelheden kokkels die bovendien van relatief slechte kwaliteit zijn. Door een afname van de aantallen scholeksters in de andere gebieden, veranderde de noordtak van de minst belangrijke naar de belangrijkste sector. In het westelijke deel van het gebied zijn de overwinterende aantallen gehalveerd, waarbij het seizoenspatroon meer het beeld van een doortrekpatroon dan van een overwinteringspatroon heeft gekregen. Tussen 1999 en 2001 was er sprake van enig herstel, daarna zijn aantallen licht gedaald.

A132 Kluut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 510 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Ondanks de bijdrage van de Oosterschelde aan de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is gekozen voor behoud, omdat herstel gezien de "zandhonger" niet realistisch wordt geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar. Om deze achteruitgang zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden. Aantallen kluten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Waddenzee. De populatie vertoont een recente toename in het voorjaar door toegenomen broedvogelpopulaties in natuurontwikkelingsgebieden Prunje en Scherpenissepolder.

A137 Bontbekplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 280 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen bontbekplevieren zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Waddenzee voor de populatie die in West-Europa en Noord-Afrika overwintert. Voor de populatie die naar West/Zuid-Afrika trekt, levert het gebied de grootste bijdrage na de Waddenzee en de Westerschelde & Saeftinghe. De soort is grotendeels doortrekker met een scherpe piek in september, die wordt toegeschreven aan de laatstgenoemde populatie, evenals de hoogste van de twee veel lagere

¹⁵ Structuurnota Zee- en Kustvisserij, Ministerie van LNV, 1993.

voorjaarspieken in mei. Een eerdere, nog lagere maar wel afzonderlijke piek in maart wordt toegeschreven aan de eerstgenoemde populatie. Deze populatie beleefde in de Oosterschelde een dal in de eerste helft van de jaren negentig maar herstelde zich daarna. De andere populatie is min of meer stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. Wel is de verwachting dat het leefgebied zal afnemen; door de "zandhonger" zullen platen en slikken in oppervlakte achteruit gaan. Herstel van de "zandhonger" wordt echter niet realistisch geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar. Om de achteruitgang van het leefgebied zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden.

A138 Strandplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Ondanks de bijdrage van de Oosterschelde aan de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is gekozen voor behoud, omdat herstel gezien de "zandhonger" niet realistisch wordt geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar. Om deze achteruitgang zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden. Aantallen strandplevieren zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage na Westerschelde & Saeftinghe. De soort komt in de Oosterschelde vrijwel alleen voor in het zomerhalfjaar, maar anders dan bijvoorbeeld Grevelingen een sterk accent op de periode van de najaarstrek, met een scherpe piek in augustus. Eind jaren tachtig is de populatie afgenomen, maar sinds begin jaren negentig is deze stabiel. De aantallen doortrekkers in Nederland worden grotendeels bepaald door de omvang van de eigen broedpopulatie en de afname is voor een groot deel een gevolg van verlies aan geschikte broedgebieden. De draagkrachtschatting is berekend over de periode na de grootste landelijke afname, 1989-2003.

A140 Goudplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.000 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen goudplevieren zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. De Oosterschelde levert als foerageergebied van de goudplevier de grootste bijdrage binnen het Natura 2000-netwerk, na de Waddenzee en Grevelingen (verspreiding is echter vrij diffuus). Aantallen laten een sterke, doorgaande toename zien, afgezien van de lage waarden in 2003/2004. Behoud van de huidige situatie is voldoende want de vermoedelijke oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding ligt niet in dit gebied.

A141 Zilverplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.400 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen zilverplevieren zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Waddenzee. De soort is het hele jaar present met lage aantallen in juni/juli en doortrekpieken in september en mei, maar ook relatief hoge aantallen overwinteraars. Het aantalsverloop is min of meer stabiel, met tijdelijk verhoogde aantallen rond midden jaren negentig. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. Wel is de verwachting dat het leefgebied zal afnemen; door de "zandhonger" zullen platen en slikken in oppervlakte achteruit gaan. Herstel van de "zandhonger" wordt echter niet realistisch geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar. Om de achteruitgang van het leefgebied zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden.

A142 Kievit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.500 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kievit met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het betreft een concentratiegebied met de grootste bijdrage na de Waddenzee (de verspreiding is echter diffuus). Aantallen zijn geleidelijk toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, want er is geen landelijke herstelopgave geformuleerd.

A143 Kanoet

Doel Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 7.700 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Ondanks de bijdrage van de Oosterschelde aan de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is gekozen voor behoud, omdat herstel gezien de "zandhonger" niet realistisch wordt geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar. Om deze achteruitgang zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden. Aantallen kanoeten zijn van internationale (ondersoort *islandica*) en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert voor beide ondersoorten de grootste bijdrage na de Waddenzee. De hoogste aantallen komen voor in de winter, november-februari. Beide ondersoorten trekken in augustus door in veel lagere aantallen. Er is sprake van een doorgaande populatietoename met enige fluctuatie.

A144 Drieteenstrandloper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 260 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Ondanks de bijdrage van de Oosterschelde aan de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is gekozen voor behoud, omdat herstel gezien de "zandhonger" niet realistisch wordt geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar. Om deze achteruitgang zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden. Aantallen drieteenstrandlopers zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het betreft het vijfde gebied van de drieteenstrandloper in Nederland. Aantallen vertonen een doorgaande toename, conform de landelijke trend.

A149 Bonte strandloper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 14.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen bonte strandlopers zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Waddenzee. De soort is een doortrekker en een wintergast, met hoogste aantallen van oktober-mei. De aantallen zijn stabiel, maar net als bij een aantal andere soorten met schijnbaar cyclische fluctuaties die waarschijnlijk worden gestuurd door strenge winters (via invloed daarvan op voedselbeschikbaarheid). In jaren na strenge winters vertrekken de vogels met name in het centrale deel van de Oosterschelde relatief vroeg in het seizoen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. Wel is de verwachting dat het leefgebied zal afnemen; door de "zandhonger" zullen platen en slikken in oppervlakte achteruit gaan. Herstel van de "zandhonger" wordt echter niet realistisch geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar. Om de achteruitgang van het leefgebied zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden.

A157 Rosse grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 4.200 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen rosse grutto's zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert voor beide populaties de grootste bijdrage na de Waddenzee. De soort is het hele jaar present, met lage aantallen in juni/juli, en doortrekpieken in augustus/september en nog duidelijker in mei. In augustus en mei betreft het de populatie die in Noordwest/West-Afrika overwintert. In het centrale deel van de Oosterschelde zijn de aantallen in de wintermaanden echter vrijwel even hoog als die tijdens de doortrekperiodes. De soort overtijt samen met zilverplevieren (A141), bonte strandlopers (A149) en kanoeten (A143) op zandplaten, in krekken, dijkta luuds en schorren zoals de Dortsman, Kattendijke, Herkingen en de zuidkust van Schouwen. Bij verhoogd water wijken ze onder andere uit naar de Middelpaten in het Veerse Meer. Die van de noordtak gaan vaak

naar de Grevelingen (Herkingen en Battenoord). De aantallen van beide populaties zijn stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. Wel is de verwachting dat het leefgebied zal afnemen; door de "zandhonger" zullen platen en slikken in oppervlakte achteruit gaan. Herstel van de "zandhonger" wordt echter niet realistisch geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar. Om de achteruitgang van het leefgebied zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden.

A160 Wulp

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 6.400 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen wulpen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Waddenzee. De soort is het hele jaar present, met hoogste aantallen in juli-april met maxima in augustus/september, wanneer in het gebied tevens de vleugelrui wordt doorgebracht. De belangrijkste hoogwatervluchtplaatsen zijn de Slikken van den Dortsman, schor van Rattekaai/Eerste Bathpolder, zuidkust Schouwen en Pieterspolder bij Yerseke, in het algemeen op korte afstand van de foerageergebieden. De aantallen zijn stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. Wel is de verwachting dat het leefgebied zal afnemen; door de "zandhonger" zullen platen en slikken in oppervlakte achteruit gaan. Herstel van de "zandhonger" wordt echter niet realistisch geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar. Om de achteruitgang van het leefgebied zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden.

A161 Zwarte ruit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 310 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen zwarte ruiters zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaapplaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Waddenzee (Dollard en Balgzand). De soort is een doortrekker, sterk geconcentreerd in de nazomer/herfst, hoogste aantallen juli-november en een piek in augustus/september, duidelijk later dan in de Westerschelde & Saeftinghe. Tijdens de voorjaarstrek in april/mei zijn de aantallen veel lager. Het aantalsverloop is min of meer stabiel, mogelijk met een lichte toename. De zwarte ruit heeft een voorkeur voor de meest slikkige delen van de platen. De soort overtijt vooral in de Flaauwers Inlaag, Prunje, Rammegors en Deesche Watergang, Kwistenburg en Middelplaten. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. Wel is de verwachting dat het leefgebied zal afnemen; door de "zandhonger" zullen platen en slikken in oppervlakte achteruit gaan. Herstel van de "zandhonger" wordt echter niet realistisch geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met

ongeveer 50 ha per jaar. Om de achteruitgang van het leefgebied zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden.

A162 Tureluur

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen tureluurs zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Waddenzee (Friese kust) voor beide populaties. Hoogste aantallen komen voor in juli/augustus, als de populatie die in Zuid-Europa en West-Afrika overwintert, doortrekt. De aantallen in deze twee maanden zijn in de Oosterschelde geleidelijk toegenomen. Na augustus nemen de aantallen geleidelijk af en gaat het om de Noordwest-Europese winterpopulatie. Deze populatie is stabiel, met fluctuaties. In april laat de populatie weer een kleine piek van doortrekkers zien.

Ondanks de bijdrage van de Oosterschelde aan de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is gekozen voor behoud, omdat herstel gezien de "zandhonger" niet realistisch wordt geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar. Om deze achteruitgang zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden.

A164 Groenpootruiter

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 150 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen groenpootruiters zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert de grootste bijdrage na de Waddenzee. De populatie is begin jaren negentig in aantal toegenomen, daarna min of meer stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding. Wel is de verwachting dat het leefgebied zal afnemen; door de "zandhonger" zullen platen en slikken in oppervlakte achteruit gaan. Herstel van de "zandhonger" wordt echter niet realistisch geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar. Om de achteruitgang van het leefgebied zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden.

A169 Steenloper

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 580 vogels (seizoensgemiddelde).

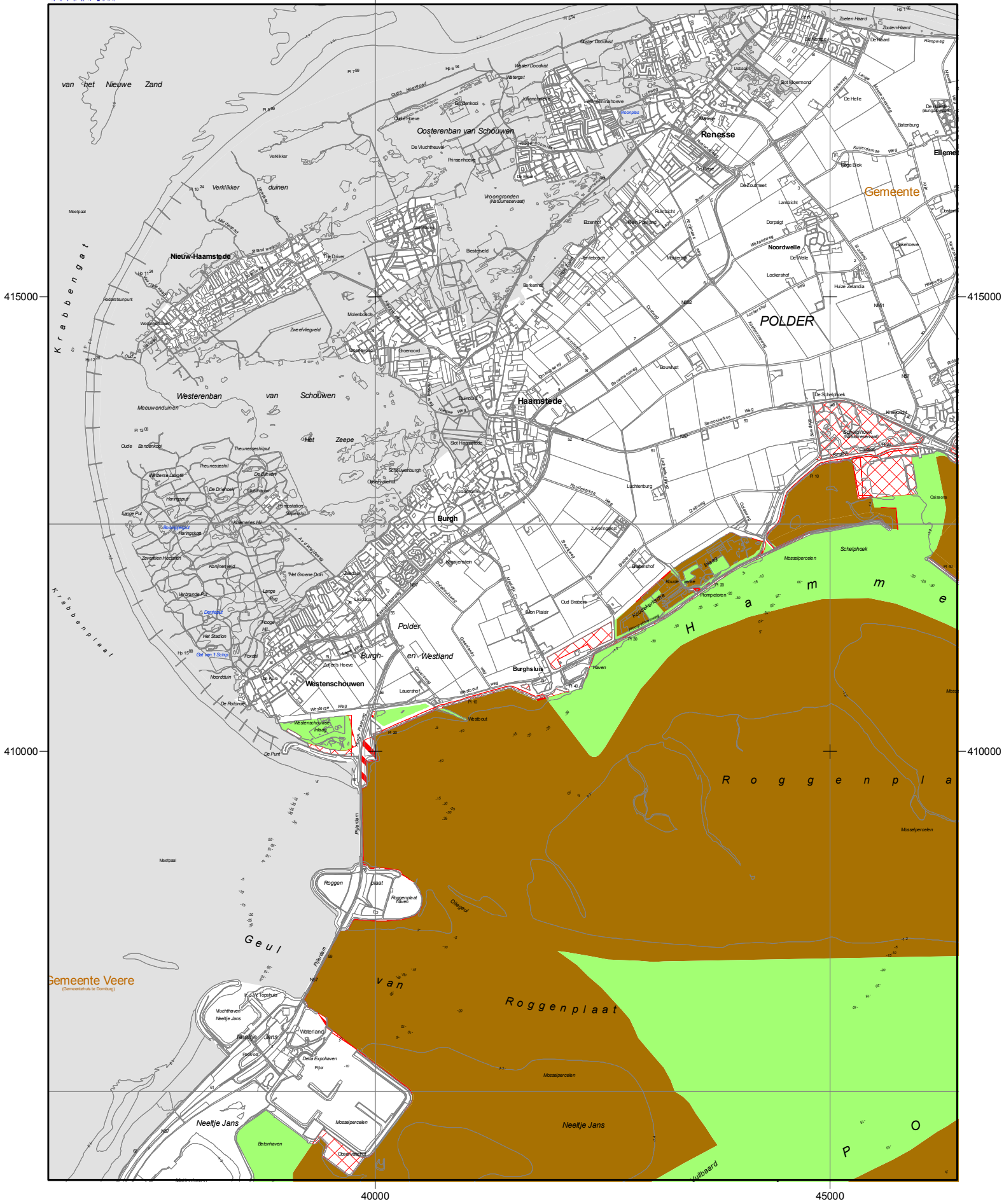
Toelichting Aantallen steenlopers zijn van internationale en grote nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies. Het gebied levert voor beide functies de grootste bijdrage na de Waddenzee. De soort is het hele jaar present maar met lage aantallen in juni en juli. Sinds eind jaren tachtig is de populatie enigszins afgenomen in

een patroon dat, afgezien van tijdelijk extra verlaagde aantallen rond 1992, overeenkomsten vertoont met dat van de scholekster (A130), met neiging tot verschuiving van overwintering naar doortrek doordat de aantallen tijdens de doortrekpieken in augustus en mei nauwelijks zijn veranderd. Evenals bij de scholekster lijkt sinds 1999 sprake te zijn van enig herstel. Ondanks de bijdrage van de Oosterschelde aan de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is gekozen voor behoud, omdat herstel gezien de "zandhonger" niet realistisch wordt geacht. Het doel is afgestemd op een verwachte afname van platen en slikken met ongeveer 50 hectare per jaar. Om deze achteruitgang zoveel mogelijk te kunnen "remmen" zal onderzocht worden welke maatregelen redelijkerwijs genomen kunnen worden.

5.7 Beschermd natuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermd natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen. In het beheerplan zullen de doelen (de natuurwetenschappelijke betekenis en landschappelijke waarden) van voormalig beschermd natuurmonumenten, net als die van Natura 2000, in ruimte en tijd worden uitgewerkt. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis is toegestaan ten gunste van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft in een brief van 30 juni 2009 (TK 2008-2009, 31700 XIV, nr. 160) aangekondigd een voorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in procedure te zullen brengen, waarin wordt voorgesteld dat voor de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument - voor zover deze verder gaan dan de Natura 2000 doelen - het oorspronkelijke beschermingsregime voor natuurmonumenten zal gaan gelden. Wanneer dat aangekondigde wetsvoorstel door het parlement wordt aanvaard, betekent dat onder meer dat de uitwerking van die doelen in het beheerplan facultatief wordt, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt.

Opdrachtgever:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van LNV, Programmadirectie Natura 2000

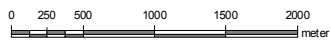
Kaartproductie: Directie Kennis & Innovatie
Datum kaart: 26-okt-2009

Topografische ondergrond: De auteursrechten en databankrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2009

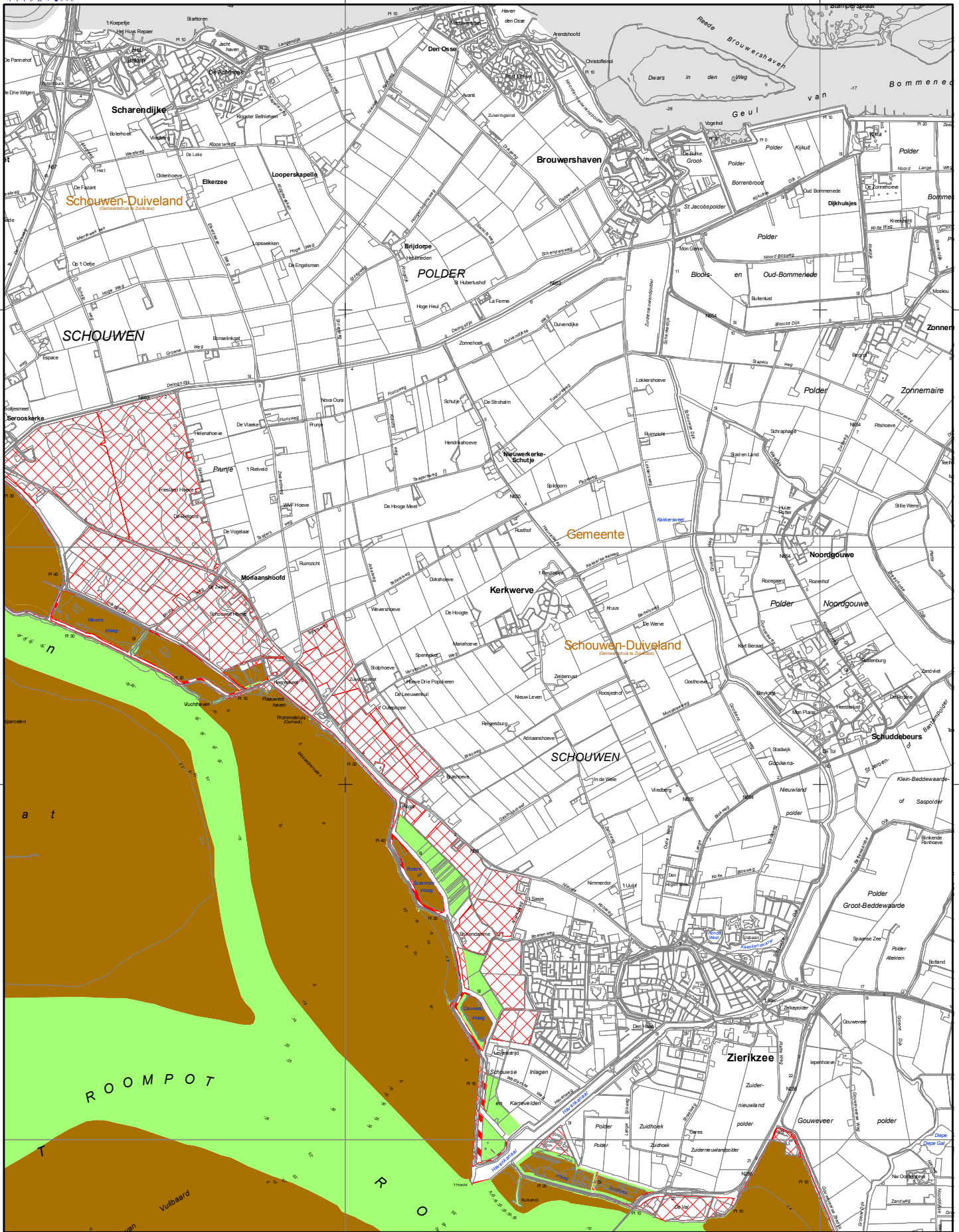
Legenda

- VR + HR
- VR + HR + NB
- VR erf
- VR erbij
- Ander Natura 2000-gebied (indicatief)
- VR = Vogelrichtlijngebied
- HR = Habitatrichtlijngebied
- NB = NBwet-gebied

Schaal 1 : 53.000 (A4)

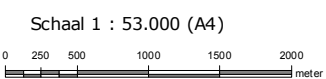
deze kaart

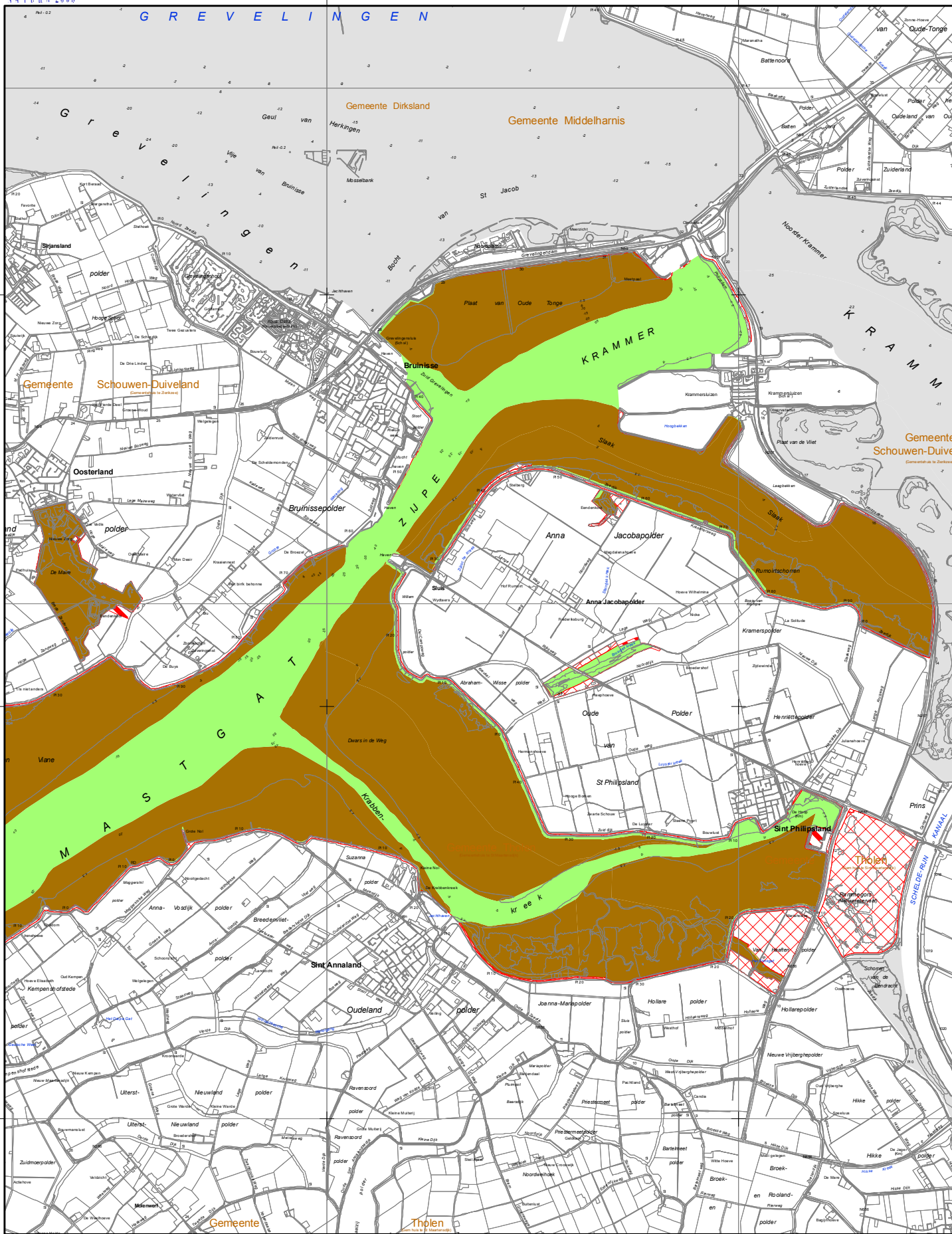
Oprachtgever:

 Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
 Ministerie van LNV, Programmadirectie Natura 2000
 Kaartproductie: Directie Kennis & Innovatie
 Datum kaart: 26-okt-2009
 Topografische ondergrond: De auteursrechten en databankrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2009

- Legenda**
- VR + HR
 - VR + HR + NB
 - VR erf
 - VR erbij
 - Ander Natura 2000-gebied (indicatief)
- VR = Vogelrichtlijngebied
 HR = Habitatrichtlijngebied
 NB = NBwet-gebied

deze kaart

Opdrachtgever:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van LNV, Programmadirectie Natura 2000

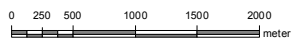
Kaartproductie: Directie Kennis & Innovatie
Datum kaart: 26-okt-2009

Topografische ondergrond: De auteursrechten en databankrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2009

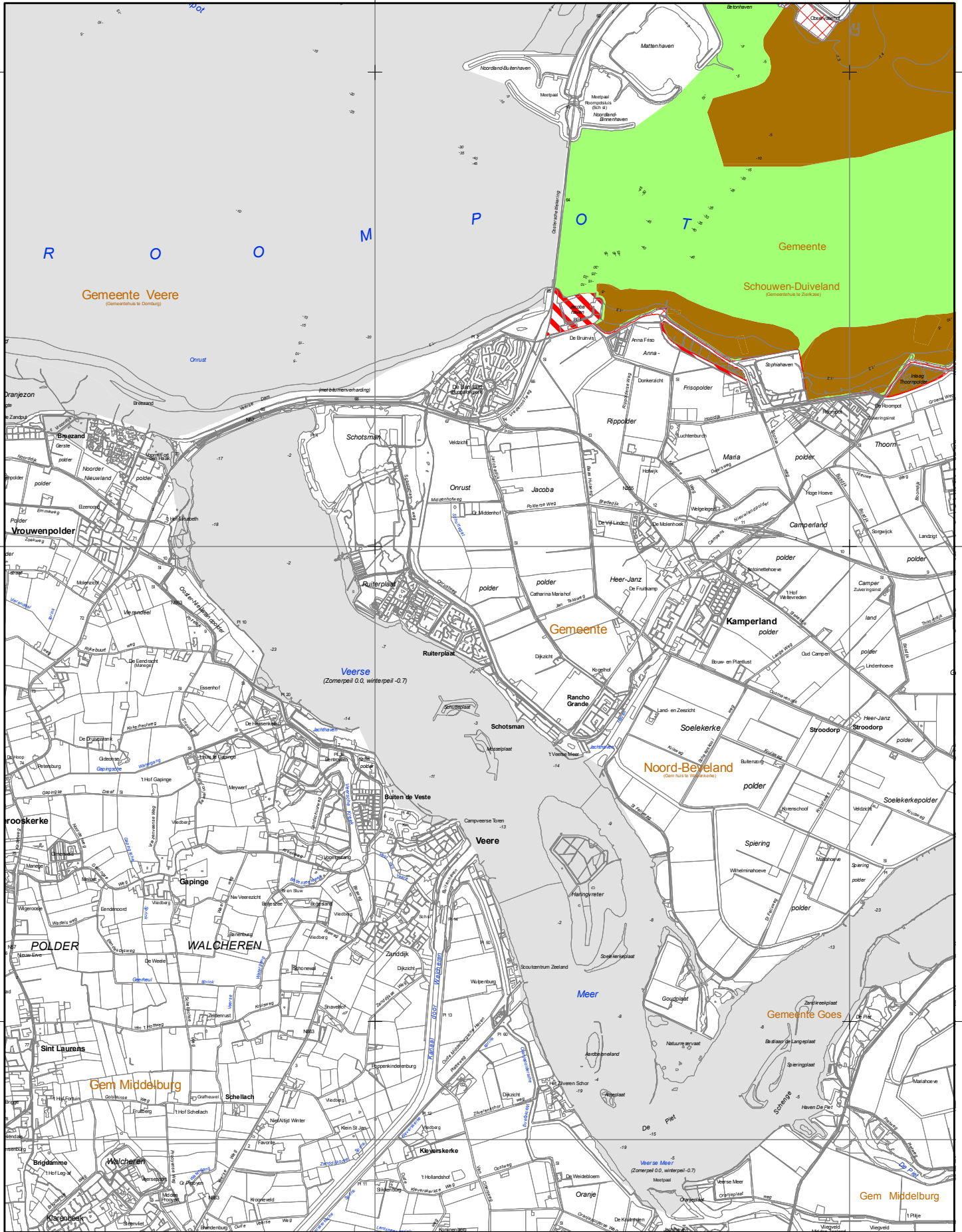
Legenda

- VR + HR
 - VR + HR + NB
 - VR erf
 - VR erbij
 - Ander Natura 2000-gebied (indicatief)
- VR = Vogelrichtlijngebied
HR = Habitatrichtlijngebied
NB = NBwet-gebied

Schaal 1 : 61.000 (A4)

deze kaart

Opdrachtgever:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van LNV, Programmadirectie Natura 2000

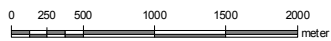
Kaartproductie: Directie Kennis & Innovatie
Datum kaart: 26-okt-2009

Topografische ondergrond: De auteursrechten en databankrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2009

Legenda

- VR + HR
- VR + HR + NB
- VR erf
- VR erbij
- Ander Natura 2000-gebied (indicatief)
- VR = Vogelrichtlijngebied
- HR = Habitatrichtlijngebied
- NB = NBwet-gebied

Schaal 1 : 53.000 (A4)

 deze kaart

Natura 2000-gebied #118 kaartblad 5

45000 Oosterschelde

50000

405000

405000

40000

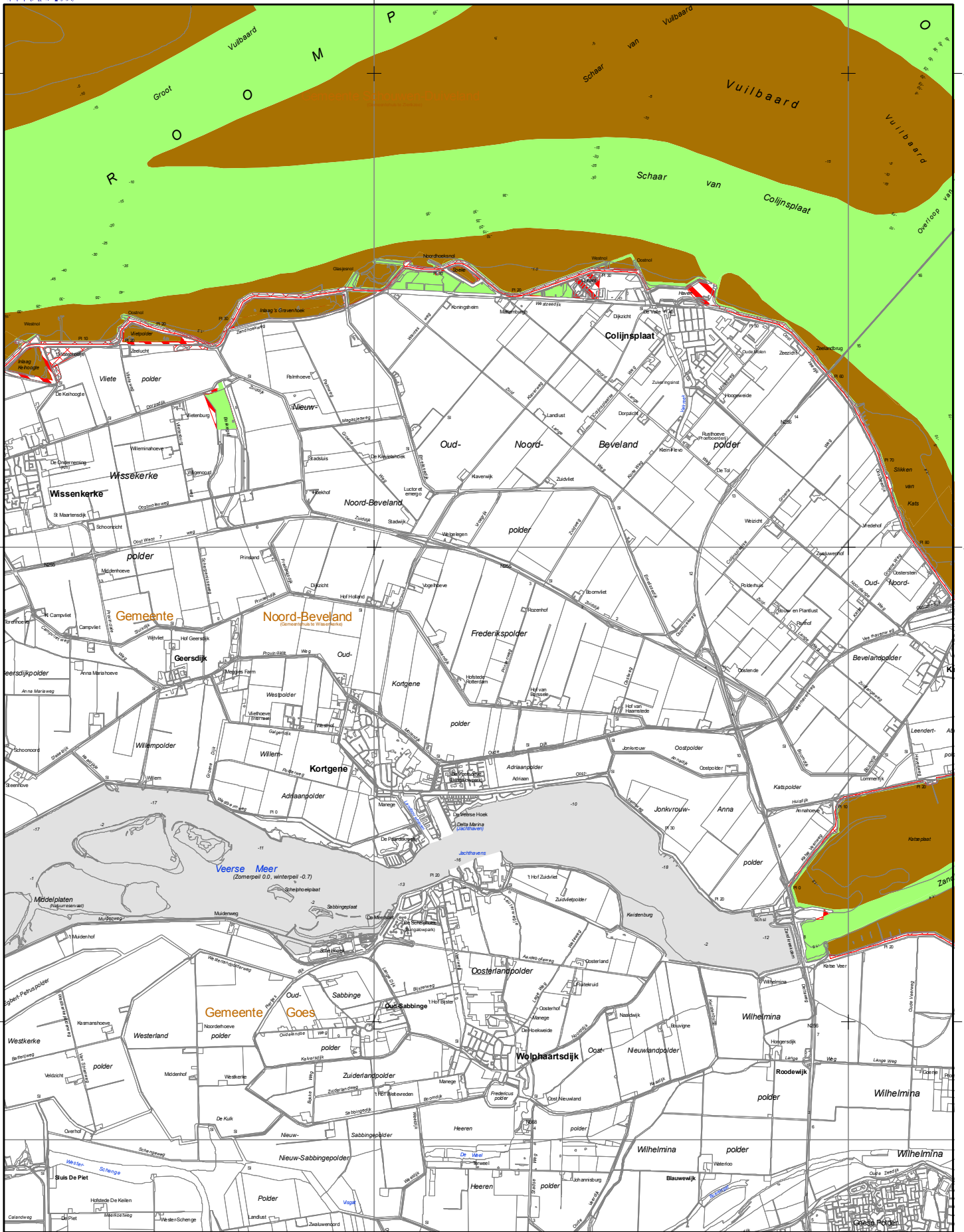
40000

395000

395000

45000

50000

Opdrachtgever:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van LNV, Programmadirectie Natura 2000

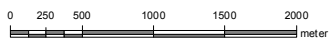
Kaartproductie: Directie Kennis & Innovatie
Datum kaart: 26-okt-2009

Topografische ondergrond: De auteursrechten en databankrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2009

Legenda

- VR + HR
 - VR + HR + NB
 - VR erf
 - VR erbij
 - Ander Natura 2000-gebied (indicatief)
- VR = Vogelrichtlijngebied
HR = Habitatrichtlijngebied
NB = NBwet-gebied

Schaal 1 : 53.000 (A4)

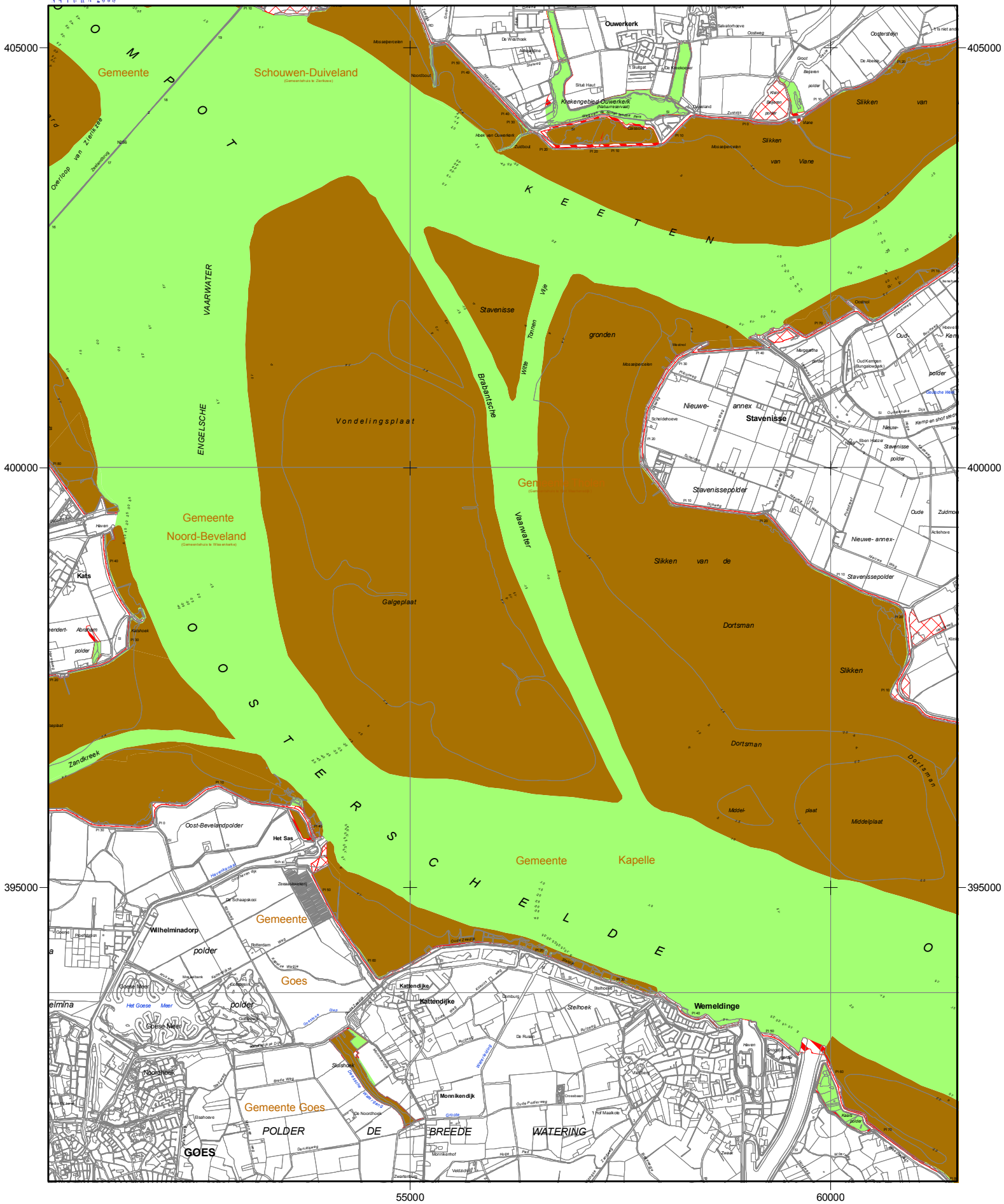

deze kaart

Natura 2000-gebied #118 kaartblad 6

Oosterschelde

Opdrachtgever:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van LNV, Programmadirectie Natura 2000

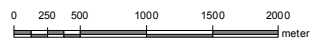
Kaartproductie: Directie Kennis & Innovatie
Datum kaart: 26-okt-2009

Topografische ondergrond: De auteursrechten en databankrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2009

Legenda

- VR + HR
 - VR + HR + NB
 - VR erf
 - VR erbij
 - Ander Natura 2000-gebied (indicatief)
- VR = Vogelrichtlijngebied
HR = Habitatrichtlijngebied
NB = NBwet-gebied

Schaal 1 : 53.000 (A4)

Natura 2000-gebied #118 kaartblad 7

Oosterschelde

65000

70000

40000

40000

395000

395000

390000

390000

65000

70000

Opdrachtgever:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van LNV, Programmadirectie Natura 2000

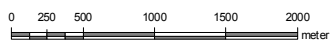
Kaartproductie: Directie Kennis & Innovatie
Datum kaart: 26-okt-2009

Topografische ondergrond: De auteursrechten en databankrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2009

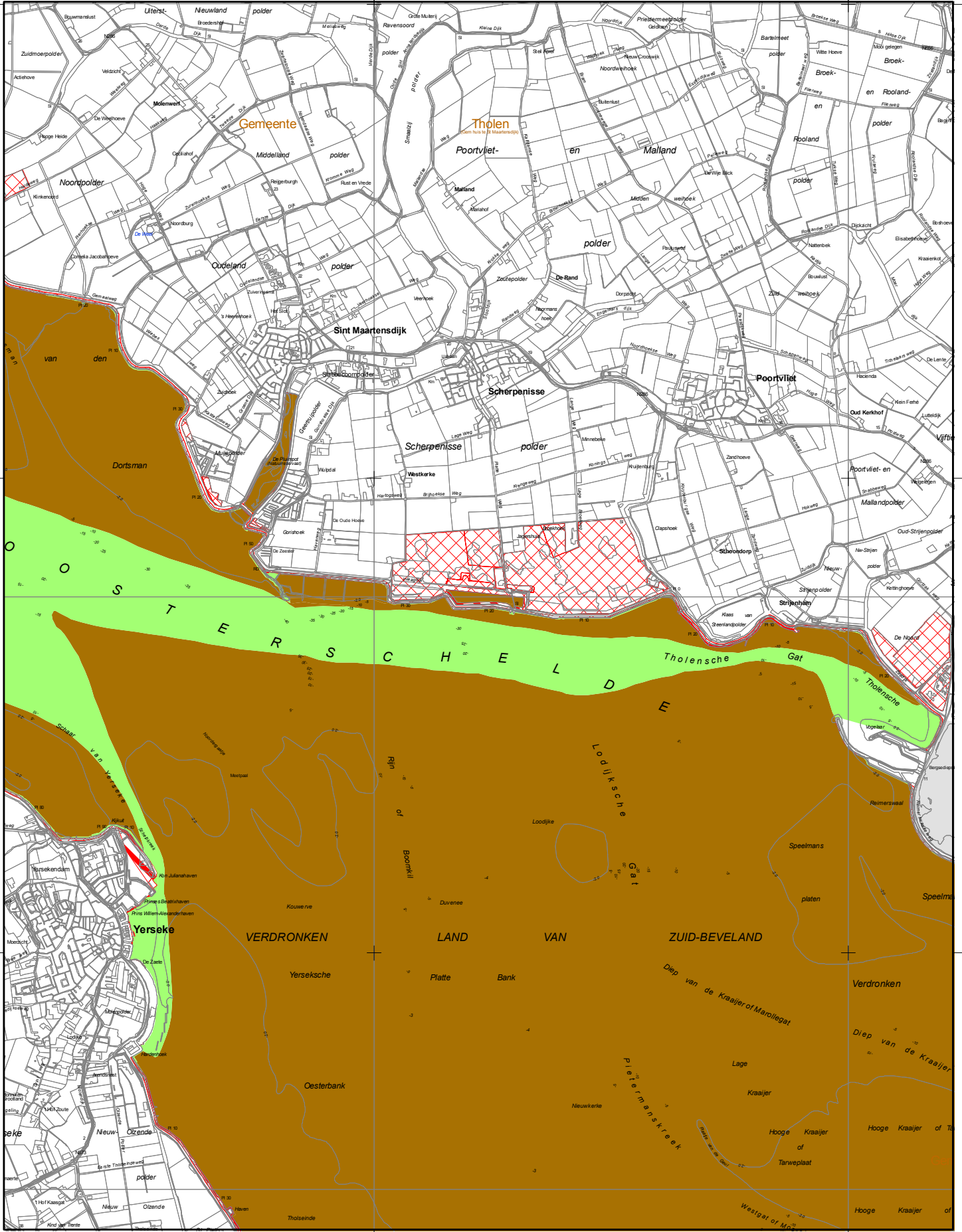
Legenda

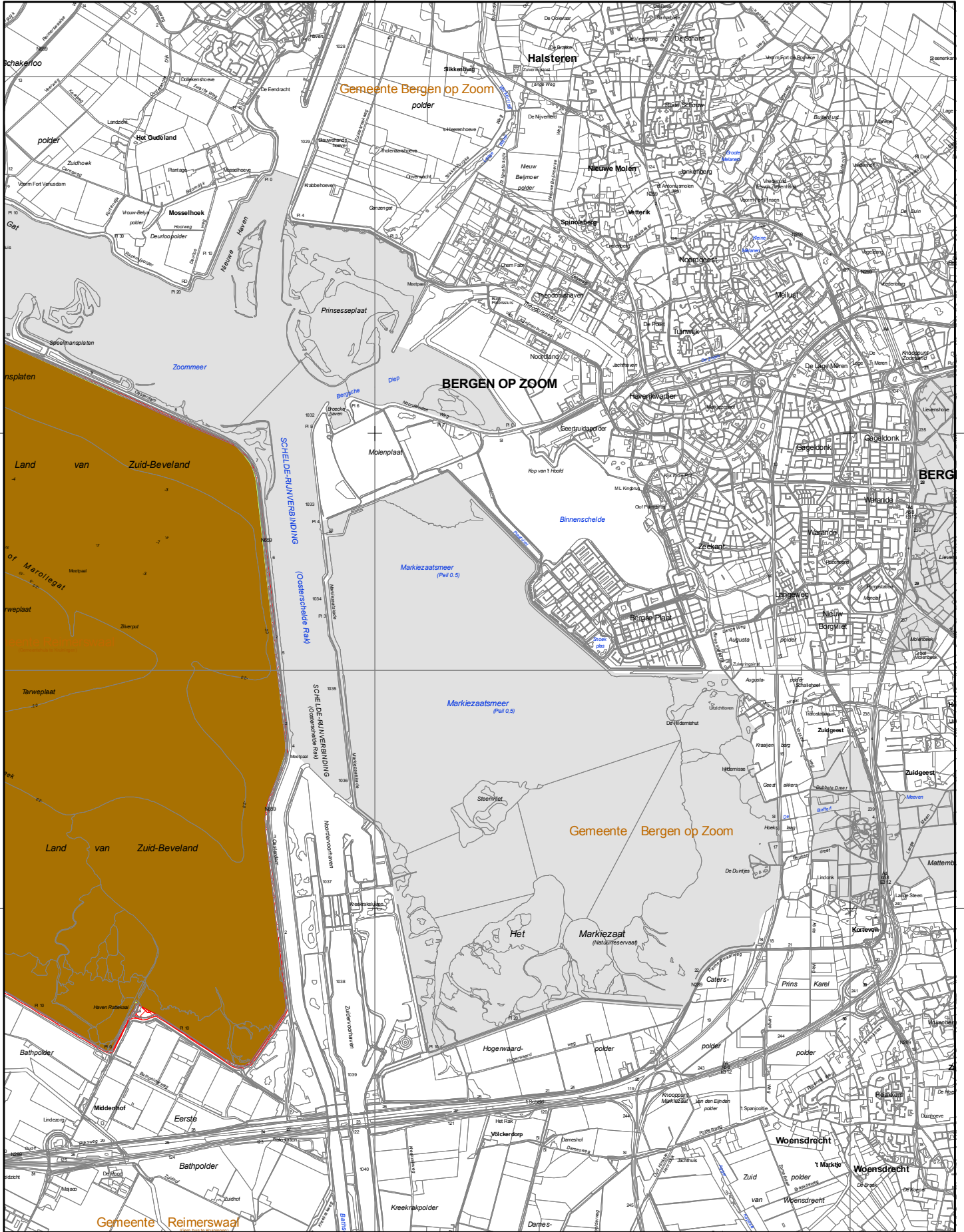
- VR + HR
- VR + HR + NB
- VR erf
- VR erbij
- Ander Natura 2000-gebied (indicatief)
- VR = Vogelrichtlijngebied
- HR = Habitatrichtlijngebied
- NB = NBwet-gebied

Schaal 1 : 53.000 (A4)

deze kaart

Oprichtgever:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van LNV, Programmadirectie Natura 2000

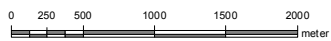
Kaartproductie: Directie Kennis & Innovatie
Datum kaart: 26-okt-2009

Topografische ondergrond: De auteursrechten en databankrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2009

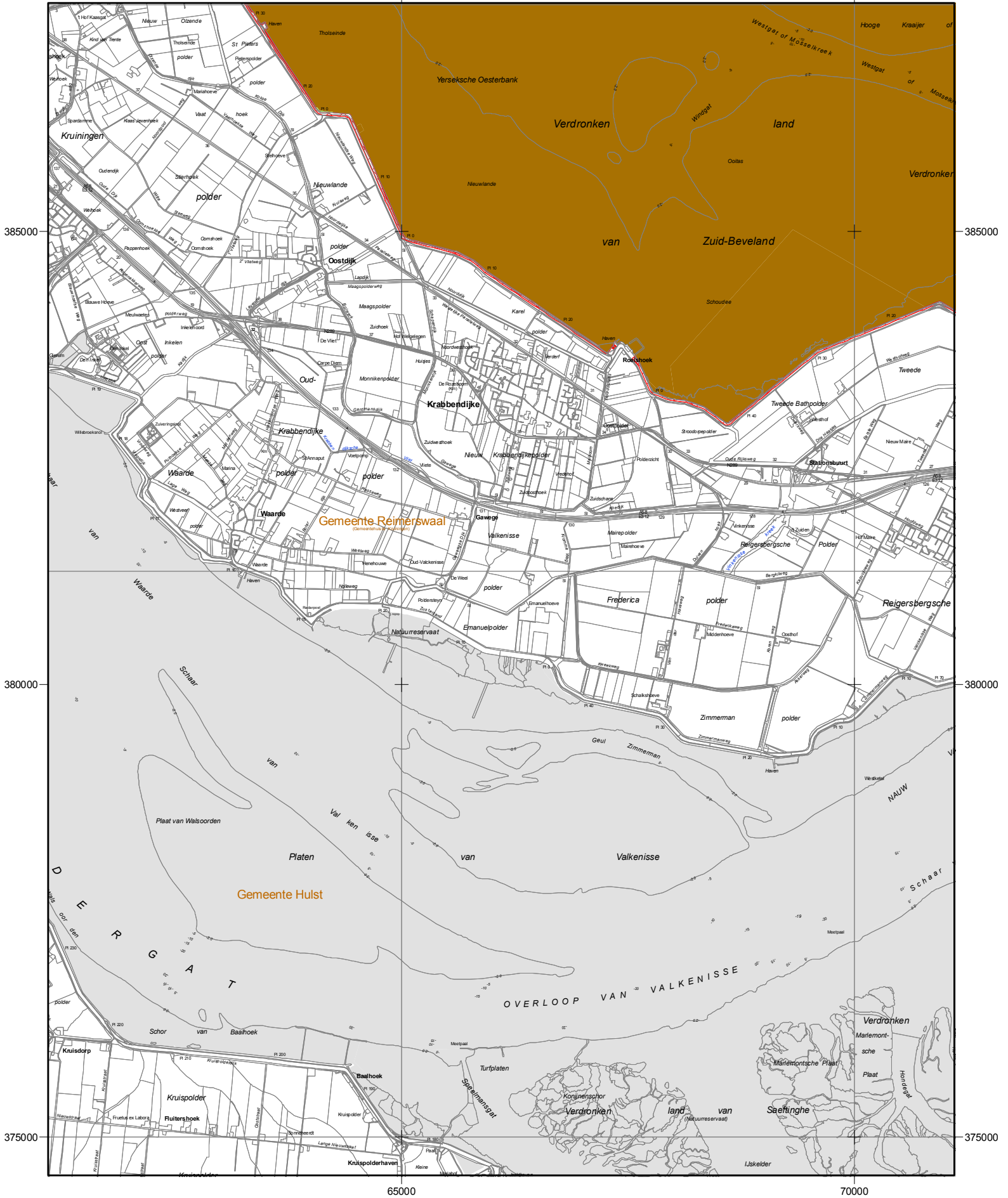
Legenda

- VR + HR
- VR + HR + NB
- VR erf
- VR erbij
- Ander Natura 2000-gebied (indicatief)
- VR = Vogelrichtlijngebied
- HR = Habitatrichtlijngebied
- NB = NBwet-gebied

Schaal 1 : 53.000 (A4)

deze kaart

Oprichtgever:

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van LNV, Programmadirectie Natura 2000

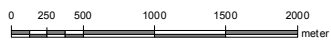
Kaartproductie: Directie Kennis & Innovatie
Datum kaart: 26-okt-2009

Topografische ondergrond: De auteursrechten en databankrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2009

Legenda

- VR + HR
- VR + HR + NB
- VR erf
- VR erbij
- Ander Natura 2000-gebied (indicatief)
- VR = Vogelrichtlijngebied
- HR = Habitatrichtlijngebied
- NB = NBwet-gebied

Schaal 1 : 53.000 (A4)

deze kaart

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1. Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)
- B.2. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)
- B.3. Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)
- B.4. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1. Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003), maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor het habitatype overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (H7140B). Het habitatype komt onder andere voor in de inlaag Vlietepolder en de westelijke kuip in Noord-Beveland.

B.2. Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.3)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 1989 is aangewezen, betreffen een opsomming van vogelsoorten waaraan het gebied zijn natuurwetenschappelijke betekenis ontleent. In dit besluit zijn voor de Oosterschelde slechts vier vogelsoorten met name genoemd, verder worden alleen soortgroepen vermeld ("futen, steltlopers, ganzen en eendachtigen"). Bij de aanwijzing van 49 Vogelrichtlijngebieden in 2000 is vastgesteld voor welke soorten op grond van artikel 4 van de Vogelrichtlijn een verplichting bestaat voor het treffen van speciale beschermingsmaatregelen in de vorm van de aanwijzing van gebieden (in de Richtlijn aangeduid als "speciale beschermingszones")¹⁶. Dit betreft in de eerste plaats 46 soorten die zijn opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn¹⁷. Daarnaast zijn gebieden aangewezen voor 51 (andere) trekkende vogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Een gebied wordt slechts aangewezen voor de soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie. De vogelsoorten zijn ontleend aan SOVON & CBS (2005)¹⁸. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. Om ecologische redenen, die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

- Van de oorspronkelijke aanwijzing zijn alle met name genoemde soorten gehandhaafd: kluut (A132), strandplevier (A138), visdief (A193) en dwergstern (A195) als broedvogels.

¹⁶ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

¹⁷ De Nota van Antwoord (2000) vermeldt 44 soorten van bijlage I waarvoor gebieden kunnen worden aangewezen. Voor één soort zijn geen gebieden aangewezen omdat er geen vaste verblijfplaatsen zijn (lachstern). Sindsdien zijn verder drie soorten aan bijlage I toegevoegd. Voor twee van deze soorten (strandplevier en dwergmeeuw) waren reeds gebieden aangewezen. Voor de dwerggans worden naar aanleiding van een rechterlijke uitspraak gebieden aangewezen. Per saldo zijn en worden er dus voor 46 soorten van bijlage I gebieden aangewezen.

¹⁸ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing¹⁹, maar conform het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor twaalf vogelsoorten van bijlage I: grote stern (A191) en noordse stern (A194) als broedvogels en kuifduiker (A007), kleine zilverreiger (A026), lepelaar (A034), kleine zwaan (A037), brandgans (A045), slechtvalk (A103), kluut (A132), strandplevier (A138), goudplevier (A140) en rosse grutto (A157) als niet-broedvogels. Op basis van gemiddeld voorkomen in de periode 1999-2003 voldoet het gebied aan criteria voor opname van de soorten (voorkomen 1% van de nationale broedpopulatie in het gebied voor broedvogels en voorkomen 0,1% van de biogeografische populatie in het gebied voor niet-broedvogels).
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing¹⁹ maar conform het ontwerpbesluit (2007), is het gebied ook aangewezen voor de volgende trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: dodaars (A004), fuut (A005), aalscholver (A017), grauwe gans (A043), rotgans (A046), bergeend (A048), smient (A050), krakeend (A051), wintertaling (A052), wilde eend (A053), pijlstaart (A054), slobbeend (A056), brilduiker (A067), middelste zaagbek (A069), meerkoet (A125), scholekster (A130), bontbekplevier (A137), zilverplevier (A141), Kievit (A142), kanoet (A143), drieteenstrandloper (A144), bonte strandloper (A149), wulp (A160), zwarte ruit (A161), tureluur (A162), groenpootruit (A164) en steenloper (A169) als niet-broedvogels. Deze soorten zijn toegevoegd, omdat het gemiddeld aantal vogels in de periode 1999-2003 in het gebied meer bedroeg dan 0,1% van de biogeografische populatie. Het gebied voldoet hiermee aan het criterium voor opname van deze soorten.
- In aanvulling op het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor de volgende vogelsoort van bijlage I: bruine kiekendief (A081). Op basis van het gemiddelde voorkomen in de periode 1999-2003 voldoet het gebied aan criteria voor opname van de soort (voorkomen van minstens 1% van de nationale broedpopulatie in het gebied).

B.3. Toepassing selectiecriteria Habitatrictlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elk habitatype en elke soort waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitatypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedselectie voor habitatypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties, andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd. Verklaring gebruikte afkortingen: RWS = Rijkswaterstaat (kwelderartering), VZZ = Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (* = aangevuld met andere bronnen).

¹⁹ Deze soorten zijn behalve aalscholver en meerkoet alle begrepen in de soortgroepen vermeld in de oude aanwijzing (1989).

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattypen:

H1160 – Grote baaien Landelijke oppervlakte ca. 35.100 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
118	Oosterschelde	A4 (>75%)	Topografische kaart 2005

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) is voor dit habitatype alleen de Oosterschelde (118) geselecteerd. De Oosterschelde is in ons land het enige voorbeeld van dit in Europa wijd verbreid voorkomende habitatype. Het habitatype is in het gebied op kunstmatige wijze tot stand gekomen door de aanleg van dammen die de zoetwateraanvoer van het oorspronkelijke estuarium beperken. De soorten samenstelling van de Oosterschelde is echter uniek en verschilt van alle andere grote baaien in Europa.

H1310A – Zilte pionierbegroeiingen, zeekraal Landelijke oppervlakte ca. 2.200 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
001	Waddenzee	A3 (50-75%)	Aanwijzingsbesluit 2009
122	Westerschelde & Saeftinghe	A1 (15-30%)	RWS 2004
118	Oosterschelde	B1 (2-6%)	RWS 2001*

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden zijn voor dit habitatype de volgende vijf gebieden geselecteerd: Waddenzee (001), Duinen en Lage land Texel (002)²⁰, Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)²¹, Grevelingen (115) en Zwin en Kievittepolder (123)²².

In het Natura 2000 doelendocument (2006) is dit habitatype in twee subtypen verdeeld (respectievelijk *zeekraal* en *zeevetmuur*) om recht te doen aan de ecologische variatie en gelet op het aanzienlijke verschil in ecologische vereisten. De "belangrijkste gebieden" voor dit subtype zijn: Waddenzee, Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122). Van deze gebieden herbergt Waddenzee de grootste oppervlakte (ongeveer 50% landelijke oppervlakte), gevolgd door Westerschelde (ongeveer 20%) en Oosterschelde (ongeveer 5%). Het vierde en vijfde gebied zijn Duinen en Lage land Texel en Noordzeekustzone (007); zij bevatten net iets meer dan 2% van de landelijke oppervlakte van het subtype. In de overige gebieden zijn slechts relatief kleine oppervlakten aanwezig.

H1330A – Schorren en zilte graslanden, buitendijks Landelijke oppervlakte ca. 9.900 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
001	Waddenzee	A3 (50-75%)	Aanwijzingsbesluit 2009
122	Westerschelde & Saeftinghe	A1 (15-30%)	RWS 2004
118	Oosterschelde	B1 (2-6%)	RWS 2001

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor dit habitatype de volgende vijf gebieden geselecteerd: Waddenzee (001), Duinen en Lage land Texel (002)²⁰, Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)²¹, Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122)²³. In het Natura 2000 doelendocument (2006) is dit habitatype in twee subtypen verdeeld (respectievelijk *buitendijks* en *binnendijks*) om recht te doen aan de ecologische variatie en gelet op het aanzienlijke verschil in ecologische vereisten. De drie "belangrijkste gebieden" voor dit subtype zijn: Waddenzee, Westerschelde & Saeftinghe en Oosterschelde, waarbij de Waddenzee aan top staat met meer dan de helft van het landelijk areaal. Op de tweede plaats staat Westerschelde & Saeftinghe met het uitgestrekte schorregebied van het Verdrongen

²⁰ Destijds bekend als Duinen Texel, Waal en Burg, Dijkmanshuizen en de Bol.

²¹ Destijds bekend als Duinen Goeree.

²² Destijds bekend als Zwin.

²³ Destijds bekend als Westerschelde.

Land van Saefthinghe. Oosterschelde komt op de derde plaats gevolgd door Duinen en Lage Land Texel op de vierde plaats.

H1330B – Schorren en zilte graslanden, *binnendijks*

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor dit habitatype, zonder onderscheid in subtypen, de volgende vijf gebieden geselecteerd: Waddenzee (001), Duinen en Lage land Texel (002), Duinen Goeree (101), Oosterschelde (118) en Westerschelde (122).

In het Natura 2000 doelendocument (2006) is dit habitatype in twee subtypen verdeeld (respectievelijk *buitendijks* en *binnendijks*) om recht te doen aan de ecologische variatie en gelet op het aanzienlijke verschil in ecologische vereisten. De drie “belangrijkste gebieden” voor dit subtype zijn: Grevelingen (115), Oosterschelde (118) en Yerseke en Kapelse Moer (121). Van deze gebieden herbergt Grevelingen (115) de grootste oppervlakte (30-40% landelijke oppervlakte), gevolgd door Yerseke en Kapelse Moer (121) en Oosterschelde (118) (met name inlagen Schouwen-Duiveland). In de andere gebieden zijn slechts relatief kleine oppervlakten aanwezig.

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitatsoorten:

H1340 – *Noordse woelmuis			
Landelijke populatie ca. 621 kilometerhokken			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
002	Duinen en Lage Land Texel	B2 (6-15%)	Aanwijzingsbesluit 2009
112	Biesbosch	B2 (6-15%)	VZZ 2008
115	Grevelingen	B2 (6-15%)	VZZ 2008
109	Haringvliet	B1 (2-6%)	VZZ 2008
118	Oosterschelde	B1 (2-6%)	VZZ 2008
092	Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	B1 (2-6%)	VZZ 2008
095	Oostelijke Vechtplassen	B1 (2-6%)	VZZ 2008
114	Krammer-Volkerak	B1 (2-6%)	VZZ 2008
091	Polder Westzaan	B1 (2-6%)	VZZ 2008
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	C (<2%)	VZZ 2008
009	Groote Wielen	C (<2%) ^a	VZZ 2008
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	C (<2%) ^a	VZZ 2008
089	Eilandspolder	C (<2%) ^a	VZZ 2008

(a) Zie onderstaande toelichting.

Voor de prioritaire soort noordse woelmuis, waarvan de ondersoort *arenicola* alleen in Nederland voorkomt (grote internationale verantwoordelijkheid), geldt in de eerste plaats het selectie criterium “tien belangrijkste gebieden”. Bij de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) waren er acht gebieden waar populaties van redelijke omvang bekend waren die tevens een groot en kwalitatief relatief goed leefgebied tot hun beschikking hadden. Deze acht gebieden zijn achtereenvolgens Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), Polder Westzaan (091), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092)²⁴, Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (103), Haringvliet (109), Biesbosch (112), Krammer-Volkerak (114) en Grevelingen (115). Omwille van een goede geografische spreiding is bij de aanmelding aan deze acht gebieden nog een negende gebied toegevoegd, namelijk Eilandspolder (089), dat een belangrijk bolwerk vormt voor de populatie in het veenweidegebied van laag Holland. Met deze negen – kwalitatief beste – gebieden werd de sterk bedreigde metapopulatie uit Friesland nog niet afgedekt. Daarom zijn ten tijde van de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden aanvullend de gebieden IJsselmeer (072)²⁵, Groote Wielen (009) en Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving (010) geselecteerd.

²⁴ Destijds bekend als Ilperveld/Oostzanerveld/Varkensland.

²⁵ Destijds bekend als Friese IJsselmeerkust.

Op grond van inventarisatiegegevens uit de periode 1994-2007 zijn, afgemeten aan het aantal bezette kilometerhokken, Duinen en Lage Land Texel (002), Biesbosch en Grevelingen de drie belangrijkste gebieden voor de noordse woelmuis. Daarnaast behoren Haringvliet, Oosterschelde (118), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, Oostelijke Vechtplassen (095), Krammer-Volkerak, Polder Westzaan, Wormer en Jisperveld & Kalverpolder tot de tien belangrijkste gebieden voor deze soort. Groote Wielen, Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving en Eilandspolder kunnen hieraan worden toegevoegd omwille van het bereiken van voldoende geografische spreiding en dekking (mede gelet op de precaire situatie van de Friese populatie).

H1365 – Gewone zeehond			
Landelijke populatie 4.200-5.500 individuen			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
001	Waddenzee	A3 (50-75%)	Aanwijzingsbesluit 2009
007	Noordzeekustzone	B1 (2-6%)	Aanwijzingsbesluit 2009
113	Voordelta	C (<2%)	Aanwijzingsbesluit 2008
122	Westerschelde & Saeftinghe	C (<2%)	Waterdienst RWS (2002-2006)
118	Oosterschelde	C (<2%)	Waterdienst RWS (2002-2006)

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn de drie volgende gebieden voor deze soort geselecteerd: Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007) en Voordelta (113). In de Waddenzee betreft het gemiddeld 3.500 exemplaren (>60% van de landelijke populatie) waarvan een deel 's winters in de aangrenzende Noordzeekustzone verblijft. In het Deltagebied gaat het recent om 110-170 exemplaren waarvan het merendeel in de Voordelta leeft. Daarmee vormen deze drie gebieden de drie belangrijkste gebieden voor deze soort. In de overige twee Natura 2000-gebieden waar de gewone zeehond voorkomt, Westerschelde & Saeftinghe (122) en Oosterschelde (118), blijkt, op basis van recente gegevens, dat het aantal individuen is toegenomen.

B.4. Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

De hier vermelde gebiedsdoelen en vermeldingen van de relatieve bijdrage van de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000 netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitattypen of (vogel)soorten vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en (vogel)soorten die zijn toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor het betreffende habitattypen of de betreffende soort, zijn in de tabellen gemarkeerd met een ^x.

De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen (zie

Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.3). Bij broedvogels en niet-broedvogels wordt in de kolom "Populatie" tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 3 van deze bijlage.

B.4.1. Habitatrichtlijn: habitattypen

H1160 – Grote baaien					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
118	Oosterschelde	behoud	verbetering	A4	conform ontwerp

Vrijwel heel het habitatype grote baaien (>95%) bevindt zich binnen het Natura 2000-netwerk in het gebied Oosterschelde. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype grote baaien is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling van Oosterschelde sluit aan op de landelijke doelstelling.

De afname van het oppervlak aan platen (zandhonger) veroorzaakt een zeer ongunstige staat van instandhouding voor de kwaliteit en het toekomstperspectief van het habitatype. En daarmee komt de foerageerfunctie voor schelpdiereters in gevaar. Voor behoud en herstel van het evenwicht tussen de deelecosystemen is het stoppen of vertragen van de plaaterosie noodzakelijk. Kwaliteitsverbetering is gericht op herstel van een evenwichtige afwisseling aan de diverse deelecosystemen, herstel van het kleinschalige zoet-zout gradiënten en zeegrasvelden.

H1310A – Zilte pionierbegroeiingen, zeekraal					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	B1	conform ontwerp
121	Yerseke en Kapelse Moer	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	uitbreiding	behoud	A1	conform ontwerp
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

Vrijwel alle kweldergebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "gunstig"²⁶. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect oppervlakte is met name gericht op de sterke achteruitgang in de Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122) door erosie van de schorren. Uitbreiding oppervlakte wordt daarom alleen in deze twee gebieden beoogd. Voor de overige gebieden is behoud oppervlakte voldoende.

²⁶ In het Natura 2000 doelendocument (2006) zijn deze twee beoordelingen abusievelijk verwisseld.

H1320 – Slijkgrasvelden					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit ^a					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	A2	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	A2	doel aangepast ^b
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	B2	conform ontwerp
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

- (a) In een deel van de gebieden mag het areaal afnemen ten gunste van het habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (H1310A)²⁷.
- (b) Voor de Oosterschelde was geen doel geformuleerd voor de kwaliteit van het habitatype. Dit is aangepast; er is behoud van de kwaliteit ten doel gesteld. Het is van belang dat de huidige kwaliteit wordt behouden voor de instandhouding van het habitatype.

Vrijwel alle kweldergebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype slijkgrasvelden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling met betrekking tot de oppervlakte sluit hierop aan. De zeer ongunstige kwaliteit van het habitatype in Nederland wordt veroorzaakt door het geheel of vrijwel geheel verdwenen zijn van de belangrijkste typische soort klein slijkgras. Daarvan komen geen goed ontwikkelde vormen meer voor. Het habitatype komt wel veel voor in een vorm met engels slijkgras, waarvan de kwaliteit lager wordt beoordeeld, omdat deze soort die hier niet van nature voorkomt maar in de vorige eeuw is aangeplant. Deze matige vorm ontstaat vaak op plekken waar kwelders eroderen. Daarom mag in een deel van de gebieden het areaal afnemen ten gunste van het habitatype zilte pionierbegroeiingen, *zeekraal* (H1310A). Herstel van de kwaliteit van de door klein slijkgras gedomineerde vormen van het habitatype wordt op dit moment niet als haalbaar gezien, doordat de vegetaties tegenwoordig geheel uit engels slijkgras bestaan. Het landelijk doel is daarom behoud van de kwaliteit. De gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling.

H1330A - Schorren en zilte graslanden, <i>buitendijks</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	A3	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
088	Kennemerland-Zuid	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	uitbreiding	verbetering	A1	conform ontwerp
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

²⁷ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Vrijwel alle kweldergebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitattype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding voor het habitattype schorren en zilte graslanden, *buitendijks* (subtype A) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Waddenzee (001) en Westerschelde & Saeftinghe (122) herbergen tezamen meer dan 80% van de landelijke oppervlakte en kunnen daarmee ook de grootste bijdrage leveren aan de herstelopgave. In de andere gebieden is het habitattype reeds in goede kwaliteit aanwezig (dus behoud is voldoende) of is herstel waarschijnlijk niet mogelijk gegeven de getijdendemping tengevolge van de aanleg van de stormvloedkering (Oosterschelde (118)). In het westelijke deel van de Westerschelde wijkt de oppervlakte kwelders sterk af van de natuurlijke situatie. Hier vindt nog steeds afbraak van schorren plaats. Daarom wordt hier uitbreiding van de oppervlakte nagestreefd. Met deze gebiedsdoelstellingen wordt de landelijke doelstelling voldoende afgedekt.

H1330B – Schorren en zilte graslanden, <i>binnendijks</i>					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
091	Polder Westzaan	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	A2	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	B2	conform ontwerp
121	Yerseke & Kapelse Moer	behoud	behoud	A1	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	B1	conform ontwerp
123	Zwin & Kievittepolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
124	Groote Gat	geen	geen	C	ontwerpbesluit

Van het habitattype schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (H1330B) is bijna driekwart van de landelijke oppervlakte opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling wijkt af op het aspect kwaliteit, omdat de matig ongunstige staat van instandhouding van de kwaliteit het gevolg is van de ongunstige situatie in het Noord-Hollandse veenweidegebied (onder andere Polder Westzaan, 091). Door vermindering van zoute kwel staan de betreffende zilte vegetaties daar sterk onder druk. Daarom is alleen in Polder Westzaan (091) een verbeterdoelstelling neergelegd. In de Oosterschelde ligt een opgave voor uitbreiding van de oppervlakte, omdat de oppervlakte aan kwelders in dit gebied sterk afwijkt van de natuurlijke situatie.

H7140B – Overgangs- en trilvenen, <i>veenmosrietlanden</i>					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
083	Botshol	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
092	Ijperveld, Varkensland, Oostzanerveld & ...	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit

103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	verbetering	C	conform ontwerp
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

Meer dan de helft van de landelijke oppervlakte van het habitatype overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (subtype B) is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit subtype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan echter de landelijke doelstelling nagestreefd worden. In het gebied Rottige Meenthe & Brandemeer (018) wordt uitbreiding van de oppervlakte of verbetering van de kwaliteit bijvoorbeeld niet realistisch geacht, gezien de geringe potentie voor herstel van de benodigde kalkrijke kwel. In het gebied De Wieden (035) wordt in tegenstelling tot de landelijke doelstelling behoud van de oppervlakte beoogd. Er is reeds een grote oppervlakte van dit habitatype aanwezig in het gebied en er is geen potentie om deze verder uit te breiden. In het voormalig brakwaterveen Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090) is het doel voor dit subtype op behoud van de oppervlakte gesteld. Reden hiervoor is dat het habitatype over een relatief grote oppervlakte voorkomt. Ook wordt hier, evenals in het gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092), behoud van de kwaliteit beoogd. Snelle verzuring en verbossing vergen in deze gebieden reeds grote inspanningen om de kwaliteit te behouden. Ook in de gebieden Eilandspolder (089) en Polder Westzaan (091) wijken de doelstellingen af van de landelijke doelstelling. De kansen voor nieuwvorming zijn onduidelijk en de meeste andere gebieden hebben een beter perspectief voor verbetering van de kwaliteit.

B.4.2. Habitatrictlijn: soorten

H1340 – *Noordse woelmuis						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	verbetering	behoud	B2	aanwijzingsbesluit
009	Groote Wielen	uitbreiding	verbetering	behoud	C	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen ...	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
011	<i>Witte en Zwarte Brekken</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
012	<i>Sneekermeergebied</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	behoud	uitbreiding	C	conform ontwerp
089	Eilandspolder	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
089	<i>Eilandspolder</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
090	Wormer- en Jisperveld & ...	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	B1	ontwerpbesluit
100	Voornes Duin	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
106	<i>Boezems Kinderdijk</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
108	Oude Maas	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
111	Hollands Diep	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	behoud	B1	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	behoud	B2	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	behoud	verbetering	behoud	C	ontwerpbesluit

118	Oosterschelde	uitbreiding	behoud	uitbreiding	B1	doel aangepast ^a
-----	---------------	-------------	--------	-------------	----	-----------------------------

- (a) De verspreidingsdoelstelling is uit het gebiedsdoel verwijderd, omdat alleen op landelijke schaal doelen voor verspreiding worden gesteld. Bovendien voegt deze verspreidingsdoelstelling weinig toe aan gebiedsdoelen, omdat vermindering van de lokale verspreiding (binnen het gebied) al snel ten koste gaat van de omvang van het leefgebied waarvoor altijd minstens een behoudsdoelstelling geldt.

De landelijke staat van instandhouding van de noordse woelmuis is op het aspect leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Landelijke uitbreiding van de populatie wordt vooral beoogd in de Friese gebieden omdat het leefgebied vooral daar sterk versnipperd is geraakt. De doelstellingen uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied en uitbreiding populatie zijn verder neergelegd in gebieden die daarvoor mogelijkheden bieden (bijvoorbeeld in het kader van natuurontwikkeling). In Duinen en Lage Land Texel (002) staat het doel voor omvang van het leefgebied op "behoud" omdat de soort al over het gehele eiland voorkomt. Verbetering van de kwaliteit van het leefgebied is vooral nodig om de populatie weerstand te kunnen laten bieden tegen concurrentie met andere diersoorten. In het IJsselmeer (072) en Oosterschelde (118) is op het aspect kwaliteit van de landelijke opgave afgeweken. In de Oosterschelde is de kwaliteit al op orde; derhalve is behoud voldoende. In het IJsselmeer (072) is afgeweken omdat hier de mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit beperkt zijn.

H1365 – Gewone zeehond						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	A3	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	verbetering	uitbreiding	C	conform ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	verbetering	uitbreiding	C	conform ontwerp

De gewone zeehond verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De landelijke doelstelling wijkt hiervan af²⁸, ten behoeve van herstel van de populatie na recente afname (door virussen), met name in het Deltagebied. Zuidwest-Nederland herbergt geen levensvatbare populatie. De oorzaak hiervan is een te laag geboortecijfer in het Deltagebied, waardoor de kleine populatie zichzelf niet in stand kan houden. In het Deltagebied wordt gestreefd naar een regionale populatie van tenminste 200 exemplaren, waarbij de Voordelta (113) de grootste bijdrage levert. Om dit doel te bereiken zal in de gebieden Voordelta, Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122) het areaal aan onverstoorde gebied moeten toenemen zodat deze gebieden beter geschikt zullen worden voor voortplanting. In de Waddenzee (001) en de Noordzeekustzone (007) wordt van de landelijke doelstelling afgeweken. In de Waddenzee geniet de gewone zeehond goede bescherming van ligplaatsen, vooral tijdens zoog- en paringstijd. Met behoud van het huidige leefgebied wordt een uitbreiding van de populatie ten doel gesteld. De gestage groei van de populatie zal de komende jaren naar verwachting doorzetten, mits virussen uitblijven. Ook in de Noordzeekustzone, welke met name een foerageerfunctie voor de populatie uit de Waddenzee kent, gaat het goed met de soort. In dit gebied is geen uitbreiding voor de populatie ten doel gesteld.

²⁸ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (Stcrt. 2008, 41).

B.4.3. Vogelrichtlijn: broedvogels

A081 – Bruine kiekendief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	45	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	40	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	25	B1	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	uitbreiding	verbetering	5	C	conform ontwerp
035	De Wieden	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	25	C	doel aangepast ^a
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B1	conform ontwerp
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	30	B1	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	13	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	19	C	doel toegevoegd
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	20	C	conform ontwerp

(a) Het aantal voor IJsselmeer is aangepast conform het gemiddelde van de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de bruine kiekendief is voor de aspecten leefgebied en populatie als "gunstig" beoordeeld. Gezien de belangrijke functie van Nederland als noordwestelijk bolwerk van het broedgebied in Europa is een veilige marge ingebouwd in het voor Nederland na te streven populatieniveau. Het doel heeft betrekking op behoud van het huidige niveau. De landelijke doelstelling staat dan ook zowel voor omvang als kwaliteit van het leefgebied op behoud met een landelijk doelniveau van 1.300 broedparen. Voor de realisatie van de landelijke doelstelling zal aansluiting nodig zijn van nationaal beleid zoals de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur.

De gebiedsdoelstellingen sluiten op de landelijke doelstelling aan, met uitzondering van de gebieden Alde Feanen (013) en Deelen (014). Vanwege de voor de regio unieke potentie voor een sleutelpopulatie is er voor het gebied Alde Feanen gekozen voor een hersteldoelstelling. Vanwege de recente afname van de populatie in gebied Deelen is hier een beperkte herstelopgave geformuleerd, zodat de soort in het gebied behouden kan blijven.

A132 – Kluut						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	3.800	A2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	120 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	110	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	2.000 ^R	B2	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	conform ontwerp
120	Zoommeer	behoud	behoud	2.000 ^R	C	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	conform ontwerp

127	Markiezaat	behoud	behoud	2.000 ^R	C	ontwerpbesluit
-----	------------	--------	--------	--------------------	---	----------------

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de kluut is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". Op het aspect populatie sluit de landelijke doelstelling hierop aan. De doelstelling luidt: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 8.000 paren". Landelijk is op het aspect leefgebied een behoudsdoelstelling geformuleerd, omdat de matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect leefgebied alleen de afname in de Waddenzee (001) betreft. In afwijking van de landelijke doelstelling heeft dat gebied dan ook een verbeteropgave gekregen. De som van de gebiedsdoelen is 6.030 broedparen, en dat is 75% van het landelijke doelniveau.

De doelstellingen voor de overige gebieden sluiten aan bij de landelijke behoudsdoelstelling.

A137 – Bontbekplevier						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	60	A1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	20	B1	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	4	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	13 (↑)	B1	doel aangepast ^a
109	Haringvliet	behoud	behoud	100 ^R (↑)	C	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B1	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B2	conform ontwerp
122	Westerschelde & Saefthinghe	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B1	conform ontwerp
127	Markiezaat	behoud	behoud	100 ^R (↑)	C	ontwerpbesluit

(a) De doelstelling voor IJsselmeer is aangepast, omdat de landelijke doelstelling is gericht op uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied om de negatieve trend in de Waddenzee gedeeltelijk te kunnen compenseren. Het aantal is gebaseerd op de historische potentie van het gebied in het jaar 2000.

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de bontbekplevier is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig"²⁹. De landelijke doelstelling voor de bontbekplevier luidt "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 400 paren". De som van de gebiedsdoelen is 227 broedparen, en dat is 57% van het landelijke doelniveau. De doelstellingen van de gebieden Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007), Lauwersmeer (008), Haringvliet (109), Krammer-Volkerak (114), Grevelingen (115), Oosterschelde (118), Westerschelde & Saefthinghe (122) en Markiezaat (127) wijken af van de landelijke doelstelling. De gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone worden niet gezien als gebieden met de beste potenties voor herstel van de leefgebieden van lokale populaties. In het gebied Lauwersmeer is geen mogelijkheid het leefgebied van de soort te vergroten of te verbeteren. In de Deltagebieden wordt een licht herstel van de populatie nagestreefd, om achteruitgang van de landelijke populatie buiten de Natura 2000-gebieden (veelal tijdelijke populaties) op te vangen. Naar verwachting zal dit herstel van de populatie kunnen plaatsvinden middels behoud van het leefgebied. Voor het gebied Haringvliet is de doelstelling passend bij de afspraken die met betrekking tot de "kier" zijn gemaakt en voor Krammer-Volkerak geldt dat de doelstelling afhankelijk is gesteld van de uitkomsten van de

²⁹ De beoordeling van het aspect populatie is aangepast ten opzichte van de beoordeling zoals vermeld in het Natura 2000 doelendocument (2006) (aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Waddenzee, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Terschelling en Noordzeekustzone, Stcrt. 2009, 38).

inrichtingsvariant zoet of zout³⁰. Het gebied Oosterschelde wijkt af van de landelijke doelstelling omdat er sprake is van een min of meer stabiele stand.

A138 – Strandplevier						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	220 ^R (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	220 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	220 ^R (↑)	B2	concept-ontwerp
115	Grevelingen	uitbreiding	verbetering	220 ^R (↑)	A1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	uitbreiding	verbetering	220 ^R (↑)	B1	conform ontwerp
120	Zoommeer	behoud	behoud	220 ^R (↑)	B1	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saefthinghe	behoud	behoud	220 ^R (↑)	B2	conform ontwerp
127	Markiezaat	behoud	behoud	220 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de strandplevier is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als “zeer ongunstig”. De landelijke doelstelling omvat een herstelopgave voor het leefgebied voor herstel van de populatie van ten minste 400 paar verdeeld over ten minste 10 sleutelpopulaties van ten minste 20 paren. Er is herstel gewenst tot boven het niveau van de minimum populatie, mede als verzekering naar de toekomst³¹. De doelstelling van de gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek (101), Haringvliet (109), Krammer-Volkerak (114), Zoommeer (120), Westerschelde & Saefthinghe (122) en Markiezaat (127) wijkt af van de landelijke doelstelling gezien de onzekerheid in de ontwikkelingen in het Deltagebied. Mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied zullen worden onderzocht om meer te garanderen dat de soort zich in Nederland op het niveau van een duurzame populatie kan handhaven. Voor Haringvliet is de doelstelling passend bij de afspraken die met betrekking tot de “kier” zijn gemaakt en voor Krammer-Volkerak en Zoommeer is de doelstelling afhankelijk gesteld van de uitkomsten van de inrichtingsvariant zoet of zout³². Zou dit consequenties hebben voor de landelijke doelstelling dan wordt deze daarop aangepast.

A191 – Grote stern						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	16.000 (↑)	A3	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	4.000 ^R	C	ontwerpbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	4.000 ^R	A1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	4.000 ^R	C	conform ontwerp
122	Westerschelde & Saefthinghe	behoud	behoud	4.000 ^R	A1	conform ontwerp

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de grote stern is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied respectievelijk als “matig ongunstig”³³ en “gunstig” beoordeeld. De

³⁰ Natura 2000 doelendocument (2006): Hoofdstuk 6 gemaakte en nog te maken keuzes, verzoeting versus verzouting, pagina 138.

³¹ Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1. Landelijke doelen broedvogels.

³² Natura 2000 doelendocument (2006): Hoofdstuk 6 gemaakte en nog te maken keuzes, verzoeting versus verzouting, pagina 138.

³³ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee (Stcrt. 2009, 38).

landelijke doelstelling sluit hierbij aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor herstel populatie tot 20.000 paren"³³. Vanwege de kwetsbaarheid van de nestplaatsen is de soort vrijwel volledig aangewezen op het Natura 2000-netwerk³⁴. Alleen in de Waddenzee (001) wordt herstel van de populatie haalbaar geacht. Alle gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling voor het leefgebied van de soort.

A193 – Visdief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	5.300	A1	aanwijzingsbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	3.300	B2	doel aangepast ^a
073	Markermeer & IJmeer	behoud	behoud	630	B1	conform ontwerp
077	Eemmeer & Gooimeer Zuidoever	behoud	behoud	280	B1	doel aangepast ^b
092	IJperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	180	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	B2	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	B1	conform ontwerp
120	Zoommeer	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	6.500 ^R (↑)	B2	conform ontwerp

- (a) De doelstelling voor IJsselmeer is aangepast, omdat het aantal paren in recente jaren (2004-2008) flink is toegenomen (maximaal 5.380 broedparen in 2008) door de aanleg van vogeleiland de Kreupel in 2004. Er is gekozen om het gemiddelde van de laatste tien jaar (1999-2008) als behoudsdoel te stellen, waarmee de aantallen vóór aanleg en na aanleg van de Kreupel gemiddeld zijn aangezien het niet zeker is of de huidige populatie zich in hoge aantallen zal handhaven of dat de populatie zich zal stabiliseren op een wat lager niveau. Het aantal heeft betrekking op gunstige jaren.
- (b) Het aantal voor Eemmeer & Gooimeer Zuidoever is aangepast conform het gemiddeld aantal broedparen (1999-2003) op het eiland De Visdief. Dit wijkt af van het gemiddelde genoemd in SOVON & CBS (2005) omdat hierin ook buiten het gebied nestelende paren zijn meegeteld. Tevens is de tekst, die onder het kopje "Doel" in paragraaf 5.3 van de Nota van toelichting van het betreffende besluit, na de behoudopgave vermeld staat, verwijderd. Deze tekst is abusievelijk in het doel opgenomen..
- (R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de visdief is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig". Na een sterke terugval rond de jaren zestig vindt sindsdien voortdurend herstel plaats, al lijkt dit momenteel te stagneren. De landelijke doelstelling is behoud van het leefgebied dat plaats biedt aan de herstellende populatie van uiteindelijk 20.000 broedparen.

Het regiодоel voor het Deltagebied sluit hierop aan: behoud van het huidige leefgebied voor herstel van de populatie van ten minste 6.500 broedparen. In de Waddenzee (001) wordt het stoppen van de neergaande trend ten doel gesteld. In het IJsselmeer (072) heeft de draagkracht betrekking op gunstige jaren en bestaat er nog onzekerheid over de draagkracht van de Kreupel op langere termijn (zie paragraaf 5.5 van de Nota van toelichting). In het Markermeer & IJmeer (073), Eemmeer & Gooimeer Zuidoever (077) en IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske (092) is de bijdrage aan de landelijke doelstelling relatief klein en worden de potenties laag ingeschat. Ongeveer drie kwart van de landelijke opgave ligt binnen het Natura 2000-netwerk.

A194 – Noordse stern						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	1.500	A4	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	5	C	ontwerpbesluit

³⁴ In de peilperiode 1999-2003 100% in aangewezen gebieden maar in 2006 6% broedpopulatie in nieuwe kolonie in Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel (002) waarvoor geen gebiedsdoel is gesteld.

118	Oosterschelde	behoud	behoud	20	C	conform ontwerp
-----	---------------	--------	--------	----	---	-----------------

De landelijke staat van instandhouding van de noordse stern is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling voor de noordse stern luidt "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 1.800 paren"³³. De gebiedsdoelen sluiten hierbij aan, waarbij veruit de grootste opgave ligt in de Waddenzee (001). De soort is voornamelijk gebonden aan de zoute kustgebieden en is daarmee voor het grootste deel afhankelijk van het Natura 2000-netwerk waar 88% van de landelijke populatie broedt. De som van de gebiedsdoelen bedraagt circa 85% van het landelijk doelniveau, waarmee de bijdrage van het Natura 2000-netwerk aan de landelijke doelstelling voldoende is afgedekt.

A195 – Dwergstern						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	uitbreiding	verbetering	210 (↑)	A2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	300 ^R (↑)	A1	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	300 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	300 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	300 ^R (↑)	B2	conform ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	300 ^R (↑)	A1	conform ontwerp

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de dwergstern is voor wat betreft de aspecten populatie³³ en leefgebied als "matig ongunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling omvat alleen een herstelopgave voor het populatieniveau: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor herstel populatie tot 600 paren"³³. Er is gekozen voor een landelijke behoudopgave ondanks de matig ongunstige staat van instandhouding aangezien de populatie in historisch perspectief gunstig afsteekt. Alleen in het Waddengebied, waar de Natura 2000-gebieden op veel plekken op elkaar aansluiten, wordt een herstelopgave met betrekking tot het leefgebied (naast herstel populatie) haalbaar geacht en is het vooral van belang dat de som van de gebiedsdoelen (290) in de regio wordt gehaald. Vanwege de kwetsbaarheid van de nestplaatsen is de soort vrijwel volledig aangewezen op het Natura 2000-netwerk. De som van de gebiedsdoelen, met daarbij opgeteld het aantal dat buiten Natura 2000 broedt (1%), bereikt het genoemde doelniveau van 600.

B.4.4. Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

De doelniveaus van niet-broedvogels zijn meestal uitgedrukt als seizoensgemiddelde of als (gemiddeld) seizoensmaximum. Deze gemiddelden, die worden bepaald aan de hand van maandelijks tellingen, worden als volgt berekend³⁵:

Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Het (gemiddeld) seizoensmaximum is het gemiddelde van het grootste getelde aantal (piekaantal) per seizoen (juli t/m juni van het volgende jaar) berekend over een reeks van achtereenvolgende seizoenen (meestal vijf seizoenen: 1999/2000-2003/2004).

Bij voorkeur is het doelniveau uitgedrukt als seizoensgemiddelde omdat dit een indicatie geeft voor het gebruik van een gebied over het gehele seizoen. Bij onvoldoende beschikbaarheid van jaarrondtellingen moet soms worden teruggevallen op het seizoensmaximum.

³⁵Voorbeeld voor een seizoen met de volgende telresultaten (juli-juni): 0, 0, 0, 100, 100, 200, 100, 100, 0, 0, 0, 0. Het seizoensmaximum bedraagt in dit geval 200, het seizoensgemiddelde 50 (som van alle maandcijfers gedeeld door 12).

A130 - Scholekster						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage*	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	140.000-160.000 (↑)	sf, A4	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	3.300 ^a	s, C	aanwijzingsbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	behoud	behoud	210	sf, C	ontwerpbesluit
101	Duinen Goeree & Kwade Hoek	behoud	behoud	790	sf, C	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	2.500	sf, C	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	560	sf, C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	24.000	sf, A1	conform ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	7.500	sf, B1	conform ontwerp

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf)

(a) De populatieschatting is gebaseerd op het gemiddelde seizoensmaximum over de periode 1999/2000-2003/2004.

De staat van instandhouding voor de scholekster is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig", waarbij de laatste voornamelijk betrekking heeft op de kwaliteit van het leefgebied en niet op de omvang. De landelijke doelstelling sluit hierop aan³⁶. In Nederland is de populatie scholeksters fors afgenomen (bij een internationale toename) in relatie tot verminderd voedselaanbod in de intergetijdengebieden (schelpdieren). Alleen voor de Waddenzee (001) is een verbeteropgave geformuleerd voor de kwaliteit van het leefgebied, vanwege het relatief grote belang van dit gebied en omdat de mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit in het Deltagebied, in dit geval de gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek (101), Voordelta (113), Grevelingen (115), Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122), beperkt zijn (met name door zandhonger in de Oosterschelde, welke leidt tot een afname van het foerageergebied). In de Natura 2000-gebieden Uiterwaarden IJssel (038), Duinen Goeree & Kwade Hoek, Voordelta en Grevelingen zijn bovendien geen aanwijzingen voor afname van de populatie of voor vermindering van de kwaliteit van het leefgebied (zelfs aantalstoename in de gebieden Uiterwaarden IJssel en Duinen Goeree & Kwade Hoek sinds respectievelijk 1980/1981 en 1990/1991). Voor de Westerschelde is de trend op lange termijn neutraal, in tegenstelling tot de Waddenzee. Daarom is voor de Westerschelde voor behoud gekozen. Voor de Noordzeekustzone (007) zijn onvoldoende telgegevens bekend voor een trendanalyse. Er is daarom eveneens een behoudopgave geformuleerd.

A143 –Kanoet						
Landelijke doelstelling: Behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage*	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	44.400 (↑)	sf, A4	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	560 ^a	s, C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	7.700	sf, A1	conform ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	600	sf, C	conform ontwerp
127	Markiezaat	behoud	behoud	1.600 ^a	s, B1	ontwerpbesluit

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf).

(a) De populatieschatting is gebaseerd op het gemiddelde seizoensmaximum over de periode 1999/2000-2003/2004.

De staat van instandhouding van de kanoet is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig" en "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Het seizoensgemiddelde bedroeg over 1988-2000 circa 60.000, maar was daarvoor

³⁶ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee (Stcrt. 2009, 38).

aanzienlijk lager (circa 40.000). De afname van rond 2001 heeft niet geleid tot lagere waarden dan in de periode van voor 1988. De trendontwikkeling is daardoor over de lange termijn neutraal en over kortere termijn onzeker. Daarom is de herstelopgave niet gericht op het leefgebied voor het streven naar hogere aantallen. Behoud van de huidige populatie (gemiddelde over de periode 1999-2003) vergt echter wel inspanningen, vandaar de verbeteropgave voor kwaliteit leefgebied. Omdat de Waddenzee (001) ruim 80% van de Nederlandse populatie herbergt en de recente negatieve tendens hier is geconcentreerd terwijl er in de Delta, in dit geval de gebieden Oosterschelde (118), Westerschelde & Saeftinghe (122) en Markiezaat (127), sprake is geweest van toename, is alleen voor de Waddenzee een herstelopgave geformuleerd. Aangezien voor de Noordzeekustzone (007) onvoldoende telgegevens bekend zijn voor een trendanalyse, wordt ook hier volstaan met een behoudopgave.

A169 – Steenloper						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage*	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	2.300-3.300 (↑)	sf, A3	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	160	sf, B1	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	behoud	70	sf, B1	aanwijzingsbesluit
115	Grevelingen	behoud	behoud	30	sf, C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	580	sf, A1	conform ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	230	sf, B2	conform ontwerp

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf).

De staat van instandhouding van de steenloper is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig". De algemene aantalstrend voor de steenloper in de Waddenzee (001) is licht dalend, voor de Delta, in dit geval de gebieden Voordelta (113), Grevelingen (115), Oosterschelde (118) en Westerschelde en Saeftinghe (122), stabiel en voor de Noordzeekustzone (007) zijn onvoldoende telgegevens voor een trendanalyse bekend. De herstelopgave is daarom alleen in de Waddenzee neergelegd. Oorzaak van de licht dalende trend kan in verband worden gebracht met het verdwijnen van droogvallende mosselbanken in de Waddenzee. De mosselbanken zijn in de Waddenzee in de laatste jaren wel teruggekeerd in het oostelijke deel, maar nog niet in het westelijke deel. Mogelijk spelen de ontwikkelingen in de internationale, biogeografische populatie ook een rol in de afname van het populatieaantal in de Waddenzee.

Overige niet-broedvogelsoorten					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied					
Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling	Populatie Oosterschelde	Relatieve bijdrage*	Besluit
A004 Dodaars ^g	3	560	80	f, B2	conform ontwerp
A005 Fuut ^{a,i}	24	10.900	370	f, B1	conform ontwerp
A007 Kuifduiker ^g	4	45	8	f, A1	conform ontwerp
A017 Aalscholver ^g	26	24.500	360	sf, C	conform ontwerp
A026 Kleine zilverreiger ^g	5	140	20	f, B2	conform ontwerp
A034 Lepelaar ^g	22	1.225	30	sf, B1	conform ontwerp
A037 Kleine zwaan ^b	29	4.820	behoud (max)	s	conform ontwerp
A043 Grauwe gans ^{g,h}	31	86.300	2.300	sf, B1	conform ontwerp
A045 Brandgans ^{g,h}	26	140.900	3.100	sf, B1	conform ontwerp
A046 Rotgans ^c	6	36.500	6.300	sf, A1	conform ontwerp
A048 Bergeend ^g	14	48.900	2.900	sf, B1	conform ontwerp
A050 Smient ^{g,h}	45	258.200	12.000	sf, B1	conform ontwerp
A051 Krakeend ^{g,h}	35	10.200	130	f, C	conform ontwerp

A052 Wintertaling ^d	24	21.000	1.000	f, B1	conform ontwerp
A053 Wilde eend ^g	13	128.000	5.500	f, B1	conform ontwerp
A054 Pijlstaart ^c	25	7.850	730	f, B2	conform ontwerp
A056 Slobeend ^{g;i}	38	5.750	940	f, B2	conform ontwerp
A067 Brilduiker ^{g;i}	10	4.380	680	f, A1	conform ontwerp
A069 Middelste zaagbek ^g	7	3.310	350	f, B2	conform ontwerp
A103 Slechtvalk ^g	6	180 ⁱ	10 (max)	f, B1	conform ontwerp
A125 Meerkoet ^{g;i}	23	89.700	1.100	f, C	conform ontwerp
A132 Kluut ^{c;i}	17	9.510	510	sf, B2	conform ontwerp
A137 Bontbekplevier ^g	10	2.260	280	sf, B2	conform ontwerp
A138 Strandplevier ^e	3	180	50 (↑)	sf, A2	conform ontwerp
A140 Goudplevier ^f	11	32.300	2.000	sf, B1	conform ontwerp
A141 Zilverplevier ^{g;j}	8	27.600	4.400	sf, A1	conform ontwerp
A142 Kievit ^c	11	75.500	4.500	sf, B1	conform ontwerp
A144 Drieteenstrandloper ^k	6	4.310	260	sf, B1	conform ontwerp
A149 Bonte strandloper ^g	8	187.300	14.100	sf, B2	conform ontwerp
A157 Rosse grutto ^g	7	39.500	4.200	sf, B2	conform ontwerp
A160 Wulp ^g	17	101.100	6.400	sf, B2	conform ontwerp
A161 Zwarte ruiter ^g	5	2.040	310	sf, A1	conform ontwerp
A162 Tureluur ^c	9	18.480	1.600	sf, B2	conform ontwerp
A164 Groenpootruiter ^g	3	2.210	150	sf, B2	conform ontwerp

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaappleatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf). Relatieve bijdrage is alleen berekend als het landelijke doel en het gebiedsdoel beide zijn gebaseerd op dezelfde waarde (of seizoensmaximum of seizoensgemiddelde).

- Fuut: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd voor deze soort vanwege slechte stuurbaarheid van vermoedelijke oorzaken (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Kleine zwaan: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De recente afname is verbonden aan een afname op internationaal niveau en mogelijk aan enkele andere slecht stuurbare factoren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Rotgans, pijlstaart, kluut, kievit en tureluur: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, omdat deze staat van instandhouding alleen gebaseerd is op toekomstverwachting (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Wintertaling: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De staat van instandhouding is gebaseerd op een populatieafname die niet leidt tot een waarde van minder dan 75% van de draagkrachtindicatie (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Strandplevier: ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is voor deze soort landelijk een behoudopgave geformuleerd. De sterke afname in populatieomvang hangt samen met de afname van de broedvogelpopulatie. De oorzaken van deze afname liggen waarschijnlijk meer in de afname van de geschiktheid van de broedgebieden dan in die van de foerageergebieden buiten het broedseizoen. De condities in het leefgebied voor de strandplevier zijn grotendeels op orde, derhalve worden op gebiedsniveau behoudopgaven geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Goudplevier: de goudplevier heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. De verslechtering van de kwaliteit van het leefgebied is niet zichtbaar in de trend, deze laat een toename zien binnen Natura 2000-netwerk. Dit betreft echter minder dan de helft van de Nederlandse vogels en is een gevolg van verschuivingen in de ligging van de pleisterplaatsen. Incidentele tellingen buiten het monitoringsnetwerk suggereren dat de kwaliteit van het leefgebied buiten het Natura 2000-netwerk is afgenomen. Herstelopgaven binnen het netwerk zijn in dit licht niet geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- Dodaars, kuifduiker, aalscholver, kleine zilverreiger, lepelaar, grauwe gans, brandgans, bergeend, smient, krakeend, wilde eend, slobeend, brilduiker, middelste zaagbek, slechtvalk, meerkoet, bontbekplevier, zilverplevier, bonte strandloper, rosse grutto, wulp, zwarte ruiter en groenpootruiter: de staat van instandhouding van de soort is beoordeeld als "gunstig".³⁷
- Grauwe gans, brandgans, smient en krakeend: enige afname landelijk veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.
- Fuut, slobeend, brilduiker, meerkoet en kluut: enige afname landelijk als gevolg van herstel van zout-zoet overgangen is aanvaardbaar.

³⁷ De beschreven staat van instandhouding van de meerkoet wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Op basis van de stabiele trend in de afgelopen 3 decennia is er geen sprake van een ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie. Zie het Natura 2000 profielendocument (2008).

- j. Zilverplevier: enige afname landelijk ten behoeve van herstel van het leefgebied voor schelpdiereters is aanvaardbaar.
- k. Drieteenstrandloper: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is voor deze soort landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd, vanwege de internationaal vooralsnog stabiele en nationaal doorgaand toenemende populatie.
- l. Slechtvalk: de landelijke instandhoudingdoelstelling voor deze soort is gebaseerd op het gemiddelde seizoensmaximum over de periode 1999/2000-2003/2004.

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1. INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn er 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en op de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit.

Er is daarom besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord³⁸ is op hoofdlijnen het te voeren beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Iedereen die een zienswijze heeft ingediend, heeft in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit. Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied Oosterschelde zijn 260 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

2. REACTIES OVER DE PROCEDURE

In een aantal zienswijzen zijn vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, waaronder "de mate van instandhouding". Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie "aanwezig maar verwaarloosbaar" geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt zich af of de Europese Commissie bij de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 waren opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de Richtlijn voorschrijft. Door de doelstellingen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten en habitattypen op te nemen en dus ook voor die soorten en typen die niet kwalificeren, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop

³⁸ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen en soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebied behoort. Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006³⁹ en gebiedendocumenten uit 2005.

Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Selectie en aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden

De selectie en aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden zijn met uitzondering van twee gebieden⁴⁰ in 2005 volledig afgerond. De rechter is destijds met betrekking tot de in 2000 gebruikte selectie- en begrenzingsmethodiek⁴¹ tot de conclusie gekomen dat deze criteria niet onredelijk waren⁴² en heeft alle bezwaren ten aanzien van de selectie en begrenzing van de toen aangewezen Vogelrichtlijngebieden ongegrond verklaard. Dat betekent dat de aanwijzing van dit Vogelrichtlijngebied al rechtens vaststaat. Dit gebied was dus al voor de terinzagelegging een volwaardig Natura 2000-gebied en op dat feit kon daarom niet worden ingesproken. In deze procedure is nu aan dit gebied instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en daarnaast zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd. Voor de eventuele wijzigingen van de vogelsoorten waarvoor het gebied geldt te zijn aangewezen wordt verwezen naar bijlage B.2 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 4 van deze bijlage C. Voor eventuele wijzigingen in de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 3 van deze bijlage C.

Stappen in het selectieproces van Habitatrichtlijngebieden

Zoals in het Verantwoordingsdocument (2003)⁴³ beschreven staat, heeft de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden in twee stappen plaatsgevonden:

Eerste stap van de selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en met de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort is in principe dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten slechts de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het habitatype of de soort het best ontwikkeld is en waar de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitatype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie belangrijkste

³⁹ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴⁰ Het gebied Abtskolk & De Putten zal als gevolg van een rechterlijke uitspraak als Vogelrichtlijngebied aangewezen worden en daarnaast vindt bij het gebied Strabrechtse Heide & Beuven ook een aanwijzing als Vogelrichtlijngebied plaats.

⁴¹ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

⁴² Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, nr.200201933.

⁴³ Ministerie van LNV (2003): "Verantwoordingsdocument". Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrichtlijngebieden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Tweede stap van de selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitattypen of soorten betreft de totale oppervlakte van een habitatype of de totale populatie van een soort binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitatype of als percentage van de landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde "belangrijkste" gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om voldoende landelijke dekking te halen. Daarnaast is bekeken of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden.

Voor ieder niet-prioritair habitatype en iedere niet-prioritaire soort wordt voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars zijn hiervoor als leidraad gebruikt:

- < 20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende dekking beschouwd;
- 20-60% is een bespreekbaar dekkingpercentage;
- > 60% dekking is over het algemeen voldoende.

Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitattypen en soorten stellen. Een relatief laag dekkingpercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitattypen of soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitattypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen binnen het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitattypen en soorten. Voor prioritaire habitattypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingpercentage wordt bereikt.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden⁴⁴ door de Europese Commissie goedgekeurd. Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en 1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend. In het Lijstdocument (2004)⁴⁵ is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitatype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmelding van 1998 heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitattypen en soorten in 2002 heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004)⁴⁶ bevat een Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese Commissie rekening had

⁴⁴ Beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2004/813/EG). Publicatieblad van de Europese Unie L 387/1 (29 december 2004): p. 1-96.

⁴⁵ Ministerie van LNV (2004): "Lijstdocument". Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴⁶ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële Habitatrichtlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek "Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied". Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de Richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen.

Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord staat beschreven, dienen ook voor de soorten en habitattypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrichtlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de Richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot kwalificerende habitattypen en soorten en dat er met betrekking tot de niet-kwalificerende waarden geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden daarom niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de kwalificerende habitattypen of de kwalificerende soorten geformuleerd, maar voor alle habitattypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. De Europese Commissie gaat ervan uit dat op het standaardgegevensformulier alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en dat de daarop verstrekte gegevens geregeld worden geactualiseerd.

Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie "aanwezig maar verwaarloosbaar". Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme oppervlakte of slechts incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het habitatype of de soort zich in dit gebied niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingssystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitattypen en soorten – ongeachte de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie zijn dan ook geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er is per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrichtlijn genoemde habitattypen en soorten en de aanwezigheid van de in bijlage I en artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten, trekkende watervogels en/of overige trekkende vogels. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

3. REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Ook bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Insprekers hebben aangegeven dat ze bezwaar hebben tegen de opname van nieuwe natuur: delen van de Ecologische Hoofdstructuur die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Insprekers wijzen op de gedane toezeggingen in het kader van nieuwe natuur en de Ecologische Hoofdstructuur. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien. Ook wordt gesteld dat de stranden niet binnen de begrenzing van een Natura 2000-gebied behoren te vallen. Zij herbergen geen habitattypen of soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Begrenzing van bestaande Vogelrichtlijngebieden

De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is niet bedoeld om de grenzen van reeds eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden te wijzigen. Aangezien de Oosterschelde reeds eerder is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie ook het hoofdstuk over de procedure), staat de oorspronkelijke begrenzing in principe nu niet ter discussie. Dat neemt niet weg dat er soms aanleiding kan zijn om de begrenzing aan te passen. Daarbij kan het gaan om technische of inhoudelijke wijzigingen (zie "Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden" hierna).

Uitgangspunten begrenzing Habitatrictlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1 van het Natura 2000 doelendocument (2006)⁴⁷ uitvoerig uiteen is gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrictlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegenerende terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: er is gestreefd naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheereenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- "Cement tussen de bakstenen": de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrictlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het "cement tussen de bakstenen", maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten waarvoor het gebied geselecteerd is. Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten, voor zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of soorten.
- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationale Parken, Vogelrichtlijngebieden en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

Bij de aanwijzing van de Habitatrictlijngebieden en bij de aanvulling van de Vogelrichtlijnaanwijzingen met gebiedsdoelen zijn overlappende Vogel- en Habitatrictlijngebieden gecombineerd tot één Natura 2000-gebied. Daarbij is ernaar gestreefd de begrenzing van Vogel- en Habitatrictlijngebieden zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen.

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrictlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden. Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan kadastrale grenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de

⁴⁷ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Verkleining van Vogelrichtlijngebieden wordt door de Europese Commissie, gelet op de Europese jurisprudentie, slechts "in uitzonderlijke gevallen" aanvaardbaar geacht indien bij de oorspronkelijke aanwijzing een "duidelijke wetenschappelijke fout" is gemaakt.

Uit jurisprudentie⁴⁸ blijkt dat de oppervlakte van een Vogelrichtlijngebied niet mag worden verkleind en de grenzen van een Vogelrichtlijngebied niet mogen worden gewijzigd, als daardoor zones worden uitgesloten waarin in het wild levende vogelsoorten voorkomen waarvan de bescherming de aanwijzing van dat Vogelrichtlijngebied heeft gerechtvaardigd. Een uitzondering hierop vormen de van het Vogelrichtlijngebied uitgesloten zones die niet langer overeenkomen met de, voor de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten, meest geschikte leefgebieden in de zin van artikel 4, lid 1, van de Richtlijn. Zo kan de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden zijn aangepast door bebouwing op de rand van het gebied, bedrijventerreinen (>5 ha) en rijkswegen zoveel mogelijk ook op kaarten te exclaveren (de tekstuele exclaveringsformule geldt alleen voor de in 2000 aangewezen gebieden).

In gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg.

Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 2.2.4.

Uitbreiding van Vogelrichtlijngebieden kan alleen aan de orde zijn als het gebied tevens Habitatrictlijngebied is en de uitbreiding onderdeel is van het desbetreffende Habitatrictlijngebied. Uitbreiding van een "zuiver" Vogelrichtlijngebied is geen onderdeel van deze procedure. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 2.2.5.

Gebleken is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrictlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis. Ook uitbreidingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, vallen in deze categorie van inhoudelijke aanpassingen.

Meebegrenzen van nieuwe natuur

Met nieuwe natuur worden delen van de Ecologische Hoofdstructuur bedoeld die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Een groot deel van deze nieuwe natuur is inmiddels al verworven en als natuurgebied ingericht. Nieuwe natuur is meebegrensd indien (in geval van een Habitatrictlijngebied) één van de volgende situaties van toepassing is:

- 1) wanneer het natuurdoel van de nieuwe natuur overeenkomt met dat van het aangrenzende aangemelde Natura 2000-gebied (de natuurwaarden zijn al aanwezig of zullen conform vastgestelde plannen worden ontwikkeld). Het betreffende natuurdoel dient uiteraard invulling te geven aan de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.
- 2) wanneer de nieuwe natuur aantoonbaar noodzakelijk is om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren.

Voor nieuwe natuur die nodig is voor de realisatie van Natura 2000 blijft het principe van vrijwilligheid gelden bij verwerving van de gronden en bij omzetting van cultuurgrond naar natuur (zie verder paragraaf 2.2.2 van de Nota van Antwoord). De nieuwe natuur die is toegevoegd na de aanmelding in 2003 is naar aanleiding van ingediende zienswijzen op de ontwerp-aanwijzingsbesluiten nogmaals kritisch getoetst aan de hiervoor genoemde criteria. Het resultaat staat beschreven in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting.

⁴⁸ Europese Hof van Justitie, 13 juli 2006, zaak C-191/05 en 25 november 1999, zaak C-96/98.

Exclavering van (jacht)havens

In paragraaf 2.2.8 van de Nota van Antwoord staat dat in de Nota's van toelichting, behorende bij de besluiten voor de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden in 2000, havens op de volgende wijze tekstueel zijn uitgezonderd: *“(Jacht)havens maken geen deel uit van de speciale beschermingszone. Bij (jacht)havens, die geheel binnen een speciale beschermingszone liggen, valt aan de waterzijde een zone van 100 meter, gemeten vanaf de havenmond c.q. de aanlegsteigers, ook buiten de begrenzing. Grenst een (jacht)haven aan de buitenzijde direct aan de speciale beschermingszone, dan is de zone van 100 meter ook buiten de begrenzing van de speciale beschermingszone gehouden. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de hierboven opgenomen tekst doorslaggevend.”*

De reden hiervoor was dat dergelijke havens geen wezenlijk deel uitmaken van het leefgebied van de betreffende soorten. De formule gaf echter aanleiding tot misverstanden. Zo vatte een gemeente de bovenaangehaalde exclavering op als vrijbrief voor de aanleg van een jachthaven. Ook zijn sommige havens in 2000 op kaart ruimer geëxclaveerd dan de exclaveringsformule voorschrijft. Er bestond bovendien grote onduidelijkheid over de invulling van het begrip (jacht)haven. Daarom is er besloten om de algemene exclaveringsformule voor havens te laten vervallen en alle havens die voor exclavering in aanmerking komen, al op de gebiedskaart uit te zonderen. Het exclaveren van havens op kaart geeft bovendien uitsluitel over wat precies onder het begrip “(jacht)havens” moet worden verstaan, namelijk uitsluitend aanlegplaatsen met havenfaciliteiten. Op zichzelf staande aanlegvoorzieningen zoals aanlegsteigers worden daartoe niet gerekend.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn, volgens de Habitatrichtlijn, bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat “het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend”⁴⁹.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie). Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke geaardheid blijvend ongeschikt. Ook mijnbouwinrichtingen en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd. Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

⁴⁹ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker verzoekt de op St. Philipsland gelegen Willemspolder, welke recent als "nieuwe natuur" begrensd is zoals aangegeven in het provinciale Natuurgebiedsplan Zeeland 2005, aan de begrenzing toe te voegen.

De zienswijze is niet overgenomen. De natuurdoelen (kruiden- en faunarijk grasland, zoete plassen en moeras) die hier zullen worden ontwikkeld, sluiten niet aan bij de (overwegend zilte) habitattypen waarop uitbreidingsdoelen in het gebied van toepassing zijn. Uitbreiding van Habitatrictlijngebieden is slechts aan de orde indien daarmee een bijdrage kan worden geleverd aan de instandhouding van het gebied.

Een inspreker is van mening dat het kaartbeeld van de verschillende deelgebieden een verschillende lay-out heeft. Inspreker wenst eenduidigheid.

De zienswijze is overgenomen voor zover de inspreker doelt op het ontbreken van topografische namen op twee kaartbladen. Dit is een technische fout die is verbeterd.

Een inspreker stelt dat hoewel blijkt dat waterkerende dijken en dijkverhardingen om de Oosterschelde buiten de begrenzing zijn gebracht, direct aanliggende delen die ofwel uit schor of slik bestaan of permanent onder water staan wel zijn aangewezen. Dit is tevens het geval voor de begrenzing van het voormalig haventje van Krabbendijke bij buurtschap Roelshoek en het naastgelegen strandje. Inspreker acht dergelijke begrenzing eenzijdig en onzorgvuldig.

De zienswijze vormde aanleiding voor een grenscorrectie. Langs de Oosterschelde is de grens langs (waterkerende) dijken op de buitenkruinlijn gelegd omdat de voorheen gehanteerde "buitenteen" tot onduidelijkheid heeft geleid waar schorren langs de dijk liggen. De buitenteen is dan niet eenduidig vast te stellen. Bovendien zou de grens dan door habitattypen worden getrokken hetgeen strijdig is met het uitgangspunt (paragraaf 3.2) dat de ligging van habitattypen (en soorten) leidend dient te zijn voor de begrenzing. Voor wat betreft genoemd voorbeeld bij Roelshoek heeft de zienswijze echter wel aanleiding gegeven de grens aan te passen aan de kadastrale lijn waarin het voormalige haventje is gelegen (Reimerswaal D122) omdat dit ook geen deel uitmaakte voor de oorspronkelijke aanwijzing van het staatsnatuurmonument Oosterschelde. Het strandje ten westen daarvan was echter wel onderdeel van genoemd natuurmonument en blijft gehandhaafd. Het is ook een integraal onderdeel van het (buitendijkse) ecosysteem van de Oosterschelde dat bestaat uit permanent water, droogvallende slikken, schorren en stranden.

Een inspreker is van mening dat de vrijwilligheid van de EHS overeind moet blijven. Door het opnemen van nieuwe natuur is er sprake van grotere externe werking waar bedrijven mee te maken krijgen. Inspreker stelt voor de grens 300 meter naar binnen te schuiven zodat de nieuwe natuur de buffer vormt en niet de landbouwgronden. In dit geval geldt dit bijvoorbeeld

voor gronden in de nabijheid van het dorpje Bath en de sportvelden van Rilland. Het verzoek is om deze nieuwe natuur te schrappen.

De zienswijze is niet overgenomen. In het Natura 2000-gebied Oosterschelde betreft de bedoelde nieuwe natuur alleen een strook dijktaalud ten westen van het Bathse Spuikanaal. Dit betreft geen nieuwe natuur, maar eigendom van de Staat en het Waterschap Zeeuwse Eilanden. Het dijktaalud is toegevoegd ten behoeve van een duidelijk grensverloop langs waterkerende dijken (zie vorige alinea). Voor zover daar geen natuurwaarden voorkomen (zoals het habitatype schorren en zilte graslanden, *binnendijks* (H1330B)), betekent dit geen verzwaring van het beschermingsregime in vergelijking tot de situatie waarbij de grens op de buitenteen ligt (omdat dan externe werking geldt). Bufferzones worden niet aangehouden (zie Nota van Antwoord, paragraaf 2.2.6). Voor het overige (gronden bij Rilland en Bath) wordt verwezen naar het aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe.

Een inspreker verzoekt de haven van Strijenham uit de begrenzing te halen vanwege een aanwezige botenhelling en uitbreiding van de haven of de helling in de nabije toekomst.

De zienswijze is niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat verkleining van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is (buiten verwijdering bebouwing enzovoorts) indien er sprake is van een kennelijke begrenzingsfout. Dat is hier niet het geval. Het betreffende haventje maakt zowel deel uit van het (voormalige) staatsnatuurmonument als van het Vogelrichtlijngebied, die respectievelijk in 1990 en 1989 zijn aangewezen. Het vormt ook een integraal onderdeel van het intergetijdengebied van de Oosterschelde (hier habitatype 1160) en leefgebied van allerlei (vogel)soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Overigens zij wel vermeld dat verhardingen zoals een verharde botenhelling, geen deel uitmaken van het aangewezen gebied (zie tekstuele exclavering, paragraaf 3.4).

Een inspreker verzoekt een groot aantal gebieden rond Tholen zoals aangeduid op meegezonden kaarten, uit de begrenzing te halen. Deze terreinen hebben volgens inspreker geen natuurfunctie. Op de bijgevoegde kaarten zijn onder andere aangegeven alle openbare stranden bij de kernen St. Philipsland, St. Annaland, Stavenisse en ter plaatse van het gebied Gorishoek, Strijenham en Bergse Diepsluis. Gelet op de belangrijke maatschappelijke en sociale functie van die stranden bij de kernen en de recreatieve functie van de overige stranden vindt inspreker het van groot belang de accommodatie ervan op peil te kunnen blijven houden. De lighaven van St. Philipsland wordt volgens inspreker nog als zodanig gebruikt door ter plaatse wonende vissers. Een gedeelte van Camping De Pluimpot is aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Dit gebied heeft volgens inspreker geen natuurfunctie, maar een verblijfsrecreatieve functie. Ook de nabijgelegen passantensteiger en de ligplaats van de fietsveerpont liggen eveneens binnen de begrenzing. Verder is het duikplateau van de Bergse Diepsluis aangegeven. Omdat volgens inspreker in dit gebied plannen in ontwikkeling zijn voor intensivering en verplaatsing van het duikplateau verzoekt inspreker met deze ontwikkeling rekening te houden en te bezien of de begrenzing hierop kan worden afgestemd.

De zienswijze is niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat verkleining van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is (buiten verwijdering bebouwing enzovoorts) indien sprake is van een kennelijke begrenzingsfout. In dit geval betreft het een gebied dat al in 1989 is aangewezen. In de Oosterschelde is ook de begrenzing van het (voormalige) beschermde natuurmonument (BN) van belang. Het streven is erop gericht om deze gebieden in hun geheel in de aanwijzing van het Natura 2000-gebied op te nemen. Bovendien vormen stranden een integraal onderdeel van het ecosysteem van de Oosterschelde. Daarbij kunnen nog de volgende kanttekeningen worden geplaatst:

- (a) de haven van St. Philipsland is al uitgezonderd van aanwijzing;
- (b) de strandjes bij St. Annaland, Stevenisse en Gorishoek zijn ook onderdeel van het (voormalige) beschermd (staats)natuurmonument Oosterschelde Buitendijks en vormen een integraal onderdeel van het intergetijdengebied van de Oosterschelde;
- (c) Terrein ten zuiden van Vakantiepark de Pluimpot is deel van het (voormalige) beschermd natuurmonument Oosterschelde Binnendijks (eigendom SBB);

- (d) de aanlegsteiger ligt evenals de bovengenoemde strandjes gelegen in het staatsnatuurmonument Oosterschelde Buitendijks;
 (e) strand en haven bij Strijenharn: zie het antwoord op de voorgaande zienswijze.

Een inspreker is van mening dat de stranden en de duinovergangen buiten de begrenzing dienen gehouden te worden vanwege het grote belang voor het toerisme in Zeeland. Dit geldt niet alleen voor de Noordzeestranden, maar ook voor de strandjes langs de Oosterschelde, Veerse Meer en de Westerschelde.

De zienswijze is niet overgenomen. Voor de motivering wordt verwezen naar de beantwoording van de voorgaande zienswijze.

Enkele insprekers verzoeken binnendijkse gebieden, als de Deesche Watergang en de inlaag bij het Goesse Sas, uit de begrenzing te halen. Insprekers zijn het niet eens met het opnemen van binnendijkse percelen, waar het effect van Natura 2000 diep het binnenland indringt terwijl deze gebieden volgens hen geen significante bijdrage leveren aan de instandhoudingsdoelen van de Oosterschelde.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. Binnendijkse gronden zoals de Deesche Watergang en de inlaag bij het Goesse Sas zijn al jarenlang onderdeel van het gelijknamige Vogelrichtlijngebied (1989) en van het beschermd natuurmonument Oosterschelde Binnendijks (1990). Dergelijke gebiedsdelen zijn ook onderdeel van het Natura 2000-gebied omdat dit een samenvoeging betreft van het Vogelrichtlijngebied, het Habitatrichtlijngebied en de daarmee overlappende beschermde natuurmonumenten (Natura 2000 doelendocument, bijlage 9.1.2). Deze binnendijkse gebieden leveren wel degelijk een bijdrage aan de instandhoudingsdoelen die zijn vastgesteld voor het Natura 2000-gebied Oosterschelde wegens de functie voor broedende en overwinterende vogels en de aanwezigheid van habitattypen.

Een inspreker verzoekt om het recreatiebedrijf op de Scheldseweg 3, inclusief een zone van 300-500 meter rondom de locatie, te exclaveren.

De zienswijze is niet overgenomen. Het betreffende bedrijf, gelegen tussen de Scheldseweg en de Dijkweg in Stavenisse ligt al buiten de begrenzing van het gebied. Bufferzones worden niet aangehouden (zie Nota van Antwoord, paragraaf 2.2.6). Bovendien zij opgemerkt dat het Natura 2000-gebied Oosterschelde al 20 jaar de status van Vogelrichtlijngebied en beschermd natuurmonument heeft.

Enkele insprekers zijn van mening dat de begrenzing in de noordelijke kuststrook van Noord-Beveland, tussen de Oosterscheldedekering en Wissenkerke, onzorgvuldig en niet correct is. Op de kaart van het ontwerp-aanwijzingsbesluit is af te lezen dat het gebied direct grenst aan strand, recreatiepark, Jacobahaven en Sophiahaven. Tevens zouden direct aangrenzende inlagen onterecht in de begrenzing opgenomen zijn.

Een inspreker is van mening dat de begrenzing onzorgvuldig en niet correct is vastgesteld op de locatie waar de grens tussen Jacobahaven en Roompot op de buitenkruinlijn van de Oosterscheldedijk loopt, direct aansluitend aan het strand, de recreatieparken en de haven.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat verkleining van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is (buiten verwijdering bebouwing enzovoorts) indien er sprake is van een kennelijke begrenzingsfout. Dat is hier niet het geval. De binnendijkse begrenzing is hier vrijwel gelijk aan de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied die 20 jaar geleden heeft plaatsgevonden. Het merendeel van de inlagen zijn in 1990 ook aangewezen als beschermd natuurmonument. De inlagen vervullen een broed- en rustfunctie voor watervogels waarvoor het gebied is aangewezen en er zijn diverse (overwegend zilte) habitattypen aanwezig. Een begrenzingsfout in de inlaag bij Colijnsplaat is in het ontwerpbesluit reeds verbeterd (zie paragraaf 3.3).

Een inspreker verzoekt de inlaag in de Anna-Frisopolder buiten de begrenzing te brengen door de grens 300 meter zeewaarts op te schuiven. Inspreker meent dat er in de inlaag veel verstoring plaatsvindt door recreanten uit de jachthaven, een vakantiepark, familiecamping en manege. Inspreker is van mening dat herstelwerkzaamheden ten behoeve van de noordse woelmuis in de desbetreffende inlaag niet mogelijk zijn, omdat dit tot schadelijke vernatting van achtergelegen landbouwgronden zou leiden. Ook het doel van het habitatype overgangs- en trilvenen (H7140) zou in de inlaag in de Anna-Frisopolder niet haalbaar zijn, gezien de invloed van zoute kwel en de voor dit habitatype ongeschikte bodemsoort.

De zienswijze is niet overgenomen. In algemene zin wordt allereerst verwezen naar het antwoord op de zienswijzen in de vorige alinea. Verstoring van een natuurgebied door menselijke betreding en recreatieve druk uit de omgeving vormt geen reden om niet tot aanwijzing over te gaan. Voor een Habitatrichtlijngebied zijn de aanwezige natuurwaarden zoals opgenomen in paragraaf 4.2, doorslaggevend (zie verder paragraaf 3.2 van dit besluit en paragraaf 2.1 van de Nota van Antwoord).

De doelstellingen die in dit besluit voor elk habitatype en soort zijn opgenomen, zijn niet verder gedifferentieerd naar gebiedsdelen zoals genoemde inlaag. Of daar ook potenties liggen en maatregelen zullen worden getroffen voor noordse woelmuis (H1340) en habitatype overgangs- en trilvenen (H7140) wordt dus niet bepaald in dit besluit maar in het beheerplan.

Enkele insprekers verzoeken het Bokkegat uit de begrenzing te halen. Een van hen is van mening dat een robuuste begrenzing hier zeker niet aan de orde is. Het Bokkegat is gelegen in agrarisch gebied en wordt door zowel de Dorpsdijk als door 375 meter akkerland gescheiden van overig aangewezen Natura 2000-gebied, waardoor er geen enkele vorm van verbinding met het kerngebied van de Oosterschelde is. Door de geïsoleerde ligging ontstaat een kwetsbaar gebied dat openstaat voor allerlei invloeden van buitenaf.

Een andere inspreker meent dat het Bokkegat door zijn geïsoleerde ligging midden in agrarisch gebied weinig kansen biedt voor de noordse woelmuis. Deze soort is zeer gevoelig voor barrièrewerking en versnippering van het leefgebied, aldus inspreker. Herstelmaatregelen ter stimulering van de soort zouden tevens te grote negatieve effecten hebben op omliggende landbouwgronden.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat verkleining van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is (buiten verwijdering bebouwing enzovoorts) indien er sprake is van een kennelijke begrenzingsfout. Dat is hier niet het geval. Het terrein staat duidelijk vermeld op de kaart behorende bij de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (deelgebied 8) en het is opgenomen in de lijst van deelgebieden in de bijlage van dat besluit. Voor het overige wordt verwezen naar de beantwoording van de voorgaande zienswijze (laatste alinea).

Enkele insprekers verzoeken om verwijdering van de Inlaag Katshoek. Een van hen is van mening dat de ontwikkeling van zilt grasland (atlantische schorren) niet mogelijk is in de inlaag Katshoek. De inlaag voldoet niet aan de abiotische randvoorwaarden die dit habitatype eist. De relatief hoge ligging in combinatie met de zeer geringe hoeveelheid zoute kwel heeft tot gevolg dat de noodzakelijke vocht- en zoutwaarden niet gehaald kunnen worden.

Ook een andere inspreker is van mening dat de beoogde doelstellingen voor binnendijkse gebieden als inlagen en karrevelden om de Oosterschelde niet haalbaar zijn in de inlaag Katshoek. Er is sprake van jaarrond agrarisch gebruik door beweiding met schapen. Bovendien voldoet de inlaag niet aan de abiotische randvoorwaarden die de beoogde zilte pionierbegroeiing eist.

De zienswijzen zijn overgenomen en de genoemde inlaag op Noord-Beveland is niet in de begrenzing van het gebied opgenomen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3).

Enkele insprekers verzoeken alle in de zuidkust van Schouwen gelegen EHS begrensde gebieden aan te wijzen als Natura 2000-gebied. De mening wordt gegeven dat gezien de voorlopig voortdurende zandhonger in de Oosterschelde het bieden van zilte graslanden

binnendijks essentieel is voor een duurzame instandhouding van diverse vogelsoorten. Daarom is volgens insprekers aanwijzing als beschermd gebied (VHR en HR) van het gehele toekomstige natuurgebied zuidkust van Schouwen vanzelfsprekend.

De zienswijze is overgenomen voor zover het reeds in het kader van de EHS (c.q. Plan Tureluur) verworven en ingerichte gronden betreft (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Daarmee is de verwerving in de Prunjepolder (tot en met Prommelsluis) grotendeels voltooid. Verdere uitbreiding met nog in agrarisch gebruik zijnde gronden is niet wenselijk omdat nog geenszins duidelijk is op welke termijn deze een bijdrage zullen gaan leveren aan de instandhouding van het gebied. Pas als de gronden zijn verworven en de inrichtingsplannen definitief zijn, heeft het zin tot uitbreiding over te gaan. Op een eerder tijdstip levert het gebied geen bijdrage aan de instandhouding en zouden onbedoeld belemmeringen kunnen ontstaan voor het agrarische gebruik.

Enkele insprekers verzoeken werkeiland Neeltje Jans op te nemen in de begrenzing, omdat hier onder andere de eidereend (A063), aalscholver (A017), dwergstern (A195), strandplevier (A138) en bontbekplevier (A137) broeden.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. De algemene beleidslijn is dat uitbreiding van een reeds aangewezen Vogelrichtlijngebied slechts aan de orde is in het kader van gelijktrekking met een overlappend Habitatrichtlijngebied, maar dat is hier niet het geval. Uitbreiding is dus slechts mogelijk als daar op grond van de Habitatrichtlijn aanleiding toe bestaat. Overigens is het deel van het werkeiland Neeltje Jans aan de zeezijde onderdeel van het Natura 200-gebied Voordelta, dat in 2008 definitief is aangewezen.

4. REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring van Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

Er is gevraagd om de doelen op gebiedsniveau te herzien voor een aantal broedvogels waarvan de landelijke doelstelling voor het aantal sleutelpopulaties, met de huidige instandhoudingsdoelstellingen, niet zal worden gerealiseerd. Er is aanbevolen om de instandhoudingsdoelstellingen voor een aantal vogelsoorten in te vullen op basis van de in het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)⁵⁰ vermelde aantallen voor levensvatbare populaties moerasvogels. In het geval van soorten waarvoor actuele gedocumenteerde beschermingsplannen beschikbaar zijn dienen de instandhoudingsdoelstellingen waar mogelijk daarmee gelijk geschakeld te worden. Voor een aantal broedvogels is ook gevraagd om aanvullende doelen op te nemen.

Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op onwetenschappelijke informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden. Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. In andere zienswijzen wordt aangevoerd dat er voor veel soorten geen instandhoudingsdoelstelling geformuleerd mag worden omdat hiermee soorten onterecht onder de bescherming van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn komen te vallen.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. In dat verband wordt dan ook met nadruk gewezen op het belang van het gebied Oosterschelde voor de recreatie en de visserij, waarbij met name een ongestoord toeristisch gebruik van de stranden van groot economisch belang is voor de lokale economie.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

⁵⁰ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit vastgelegd. Het streven naar een gunstige staat van instandhouding van de per aanwijzingsbesluit opgesomde habitattypen en soorten is daarvan de uitwerking. Het vormt de Nederlandse bijdrage aan de ecologische samenhang van het Europese Natura 2000-netwerk. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie voor de soort, een belangrijke rol bij het realiseren van een goede staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld. Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan. Dit geldt bijvoorbeeld voor het habitatype grote baaien (H1160) en een soort als de noordse woelmuis (H1340). Voor dit habitatype en deze soorten zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour “strategisch lokaliseren”

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van “strategisch lokaliseren”: behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden en zijn analyses uitgevoerd, waaronder de knelpunten- en kansanalyse van KIWA⁵¹.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzamere situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven (“sense of urgency”)⁵², op de korte én langere termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gewenste staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)⁵³ is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatsveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrichtlijn, verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatsverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatsveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

⁵¹ KIWA & EGG (2007): Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000 gebieden. Versie 2007. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁵² Een “sense of urgency” is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

⁵³ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

In bijlage B.4 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden herijkt en zo nodig kunnen worden bijgesteld zijn (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt.

De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie, toerisme en visserij

Beseft wordt dat de Oosterschelde een belangrijk onderdeel uitmaakt van het Zeeuws toeristische product. Het water en de stranden zijn de belangrijkste trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden. Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar ondanks de toeristische druk bepaalde natuurwaarden zich nog steeds in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van bijvoorbeeld grote baaien (H1160) en overgangs- en trilvenen (H7140) noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord.

Dit gebied heeft een "sense of urgency" opgave voor watercondities. Dat betekent dat er op korte termijn maatregelen genomen zullen moeten worden, omdat herstel anders niet meer te realiseren zal zijn.

Ook wordt beseft dat zowel de schelpdiervisserij als de sportvisserij een economische rol van betekenis spelen in het gebied. De belangen van de visserij zullen aan de orde komen in het

beheerplanproces. De insteek is hierbij om de visserij en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan.

Complementaire doelen

Een complementair doel is een doelstelling voor een habitatype of soort waarvoor het gebied niet is aangewezen op grond van de gebruikelijke methodiek van toewijzing (actueel voorkomen van habitatwaarden in Habitatrictlijngebieden en van vogels in Vogelrichtlijngebieden). Dergelijke doelen worden wel nodig geacht ten behoeve van de realisering van de landelijke doelstelling. Zij zijn met name bedoeld om de inspanningen voor het bereiken van de landelijk gunstige staat van instandhouding zoveel mogelijk neer te leggen in Natura 2000-gebieden, en dus niet daarbuiten.

Aan Habitatrictlijngebieden kan om één van de volgende twee redenen een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een broedvogelsoort van de Vogelrichtlijn, die in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert (9 soorten).
- ontwikkeldoel voor een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding waar goede kansen aanwezig zijn (3 habitatypen, 4 soorten).

Aan Vogelrichtlijngebieden kan om één reden een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding, met een relatief lage landelijke dekking in Habitatrictlijngebieden en/of met onvoldoende geografische spreiding (9 habitatypen, 14 soorten).

Complementaire doelen zijn gebaseerd op artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998⁵⁴ en maken daardoor volwaardig deel uit van het beschermingsregime van Natura 2000-gebieden. Complementaire doelen worden als onderdeel van de instandhoudingsdoelstellingen verder uitgewerkt in de Natura 2000-beheerplannen. Voor een nadere toelichting en de vermelding van habitatypen en soorten waar complementaire doelen op van toepassing kunnen zijn, wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 35 en verder.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten⁵⁵ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Wel wordt in paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting een globale, niet-uitputtende, omschrijving gegeven van de verspreiding van de habitatypen en soorten in dit gebied. Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit.

Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor dat betreffende habitatype of de betreffende soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in

⁵⁴ Wet van 25 mei 1998, houdende nieuwe regelen ter bescherming van natuur en landschap (Natuurbeschermingswet 1998).

⁵⁵ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevende aantallen genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitattypen en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitattypen is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Met betrekking tot de vogeldoelen is in het Natura 2000 doelendocument (2006) opgenomen dat voor een gebied "bij een stijgende en stabiele lokale trend" een behoudopgave wordt geformuleerd. Een stijgende trend wordt als aanwijzing opgevat dat het leefgebied voor deze soorten al geschikt is en voldoende draagkracht heeft om bij te dragen aan een populatie hoger dan het gemiddelde in de periode 1999-2003. In dergelijke gevallen wordt volstaan met een behoudopgave omdat geen extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. In gevallen waarin de potentie van het gebied dusdanig wordt geacht dat de draagkracht van het gebied nog niet bereikt lijkt te zijn, wel gestreefd naar herstel van de populatie. Naar verwachting zal herstel van de populatie in dit soort gevallen optreden, zolang het leefgebied behouden blijft.

Voor vogels geldt daarnaast dat bij behoudopgaven de aantallen gebaseerd zijn op het gemiddelde seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003 (bij niet-broedvogels geldt de periode 1999/2000-2003/2004)⁵⁶. Bij herstelopgaven zijn de aantallen meestal gebaseerd op de historische potentie van een Natura 2000-gebied, dat is het maximaal aantal vastgestelde vogels (of broedparen) over een interval van enkele jaren gedurende de periode 1980-2003 (SOVON). Dit betekent dat op gebiedsniveau geen streefwaarden uit beschermingsplannen zoals het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) zijn gebruikt. Deze plannen hebben wel hun doorwerking gekregen in de landelijke instandhoudingsdoelstellingen en kunnen van belang zijn bij het opstellen van beheerplannen. Vervolgens is in de toelichtingen bij de instandhoudingsdoelstellingen aangegeven of het gebied met het gestelde doel ook kan voldoen aan de minimum eisen voor een sleutelpopulatie.

Ook voor broedvogels geldt dat bij verspreid voorkomende soorten het niveau van een sleutelpopulatie in een specifiek gebied soms niet gehaald kan worden. Vaak is dan op regionale schaal sprake van een min of meer samenhangende populatie met meerdere kernen (meta-populatie), die qua omvang wel het minimale niveau van de sleutelpopulatie overstijgt. Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen, in geval van broedvogels met inbegrip van het aantal sleutelpopulaties, tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

⁵⁶ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Monitoring

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitattypen op landelijk niveau. Het ministerie van LNV zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (ministerie van LNV, ministerie van Verkeer en Waterstaat, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrichtlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitattypen per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als het gebied een voldoende bijdrage levert aan de realisering van het doel op landelijk niveau of als onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze planningen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Daartoe behoren de Subsidieregeling Natuurbeheer, de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden⁵⁷. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. De provincies bieden deze subsidiemogelijkheden aan door middel van provinciale subsidieregelingen zoals Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer en de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker heeft geconstateerd dat de ambities voor enkele habitattypen en verschillende

⁵⁷ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

soorten uit de gebiedendocumenten (2005) naar beneden toe zijn bijgesteld (lagere aantallen, behoudopgave in plaats van verbeteropgave) ten opzichte van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten van het Deltagebied. Dit geldt voor de habitattypen: permanent overstroomde zandbanken (H1110) en ruigten en zomen (H6430), en voor de soorten: zeeprik (H1095), rivierprik (H1099), zalm (H1106), fint (H1103), noordse woelmuis (H1340), gewone zeehond (H1365), topper (A062), strandplevier (A138), scholekster (A130), kanoet (A143), grote stern (A191) en visdief (A193). Inspreker is van mening dat het ambitieniveau teruggebracht moet worden naar dat zoals vermeld in het gebiedendocument 2005.

De zienswijze is niet overgenomen. Van de genoemde habitattypen en habitatrichtlijnsoorten zijn in het gebied Oosterschelde alleen de instandhoudingsdoelstellingen van de gewone zeehond, strandplevier (als broedvogel en niet-broedvogel), scholekster en kanoet naar beneden bijgesteld. De overige habitattypen en soorten komen niet in het gebied voor of hebben in het ontwerp-aanwijzingsbesluit dezelfde instandhoudingsdoelstelling als in het gebiedendocument 2005. Voor de visdief (gebiedsdoel omgezet naar regionale doelstelling) is het ambitieniveau zelfs verhoogd.

Voor de gewone zeehond is de instandhoudingsdoelstelling aangepast van 500 naar 200 exemplaren in het Deltagebied. Een doel voor 500 gewone zeehonden in het Deltagebied wordt zelfs op lange termijn momenteel niet realistisch geacht. Zie voor nadere toelichting de beantwoording van de zienswijzen over de instandhoudingsdoelstelling van de gewone zeehond in deze paragraaf.

De gebiedsdoelstelling van de strandplevier (als broedvogel), zoals vermeldt in het gebiedendocument, is omgezet in een regionale doelstelling. Gezien de onzekerheid in de ontwikkelingen in het Deltagebied en de beperkte mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit van het leefgebied in andere gebieden behorende tot de regio, is het aantal genoemd in de regionale doelstelling verlaagd (aantal nog steeds hoger dan de som van de gemiddelden 1999-2003 (SOVON & CBS, 2005)). Een regionale doelstelling op het niveau van 2005 wordt daarom niet realistisch geacht.

Betreffende de scholekster is de landelijke doelstelling aangepast. Mede door de ongunstige situatie in de Oosterschelde wordt uitbreiding niet langer realistisch geacht, met name omdat het belang van dit gebied veel groter is dan de andere gebieden in de Delta en die gebieden het verlies onvoldoende kunnen compenseren.

Betreffende de strandplevier (als niet-broedvogel) en de kanoet zijn de doelstellingen aangepast van gebiedsdoelstellingen naar regionale doelstellingen. Hierbij zijn, als gevolg van de doorgaande zandhonger (die op korte termijn niet gekeerd kan worden) de aantallen met 10% verlaagd ten opzichte van de periode 1999-2003.

Een inspreker verzoekt de kernopgaven: 1.03 (Overstroomde zandbanken & biogene structuren), 1.04 (Foerageerfunctie visetende vogels), 1.10 (Diversiteit getijdenplaten), 1.12 (Hoogwatervluchtplaats vogels) en 1.17 (Broedgelegenheid en foerageergebied) alsnog toe te voegen aan het gebied de Oosterschelde en alle kernopgaven om te zetten in concrete behoud- of herstelopgaven voor soorten en habitats.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het besluit geleid. De kernopgaven per gebied zijn opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006) en geven richting aan de uitwerking van de doelen in de beheerplannen. Ze worden niet in de besluiten opgenomen (zie ook paragraaf 4.1 van deze bijlage C). Bij het opstellen van de beheerplannen is men vrij om binnen de kaders van het aanwijzingsbesluit aanvullende prioriteiten te stellen.

Een inspreker is van mening dat de instandhoudingsdoelstellingen niet behaald kunnen worden, omdat de windmolens in de buitenpolders van het eiland Tholen invloed hebben op de vogelbewegingen.

De zienswijze is niet overgenomen. Het Europese kader verplicht Nederland om in beginsel de bestaande kwaliteit en omvang (van bijvoorbeeld het leefgebied van vogels) in Nederland en in concrete gebieden te handhaven (Natura 2000 doelendocument (2006)). In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied uitgewerkt in omvang,

ruimte en tijd. Het beschrijft de resultaten die nodig zijn om het behoud of herstel van de natuurlijke habitattypen en soorten mogelijk te maken. Het beheerplan geeft verder een overzicht van instandhoudingsmaatregelen om deze resultaten te bereiken. Ook de effecten van bestaand gebruik zoals windmolens en nieuwe activiteiten worden in het beheerplan opgenomen. Zie voor verdere informatie Nota van Antwoord paragraaf 1.5.

Een inspreker is van mening dat de natuurwaarden niet aanwezig zijn en de potentie ontbreekt om beoogde natuurdoelen te realiseren. Redenen hiervoor zouden kunnen zijn: zandhonger in de Oosterschelde; tegenstrijdige ontwikkelingen met de natuur: voor zowel het Veerse Meer als de Oosterschelde geldt een toename van recreatief gebruik door peilverhoging van het Veerse meer; de populatie van roofdieren en roofvogels kan uitbreiden; effecten van klimaatsverandering; handhaving van status quo; natuurlijke schommelingen in aantallen soorten blijven altijd bestaan; gebiedsverandering door verandering van vegetatie, aldus inspreker.

De zienswijze is niet overgenomen. Alle natuurwaarden zijn aanwezig in het gebied. Alle gebiedsdoelstellingen zijn opgesteld op basis van de landelijke doelstelling en de potentie van het gebied. Ook is er bij het opstellen van de instandhoudingsdoelstellingen reeds rekening gehouden met de zandhonger, zie hiervoor verder hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting. Een van de uitgangspunten bij het opstellen van de gebiedsdoelen is dat ze robuust geformuleerd moeten zijn in ruimte en tijd en "haalbaar en betaalbaar" zijn. Eventuele beperkende maatregelen met betrekking tot bijvoorbeeld de recreatie of predatie komen in het beheerplanproces aan de orde. Voor de overige genoemde onderwerpen als natuurlijke schommelingen en klimaatsverandering wordt verwezen naar de Nota van Antwoord 3.14.

Een inspreker stelt dat in de documenten niet te lezen is wat onder de instandhoudingsdoelstelling van habitatype grote baaien (H1160) "behoud oppervlakte" verstaan wordt en hoe de wijziging (vermindering) van oppervlakte geïnterpreteerd moet worden.

In paragraaf 5.3 en bijlage B.4 van de Nota van toelichting is de instandhoudingsdoelstelling van grote baaien beschreven, ook is er hier ingegaan op de problematiek rond de "zandhonger".

Enkele insprekers achten de doelstelling van habitatype grote baaien (H1160) van "behoud omvang en verbetering kwaliteit" wat de verbetering van de kwaliteit betreft niet realistisch. De insprekers stellen voor om de instandhoudingsdoelstelling te formuleren als "behoud omvang en kwaliteit", omdat een beleid gericht op het afremmen van negatieve ontwikkelingen niet aangeduid kan worden als gericht op verbetering kwaliteit.

De zienswijze is niet overgenomen. Kwaliteitsverbetering is gericht op herstel van een evenwichtige afwisseling van de deelecosystemen, herstel van kleinschalige zoet-zout gradiënten, van droogvallende mosselbanken en uitbreiding van zeegrasvelden. Kwaliteitsverbetering met betrekking tot de oppervlakte droogvallende platen, één van de onderdelen die deel uitmaakt van dit habitatype en die een essentieel onderdeel vormt van dit gebied, wordt gezien de "zandhonger" niet realistisch geacht. De verwachting is dat de zandhonger tot een afname van platen en slikken met ongeveer 50 ha per jaar leidt. Om deze achteruitgang tot staan te brengen of op z'n minst af te remmen zal met voorrang nader onderzoek plaatsvinden naar effectieve maatregelen op de korte en (middel)lange termijn. Zie voor verdere motivering bijlage B.4 van de Nota van toelichting.

Enkele insprekers merken ten aanzien van de slik- en zandplaten (H1140) op, dat men zal trachten om de variatie en de omvang hiervan te behouden. Daarbij wordt opgemerkt dat dit ook geldt voor de bijbehorende biodiversiteit. Meerdere insprekers achten deze formulering te ruim en zijn van mening dat de systematiek van Natura 2000 gericht is op het beschermen van specifieke soorten en habitattypen. Door hieraan grofweg de bijbehorende biodiversiteit toe te voegen gaat deze systematiek verloren, aldus insprekers. Voor de visserijsector is een

dergelijke ruime formulering ongewenst omdat visserij significante effecten kan hebben op soorten die niet in de instandhoudingsdoelstellingen worden genoemd, wat de verlening van vergunningen door Gedeputeerde Staten mogelijk zal bemoeilijken.

Het gebied Oosterschelde is niet aangewezen voor het habitatype slik- en zandplaten (H1140). Er komen in de Oosterschelde wel zandplaten voor, maar in de vorm van droogvallende platen, welke behoren tot het habitatype grote baaien (H1160). De toelichting op het doel van het habitatype grote baaien (H1160) is aangepast (zie Nota van toelichting, paragraaf 5.3).

Een inspreker is van mening dat het mogelijk doen ontstaan van mosselbanken, wat mogelijk de kwaliteit van het habitatype grote baaien (H1160) doet verbeteren, opgenomen dient te worden in het beheerplan, met daarin opgenomen het jaar waarin het experiment dient te zijn afgerond.

De zienswijze heeft niet tot aanpassing van het belsuit geleid. In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen en de maatregelen die nodig zijn om de doelen te behalen uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Zie voor verdere informatie Nota van Antwoord paragraaf 1.5.

Een inspreker verzoekt een herstelopgave voor de kwaliteit van het habitatype schorren en zilte graslanden (H1330) toe te voegen, gezien er in de toelichting kansen voor worden aangegeven.

De zienswijze is niet overgenomen. De toelichting op het doel is op dit punt aangepast (zie paragraaf 5.3 van de Nota van toelichting). Het wordt niet realistisch geacht om onder de huidige infrastructurele omstandigheden de kwaliteit te herstellen.

Een inspreker noemt dat in binnendijkse inlagen met name de ontwikkeling van zilte pionierbegroeiingen en van schorren- en zilte graslanden wordt nagestreefd. Deze habitattypen verlangen een hoog zoutgehalte en een natte standplaats. De inspreker is van mening dat in combinatie met deze standplaatsfactoren uitbreiding van habitatype overgangs- en trilvenen niet mogelijk is. Dit habitatype verlangt juist een zoet milieu en een veenachtige bodem, welke zowel in de inlagen als in het "Bokkegat" niet aanwezig zijn.

De doelstellingen voor de habitattypen zijn te combineren omdat ze op andere locaties binnen het Natura 2000-gebied gerealiseerd worden. De doelstellingen voor de "zoute" habitattypen zilte pionierbegroeiingen (H1310) en schorren- en zilte graslanden (H1330) worden in inlagen met een hoog zoutgehalte nagestreefd. De doelstelling voor het habitatype overgangs- en trilvenen wordt in enkele (andere) zoete inlagen in de Oosterschelde beoogd. In paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting is de locatie van de genoemde habitattypen en soorten in het gebied globaal nader beschreven.

Een inspreker verzoekt duidelijkheid te krijgen over waar en in welke mate het type duindoornstruwelen (H2160) gaat verdwijnen ten gunste van de duintypen grijze duinen (H2130) en vochtige duinvalleien (H2190). Ook wordt er duidelijkheid gevraagd of en in hoeverre de keuze voor grijze duinen en vochtige duinvalleien gevolgen heeft voor de nu aanwezige zoogdieren en (niet-)broedvogels.

In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Het beschrijft de resultaten die nodig zijn om het behoud of herstel van de natuurlijke habitattypen en soorten mogelijk te maken. Het beheerplan geeft verder een overzicht van instandhoudingsmaatregelen om deze resultaten te bereiken. Zie voor verdere informatie Nota van Antwoord paragraaf 1.5.

Voor het habitatype overgangs- en trilvenen, veenmosrietlanden (H7140B) is als instandhoudingsdoelstelling "uitbreiding van de oppervlakte en verbetering kwaliteit" opgenomen. Een inspreker stelt voor de instandhoudingsdoelstelling te veranderen in "behoud

oppervlakte en verbetering kwaliteit”, gezien de zeldzaamheid van het direct achter de zeedijk voorkomen van zoet water, welke omstandigheden zich feitelijk beperken tot twee inlagen.

De zienswijze is niet overgenomen. Hoewel het habitatype beperkt is tot enkele zoete inlagen in de Oosterschelde, zijn er binnen deze inlagen enige mogelijkheden om de oppervlakte veenmosrietlanden (H7140B) uit te breiden.

Een inspreker verzoekt de toelichting in het aanwijzingsbesluit van de noordse woelmuis (H1340) te veranderen in: “De Oosterschelde levert geen grote bijdrage voor de noordse woelmuis; een sterk bedreigde en internationaal belangrijke soort. De soort komt vooral binnendijks voor in inlagen. Door verdere natuurontwikkeling van brakke en zoete moeraslanden aan de zuidzijde van Schouwen-Duivenland en noordzijde Noord-Beveland is uitbreiding leefgebied te realiseren”.

De zienswijze is niet overgenomen. De Oosterschelde blijkt op grond van recente inventarisatie gegevens tot de tien belangrijkste gebieden voor de noordse woelmuis te behoren, zie voor verdere motivering bijlagen B.3 en B.4 van de Nota van toelichting.

Een inspreker is van mening dat de noordse woelmuis (H1340) zich niet in het gebied bevindt. Ook vreest de inspreker voor vernatting en de daaruit volgende kwetsbaarheid van de dijk voor de realisatie van de doelstelling van deze soort.

De noordse woelmuis is aanwezig in het Natura 2000-gebied Oosterschelde. In paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting is de locatie van de genoemde habitatypen en soorten in het gebied globaal nader beschreven. In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Het beschrijft de resultaten die nodig zijn om het behoud of herstel van de natuurlijke habitatypen en soorten mogelijk te maken. Het beheerplan geeft verder een overzicht van instandhoudingsmaatregelen om deze resultaten te bereiken. Zie voor verdere informatie Nota van Antwoord paragraaf 1.5. Overigens zal de veiligheid van de waterkering niet worden gehinderd door de aanwijzing als Natura 2000-gebied (zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.3).

Een inspreker is van mening dat de uitvoering “met verdere natuurontwikkeling van brakke en zoete moeraslanden in een gordel rondom de Oosterschelde is uitbreiding leefgebied te realiseren” niet strookt met de zinsnede “behoud kwaliteit leefgebied” die te vinden is in het doel van de noordse woelmuis (H1340): “uitbreiding verspreiding, omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie”. Inspreker is van mening dat dit voor meerdere instandhoudingsdoelstellingen geldt.

In de Oosterschelde is de kwaliteit van het leefgebied al op orde; derhalve is behoud voldoende. Zie voor nadere toelichting bijlage B.4 van de Nota van toelichting. In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Het beschrijft de resultaten die nodig zijn om het behoud of herstel van de natuurlijke habitatypen en soorten mogelijk te maken. Het beheerplan geeft verder een overzicht van instandhoudingsmaatregelen om deze resultaten te bereiken. Zie voor verdere informatie Nota van Antwoord paragraaf 1.5.

Een inspreker verzoekt de bruinvis (H1351) toe te voegen als instandhoudingsdoelstelling. Inspreker stelt dat een zich voortplantende populatie van omstreeks 15 bruinvissen jaarrond in de Oosterschelde verblijft.

De zienswijze is niet overgenomen. In 2001 werden in de Oosterschelde voor het eerst sinds lange tijd weer kleine groepjes bruinvissen waargenomen. Sinds 2005 lijken bruinvissen jaarlijks en jaarrond aanwezig te zijn. De tellingen en waarnemingen wijzen erop dat zich inmiddels een bestendige populatie in de Oosterschelde heeft ontwikkeld. De vestiging van een "vaste" populatie heeft dus plaatsgevonden na de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in 2003. Er was dus ten tijde van de aanmelding geen sprake van een noodzaak tot aanwijzing als Natura 2000-gebied van de Oosterschelde om herstel of handhaving van deze soort te

waarborgen. Voor de toevoeging van waarden (en dus instandhoudingsdoelstellingen) is het jaar van aanmelding als peildatum gehanteerd. Uit een oogpunt van uniformiteit is voor alle wijzigingen in waarden en voor alle gebieden één peildatum gekozen voor de beoordeling van de situatie. Het jaar van definitieve aanmelding is daarvoor het meest voor de hand liggend omdat toen de instandhoudingsverplichting voor alle gebieden is ingegaan. Bovendien is een termijn van een aantal jaren gewenst om enige zekerheid te hebben omtrent de bestendigheid van de betreffende populatie in het gebied (of het voorkomen van habitatypes).

Enkele insprekers stellen voor om voor de gewone zeehond (H1365) een doelstelling van "behoud omvang en kwaliteit leefgebied" te formuleren. De insprekers delen mee dat de populatie in de Delta ook zonder specifieke beschermingsmaatregelen groeit door aanwas van elders. Insprekers vinden het onzinnig om maatregelen te formuleren, met het oog op een toename van het aantal gewone zeehonden in de Delta, waardoor mensen onnodig gehinderd kunnen worden in hun bewegingsvrijheid.

De zienswijze is niet overgenomen. De gewone zeehond heeft landelijk een hersteldoelstelling. Voor een duurzame populatie van de gewone zeehond in het Deltagebied is het van belang om de kans op voorplanting te verbeteren. Zie voor nadere toelichting bijlage B.4 van de Nota van toelichting.

Enkele insprekers vinden het erg risicovol en ondoordacht om een regionale doelstelling van 200 exemplaren in het Deltagebied voor de gewone zeehond (H1365) te formuleren, aangezien de populatie gewone zeehonden reeds twee keer in de afgelopen paar jaren door een PDV-virusepidemie is gehalveerd en de kans op uitsterven nog aanwezig is. Een andere inspreker verzoekt juist de draagkrachtschatting van de gewone zeehond voor de Delta te verhogen tot 500 exemplaren. Inspreker is van mening dat de nu gepubliceerde draagkrachtschatting van 200 onvoldoende is voor een duurzame populatie.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. Een aantal van 500 gewone zeehonden in het Deltagebied wordt zelfs op lange termijn momenteel niet realistisch geacht. Onder de huidige omstandigheden is het door verstoring, beperkt leefgebied en vervuiling niet waarschijnlijk dat in het Deltagebied een veel grotere populatie kan voorkomen. Ondanks een lichte toename van de aantallen in het Deltagebied, blijft het aantal dieren dat in het Deltagebied geteld wordt onder de 200. Van een snel groeiende populatie (zoals in de Waddenzee) is geen sprake. Zie voor nadere toelichting bijlage B.4 van de Nota van toelichting.

Een inspreker is het niet eens met het feit dat in alle gestelde instandhoudingsdoelstellingen voor vogelsoorten alleen een minimumaantal genoemd worden voor een gebied. Er wordt bij geen enkele vogelsoort een maximumaantal genoemd. Inspreker is van mening dat er maatregelen genomen moeten kunnen worden wanneer een bepaalde soort in een te grote hoeveelheid voorkomt en daardoor schadelijk wordt voor het gebied.

De zienswijze is niet overgenomen. De in het aanwijzingsbesluit genoemde aantallen betreffen de draagkracht van het gebied en zijn seizoensgemiddelden, gebaseerd op de periode 1999-2003 en zijn dus geen minimumaantallen. Schade kan binnen wettelijke mogelijkheden bestreden worden zolang de doelen worden gehaald. In het beheerplan wordt hier nader op ingegaan.

Inspreker verzoekt de instandhoudingsdoelstellingen aan te passen aan de realiteit zodat er geen doelen geformuleerd worden die niet haalbaar zijn. Inspreker is van mening dat de situatie met betrekking tot omvang en aanwezigheid van andere natuurdoelstellingen op dit moment onvoldoende te overzien zijn. Echter het beeld wat hierover geschetst wordt in de omschrijving per instandhoudingsdoelstelling in dit ontwerp-aanwijzingsbesluit heeft betrekking op een groot gebied, wat zo ongeveer heel Noord-Zeeland omvat. In het westen van het betreffende gebied is bijvoorbeeld een populatie gewone zeehonden (H1365) aanwezig, maar volgens inspreker in het oosten van dit gebied niet. Het zal dan ook niet zo mogen zijn dat maatregelen ter instandhouding van deze populatie betrekking hebben op het gehele gebied, aldus inspreker.

De zienswijze is gedeeltelijk overgenomen. In paragraaf 4.4 van de Nota van toelichting is de locatie van de genoemde habitattypen en soorten in het gebied globaal nader beschreven. De relatieve bijdrage op basis van de oppervlakte is vermeld in de tabellen van bijlage B.4 van de Nota van toelichting. Zie ook paragraaf 1.3.6 van de Nota van Antwoord. In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Het beschrijft de resultaten die nodig zijn om het behoud of herstel van de natuurlijke habitattypen en soorten mogelijk te maken. Het beheerplan geeft verder een overzicht van instandhoudingsmaatregelen om deze resultaten te bereiken. Zie voor verdere informatie Nota van Antwoord paragraaf 1.5.

Een inspreker maakt bezwaar dat in het ontwerp-aanwijzingsbesluit het fenomeen van de zandhonger als vaststaand feit geaccepteerd wordt en niet voorgenomen wordt de oude situatie te herstellen doch slechts de gevolgen te remmen dan wel te stoppen.

En een inspreker is van mening dat bij het opstellen van de instandhoudingsdoelstellingen niet voldoende rekening is gehouden met zandhonger. De zandhonger kan grote gevolgen hebben op de visstand en daarmee direct op de vogelstand en de populatie gewone zeehonden, aldus inspreker. Inspreker verzoekt eerst gedegen onderzoek te doen die de gevolgen van de zandhonger duidelijk maakt, zodat er maatregelen genomen kunnen worden om deze ontwikkeling tegen te gaan.

Daarnaast is een inspreker van mening dat het mogelijk niet reëel is om te veronderstellen dat de zandhonger de eerste 10 jaar gestopt kan worden. De inspreker vindt dat het de ambitie moet zijn om op de langere termijn de zandhonger in het Nationaal Park Oosterschelde een halt toe te roepen.

Anderzijds vraagt een inspreker bescherming van de natuurlijke oeverbanken in de kom van de Oosterschelde, aangezien deze niet alleen zouden dienen als schuilplaats voor kreeft, paling, zeebaars en jonge vissen, maar ook een functie hebben in het tegengaan van de zandhonger in de Oosterschelde. De inspreker hoopt dat in de toekomst meer rekening zal worden gehouden met de functie van deze banken en deze niet alleen dienen om op gevist te worden door oestervissers.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. De afname van het oppervlak aan platen (zandhonger) veroorzaakt een zeer ongunstige staat voor de kwaliteit en het toekomstperspectief van het habitatype grote baaien (H1160), waarmee de foerageerfunctie voor schelpdiereters in gevaar komt. Voor behoud en herstel van het evenwicht tussen de deelecosystemen, binnen het habitatype, is het stoppen of vertragen van de plaaterosie noodzakelijk. Om deze achteruitgang tot staan te brengen of op z'n minst af te remmen zal met voorrang nader onderzoek plaatsvinden naar effectieve maatregelen op de korte en (middel)lange termijn. Zie voor nadere motivering bijlage B.4. van de Nota van toelichting.

Een inspreker stelt dat uit recent onderzoek is gebleken dat de zandhonger in de Oosterschelde aanzienlijk meer kubieke meters bedraagt dan eerder werd aangenomen. Inspreker is van mening dat dit gevolgen heeft voor de instandhoudingsdoelstellingen van het habitatype grote baaien (H1160). Aangezien de oppervlakte van platen zal afnemen, zal dit een afname van foerageergrond en het aantal van onder andere de scholekster (A130) betekenen. Inspreker is van mening dat een ongewijzigde formulering van deze doelen, na het aflopen van de periode van het daaraan gekoppelde beheerplan, zal leiden tot een verslechterende situatie voor zowel het habitatype grote baaien als de scholekster. Als dit nu bekend is moet de gestelde aantallen op deze laatste kennis gebaseerd worden, aldus inspreker.

Een andere inspreker verzoekt om alle in de gestelde instandhoudingsdoelstellingen genoemde aantallen met 10% te verlagen. Inspreker is van mening dat de gestelde doelen te hoog zijn ingeschat en dat voorkomen moet worden dat straks niet harde maatregelen genomen moeten worden.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. Voor alle habitattypen en soorten geldt een behoudsopgave die stelt dat een habitatype of de draagkracht van het gebied niet achteruit mag gaan (het zogenaamde "stand still beginsel").

Bij het opstellen van de doelstelling van het habitatype grote baaien is reeds rekening gehouden met de zandhonger, zie verder paragraaf 5.3 van de Nota van toelichting. Ook is voor een aantal vogels (de meeste steltlopers die foerageren in de Oosterschelde) het doel al met circa 10% verlaagd ten opzichte van de gemiddelden over 1999-2003 (zie paragraaf 5.6 van de Nota van toelichting). Dit is gedaan in verband met de zandhonger die op korte termijn niet gekeerd kan worden. De zandhonger leidt echter niet tot een verminderde draagkracht voor alle genoemde vogelsoorten, waaronder bijvoorbeeld veel eendensoorten, die een uitgebreider dieet hebben dan de steltlopers. Een algemene verlaging van de vogeldoelen met 10% zou daarmee in strijd zijn met de doelstellingen van de Vogelrichtlijn en de gekozen beleidslijn.

Enkele insprekers zijn van mening dat het uitsluitend remmen van zandhonger niet voldoende is en daarom compensatie in of aansluitend aan de Oosterschelde of elders in de Delta noodzakelijk is, zoals in het Zoommeer of het Markiezaatsmeer. De insprekers vragen net zoals voor het Zoommeer een onderzoek in te stellen naar het (deels) herstellen van de getijdenwerking in het Markiezaatsmeer. Met het herstel van intergetijdengebied en pionierhabitats stellen de insprekers dat er ook goede ontwikkelingskansen geboden worden voor vogelsoorten als sterns (A191, A193, A194, A195), kluut (A132), bontbekplevier (A137) en strandplevier (A138).

De zienswijze is niet overgenomen voor wat betreft de Oosterschelde. Op dit moment is geen sprake van het herstellen van getijdenwerking in het Markiezaatsmeer ter compensatie van de (gevolgen van de) zandhonger in de Oosterschelde. Over het Krammer-Volkerak en het Zoommeer is nog geen definitief besluit genomen over het al dan niet verzouten en herstellen van de getijdenwerking. De mogelijkheden tot compensatie zijn afhankelijk van het hierover te nemen besluit.

Een inspreker is van mening dat voor de strandplevier (A138) een te laag landelijke hersteldoel is geformuleerd. Inspreker is van mening dat er een herstel van 50% van de historische broedpopulatie (referentiejaar 1950) dient te worden nagestreefd, zoals genoemd in het Beschermingsplan Duin- en Kustvogels. Het landelijke hersteldoel dient volgens inspreker derhalve de uitbreiding omvang en kwaliteit leefgebied voor herstel populatie van 500 broedparen te zijn in plaats van 400 broedparen. Inspreker meent dat uitgaande van een landelijk herstel van 400 broedpaar driekwart van de broedpopulatie strandplevier voorkomt in Natura 2000-gebieden. In deze gebieden is echter slechts voor 276 broedpaar een doel gesteld, aldus inspreker. Inspreker is van mening dat de overige 24 broedparen, die nu op gebiedniveau niet gedekt worden, over Natura 2000-gebieden waarvoor de soort is aangewezen verdeeld dienen te worden.

De zienswijze is niet overgenomen. Het gevraagde landelijke doelniveau betreft 50% van de historische referentie in het begin van de vorige eeuw (1.000 broedparen). Een reconstructie van de populatieontwikkeling in de 20^e eeuw⁵⁸ vermeldt echter een lager getal (900 broedparen). Verder is het onduidelijk waar het percentage van 50, die de inspreker noemt, aan is ontleend. Het is in feite een correctiefactor voor verloren gegane broedgebieden die niet meer hersteld kunnen worden. Deze is aan de hoge kant want stranden waar de soort ongestoord kan nestelen en jongen grootbrengen zijn eigenlijk alleen nog aanwezig in beschermde gebieden (in Wadden- en Deltagebied). Door de aanleg en versterking van kustverdediging, de aanleg van haventerreinen (Europoort, Sloegebied) en de uitvoering van de Deltawerken zijn ook veel broedplaatsen verloren gegaan. Beschermde broedgebieden (met name in reservaten) bieden daarvoor maar beperkt soelaas. Er is dus zeker meer dan 50% van het geschikte broedareaal verloren gegaan en niet meer te herstellen. De vaststelling van het landelijk doelniveau is vastgesteld aan de hand van de actuele en potentiële situatie in de huidige broedgebieden. Dit is een werkwijze die ook in de juridische

⁵⁸ Meininger & Arts (1997): De Strandplevier *Charadrius alexandrinus* als broedvogel in Nederland in de 20e eeuw. Limosa 70: 41-60.

analyse van Bastmeijer, de Bruin & Verschuuren⁵⁹ wordt aanbevolen. Aan de hand hiervan is een doelniveau van 400 vastgesteld dat overeenkomt met de broedpopulatie in de periode 1991-1995. In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw kon de soort nog profiteren van de uitvoering van de Deltawerken waarbij door afdamming en opspuit- en graafwerkzaamheden veel tijdelijke broedplaatsen ontstonden.

Een inspreker is van mening dat de Delta, die nu functioneert als sleutelpopulatie, een belangrijk bolwerk is voor de bruine kiekendief (A081). Het aantal van gemiddeld 11 broedparen (Van Roomen, 2000) geeft het belang van de Oosterschelde in die sleutelpopulatie aan. Een inspreker verzoekt de bruine kiekendief als complementair doel bij de instandhoudingsdoelstellingen van Oosterschelde op te nemen.

De zienswijze is deels overgenomen.

Er is een doel toegevoegd voor de bruine kiekendief in de Oosterschelde. Een complementair doel is hier niet aan de orde aangezien het gebied reeds volledig Vogelrichtlijngebied is, waardoor het eventueel opnemen van complementaire doelen voor vogels hier niet van toepassing is. Aangezien het gebied Oosterschelde voldoet aan het 1%-criterium voor opname van de soort tijdens de peilperiode van 1999-2003 (13 broedparen) is de soort alsnog toegevoegd. In die periode zijn gemiddeld 19 broedparen geteld.

Een inspreker verzoekt de kleine mantelmeeuw (A183) als broedvogel voor de Oosterschelde te handhaven, aangezien uit recente broedvogeltellingen van het RIKZ blijkt dat er een grote broedvogelkolonie op Neeltje Jans aanwezig is.

De zienswijze is niet overgenomen.

Het werkeiland Neeltje Jans valt buiten de huidige begrenzing van het Natura 2000-gebied Oosterschelde (Habitat- en Vogelrichtlijngebied). Uitbreiding van het Vogelrichtlijngebied is alleen mogelijk als dat gebied tevens Habitatrichtlijngebied is en ook de uitbreiding ook al deel uitmaakt van het Habitatrichtlijngebied. Dit is voor Neeltje Jans niet het geval, aangezien het geen deel uitmaakt van het Habitatrichtlijngebied. De aantallen broedparen van de broedvogelkolonie op Neeltje Jans zijn om die reden niet meegenomen in de tellingen van het Natura 2000-gebied Oosterschelde. Het Natura 2000-gebied Oosterschelde herbergt minder dan 1% van de landelijke broedpopulatie 1999-2003 (820). In die periode zijn gemiddeld 3 broedparen geteld.

Een inspreker noemt dat voor de soorten: kluut (A132), bontbekplevier (A137), strandplevier (A138), grote stern (A191), visdief (A193), noordse stern (A194) en dwergstern (A195), een behoudsdoelstelling is geformuleerd op Deltaniveau. De inspreker merkt op dat er hierdoor geen toetsbare instandhoudingsdoelstellingen per gebied zijn geformuleerd, die in het beheerplan kunnen worden uitgewerkt. Inspreker stelt dat terecht in het ontwerp-aanwijzingsbesluit is opgenomen: "Het is daarom van groot belang op meerdere locaties waar de soort recentelijk heeft gebroed, aandacht te besteden aan behoud van het leefgebied". De inspreker is daarom van mening dat voor de Oosterschelde de instandhoudingsdoelstellingen zodanig moeten worden geformuleerd dat er voldoende biotoop beschikbaar blijft voor deze soorten.

De zienswijze is deels overgenomen.

Voor de noordse stern is geen regionale instandhoudingsdoelstelling geformuleerd. Voor de soorten kluut, bontbekplevier, strandplevier, grote stern, visdief en dwergstern maar ook de zwartkopmeeuw is daarentegen wel een regionale instandhoudingsdoelstelling geformuleerd. Hoewel er geen gebiedsdoelstellingen voor gebieden met een regionaal instandhoudingsdoelstelling zijn opgenomen, is getracht meer duidelijkheid te geven aan de hand van een indicatie van het relatieve belang. Het gaat om het relatieve belang ten opzichte

⁵⁹ Bastmeijer, C.J., de Bruin, M.K. & Verschuuren J.M. (2008): Concept-aanwijzingsbesluiten getoetst, Natura 2000 in Nederland. Een onderzoek in opdracht van Vogelbescherming Nederland naar de juridische kwaliteit van de concept-aanwijzingsbesluiten voor geselecteerde Natura 2000-gebieden. Eindrapport. Centrum voor wetgevingsvraagstukken, Universiteit van Tilburg, Tilburg.

van het regionale doelniveau door het noemen van minimale en maximale gemiddelden (1999-2008) van het betreffende gebied: "In de periode 1999-2008 broedde minimaal ..% en maximaal ..% van het regionale doelniveau van het Deltagebied in het onderhavige gebied". Aan de hand van deze percentages kunnen de instandhoudingsdoelstellingen van een soort in het betreffende gebied verder worden uitgewerkt in het beheerplan. Het citaat dat de inspreker heeft weergegeven is afkomstig van de toelichting bij de doelstelling van de grote stern. De zienswijze is niet overgenomen in de toelichtingen van de andere genoemde vogelsoorten. Voor de ruimtelijke uitwerking van de doelstellingen (zoals het benoemen van doelen voor specifieke locaties) is in beginsel het beheerplan bedoeld. De locaties die zijn genoemd in de toelichtingen van genoemde broedvogels in het ontwerpbesluit zijn gehandhaafd in het definitieve besluit. Een uitzondering is gemaakt voor de locatie Neeltje Jans in de toelichting bij de instandhoudingsdoelstelling van de bontbekplevier. Deze locatie is verwijderd omdat de broedlocaties op Neeltje Jans niet behoren tot dit Natura 2000-gebied.

Een inspreker noemt dat voor de scholekster (A130) het landelijk hersteldoel uitbreiding omvang en kwaliteit leefgebied voor 185.000 tot 220.000 vogels is. De soort komt voor 99% in Natura 2000-gebieden voor. Dat zou volgens inspreker betekenen dat bij herstel, de Natura 2000-gebieden gemiddeld 200.475 vogels zouden moeten herbergen. Inspreker merkt op dat echter slechts voor 52.860 vogels een doel is gesteld in deze gebieden. Inspreker meent dat het resterende landelijke te herstellen aantal van 147.615 vogels over de gebieden waarvoor de soort is aangewezen, waaronder de Oosterschelde, verdeeld dient te worden. Inspreker is dan ook van mening dat, met het oog op zandhonger, in de Oosterschelde onderzocht dient te worden in hoeverre de kwaliteit van het leefgebied kan worden verbeterd zonder dat de uitbreiding van omvang van het leefgebied (zandhonger) wordt geformuleerd, om te komen tot een landelijke dekking in Natura 2000-gebieden van gemiddeld 200.475 vogels.

De zienswijze is niet overgenomen. Het landelijk doel voor de scholekster is op het aspect omvang leefgebied aangepast naar behoud omvang (zie aanwijzingsbesluit Voordelta). Als de gebiedsdoelen voor de scholekster worden opgeteld komt het landelijke totaal binnen de Natura 2000-gebieden op 180.000 tot 200.000 vogels (zie bijlage B.4 van de Nota van toelichting). Dit valt binnen de marges die gesteld zijn als landelijke doelstelling (zie Natura 2000 doelendocument, 2006).

Een inspreker is het niet eens met de doelstellingen voor de scholekster (A130). Inspreker stelt dat niet alleen de instandhoudingsdoelstelling afgezwakt is op het punt van verbeteren van de leefomstandigheden, maar dat ook tienduizenden scholeksters niet meer in de instandhoudingsdoelstellingen van de Delta voorkomen.

De zienswijze is niet overgenomen. In de gehele Delta is, vanwege de geringe mogelijkheden voor herstel (Natura 2000 doelendocument, 2006) gekozen voor een behoudopgave. Met uitzondering van de Oosterschelde is in alle overige gebieden sprake van een meer of minder stabiele populatie, waarbij bovendien geldt dat de instandhoudingsdoelstellingen niet onder het langjarig gemiddelde liggen. Herstel in de Oosterschelde wordt in verband met de doorgaande zandhonger voorlopig niet waarschijnlijk geacht. Om deze reden is op landelijk niveau gekozen voor het doel "behoud van de huidige populatieomvang".

Een inspreker merkt op dat de ongunstige staat van instandhouding van de scholekster (A130) in de Oosterschelde versterkt wordt door de kokkelvisserij. Inspreker is van mening dat in het ontwerp-aanwijzingsbesluit terecht wordt geconstateerd dat door de verplaatsing van de mosselpercelen naar dieper water en door de kokkelvisserij de draagkracht van de Oosterschelde voor de scholekster is verlaagd. De Noordtak, waar de kokkelvisserij sinds 1993 is gesloten, is nu de belangrijkste sector in het gebied. Maar uitgerekend in de Noordtak zijn er relatief beperkte hoeveelheden kokkels, die bovendien van slechte kwaliteit zijn. De inspreker is van mening dat er voor het leefgebied van de scholekster een herstelopgave dient te worden geformuleerd gericht op een in de gehele Oosterschelde voldoende beschikbaarheid van kokkels als voedsel voor deze soort.

De zienswijze is niet overgenomen. Een herstelopgave wordt niet haalbaar geacht in verband met doorgaand verlies van leefgebied door de zandhonger van de Oosterschelde.

Meerdere insprekers onderschrijven de doelstelling van behoud omvang en kwaliteit leefgebied van de scholekster (A130) maar achten het noemen van een aantal vogels (24.000) ongewenst. Insprekers zijn van mening dat de aantallen van deze soort in Nederlandse kustgebieden sterk kunnen variëren terwijl daar niet altijd duidelijke oorzaken voor zijn aan te wijzen. Ook menen de insprekers dat, gelet op de te verwachten afname van het areaal droogvallende platen, een afname van het aantal scholeksters onder het huidige gemiddelde niveau van 24.000 vogels realistisch is. De insprekers vrezen dat een daling van het aantal scholeksters onder het aangegeven referentieniveau zal leiden tot extra beperkende maatregelen voor de (mechanische) kokkelvisserij in het gebied. De insprekers stellen ook dat de opmerking in de toelichting van de instandhoudingsdoelstelling dat de draagkracht van de Oosterschelde voor scholeksters is afgenomen door toenemende kokkelvisserij, onjuist is.

De zienswijze is niet overgenomen. De staat van instandhouding is zeer ongunstig op basis van de landelijke aantalsontwikkelingen (onderdeel populatie). Daarvoor zijn dezelfde criteria toegepast als bij alle andere soorten (populatie meer dan 25% onder de gunstige referentie). Dat wil zeggen dat de relatie met de schelpdiervisserij geen invloed heeft gehad op deze status (wel op de score matig ongunstig op onderdeel leefgebied, maar de zwaarste score bepaalt het eindoordeel). Het huidige doel van 24.000 ligt 3000 vogels lager dan de huidige gemiddelde aantallen, zodat er wat dat betreft op de korte termijn geen sprake is van beperking van visserij.

Een inspreker is van mening dat de instandhoudingsdoelstellingen niet realistisch en te ambitieus zijn voor het habitatype grote baaien (H1160) en de scholekster (A130). Inspreker wijst op tegenstrijdigheid van de instandhoudingsdoelstelling "behoud van kwaliteit van leefgebied van de scholekster met een draagkracht van 24.000 vogels", terwijl door de zandhonger het leef- en foerageergebied van de soort met 50 ha per jaar afneemt. De inspreker acht het nastreven van populatiebehoud niet realistisch en stelt dat de instandhoudingsdoelstelling voor habitatype H1160 moet zijn: behoud oppervlakte. De instandhoudingsdoelstelling voor de scholekster moet zijn: behoud omvang leefgebied met een draagkracht voor een populatie van 9.000 vogels (seizoensgemiddelde na uitwerking zandhonger, verwijzend naar een RIKZ-onderzoek naar de effecten van de zandhonger), aldus inspreker.

De zienswijze is niet overgenomen. Het getal van 24.000 is al een verlaging ten opzichte van het gemiddelde aantal van 26.700 scholeksters over de periode 1999-2003. Dat is een verlaging met 10%, in overeenstemming met een afname van 10-20% afname die in 2015 wordt verwacht op grond van de EVA-II studie⁶⁰. De verwachte afname tot 9.000 scholeksters betreft de situatie in 2030, meer dan 20 jaar vooruit. Bovendien betreft dit voorspellingen over het verloop van de zandhonger "zonder corrigerende maatregelen". Voor de scholekster zijn er daarnaast op de wat langere termijn (na 2015) maatregelen mogelijk met betrekking tot de schelpdiervisserij.

Een inspreker is van mening dat het verkrijgen van een duurzame staat van instandhouding van de scholekster (A130) vooralsnog niet afhankelijk lijkt van zandhonger maar ook van het visserijgebruik in het gebied. Dit gebruik kan geen argument zijn om een zeer ongunstige staat van instandhouding te accepteren. Inspreker pleit er dan ook voor het voorgestelde aantal van 24.000, wat nog onder het gemiddelde ligt van 1999-2003, te verhogen naar 50.000, de helft van het aantal dat aanwezig was in de periode 1970-1980. Ook een andere inspreker pleit voor meer ambitie en het verhogen van het doel naar 50.000 vogels.

⁶⁰ Ens, B.J., A.C. Smaal & J. de Vlas; The effects of shellfish fishery on the ecosystems of the Dutch Wadden Sea and Oosterschelde. Final report on the second phase of the scientific evaluation of the Dutch shellfish fishery policy (EVA II), Wageningen, Alterra, Alterrapport 1011.

De zienswijze is niet overgenomen. Het voorgestelde aantal van 50.000 scholeksters is meer dan er in de periode 1987-2003 ooit geteld is (op grond van seizoensgemiddelden). Het huidige doel van 24.000 vogels is gebaseerd op een studie naar het potentiële leefgebied in het licht van de zandhonger van de Oosterschelde. Een herstelopgave wordt daarom in dit gebied voorlopig niet realistisch geacht.

Een inspreker vindt het onduidelijk waarom in de Natura 2000-gebieden maar voor 54.860 kanoetstrandlopers (A143) een doel gesteld is, terwijl het landelijke hersteldoel 50.000-70.000 vogels is. De inspreker is van mening dat indien zo'n variërend doel voor een soort wordt gesteld, er wel ruimte dient te worden geboden aan het maximum te herstellen aantal vogels in het doel, doch tenminste aan het gemiddelde. De inspreker stelt voor het resterende aantal van 15.140 (of 5.140 indien het gemiddelde doel wordt gehanteerd) te verdelen over de gebieden waarvoor de soort is aangewezen, waaronder de Oosterschelde.

De zienswijze is niet overgenomen. Het landelijke doel van 50.000-70.000 vogels was gebaseerd op een doel van 40.000-60.000 vogels voor het gebied Waddenzee en 10.000 vogels als doel voor gebieden buiten de Waddenzee (voornamelijk de Delta). De aantalstrend van de kanoet is over de lange termijn neutraal en over kortere termijn onzeker. Daarom is de herstelopgave niet gericht op leefgebied voor hogere aantallen. Behoud van de huidige populatie (gemiddeld seizoensgemiddelde over de periode 1999/2000-2003/2004) vergt reeds inspanningen, waardoor er een verbeteropgave ligt voor kwaliteit van het leefgebied. Omdat de Waddenzee ruim 80% van de Nederlandse populatie herbergt, en de recente negatieve tendens hier is geconcentreerd, terwijl er in de Delta sprake is geweest van toename, is alleen voor de Waddenzee een herstelopgave geformuleerd.

Een inspreker merkt op dat voor de kanoet (A143) geen hersteldoel wordt geformuleerd, omdat de mogelijkheden in de Delta hiervoor beperkt zouden zijn door de zandhonger in de Oosterschelde. Inspreker merkt echter op dat dit in tegenspraak is met de onderbouwing van het behoudsdoel in de Westerschelde, waar gesteld wordt dat de afname in dat gebied verwaarloosbaar is ten opzichte van de toename in de Oosterschelde. De inspreker verzoekt in de Oosterschelde ook voor de kanoet een herstelopgave te formuleren.

De zienswijze is niet overgenomen. De landelijke trend voor de kanoet is niet significant negatief. De landelijk ongunstige staat van instandhouding is gebaseerd op de kwaliteit van het leefgebied, met het accent op de Waddenzee. Daarom is gekozen voor een landelijke doelstelling van verbetering van de kwaliteit van het leefgebied. Uitbreiding van het leefgebied is in de Oosterschelde vanwege de zandhonger niet realistisch, en op grond van de EVA-II studie moet een afname van circa 10% van de omvang, ondanks de toename in de laatste jaren, voor 2015 verwacht worden.

Een inspreker verzoekt de doelstelling voor de kanoet (A143) te verhogen van 7.900 naar 8.500 vogels. Inspreker acht het behoud van de huidige populatie van 8.500 vogels zeker mogelijk.

De zienswijze is niet overgenomen. Een afname van ongeveer 10% van de omvang van het leefgebied wordt voorzien voor 2015 op basis van de EVA-II studie. Verdere afname moet worden gecompenseerd door verbetering van de kwaliteit van het overgebleven gebied. Hoe dit moet gebeuren wordt geformuleerd in het beheerplan.

Een inspreker merkt op dat het voorkomen van de scholekster (A130) en kanoet (A143) in het Deltagebied sterk gekoppeld is aan mechanische kokkelvisserij in zowel de Oosterschelde als de Westerschelde. Aangezien de staat van instandhouding voor beide soorten zeer ongunstig is, vindt de inspreker dat het mechanische kokkelvissen verboden zou moeten worden. De inspreker verzoekt voor beide soorten een herstelopgave te formuleren met veel hogere doelaantallen dan dat nu is geformuleerd.

De zienswijze is niet overgenomen. Op grond van de EVA-II studie zal het oppervlak van het intergetijdengebied rond 2015 met 10% of meer zijn afgenomen. Dit proces ("zandhonger") is

een gevolg van de Deltawerken en is niet redelijkerwijs (volledig) te corrigeren. Daarom zijn de doelen van steltlopers in de Oosterschelde in principe 10% lager gelegd dan het leefgebied voor de aantallen in de periode 1999-2003. Rijkswaterstaat heeft zich verplicht onderzoek te doen naar herstel- of compensatiemogelijkheden, zodat de doelen voor deze soorten in de toekomst mogelijk kunnen worden bijgesteld. Een eventuele landelijke herstelopgave voor steltlopers kan ondertussen het beste in de Waddenzee worden gerealiseerd. De staat van instandhouding is voor de kanoet niet zeer maar matig ongunstig op grond van de kwaliteit van het leefgebied, de aantalsrend is niet significant negatief. In de delta is de soort toegenomen, zodat een uitbreidingsdoel voor het leefgebied hier niet voor de hand ligt, mede gezien de toekomstperspectieven van de Oosterschelde in verband met de zandhonger.

Enkele insprekers stellen voor geen aantallen te noemen in de doelstelling voor de aalscholver (A017). De insprekers pleiten ook voor het niet opnemen van doelstellingen voor de aalscholver in afwachting van twee onderzoeken naar de relatie tussen aalscholvers en de visstand. De uitkomsten van deze onderzoeken zouden gevolgen kunnen hebben voor de landelijke instandhoudingsdoelstellingen voor de aalscholver en daarmee voor de instandhoudingsdoelstellingen voor de afzonderlijke gebieden. Ook wijzen de insprekers op het in het Beleidsbesluit Binnenvisserij (1999) genoemde beleidspunt: "Het vigerende beleid, gericht op het voorkomen van het ontstaan van nieuwe broedkolonies aalscholvers, zal worden gecontinueerd." De insprekers zijn van mening dat voor zover in de Oosterschelde sprake is van nieuwe broedkolonies dit gelet op bovengenoemd landelijk beleid voor de aalscholver ongewenst is.

De zienswijze is niet overgenomen. De instandhoudingsdoelstellingen zijn opgesteld volgens de algemene methodiek; er is geen verbeteropgave. De conclusies uit het hier bedoelde onderzoek zijn, voor wat betreft de winterperiode, gebaseerd op gegevens uit De Wieden en Weerribben, waar de samenstelling van de visstand duidelijk anders is dan in dit gebied. Voor de Oosterschelde is geen doel gesteld voor de aalscholver als broedvogel.

Het beleid om het ontstaan van nieuwe aalscholverkolonies te voorkomen volgens het Beleidsbesluit Binnenvisserij staat niet op gespannen voet met dit onderhavige Natura 2000-besluit. In beschermde natuurgebieden, zoals dit Natura 2000-gebied, moet de predatie op vis door aalscholvers immers uitsluitend worden beoordeeld binnen het gevoerde natuurbeheer⁶¹. Dit betekent dat het beheerplan daarvoor het geëigende instrument is, niet dit aanwijzingsbesluit.

Een inspreker is van mening dat in relatie tot de zandhonger in de Oosterschelde er een herstelopgave moet gelden in de andere Deltawateren, om het verlies van foerageergebied voor steltlopers op platen en slikken in de Oosterschelde. Pas als die herstelopgave is gerealiseerd kan het doel, namelijk de seizoensgemiddelden voor betrokken vogels voor de Oosterschelde, worden verlaagd.

De zienswijze is niet overgenomen. De mogelijkheden voor herstel/compensatie in de Delta worden gering geacht. Buiten de Oosterschelde zijn de seizoensgemiddelden voor de meeste steltlopers stabiel en qua aantal duidelijk ondergeschikt aan die van de Oosterschelde. Voor de meeste steltlopers is op landelijk niveau geen herstelopgave, de gebiedsdoelen sluiten hierbij aan. Voor de kanoet (A143), de scholekster (A130) en de steenloper (A169) wordt alleen herstel in de Waddenzee nagestreefd. Zie voor verdere motivering bijlage B.4 van de Nota van Toelichting.

Een inspreker stelt voor om voor de soorten bontbekplevier (A137), strandplevier (A138), visdief (A193) en dwergstern (A195) een herstelopgave te formuleren.

De zienswijze is niet overgenomen.

Voor zowel de visdief als de dwergstern geldt een regionale behoudopgave, waarbij er wordt gestreefd naar een hoger aantal broedparen dan de som van de gemiddelden in de periode

⁶¹ Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (september 1999): Beleidsbesluit Binnenvisserij, pagina 17.

1999-2003 van de gebieden behorende tot de bijbehorende regionale doelstelling. Dit sluit aan op beide landelijke doelstellingen: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor herstel populatie". Bij de visdief en dwergstern is er sprake van een positieve trend. Deze positieve trend wordt als een aanwijzing opgevat dat het leefgebied voor deze soorten al geschikt is en het gebied voldoende draagkracht heeft om bij te dragen aan een regionale populatie hoger dan het gemiddelde in de periode 1999-2003. In dergelijke gevallen wordt volstaan met een behoudopgave omdat geen extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. Ook voor de bontbekplevier geldt een regionale doelstelling. Hoewel de landelijke doelstelling is gewijzigd van behoud in herstel is er in dit gebied geen herstelopgave aan de orde. Er is sprake van een min of meer stabiele lokale trend. Voor de strandplevier als broedvogel is reeds een herstelopgave geformuleerd en aangezien de afname van het aantal niet-broedvogels vooral te wijten is aan de dalende broedvogelaantallen is gekozen voor een behoudopgave voor niet-broedvogels. De landelijke daling ligt vooral aan het verdwijnen van geschikt broedgebied, niet zozeer aan het verdwijnen van foerageer- of slaapgebieden.

Een inspreker pleit voor het formuleren van een herstelopgave voor de bontbekplevier (A137) voor de Oosterschelde gezien de zeer ongunstige landelijke staat van instandhouding. Inspreker acht dit mogelijk door goede inrichting van de randen van de Oosterschelde, waaronder dijktaaluds en natuurontwikkelingsprojecten.

De zienswijze is niet overgenomen. Hoewel de landelijke doelstelling is gewijzigd van behoud in herstel is er in dit gebied geen herstelopgave aan de orde. Zie het antwoord hiervoor.

Een inspreker pleit voor een ambitieuzere herstelopgave voor de strandplevier (A138) van 350 paar in de Delta, aangezien het nu genoemde doel van 220 paar nauwelijks hoger is dan het gemiddelde over de periode 1999-2003 in de Delta (186 paar).

De zienswijze is overgenomen. De regionale doelstelling van 220 paren is, gezien de huidige systeem- en infrastructurele kenmerken van het Deltagebied, reeds een behoorlijke opgave.

Een inspreker verzoekt het aantal paren van de grote stern (A191) genoemd in de instandhoudingsdoelstelling te verhogen van 4.000 naar 10.000 paren. Inspreker is van mening dat er tenminste 25.000 broedparen in Nederland nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding te bereiken. Volgens de inspreker geeft dit, verdeeld tussen Delta en Waddenzee met een verhouding 2:3, een streefgetal van 10.000 broedpaar in de Delta.

De zienswijze is niet overgenomen.

De landelijke doelstelling van de grote stern is verlaagd van 25.000 naar 20.000 broedparen⁶². Van een 2:3 verhouding, zoals op te maken is uit de gegevens in het Natura 2000-profielendocument van 2006, is gezien de verschillende potentie van gebieden geen sprake. Ondanks de mogelijke schommelingen wordt op basis van gegevens⁶³ een regionale doelstelling voor de Delta met een draagkracht van 4.000 gegrond geacht en lijkt het verhogen van deze doelstelling een onrealistisch streven.

Een inspreker noemt dat voor de grote stern (A191) is landelijk een hersteldoel van 25.000 broedparen geformuleerd. Inspreker merkt op dat er echter slechts voor 13.500 broedparen een doelstelling geformuleerd is in de Natura 2000-gebieden. Aangezien de soort niet voorkomt buiten de Natura 2000-gebieden, wenst de inspreker dat het resterende, landelijk te herstellen aantal broedparen (11.500) over de gebieden waarvoor de soort is aangewezen verdeeld wordt, waaronder de Oosterschelde. De inspreker verzoekt een herstelopgave voor dit gebied te formuleren en daarbij concrete aantallen te noemen.

⁶² Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee (Stcrt. 2009, 38).

⁶³ Aarts, B., Van den Bremer, L., Van Winden, E. & Zoetebier, D. (2008): Trendinformatie en referentiewaarden voor Nederlandse kustvogels. WOt-rapport 79. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen. (SOVON-informatierapport 2008/06. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen).

De zienswijze is niet overgenomen.

De landelijke doelstelling van de grote stern is verlaagd van 25.000 naar 20.000 broedparen⁶⁴. De draagkracht voor deze soort is voor de Waddenzee (001) vastgesteld op 16.000 broedparen. Voor de gebieden Haringvliet (109), Grevelingen (115), Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saefthinghe (122) is een regionale doelstelling vastgesteld van 4.000 broedparen. Het gehele landelijke doelniveau is hiermee afgedekt.

Een inspreker is van mening dat het argument, dat "ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding uitbreiding van de populatie niet direct vereist is, daar zich al jaren lang een geleidelijke toename aftekent", onvoldoende zekerheid biedt dat herstel tot 25.000 broedparen grote sterns op landelijk niveau gewaarborgd is. De grote stern bevindt zich in zeer ongunstige staat van instandhouding en daarom zijn concrete herstelopgaven noodzakelijk, aldus inspreker. Inspreker acht het terecht dat er een behoud wordt geformuleerd voor plaatsen waar de soort recentelijk heeft gebroed en dit nu niet meer doet. Er is echter niet gedefinieerd wat in dit kader als recentelijk wordt gezien, aldus inspreker. Inspreker is van mening dat dit deze doelstelling niet meetbaar en toetsbaar maakt. Inspreker verzoekt "recentelijk" in dit kader nader te definiëren.

De zienswijze is niet overgenomen.

De landelijke doelstelling van de grote stern is inmiddels verlaagd van 25.000 naar 20.000 broedparen, hetgeen iets minder is dan de ondergrens van de populatieschommelingen in de periode 1900-1960 (voor de grote terugval naar het dieptepunt van 900 in 1965). Een hoger doelniveau werd niet realistisch geacht gelet op het verminderd aanbod aan natuurlijke broedplaatsen (uitvoering Deltawerken, verdwijning De Beer) en de verslechtering van het voedselaanbod. Ook dient te worden opgemerkt dat rond 1990 een nieuwe broedplaats in Zeebrugge (Vlaanderen) is ontstaan (recent 1.000-4.000 paren) hetgeen mogelijk ten koste is gegaan van de Zeeuwse broedpopulatie. De staat van instandhouding voor wat betreft het aspect populatie is gewijzigd in "matig ongunstig". De landelijke doelstelling omvat, gezien de landelijk stijgende trend, een behoudopgave voor het leefgebied. Er wordt gezien de matige ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie, gestreefd naar een doelniveau dat 20% groter is dan de som van de gemiddelden. In de Waddenzee (001) wordt herstel van de populatie, gezien de potentie van het gebied, haalbaar geacht zonder dat extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. De draagkracht voor deze soort voor de Waddenzee en het Deltagebied (Haringvliet (109), Grevelingen (115), Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saefthinghe (122)) bedraagt tezamen 20.000 paren, waarmee aan de landelijk doelstelling wordt voldaan. Het begrip recentelijk heeft betrekking op de afgelopen 15 jaar (inclusief 1993-1997, de peilperiode voor de aanwijzingen in 2000).

Enkele insprekers zijn van mening dat een herstelopgave voor de visdief (A193) met een draagkracht tot 8.000 broedparen (40% van de landelijk benodigde aantallen voor een gunstige staat van instandhouding) gewenst is. Het is niet duidelijk waarom een geleidelijke toename voor een soort met een landelijk matig ongunstige staat van instandhouding tot de conclusie leidt dat een uitbreiding van een populatie niet direct vereist is, aldus insprekers.

De zienswijze is niet overgenomen.

De regionale instandhoudingsdoelstelling behorende tot het Deltagebied, waaraan de Oosterschelde bijdraagt, heeft een draagkracht van 6.500 broedparen. Dit aantal ligt gezien de landelijke instandhoudingsdoelstelling: "behoud omvang en behoud kwaliteit voor herstel populatie" hoger dan het gemiddeld aantal broedparen in de periode 1999-2003 (som gemiddelden Deltagebieden). De regionale doelstelling is niet verhoogd omdat het streven naar een draagkracht van 6.500 reeds enigszins ambitieus te noemen is. Een verhoging van de draagkracht naar 8.000 wordt op basis van de huidige gegevens niet haalbaar geacht. Er is gekozen voor een behoudopgave ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding, aangezien zich al jarenlang een geleidelijke toename aftekent in dit gebied.

⁶⁴ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee (Stcrt. 2009, 38).

Het leefgebied in het gebied is voldoende op orde en levert voldoende draagkracht om bij te dragen aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling.

Een inspreker verzoekt voor de dwergstern (A195) in de instandhoudingsdoelstelling een aantal van tenminste 400 broedparen in de Delta op te nemen. Inspreker is van mening dat de landelijke zeer ongunstige staat van instandhouding niet te rijmen is met een behoudopgave in de Oosterschelde, aangezien aanzienlijk meer dan de helft van de Nederlandse populatie in de Delta broedt.

De zienswijze is niet overgenomen.

De regionale instandhoudingsdoelstelling behorende tot het Deltagebied, waaraan de Oosterschelde bijdraagt, heeft een draagkracht van ten minste 300 broedparen. Dit aantal ligt gezien de landelijke instandhoudingsdoelstelling "behoud omvang en behoud kwaliteit voor herstel populatie" hoger dan het gemiddelde aantal broedparen in de periode 1999-2003 (som gemiddelden Deltagebieden). Er is gekozen voor een landelijke behoudopgave ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding, aangezien zich al jarenlang een geleidelijke toename aftekent. Het leefgebied in het gebied is voldoende op orde en levert voldoende draagkracht om bij te dragen aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling.

Een inspreker verzoekt een herstelopgave voor de drieteenstrandloper (A144) te formuleren, aangezien één van de belangrijkste knelpunten, verstoring door recreanten, ook op verschillende plaatsen in de Oosterschelde plaatsvindt.

De zienswijze is niet overgenomen. Er is landelijk een behoudopgave geformuleerd voor de drieteenstrandloper. De gebiedsdoelstelling van de Oosterschelde sluit hierop aan (zie bijlage B.4.4 van de Nota van toelichting). Hoewel er steeds meer interferentie is tussen mens en drieteenstrandloper, lijkt het leefgebied nog steeds geschikt voor de soort, wat blijkt uit een doorgaande toename van de aantallen drieteenstrandlopers. Mocht het nodig zijn, kunnen eventuele beperkende maatregelen met betrekking tot bijvoorbeeld de recreatie in het beheerplan opgenomen worden.

Een inspreker is het niet eens met de voorzichtige behoudsdoelstellingen voor alle soorten strandlopers (A140-A169) die lager liggen dan de huidige aantallen. Inspreker stelt dat de afname van geschikte habitat in de Oosterschelde in evenwicht moet zijn met een toename in de binnendijkse natuurgebieden die juist meebegrensd worden vanwege dit belang. Inspreker verzoekt dit te wijzigen en meent dat anders in andere Natura 2000-gebieden een herstelopgave geformuleerd moet worden die het te verwachten verlies in de Oosterschelde opvangt.

De zienswijze is niet overgenomen. Bij het opstellen van de doelen voor de Oosterschelde is rekening gehouden met de voortgaande zandhonger, waarbij het areaalverlies onvoldoende binnendijs gecompenseerd kan worden. Voor de scholekster, de kanoet en de steenloper wordt alleen in de Waddenzee herstel nagestreefd. Voor de andere soorten is op landelijk niveau een behoudopgave geformuleerd, waardoor er in andere gebieden dan de Oosterschelde geen uitbreidingsdoelstelling is geformuleerd. Voor een uitgebreidere toelichting op de doelen wordt verwezen naar bijlage B.4 van de Nota van toelichting.

5. REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

5.1 ALGEMEEN

Er wordt gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor onder andere de schaal- en schelpdiervisserij, agrarische bedrijven, waaronder de bloementeel, in en om de Oosterschelde. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering en ontwikkelings- en uitbreidingsmogelijkheden, wat volgens velen hun inspraakrecht beperkt. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel

opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen, zoals het landinrichtingsproject Schouwen-Oost, Integrale Visie Deltawateren en het provinciale Natuurgebiedsplan Zeeland 2005. Ook wordt het belang benadrukt van voldoende ruimte bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen voor integrale projecten die voortvloeien uit het gebiedsplan Veerse Meer.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt. Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten. Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij⁶⁵ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermden natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied

⁶⁵ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

en voor zover het beschermde natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermde natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van dat beschermde natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en zullen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Op dit onderdeel brengt Natura 2000 geen verandering in de bestaande situatie.

De minister van LNV heeft in haar brief van 30 juni 2009 (PDN 2009.56) aan de Tweede Kamer aangekondigd een voorstel tot wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in procedure te zullen brengen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.7 Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

In paragrafen 4.1 en 4.2 van de Nota van Antwoord wordt uitvoerig ingegaan op bestaand gebruik en hoe daarmee wordt omgegaan.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals het uitlaten van honden of het recreëren op het water of in aangrenzende gebieden. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten die in en om Natura 2000-gebieden de beschermde natuur kunnen verslechteren of een significant verstoring effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het gaat daarbij niet om een vergunning voor alle activiteiten, maar alleen voor mogelijk schadelijke of significant verstoring activiteiten.

Daarnaast is er in de wet een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik waarvoor geen (nieuwe) vergunning nodig is. Deze uitzondering geldt, totdat het eerste beheerplan voor het desbetreffende Natura 2000-gebied onherroepelijk is geworden, voor bestaand gebruik "indien dat gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied" (artikel 19c, eerste lid van de Natuurbeschermingswet 1998).

Tot na het onherroepelijk⁶⁶ worden van het Natura 2000-beheerplan is de vergunningplicht niet van toepassing op bestaand gebruik. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als "iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd".

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die een significant effect kunnen hebben op de soorten waar het gebied voor is aangewezen, draagt het ministerie van LNV de verantwoordelijkheid dat - totdat het beheerplan onherroepelijk wordt - er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het ministerie van LNV het bestaande gebruik wordt stilgelegd. Het initiatief daartoe zal in alle gevallen van het

⁶⁶ Een beheerplan is pas onherroepelijk nadat alle juridische beroepsprocedures, die volgen op de definitieve vaststelling van zo'n beheerplan, definitief zijn afgerond.

ministerie van LNV uitgaan. Een vergunning blijft echter noodzakelijk als een bedrijf zich nieuw vestigt of wanneer een (bestaande) activiteit wordt uitgebreid of gewijzigd.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden. Zoals in paragraaf 4.2.4 van de Nota van Antwoord reeds uiteen wordt gezet, worden geen activiteiten per definitie gelegaliseerd. Dat een bepaalde activiteit om wat voor reden dan ook als bestaand gebruik wordt aangemerkt, wil nog niet zeggen dat deze activiteit in het beheerplan zal worden toegestaan. Dat geldt ook voor inrichtingen die niet vergunningplichtig zijn volgens het Besluit landbouw milieubeheer (2006)⁶⁷ uit de Wet milieubeheer of reeds in het bezit zijn van een milieuwetvergunning. Zodra de Crisis- en herstelwet definitief is, is voorzien dat bestaand gebruik dat onverhoopt niet in het beheerplan wordt opgenomen, vrijgesteld blijft van de vergunningplicht.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen⁶⁸, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Veiligheid waterkering en kustbeheer in relatie tot Natura 2000

De veiligheid van de gebieden geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang die, bij afwezigheid van alternatieven, ingrepen met een significant effect in het Natura 2000-gebied rechtvaardigen. Dat betekent dat Natura 2000 het waarborgen van de (kust- en water)veiligheid niet in de weg zal staan. Zie ook paragraaf 6.3.3 van de Nota van Antwoord. Projecten, plannen en afspraken die verband houden met het kustbeheer komen aan de orde in de Natura 2000-beheerplannen (paragraaf 1.1.8 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

In paragraaf 6.2 van de Nota van Antwoord wordt ingegaan op het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000. Bij het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden spelen de negatieve gevolgen van stikstofdepositie, met name ammoniak, een belangrijke rol. Om duidelijkheid te bieden tot het moment van vaststellen van de beheerplannen is besloten interim-beleid te ontwikkelen. Dit zogenoemde toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Rijk samen opgesteld en in februari 2007 bestuurlijk geaccordeerd. Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) heeft ingestemd met dit

⁶⁷ Besluit van 13 juli 2006, houdende regels voor akkerbouw- of tuinbouwbedrijven met open grondteelt, melkrundveehouderijen, gemechaniseerde loonbedrijven, witloftrekkerijen, teeltbedrijven met eetbare paddestoelen, paardenhouderijen, kinderboerderijen, kleinschalige veehouderijen, spoelbassins en opslagen van vaste mest (Besluit landbouw milieubeheer).

⁶⁸ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

akkoord. Op 22 mei 2007 is het als handreiking aan het bevoegd gezag verstuurd en tevens aan de Tweede Kamer.

Met behulp van het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of veehouderijbedrijven in de buurt van Natura 2000-gebieden mochten uitbreiden of niet. Ook konden provincies met het toetsingskader beoordelen of nieuwe bedrijven zich er konden vestigen. De ammoniakuitstoot was daarbij bepalend.

In maart 2008 heeft de Raad van State echter geoordeeld dat het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 onvoldoende zekerheid biedt dat de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Het toetsingskader is daardoor vervallen als generiek instrument.

Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van LNV de Taskforce Trojan ingesteld. De taskforce heeft aangegeven dat er verschillende factoren van invloed zijn op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen; stikstofdepositie is er één van. Het rapport van deze taskforce heeft vervolgens geleid tot een proeve van een handreiking voor het bevoegd gezag die op 24 november 2008 aan de Tweede Kamer⁶⁹ is gestuurd. Deze handreiking is een hulpmiddel en bevat aanwijzingen voor de beoordeling van bestaand gebruik en voorgenomen activiteiten in of in de omgeving van Natura 2000-gebieden die stikstofdepositie veroorzaken. Het is aan het bevoegd gezag om maatwerk te leveren bij de beoordeling van (voorgenomen) activiteiten en daarbij zoveel mogelijk de relevante factoren die hierop van invloed zijn te betrekken. Zo kan bijvoorbeeld – afhankelijk van de situatie – een afname van depositie worden verrekend met de depositie veroorzaakt door de activiteit die ter beoordeling voorligt (saldering), zodat ruimte ontstaat voor economische ontwikkeling. Het voordeel hiervan is dat economische ontwikkeling, mits deze gepaard gaat met afname van de milieudruk, het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen dichterbij kan brengen. Dit dient echter op gebiedsniveau op ecologische wijze onderbouwd te worden.

In het wetsvoorstel Crisis- en herstelwet, zoals ingediend bij de Eerste Kamer, is een stikstofvoorziening opgenomen die regelt dat indien er geen sprake is van een toename van de stikstofdepositie er een vrijstelling van de vergunningplicht geldt voor het aspect stikstof. Verder komt er een Programma Stikstof gericht op borging van de dalende lijn van de depositie.

In het Natura 2000-gebied Oosterschelde is het habitatype overgangs- en trilvenen, *veenmosrietlanden* (H7140B) het meest gevoelig voor stikstof⁷⁰.

Kaderrichtlijn Water

De Oosterschelde maakt deel uit van het stroomgebied Schelde⁷¹. Voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is voor de Schelde een stroomgebiedbeheerplan vastgesteld. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in het stroomgebiedbeheerplan Schelde op te nemen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenste Grond en Oppervlakte Water Regiems (GGOR's)⁷².

⁶⁹ Tweede Kamer, 2008-2009, 30654, nr. 62.

⁷⁰ Van Dobben en Van Hinsberg (2008): Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden. Alterra-rapport 1654.

⁷¹ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

⁷² De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

5.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Een inspreker vreest voor kwaliteits- en kwantiteitsdaling van zijn gewassen door het stijgen van kwel in het natuurgebied en de aangrenzende percelen, aangezien het natuurgebied naar verwachting zal worden doorgespoeld met zout en water. Inspreker verzoekt de natuurdoelen aan te passen aan de realiteit zodat er geen doelen geformuleerd worden die niet haalbaar zijn of die schade brengen aan de omliggende bedrijfsexploitatie.

De instandhoudingsdoelstellingen zijn het uitgangspunt. In het beheerplan worden deze doelen samen met betrokken uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd.

6. REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

6.1 ALGEMEEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van soorten als de drieteenstrandloper. Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

In de Nota van Antwoord staat in paragraaf 1.4 het nodige over de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. Ook de onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet. Een uitzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld. De provincies worden voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de omgeving concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. De besluitvorming van deze aanwijzingsbesluiten is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. Hierna zullen de ontwerp-aanwijzingsbesluiten verder in procedure worden gebracht. Voor de gebieden waar het Rijk het voortouw heeft voor het opstellen van het beheerplan, zoals bij Oosterschelde, blijft de volgorde: eerst vaststellen van aanwijzingsbesluiten en daarna vaststellen van de beheerplannen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste milieukwaliteit en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) vergunningvrij kan worden opgenomen in het beheerplan of dat een activiteit het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen bemoeilijkt en daardoor vergunningplichtig is in het kader van de Natuurbeschermingswet.

De opstellers van de beheerplannen zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen van bestaand gebruik zal dan ook tijdens de looptijd van het beheerplan (maximaal 6 jaar) een traject van vergunningverlening aan de orde blijven.

De bescherming van een bepaalde diersoort zoals de scholekster, of een habitatype zoals grote baaien (H1160) is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor de bescherming van een bepaalde diersoort bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, dan behoort dit in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat Rijkswaterstaat Zeeland.

Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen hun vertegenwoordigers of de voortouwnemer te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

6.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

Een inspreker is van mening dat, alvorens het opstellen van een beheerplan, er afspraken gemaakt moeten worden over de bepaling van de verstoring van dieren door waterrecreatie en of beroepsvaart.

Enkele insprekers zijn van mening dat er een onderzoek moet worden verricht naar verstoring van aanwezige diersoorten door onder andere recreanten en windturbines voordat de beheerplannen worden vastgesteld.

Het Steunpunt Natura 2000 heeft verschillende instrumenten gemaakt die helpen bij het bepalen van verstoring. Deze zijn te vinden op de internetsite van het Regiebureau Natura 2000 (www.natura2000.nl). Daarnaast zullen ook de betrokken partijen in de streek een belangrijke rol spelen bij de totstandkoming van het beheerplan. Bij het bepalen van de mate van verstoring speelt de uitwerking van de instandhoudingsdoelstellingen in het beheerplan een

belangrijk rol. Dergelijke afwegingen zullen ook in het beheerplanproces aan de orde moeten komen. Naast de instrumenten is het bepalen van verstoring dus vooral gebiedsgericht maatwerk in het beheerplanproces. Zie verder paragraaf 1.5.4 van de Nota van Antwoord.

Een inspreker wenst in samenwerking met het LNV te onderzoeken en beoordelen waar recreatie en natuur elkaar versterken, bijvoorbeeld op het vlak van de gewenste waterkwaliteit, landschappelijke kwaliteit van het gebied en het behoud van openheid. Inspreker gaat ervan uit dat er in de uitvoeringspraktijk overeenstemming is over de beoordelingssystematiek van het bestaande en gewenste recreatieve gebruik.

In het beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen uit het aanwijzingsbesluit uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd. Het beheerplan dient opgesteld te worden in overleg met betrokken partijen. Het uitgangspunt is om zoveel mogelijk bestaand gebruik op te nemen in het beheerplan waardoor voor de looptijd van het beheerplan (maximaal 6 jaar) geen vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 hoeft te worden aangevraagd. De uitwerking hiervan zal in het beheerplanproces moeten gebeuren. Rijkswaterstaat is zogenaamd "voortouwnemer" voor het opstellen van het beheerplan. Zij zijn het eerste aanspreekpunt voor het beheerplan en de wijze waarop partijen betrokken worden.

7. REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Vele insprekers stellen dat zij de overheid aansprakelijk zullen stellen in het geval van schade of verlies doordat de reguliere bedrijfsvoering en ontwikkeling in het geding komen. Enkele insprekers zijn van mening dat de kosten gemaakt voor zowel de inspraakprocedure als de mogelijke onderzoekskosten met betrekking tot de vergunningverlening vergoed moeten worden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998. Men kan in aanmerking komen voor schadevergoeding, indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;

3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur-, Milieu-
en Faunabeheer

NMF-90-6206

23 mei 1990

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied "Oosterschelde-binnendijks", van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat de Oosterschelde, met de binnendijks gelegen natuurgebieden, een belangrijke schakel is in een samenhangend systeem van waterrijke gebieden in Europa, West-Afrika, arctisch Noord-Azië en Noord-Oost Canada en mitsdien van internationale betekenis is;

dat de binnendijks gelegen natuurgebieden, in samenhang met de buitendijkse gronden en wateren, zijn aangewezen als waterrijk gebied van internationale betekenis, volgens artikel 2 van de Conventie van Ramsar en als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste lid van de E.G.-Vogelrichtlijn.

dat het natuurmonument bestaat uit een reeks van inlagen, karrevelden, kreekresten, eendenkooien en een graslandgebied;

dat er belangrijke ecologische en geohydrologische relaties zijn met de Oosterschelde;

dat het gebied gekenmerkt wordt door een grote geomorfologische, bodemkundige en hydrologische verscheidenheid;

dat zich als gevolg van deze verscheidenheid in milieu-omstandigheden een aantal waardevolle levensgemeenschappen heeft ontwikkeld, met name de levensgemeenschappen van getijloze zoute en brakke milieus van gradiënt-situaties van zout naar zoet en van nat naar droog;

dat daartoe minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen behoren, waarin verscheidene zeldzame plantesoorten voorkomen;

dat dit gebied van nationaal en internationaal belang is als broedgebied voor met name een aantal kust- en weidevogels, als fourageergebied voor ganzen, eendachtigen en steltlopers en als rustgebied voor een groot aantal vogelsoorten, waarvan sommige in zeer grote aantallen worden aangetroffen;

dat dit gebied uit het oogpunt van natuurschoon van grote betekenis is, met name door de variatie in de elementen water, land, dijken, de verschillende vegetatietypen en de vogelrijkdom.

Overwegende, ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van de terreinen en wateren, welke als beschermd natuurmonument worden aangewezen, dat hieronder niet alleen moet worden begrepen het natuurschoon, de ecologische en de biologische kenmerken, maar ook de geologische, geomorfologische en bodemkundige gesteldheid en de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende tenslotte, dat de bescherming van het beschermd natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de Wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid van de Natuurbeschermingswet:

Gezien de beschikking van 25 mei 1989, no. NMF-89-4024, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Oosterschelde-binnendijks";

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

BESLUIT:

I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument de "Oosterschelde-binnendijks", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend, Gemeente Duiveland, Sectie G nrs. 240, 241 ged., 243 ged., 280 ged., 289, 290, 291, 294 ged., 295 ged., Gemeente Kattendijke, sectie E nr. 366 ged., Gemeente Kortgene, sectie N nrs. 355, 360 ged., 450 ged., Gemeente Middenschouwen, sectie E nrs. 307, 349, 448, Gemeente Scherpenisse, sectie F nrs. 276 ged, 277, 279 ged., 280 ged., 591, 595, 596 ged., 602 ged., sectie G nrs. 173, 175, Gemeente St. Philipsland, sectie H nr. 474 ged., Gemeente Westerschouwen, sectie E nr. 283, sectie F nrs. 47 ged, 163 ged, sectie K nrs. 86 ged., 87, Gemeente Wissenkerke, sectie S nr 617, sectie T nrs. 40 ged., 41 ged., 42 ged., 421, 422, 425, 428, 429, Gemeente Zierikzee, sectie H nr. 704, sectie K nrs. 23, 515 ged., 518,

één en ander zoals aangeven op de bijbehorende kaart BN 163/SN 109.

II. Bij deze beschikking gaat een toelichting die in samenhang met de beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling gedaan worden in de Staatscourant.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,
voor deze;
DE SECRETARIS-GENERAAL,

(w.g.) I.H.J. Joustra

Toelichting behoort bij beschikking NMF-90- 6206
Aanwijzing als beschermd natuurmonument "Oosterschelde-binnendijs"

1. Inleiding

Het natuurmonument "Oosterschelde-binnendijs" is gelegen in de gemeenten Westerschouwen, Middenschouwen, Zierikzee, Duiveland, St. Philipsland, Tholen, Goes, Kortgene en Wissenkerke en omvat de volgende deelgebieden: Inlaag Burghsluis, Koudkerkse Inlaag, Weevers en Flauwers Inlaag, Inlaag Prommelsluis, Suzanna en Stoffel Kisters Inlaag, Cauwers Inlaag, Calgepolder, Inlaag Ouwerkerk, de Maire, Eendenkooi St. Philipsland, Rammegors, Stinkgat, Karrevelden Nuyepolder, Pluimpot, Inlaag Scherpenisse, Karrevelden Scherpenisse, Deesche Watergang, Inlaag Goese Sas, Inlaag 1728, Inlaag Oesterput, Inlaag 's-Gravenhoek, Inlaag Vlietepolder, Karrevelden Vlietepolder, Inlaag Keihoopte, Inlaag Thoompolder en Inlaag Anna Friso. De oppervlakte van het natuurmonument bedraagt ca. 580 ha.

Het natuurmonument wordt gevormd door inlagen, karrevelden, kreekresten, een tweetal eendenkooien, een ingedijkt slik- en schor gebied en een vochtig graslandgebied, welke gelegen zijn langs de Oosterschelde en hiermee duidelijke abiotische en/of biotische relaties hebben.

De deelgebieden maken deel uit van het kenmerkende kustlandschap van de zuid-kust van Schouwen-Duiveland, de kusten van St. Philipsland en Tholen en de noord-kusten van Zuid- en Noord-Beveland. De grillig lopende kustlijnen van met name de zuidkust van Schouwen en de noordkust van Noord-Beveland, zijn het resultaat van de eeuwigdurende strijd van de mens tegen het water en geven een beeld van de ontwikkelingsgeschiedenis van de kusten van de voormalige eilanden. De sterke afwisseling van land en water en de veelal duidelijke omgrenzing met dijken zorgen voor een kleinschalig landschapsbeeld. Het Rammegors, gelegen tussen St. Philipsland en Tholen, is in 1972 ontstaan na indijking van de buitendijkse gronden.

Door de grote afwisseling in abiotische factoren zoals waterhuishouding, hoogteligging, waterkwaliteit en bodemsamenstelling zijn gradiëntrijke situaties ontstaan die resulteren in een grote diversiteit aan plante- en diersoorten.

De bodem en het oppervlaktewater van de verschillende deelgebieden hebben tengevolge van kwel vaak een brak tot zout karakter, met soms een vrij grote variatie in het zoutgehalte. Daarnaast zijn er enkele vrijwel zoete tot geheel zoete deelgebieden.

Afhankelijk van het zoutgehalte worden er in de deelgebieden vegetatietypen aangetroffen welke min of meer aan het zoute milieu gebonden zijn. Naast zilte open pioniervegetaties komen er langs de oevers gesloten zoutvegetaties voor, welke meer hogerop overgaan in soortenrijke vochtige tot droge graslandvegetaties.

Plaatselijk komen in het grasland vochtig zoete pioniersvegetaties voor. Langs de oever en in het water worden verder hoge moerasvegetaties met Riet en/of zegge, Zeebies, Mattenbies en Kleine lisdodde aangetroffen. In enkele deelgebieden komen droge tot vochtige ruigten voor, veelal bij een achterwege blijven van beheer. Duingraslandvegetaties en struwelen beperken zich tot de meest zandige deelgebieden.

In het open water kunnen ondergedoken waterplanten al dan niet gebonden aan het brakke milieu voorkomen. Opgaand loofhout beperkt zich tot de eendenkooien en een deel van de Pluimpot. In het Rammegors komt plaatselijk struweelontwikkeling en bosvorming voor.

Voor de Oosterschelde is in 1982 door de Stuurgroep Oosterschelde het Beleidsplan voor de Oosterschelde vastgesteld. In dit Beleidsplan, wat onder meer die binnendijkse gebieden omvat die van belang zijn voor de natuurwaarden van de Oosterschelde, wordt een integrale visie op de ontwikkeling van het gebied gegeven.

Voor de inrichting en het beheer van de Oosterschelde is in het Beleidsplan als hoofddoelstelling geformuleerd:

"Het behoud en zo mogelijk versterking van de aanwezige natuurlijke waarden met inachtneming van de basiswaarden voor een goed maatschappelijk functioneren van het gebied, waaronder met name de visserij wordt begrepen".

Uit de hoofddoelstelling is de volgende hiërarchie van functies afgeleid:

1. natuur, 2. visserij, 3. recreatie, scheepvaart enz.

Onverminderd de eigen verantwoordelijkheid van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor de toepassing van de Natuurbeschermingswet is het beleidsplan richtinggevend voor de aanwijzing als beschermd en staatsnatuurmonument.

Het natuurmonument "Oosterschelde-binnendijks" bestaat uit een als staatsnatuurmonument en uit een als beschermd natuurmonument aan te wijzen deel.

Met de onderhavige beschikking wordt het gedeelte dat niet het eigendom is van de Staat, aangewezen als beschermd natuurmonument. Het ligt in het voornemen delen van de Staatseigendommen rond de Oosterschelde aan te wijzen als staatsnatuurmonument. Tevens ligt het in het voornemen grote delen van de buitendijkse gronden in de Oosterschelde aan te wijzen als beschermd dan wel staatsnatuurmonument.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis van het natuurmonument, het natuurschoon, de begrenzing van het natuurmonument, de andere van kracht zijnde instrumenten, de rechtsgevolgen van de aanwijzing en het gebruik en beheer.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

2.1. Geomorfologie en waterhuishouding

Inlagen zijn gebieden die ingesloten liggen tussen een zeedijk, waarvan men toendertijd verwachtte dat de kans op doorbraak groot was, en een als secundaire beveiliging aangelegde binnendijk (slaper). Het zijn laaggelegen drassige gebieden die geomorfologisch onderling sterk verschillen. Doordat in deze gebieden klei gewonnen is ten behoeve van de dijkaanleg of soms vergraving voor zoutwinning heeft plaats gevonden, komen regelmatig ondiepe plassen in verschillende vormen voor en heeft het terrein vaak een ongelijke ligging. Enkele inlagen zijn intensief begreppeld.

De ouderdom varieert sterk. De oudste inlagen zijn halverwege de 16e eeuw ontstaan, de jongste in 1979 als gevolg van de partiële verhoging van de dijken rond de Oosterschelde. In de Inlaag Keihogte, welke in 1979 is ontstaan, is een (deels kunstmatig aangebracht) duintje aanwezig. De Inlagen bij Prommelsluis zijn voormalige spuiboezems, welke niet meer als zodanig worden gebruikt. Recent is in de inlaag 's-Gravenhoek een kunstmatig vogeleiland aangelegd.

Karrevelden zijn laaggelegen, vaak drassige gebieden die eveneens zijn ontstaan door afgraving van klei, wat gebruikt werd om dijken te verhogen. Karrevelden hebben doorgaans dezelfde kenmerken als inlagen, doch met dat verschil dat ze niet geheel door dijken worden omringd en dat open water in geringe mate aanwezig is.

De kreekresten worden gevormd door voormalige getijdegeulen, die na inpoldering van het omringende gebied, landbouwkundig nauwelijks interessant waren. Het zijn open waterlopen waarlangs een meer of minder brede, flauw oplopende oeverstrook al dan niet met een greppelstructuur voorkomt, bestaande uit grasland. Een deel van de oeverstrook van de Pluimpot is bebost.

De eendenkooien welke binnen de aangewijzing vallen liggen in de Maire op Schouwen-Duiveland en aan de noord-kant van St. Philipsland. De kooi in de Maire is rond 1955 aangelegd als compensatie voor een tweetal tijdens de watersnoodramp verloren gegane eendenkooien. De kooi op St. Philipsland is in 1886 aangelegd in een oud krekensysteem.

Het gebied de Maire bestaat uit een aantal kreken omgeven door laaggelegen vochtig grasland. Het gebied is in zijn huidige vorm na de watersnoodramp van 1953 ontstaan.

Het Rammegors, in 1972 ontstaan door indijking van buitendijks slik en schor, bestond oorspronkelijk uit een voor buitendijkse gronden kenmerkend systeem van geulen, platen, kreken, oeverwallen en kommen. Door berging van specie, vrijkomend bij onderhoudswerken aan de Eendracht in de periode 1972-1977, heeft vervlakking van de geomorfologische patronen plaats gevonden.

De waterhuishouding vormt één van de belangrijkste factoren die de waarde van het natuurmonument bepalen. Tussen de deelgebieden komen verschillen voor wat betreft het systeem van afwateren. De meeste deelgebieden hebben een eigen waterhuishoudingssysteem, waarbij via stuwen het gebied afwaterd op de achterliggende polders met veelal een lager waterpeil. Enkele inlagen hebben een gesloten waterhuishoudingssysteem. Open verbindingen met het polderwater zijn hier niet aanwezig.

In de meeste deelgebieden is sprake van zoute kwel. Afhankelijk van de kwelsterkte en het zoutgehalte van het kwelwater wordt licht brak tot zout oppervlaktewater aangetroffen. De kwelsterkte kan sterk variëren over korte afstand door verschillen in hoogteligging en bodemopbouw. Het zoutgehalte van het kwelwater is onder meer afhankelijk van het seizoen. De verschillen in hoogteligging en bodemopbouw resulteren in gradiënten van droog-nat en zout-zoet. Enkele inlagen hebben zoet oppervlaktewater.

2.2. Flora en vegetatie

Het vegetatiebeeld van de verschillende deelgebieden wordt in belangrijke mate bepaald door abiotische factoren als waterhuishouding, vochttoestand, hoogteligging, waterkwaliteit en bodemsamenstelling.

Daarnaast speelt het gevoerde beheer een rol bij het voorkomen van bepaalde vegetatietypen en plantesoorten. De vele gradiëntsituaties die als gevolg van de sterke afwisseling van de abiotische factoren aanwezig zijn zorgen voor rijk geschakeerde vegetaties, waarvan de zoutvegetaties het meest in het oog springen, met plaatselijk een grote soortenrijkdom. Flora en vegetatie van de verschillende deelgebieden worden hieronder groepsgewijs gekarakteriseerd.

In de Inlaag Burghsluis, Koudekerkse Inlaag, Weevers en Flauwers Inlaag, Inlagen Prommelsluis, Suzanna en Stoffel Kisters Inlaag, Cauwersinlaag, Galgepolder en Inlaag Ouwerkerk, zilte inlagen met open plasjes van verschillende grootte, is sprake van een sterke invloed van zilt kwelwater. In de zomermaanden kan in de ondiepe plassen van deze inlagen het zoutgehalte oplopen tot een veelvoud van dat van zeewater. Een dergelijke situatie komt in Nederland slechts weinig voor en dat geeft deze inlagen een bijzondere hydrobiologische waarde. In deze inlagen komen met name op natte tot vochtige plaatsen langs de oevers en in greppels zoutvegetaties voor, al dan niet in het pionierstadium, met soorten als Zeekraal, Schorrekruid, Schorrezoutgras, Kweldergrassen, Zilte rus, Zeeaster en Melkkruid.

Op de hogere delen, vaak met een vrij gave geomorfologie met greppels, drinkputten en veel reliëf, gaan de zoutvegetaties over in zoete, droge graslandvegetaties. Kenmerkende soorten zijn hier Kamgras, Rood zwenkgras, Veldgerst, Duizendblad, Kattedoorn en Kleine klaver. Plaatselijk worden in deze inlagen ook hoge moerasvegetaties met Riet, Zeebies, Zeeaster en Spiesmelde aangetroffen. Ook komen hier zoetvochtige graslandvegetaties voor met Slanke waterbies, Moeraszoutgras, Valse vosszegge en Zompurus, veelal in mozaïk met droge graslandvegetaties.

In het water van enkele inlagen komen soortenarme waterplantenvegetaties voor met Ruppia, Schedefonteinkruid, Zilte waterranonkel en Zannichellia. In de Koudekerkse Inlaag en de Inlaag Ouwerkerk, de meest soortenrijke inlagen, groeien op de zandige zoetvochtige oeverstroken duingraslandvegetaties met Duinriet, Zeegroene zegge, Moeraswespenorchis, Bleekgele droogbloem en Stijve ogentroost en op de hogere delen in de Inlaag Ouwerkerk duindoornstruweel.

Het zoutgehalte van het oppervlaktewater van de Inlaag Thoornpolder en Inlaag Anna Friso is aan vrij sterke schommelingen onderhevig. Hydrobiologisch worden zij gekenmerkt door een brakwaterflora en -fauna. In deze inlagen komen zilte (pionier)vegetaties niet of slechts weinig voor.

Het grasland van deze inlagen is plaatselijk soortenrijk met zowel zoete als zoute elementen, zoals Zeegroene zegge, Fraai duizendguldenkruid, Kattedoorn, Zilte zegge en Zilte rus. In lage vochtige delen van de Inlaag Thoornpolder treffen we Lidsteng, Rode Waterereprijs en waterbies aan. Aan de oevers en in het water groeien hoge moerasvegetaties met Riet, Mattenbies, Zeebies en Zeerus. Het duindoornstruweel in de Inlaag Thoornpolder ligt op een hoger gelegen zandige kop. De plasjes zijn begroeid met waterplanten als Schedefonteinkruid en Zannichellia.

De Inlaag Scherpenisse, Inlaag Oesterput, Inlaag 1728 en Inlaag 's-Gravenhoek bestaan grotendeels uit water waarvan het zoutgehalte wisselend is. Ondergedoken waterplantervegetaties met *Ruppia* en *Schedefonteinkruid* worden hier aangetroffen. Plaatselijk komen op slikkige delen langs oevers zilte elementen voor. De oevers van de Inlaag Oesterput zijn begroeid met hoge moerasvegetaties met *Kleine lisdodde*, *Riet* en *Zeegroene rus*.

In de Inlaag Goesse Sas en de Inlaag Vlietepolder is sprake van geen of slechts een geringe zilte invloed. De voormalige plasjes in de inlagen zijn vrijwel geheel dichtgegroeid. De begroeiing bestaat uit riet- en ruigtevegetaties, waarin zeldzame planten voorkomen. In de Inlaag Vlietepolder is sprake van veenvorming met *Brede stekelvaren*, *Wijfjesvaren*, *Moerasvaren* en verschillende veenmossoorten. Het rietland is soortenrijk met soorten als *Oeverzegge*, *Moeraswilgeroosje*, *Waterzuring*, *Lisdodde* en *Kleine waterweegbree*. De Inlaag Goesse Sas bestaat voor het grootste deel uit soortenrijke open rietvegetaties waarin naast *Riet*, *Lisdodde* en *Mattenbies*, negen soorten zeggen, waaronder *Oeverzegge*, *Cyperzegge*, *Zeegroene zegge*, *Tweerijige zegge* en *Scherpe zegge* voorkomen. In het oostelijk deel van de inlaag worden droge ruige grassenvegetaties met veel bramen aangetroffen. Als bijzondere soorten kunnen hier *Galigaan*, *Geelhartje*, *Moeraswespenorchis* en *Rietorchis* genoemd worden.

De Inlaag Keihooft bestond voor de indijking in 1979 uit een luwe hoek met een strandvlakte waarop zich kleine duintjes vormden. Na indijking raakte het slik begroeid met vochtige (zoete) pioniervegetaties met o.a. *greppelrus*. Na de ontzilting vestigden zich soorten van vochtige duinvalleien als *Krielparnassia* en *Kwelderzegge*. De duintjes zijn begroeid met zeldzame duinplanten als *Strandbiet*, *Zeewinde* en *Blauwe zeedistel*. Het kunstmatig aangebrachte duin is beplant met *Helm*.

De karrevelden bij Scherpenisse en in de Vlietepolder bestaan grotendeels uit open water, dat bij Scherpenisse brak is en in de Vlietepolder zoet. Langs de oevers van de karrevelden bij Scherpenisse worden zoutvegetaties aangetroffen afgewisseld met rietvegetaties. De vegetatie van de karrevelden in de Vlietepolder bestaat voornamelijk uit *Riet* en *Harig wilgeroosje*. De begroeiing van de karrevelden in de Mijepolder wordt gevormd door zilte vegetaties met op de hogere delen droge graslandvegetaties en ruigtevegetaties van *Rietzwenkgras*.

Het Stinkgat, de *Pluimpot* en de *Deesche Watergang* zijn ondiepe kreekresten met een duidelijk zilte invloed. De lagere terreingedeelten zijn begroeid met zilte pioniervegetaties of zilte graslanden. Het Stinkgat is één van de weinige binnendijkse gebieden in Zeeland waarin *Lamsoor* groeit. Hogerop gaan deze vegetaties over in soortenrijke, zoete, vochtige graslandvegetaties, waarin o.a. *Moeraswespenorchis* en *Gevlekte orchis* voorkomen (*Pluimpot*). Met name langs de oevers van de *Pluimpot* maar plaatselijk ook in het Stinkgat komen riet- en zeebiesvegetaties voor. In de zomerperiode is het water van de *Deesche Watergang* veelal geheel verdampt, waarna de kleiige bodem krimpscheuren vertoont.

Het bos wat in de zestiger jaren in de *Pluimpot* is aangeplant bestaat uit loofhoutsoorten als *Zomereik* en *Veldiep*. De ondergroei wordt gevormd door ruigtekruiden.

De Maire wordt gevormd door een aantal kreken, omgeven door rietvegetaties met plaatselijk ook zoutvegetaties. Aan de noordzijde ligt een vochtig grasland met drinkputten waarin o.a. Tenger fonteinkruid, Gedoornd hoornblad, Waterranonkel en Zannichellia voorkomen. De oostzijde van het gebied is begroeid met ruigtevegetaties met hoge kruiden als Kweek en Grote brandnetel. In het zuidelijk deel van de Maire komt een strook soortenrijke duinrietvegetaties voor met o.a. Breedbladige orchis, Gevlekte orchis, Addertong en Zeegroene zegge.

Het Rammegors, waar de vegetatieontwikkeling nog in volle gang is, wordt gekenmerkt door het voorkomen van veel gradiënten wat betreft bodemsamenstelling, vocht en zoutgehalte. Het ingedijkte gedeelte van de Eendracht is in de aanwezigheid van een aantal plassen nog te herkennen. De voormalige kreken zijn spaarzaam begroeid met zilte pioniervegetaties van Zeekraal, overgaand in gesloten zoutvegetaties met Zeeaster en kweldergrassen. De hogere delen worden gekenmerkt door ruigtevegetaties waarin Gewone vlieren Harig wilgeroosje domineren. Op de voormalige zandplaten overheersen duinrietvegetaties.

De eendenkooien in de Maire en op St. Philipsland bestaan uit open water, omgeven door een hoog opgaande loofhoutbeplanting van Zomereik, Schietwilg en Zwarte els met in de ondergroei struiken als Vlier en Meidoorn, en ruigtekruiden als Brandnetel en Hondsdraf.

2.3. Fauna

Van de fauna vormen de vogels de belangrijkste diergroep. Het natuurmonument in zijn totaliteit vormt de functie als broed-, fourageer- en rustgebied voor een groot aantal vogelsoorten. Voor enkele soorten is het natuurmonument van internationale betekenis.

De functies die de verschillende deelgebieden voor de vogels vervullen hangen samen met de terreingesteldheid, ligging en het gevoerde beheer. Per categorie van deelgebieden zullen de functies worden belicht.

De verschillende typen van inlagen en karrevelden hebben elk een daarbij behorende broedvogelbevolking. In de zoetere inlagen waar riet groeit komen we hoge dichtheden tegen van Bosrietzanger, Rietzanger, Rietgors en klein karekiet. Waar riet groeit langs open water broeden Waterhoen, Meerkoet en Dodaars. Langs de oevers van het zoutere water, die soms begroeid zijn met grassen en beweid worden en soms kaal zijn als gevolg van waterstandwisselingen, treffen we aan: Kievit, Scholekster, Tureluur, Grutto, Kluut, Bontbekplevier en Strandplevier, soms tot tientallen paren. Vooral bij de aanwezigheid van eilandjes in inlagen broeden er ook Kokmeeuw, Visdief en Noordse stern. Daarnaast broeden in vrijwel alle inlagen ook verschillende soorten eenden.

Met name voor de Strandplevier, Tureluur, Kluut, Visdief en Noordse stern zijn de inlagen van groot belang als broedgebied; voor de Strandplevier en de Kluut zelfs van internationale betekenis.

De broedvogelbevolking van de kreken en van de Maire is afhankelijk van de plaatselijk voorkomende biotooptypen, maar vertoont veel gelijkens met die van de inlagen. In de Deesche Watergang komt naast de Bontbekplevier en de Strandplevier de zoetwater minnende Kleine plevier voor.

In de Pluimpot en het Stinkgat zijn gecombineerde kolonies van Kokmeeuw, Visdief en Noordse stern aanwezig.

In de bossen rond de eendenkooien en in de Pluimpot broeden typische bosvogels zoals Tjiftjaf, Winterkoning en Spotvogel.

In het Rammegors broeden in de ruigtebegroeiingen o.a. Bruine kiekendief en Blauwborst.

De inlagen, karrevelden, kreekresten en de Maire hebben als fourageergebied een belangrijke functie voor steltlopers als Kluut, Tureluur, Kievit en Grutto, eendachtigen als Smient en ganzen, waarvan met name de Rotgans genoemd kan worden. Gefourageerd wordt o.a. op bodemdieren, zeekraal en grasachtige vegetaties.

Daarnaast hebben de inlagen en het Rammegors, met name in de winterperiode, de functie als hoogwatervluchtplaats voor de bij laag water op de slikken en platen in de Oosterschelde fouragerende vogels.

De Oosterschelde is als overwinteringsgebied van grote betekenis voor tal van vogelsoorten. In de trektijd fungeren de verschillende deelgebieden in meer of mindere mate als pleisterplaats voor doortrekkende steltlopers en eendachtigen. Gedurende deze periode treden op korte termijn grote verschuivingen op in de totalen van de aanwezige vogelsoorten.

Naast de hoogwatervluchtplaats functie vormen de deelgebieden de functie als slaappleats voor vele vogelsoorten.

Behalve vogels komen in het natuurmonument zoogdieren als Haas, Konijn, Mol, Wezel, Bunzing en Hermelijn en kleine knaagdieren voor. Een soort waarvoor de inlagen en karrevelden als refugium fungeert is de Noordse woelmuis. Enkele inlagen op Noord-Beveland zijn van belang als voortplantingsplaats voor de Rugstreeppad.

2.4. Relatie binnendijs-buitendijs.

Zowel in abiotische als biotische zin zijn er relaties tussen binnendijs gelegen deelgebieden en de buitendijs gelegen Oosterschelde.

De bodem en het oppervlaktewater van de verschillende deelgebieden hebben tengevolge van kwel vaak een brak tot zout karakter. De kwelsterkte wordt in de tijd onder meer bepaald door de getijbeweging van de Oosterschelde. Daarnaast spelen hoogteligging, bodemopbouw en samenstelling van de diepere grondlagen een belangrijke rol.

In biotische zin liggen er met name ten aanzien van de vogels relaties tussen binnen- en buitendijs.

De meeuwen en sterns die in de inlagen broeden fourageren vooral in de getijdewateren, tot op tien of meer kilometer afstand van de broedplaats. Bergeenden en soms ook enkele steltlopers trekken met de jongen naar de buitendijs gebieden.

De binnendijs gebieden vervullen daarnaast een functie als fourageer- en rustgebied tijdens de trek en als hoogwatervluchtplaats en slaappleats voor tal van vogelsoorten, die ook buitendijs periodiek op schorren, slikken en platen vertoeven.

3. Natuurschoon

Inlagen en karrevelden vormen een belangrijk deel van het kenmerkende kustlandschap van de aan de Oosterschelde grenzende voormalige eilanden. De steeds wisselende patronen van stroomgeulen veroorzaakten dynamische kustlijnen met een grillig verloop, welke de ontwikkelingsgeschiedenis weergeven.

De kreekresten, voormalige getijdegeulen, geven een beeld van de inpolderingsgeschiedenis van de voormalige eilanden.

De sterke afwisseling van land en water en de veelal duidelijke omgrenzing met dijken zorgen voor een besloten landschap ter plaatse.

De eendenkooien onderbreken door de omringende opgaande beplanting de openheid van de polders waarin ze liggen.

4. Begrenzing

De begrenzing van het natuurmonument is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied en de betekenis om zijn natuurschoon. De inlagen in het natuurmonument vallen over het algemeen in hun geheel binnen de begrenzing, m.u.v. de Koudekerkse Inlaag. De enclaves in deze inlaag worden gevormd door relatienotagebieden.

De in het Beleidsplan Oosterschelde aangegeven binnendijkse gebieden van belang voor de natuurwaarden van de Oosterschelde zijn niet allemaal opgenomen binnen de begrenzing van het natuurmonument. Voor een deel is dit gelegen aan het feit dat het hier relatienotagebieden betreft, daarnaast zijn het gebieden of gebiedsdelen die gezien hun afwijkende karakter buiten de begrenzing zijn gelaten.

Voor het verloop van de grens wordt verwezen naar de bij de toelichting behorende kaart EN163/SN109

5. Andere van kracht zijnde instrumenten.

Voor het natuurmonument "Oosterschelde binnendijks" zijn verschillende bestemmingsplannen buitengebied van de betrokken gemeenten van kracht.

Het bestemmingsplan Buitengebied Oost van de gemeente Westerschouwen is vastgesteld door de Raad d.d. 16-10-1972 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 15-01-1974. De Koudekerkse Inlaag en het in deze gemeente gelegen deel van de Weevers Inlaag hebben de bestemming beschermd natuurgebied. Het bestemmingsplan Burghsluis is vastgesteld door de Raad d.d. 15-08-1983 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 20-03-1984. In 1985 is het bestemmingsplan na een kroonuitspraak onherroepelijk geworden. De Inlaag Burghsluis heeft de bestemming natuurgebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Middenschouwen is vastgesteld door de Raad d.d. 09-11-1976 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 16-05-1977. De Weevers en Flauwers Inlaag hebben de bestemming beschermd natuurgebied. De Inlagen Prommelsluis hebben de bestemming natuurgebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied 1^e gedeeltelijke herziening van de gemeente Zierikzee is vastgesteld door de Raad d.d. 16-03-1987 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 13-10-1987. De Suzanna en Stoffel Kisters Inlaag, de Cauwers Inlaag en de Galgepolder hebben de bestemming binnendijks natuurgebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Duiveland is vastgesteld door de Raad d.d. 07-06-1974 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 03-02-1975. De Inlaag Ouwerkerk heeft de bestemming beschermd natuurgebied. De Maire heeft in zijn geheel de bestemming beschermd natuurgebied. Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente St. Philipsland is vastgesteld door de Raad d.d. 21-03-1972 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten dd. 01-09-1972. In 1974 is het bestemmingsplan na een kroonuitspraak definitief geworden. De eendenkooi St. Philipsland heeft de bestemming natuurreservaat.

De 2e herziening van het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente St. Philipsland is vastgesteld door de Raad d.d. 17-03-1982, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 25-01-1983 en na een kroonuitspraak onherroepelijk geworden in 1985. Het Rammegors heeft in de 2e herziening de bestemming natuurgebied en speciebergijng.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Tholen is vastgesteld door de Raad d.d. 11-08-1977, gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 27-06-1978. In 1981 is het bestemmingsplan na een kroonuitspraak voor de goedgekeurde delen onherroepelijk geworden. Het Stinkgat heeft de bestemming beschermd natuurgebied.

Het westelijke deel van de karrevelden Muyepolder heeft de bestemming agrarisch gebied.

De twee eilandjes in de Pluimpot hebben de bestemming beschermd natuurgebied. Voor het resterende deel van de Pluimpot zijn de oude Uitbreidingsplannen in Hoofdzaak 1961 van toepassing van de voormalige gemeenten St. Maartensdijk en Scherpenisse. In beide uitbreidingsplannen heeft het resterende deel de bestemming recreatiedoeleinden.

De Karrevelden Scherpenisse hebben voor zover deze vallen binnen de begrenzing de bestemming beschermd natuurgebied.

De 5e herziening van het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Tholen is vastgesteld door de Raad d.d. 26-05-1986 en na een uitspraak van de kroon onherroepelijk geworden in 1989. Het Thoolse deel van het Rammegors heeft de bestemming natuurgebied.

Het bestemmingsplan Natuurgebieden van de gemeente Goes is vastgesteld door de Raad d.d. 20-07-1972 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 06-03-1973. De Inlaag Goese Sas en de Deesche watergang hebben beide de bestemming natuurgebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Kortgene is vastgesteld door de Raad d.d. 09-04-1976 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 24-11-1970. De Inlaag 1728 en de Inlaag Oesterput hebben de bestemming natuurreservaat.

Het bestemmingsplan Buitengebied 3^e herziening van de gemeente Wissenkerke is vastgesteld door de Raad d.d. 13-07-1982 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 20-02-1973. De Inlaag 's-Gravenhoek, de Inlaag Vlietepolder, het grootste deel van de Inlaag Keihoopte, de Inlaag Thoormpolder en de Inlaag Anna Friso hebben de bestemming natuurreservaat. Het resterende deel van de Inlaag Keihoopte heeft de bestemming duingebied.

6. Rechtgevolgen van de aanwijzing als beschermd natuurmonument

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd.

Dit geldt niet alleen voor handelingen die binnen het natuurmonument worden uitgevoerd, maar ook voor handelingen daarbuiten indien deze een negatieve werking op de in het natuurmonument aanwezige waarden zouden hebben. Hierbij valt te denken aan handelingen welke de rust van het gebied verstoren waardoor deze schadelijk kunnen zijn voor de aanwezige (avifauna).

Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing geen merkbare gevolgen hebben voor het huidige gebruik en beheer van het aanpalend gebied.

Het aanvragen van een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt er op gewezen dat de in artikel 12 bedoelde verbodsbepaling voor een ieder van kracht is.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het beschermd natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet vereist is.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om één en ander zelf te beoordelen wordt aangeraden hierbij de hulp in te roepen van de Consulente Natuur-, Milieu- en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Deze zal uitsluitsel kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is een vergunning aan te vragen.

Teneinde de gedachten enigzins te bepalen ten aanzien van het voorgaande, wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen die, gelet op de te verwachten schadelijke effecten, vergunningplichtig zullen zijn. Het is een niet-limitatieve opsomming.

- bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, (toer)caravans, kampeerauto's en tenten;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties en apparatuur;
- ontgronden, bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen en graven;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen of afvalstoffen, specie, bagger, materialen, hulpstoffen, vloeistoffen, producten;
- aanleggen of verharden van wegen, paden banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van enige oppervlakteverharding;
- het verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande grondgebruik beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- het verrichten van handelingen die wijziging van de waterkwaliteit, (grond)waterstand of waterhuishouding in het natuurmonument beogen of ten gevolge kunnen hebben;
- het plaatsen van afrasteringen met andere dan voor het doel ter plekke gebruikelijke afmetingen en materialen;

- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals stranden, picknickplaatsen, vis- en aanlegsteigers enz.;
- het gebruik van meststoffen, uitgezonderd het voor voldoende groei van het agrarische gewas noodzakelijke;
- het aanwenden van chemische bestrijdingsmiddelen, groei- of stoorstoffen;
- het branden van riet, hout en ruigte en het verbranden van afval;
- beoefenen van vormen van buitensport (motorsport, modelvliegtuigsport modelbootsport e.d.);
- het uitoefenen van de jacht.

De Wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid om in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar, voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan op te stellen.

Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis en heeft het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke waarden ten doel.

Doordat het beheersplan in overleg en in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker wordt opgesteld, is ingevolge het derde lid van artikel 12 van de Wet voor de in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist. Daarnaast brengt een beheersplan met zich mee, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteit van het natuurmonument.

Op grond van de Wet kan aan betrokkenen een vergoeding worden toegekend voor mogelijk uit een beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument ofwel de recreanten en geldt niet voor de eigenaar, de gebruiker en hun huisgenoten, onverminderd het bepaalde in de artikelen 12 en 14, derde lid, van de wet.

Voor zover men handelingen verricht die het gevolg zijn van een uitvoering van een overeenkomst welke men (met eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument (b.v. verhuring van de jacht) geldt dit verbod, met inachtneming van de uit de artikel 12 en 14 voortvloeiende verplichtingen, niet (artikel 16, lid 2).

De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kan van dit verbod ontheffing verlenen (artikel 16, lid 2).

Ten aanzien van het beschermd natuurmonument geldt dat men voor het afsluiten van nieuwe overeenkomsten is gehouden aan het in artikel 12 en 14 bepaalde.

Met behulp van artikel 16 is het mogelijk handelingen die verstoring of schade kunnen veroorzaken zoals betreding, zeekraal snijden en eieren rapen, tegen te gaan.

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een beschermd natuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Dit artikel komt overeen met artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht;

Ingevolge dit artikel is het mogelijk dat (delen van) wateren, al dan niet voor bepaalde delen van het jaar, afgesloten worden ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwaarden.

7. Gebruik en beheer

Een aantal inlagen, karrevelden, kreekrestanten en een eendenkooi zijn in eigendom en/of beheer bij een particuliere natuurbeschermingsinstantie of bij het Staatsbosbeheer. Dit betreffen de Koudekerkse Inlaag (gedeeltelijk): Vogelbescherming; de Eendenkooi St. Philipsland, Inlaag 1728, Inlaag Oesterput, Inlaag 's-Gravenhoek, Inlaag Vlietepolder, Inlaag Keihoopte en Inlaag Thoornpolder: Stichting het Zeeuwse Landschap en de Inlagen Prommelsluis, Inlaag Ouwerkerk, Stinkgat, Karrevelden Muyepolder, Pluimpot, Deesche Watergang en Inlaag Anna Friso: Staatsbosbeheer.

Voor al deze gebieden zijn door de beheerders beheersplannen c.q. richtlijnen opgesteld waarin het gevoerde en te voeren beheer is omschreven. Het huidig gebruik stemt overeen met dit te voeren beheer en is gericht op behoud en ontwikkeling van de actuele en potentiële natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarden en behoud van de cultuurhistorische waarden. De gehanteerde beheersmethoden zijn extensief begrazing door rundvee, schapen en/of paarden, maaien en afvoeren (hooiland en riet), handhaven waterpeilen, dunning en aanplant, surveillance. In enkele deelgebieden is de jacht verhuurd ter voorkoming van wildschade op de aangrenzende agrarische gronden. Op de eendenkooi van St. Philipsland wordt het vluchtbedrijf selectief uitgeoefend. Er wordt alleen gevangen t.b.v. ringonderzoek. Tevens wordt in enkele inlagen het visrecht verhuurd. Met uitzondering van de Inlaag Keihoopte en de Pluimpot, welke beperkt toegankelijk zijn (op paden), zijn alle hiervoor genoemde gebieden niet-toegankelijk voor het publiek. Op enkele plaatsen zijn de aangrenzende dijken wel vrij te betreden. De vegetatie van het Rammegors heeft zich na de indijking en gedeeltelijk opspuiten spontaan ontwikkeld. Op enkele plaatsen wordt een begrazings- en maaibeheer uitgevoerd. Het Rammegors is beperkt toegankelijk; in het toegankelijke deel staat een vogelobservatiehut.

De Inlaag Burghsluis, het aangewezen deel van de Koudekerkse Inlaag, de Weevers en Flauwers Inlaag, Suzanna en Stoffel Kisters Inlaag, de Galgepolder en de Karrevelden bij Scherpenisse worden extensief beweid. Op de eendenkooi in de Maire wordt het vluchtbedrijf zonder beperkingen uitgeoefend. In de Inlaag Goesse Sas vindt geen gericht beheer plaats.

Door de Provincie Zeeland worden beheersovereenkomsten met grondgebruikers in de Koudekerkse Inlaag afgesloten. Deze overeenkomsten hebben hetzelfde karakter als die welke in het kader van de Relatienota worden afgesloten.

Uitoefening van de jacht dient slechts te worden beoefend voor zover dat uit een oogpunt van natuurbeheer of ter voorkoming van schade aan landbouw of kustverdediging noodzakelijk is. Nieuwe jachthuur-overeenkomsten zijn gebonden aan een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet.

8. Inlichtingen

De consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer in de provincie Zeeland is gaarne bereid inlichtingen te geven over de toepassing van de Natuurbeschermingswet. Het kantoor van de Consulent is gevestigd te Goes, Westsingel 58, 4461 DM Goes, telefoon 01100-37911.

Vergunningen en ontheffingen dienen schriftelijk te worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer

NMF-90-9085

20 december 1990

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied te noemen "Oosterschelde-binnendijks", bestaat uit terreinen en wateren welke van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsomschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van Westerschouwen, Middenschouwen, Zierikzee, Duiveland, St. Philipsland, Tholen, Goes, Kortgene, Wissenkerke, Gedeputeerde Staten van Zeeland en de Stuurgroep Oosterschelde;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Staatssecretaris van Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

BESLUIT:

- I Het op bijbehorende kaart BN 163/SN 109 aangegeven gebied "Oosterschelde-binnendijks", voor zover dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.
- II Bij deze beschikking gaat een toelichting, die deel uitmaakt van de beschikking.

Van deze beschikking zal mededeling gedaan worden in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,

T. J. Galor

Toelichting behorende bij beschikking NMF-90-9085
Aanwijzing als staatsnatuurmonument "Oosterschelde-binnendijks"

1. Inleiding

Het natuurmonument "Oosterschelde-binnendijks" is gelegen in de gemeenten Westerschouwen, Middenschouwen, Zierikzee, Duiveland, St. Philipsland, Tholen, Goes, Kortgene en Wissenkerke en omvat de volgende deelgebieden: Inlaag Burghsluis, Koudekerkse Inlaag, Weevers en Flauwers Inlaag, Inlagen Prommelsluis, Suzanna en Stoffel Kisters Inlaag, Cauwers Inlaag, Galgepolder, Inlaag Ouwerkerk, de Maire, Eendenkooi St. Philipsland, Rammegors, Stinkgat, Karrevelden Muyepolder, Pluimpot, Inlaag Scherpenisse, Karrevelden Scherpenisse, Deesche Watergang, Inlaag Goese Sas, Inlaag 1728, Inlaag Oesterput, Inlaag 's-Gravenhoek, Inlaag Vlietepolder, Karrevelden Vlietepolder, Inlaag Keihoogte, Inlaag Thoornpolder en Inlaag Anna Friso. De oppervlakte van het natuurmonument bedraagt ca. 580 ha. Het natuurmonument wordt gevormd door inlagen, karrevelden, kreekresten, een tweetal eendenkooien, een ingedijkt slik- en schorgebied en een vochtig graslandgebied, welke gelegen zijn langs de Oosterschelde en hiermee duidelijke abiotische en/of biotische relaties hebben.

De deelgebieden maken deel uit van het kenmerkende kustlandschap van de zuid-kust van Schouwen-Duiveland, de kusten van St. Philipsland en Tholen en de noord-kusten van Zuid- en Noord-Beveland. De grillig lopende kustlijnen van met name de zuidkust van Schouwen en de noordkust van Noord-Beveland, zijn het resultaat van de eeuwigdurende strijd van de mens tegen het water en geven een beeld van de ontwikkelingsgeschiedenis van de kusten van de voormalige eilanden. De sterke afwisseling van land en water en de veelal duidelijke omgrenzing met dijken zorgen voor een kleinschalig landschapsbeeld. Het Rammegors, gelegen tussen St. Philipsland en Tholen, is in 1972 ontstaan na indijking van de buitendijkse gronden.

Door de grote afwisseling in abiotische factoren zoals waterhuishouding, hoogteligging, waterkwaliteit en bodemsamenstelling zijn gradiëntrijke situaties ontstaan die resulteren in een grote diversiteit aan plante- en diersoorten.

De bodem en het oppervlaktewater van de verschillende deelgebieden hebben tengevolge van kwel vaak een brak tot zout karakter, met soms een vrij grote variatie in het zoutgehalte. Daarnaast zijn er enkele vrijwel zoete tot geheel zoete deelgebieden.

Afhankelijk van het zoutgehalte worden er in de deelgebieden vegetatietypen aangetroffen welke min of meer aan het zoute milieu gebonden zijn. Naast zilte open pioniervegetaties komen er langs de oevers gesloten zoutvegetaties voor, welke meer hogerop overgaan in soortenrijke vochtige tot droge graslandvegetaties.

Plaatselijk komen in het grasland vochtig zoete pioniersvegetaties voor. Langs de oever en in het water worden verder hoge moerasvegetaties met Riet en/of zegge, Zeebies, Mattenbies en Kleine lisdodde aangetroffen. In enkele deelgebieden komen droge tot vochtige ruigten voor, veelal bij een achterwege blijven van beheer. Duingraslandvegetaties en struwelen beperken zich tot de meest zandige deelgebieden.

In het open water kunnen ondergedoken waterplanten al dan niet gebonden aan het brakke milieu voorkomen. Opgaand loofhout beperkt zich tot de eendenkooien en een deel van de Pluimpot. In het Rammegors komt plaatselijk struweelontwikkeling en bosvorming voor.

Voor de Oosterschelde is in 1982 door de Stuurgroep Oosterschelde het Beleidsplan voor de Oosterschelde vastgesteld. In dit Beleidsplan, wat onder meer die binnendijkse gebieden omvat die van belang zijn voor de natuurwaarden van de Oosterschelde, wordt een integrale visie op de ontwikkeling van het gebied gegeven.

Voor de inrichting en het beheer van de Oosterschelde is in het Beleidsplan als hoofddoelstelling geformuleerd:

"Het behoud en zo mogelijk versterking van de aanwezige natuurlijke waarden met inachtneming van de basisvoorwaarden voor een goed maatschappelijk functioneren van het gebied, waaronder met name de visserij wordt begrepen".

Uit de hoofddoelstelling is de volgende hiërarchie van functies afgeleid: 1. natuur, 2. visserij, 3. recreatie, scheepvaart enz.

Onverminderd de eigen verantwoordelijkheid van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor de toepassing van de Natuurbeschermingswet is het beleidsplan richtinggevend voor de aanwijzing als beschermd en staatsnatuurmonument.

Het natuurmonument "Oosterschelde-binnendijks" bestaat uit een als staatsnatuurmonument en uit een als beschermd natuurmonument aan te wijzen deel.

Met de onderhavige beschikking wordt het gedeelte dat eigendom is van de Staat, aangewezen als staatsnatuurmonument. De particuliere eigendommen zijn op 23 mei 1990 aangewezen als beschermd natuurmonument. Tevens zijn grote delen van de buitendijkse gronden in de Oosterschelde aangewezen als beschermd dan wel staatsnatuurmonument.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de natuurwetenschappelijke betekenis van het natuurmonument, het natuurschoon, de begrenzing van het natuurmonument, de andere van kracht zijnde instrumenten, de rechtsgevolgen van de aanwijzing en het gebruik en beheer.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

2.1. Geomorfologie en waterhuishouding

Inlagen zijn gebieden die ingesloten liggen tussen een zeedijk, waarvan men toentertijd verwachtte dat de kans op doorbraak groot was, en een als secundaire beveiliging aangelegde binnendijk (slaper). Het zijn laaggelegen drassige gebieden die geomorfologisch onderling sterk verschillen. Doordat in deze gebieden klei gewonnen is ten behoeve van de dijkaanleg of soms vergraving voor zoutwinning heeft plaats gevonden, komen regelmatig ondiepe plassen in verschillende vormen voor en heeft het terrein vaak een ongelijke ligging. Enkele inlagen zijn intensief begreppeld.

De ouderdom varieert sterk. De oudste inlagen zijn halverwege de 16e eeuw ontstaan, de jongste in 1979 als gevolg van de partiële verhoging van de dijken rond de Oosterschelde. In de Inlaag Keihoogte, welke in 1979 is ontstaan, is een (deels kunstmatig aangebracht) duintje aanwezig. De Inlagen bij Prommelsluis zijn voormalige spuiboezems, welke niet meer als zodanig worden gebruikt. Recent is in de inlaag 's-Gravenhoek een kunstmatig vogeleiland aangelegd.

Karrevelden zijn laaggelegen, vaak drassige gebieden die eveneens zijn ontstaan door afgraving van klei, wat gebruikt werd om dijken te verhogen. Karrevelden hebben doorgaans dezelfde kenmerken als inlagen, doch met dat verschil dat ze niet geheel door dijken worden omringd en dat open water in geringe mate aanwezig is.

De kreekresten worden gevormd door voormalige getijdegeulen, die na inpoldering van het omringende gebied, landbouwkundig nauwelijks interessant waren. Het zijn open waterlopen waarlangs een meer of minder brede, flauw oplopende oeverstrook al dan niet met een greppelstructuur voorkomt, bestaande uit grasland. Een deel van de oeverstrook van de Pluimpot is bebost.

De eendenkooien welke binnen de aanwijzing vallen liggen in de Maire op Schouwen-Duiveland en aan de noord-kant van St. Philipsland. De kooi in de Maire is rond 1955 aangelegd als compensatie voor een tweetal tijdens de watersnoodramp verloren gegane eendenkooien. De kooi op St. Philipsland is in 1886 aangelegd in een oud krekensysteem.

Het gebied de Maire bestaat uit een aantal kreken omgeven door laaggelegen vochtig grasland. Het gebied is in zijn huidige vorm na de watersnoodramp van 1953 ontstaan.

Het Rammegors, in 1972 ontstaan door indijking van buitendijks slik en schor, bestond oorspronkelijk uit een voor buitendijkse gronden kenmerkend systeem van geulen, platen, kreken, oeverwallen en kommen. Door berging van specie, vrijkomend bij onderhoudswerken aan de Eendracht in de periode 1972-1977, heeft vervlakking van de geomorfologische patronen plaats gevonden.

De waterhuishouding vormt één van de belangrijkste factoren die de waarde van het natuurmonument bepalen. Tussen de deelgebieden komen verschillen voor wat betreft het systeem van afwateren. De meeste deelgebieden hebben een eigen waterhuishoudingssysteem, waarbij via stuwen het gebied afwaterd op de achterliggende polders met veelal een lager waterpeil. Enkele inlagen hebben een gesloten waterhuishoudingssysteem. Open verbindingen met het polderwater zijn hier niet aanwezig.

In de meeste deelgebieden is sprake van zoute kwel. Afhankelijk van de kwelsterkte en het zoutgehalte van het kwelwater wordt licht brak tot zout oppervlaktewater aangetroffen. De kwelsterkte kan sterk variëren over korte afstand door verschillen in hoogteligging en bodemopbouw. Het zoutgehalte van het kwelwater is onder meer afhankelijk van het seizoen. De verschillen in hoogteligging en bodemopbouw resulteren in gradiënten van droog-nat en zout-zoet. Enkele inlagen hebben zoet oppervlaktewater.

2.2. Flora en vegetatie

Het vegetatiebeeld van de verschillende deelgebieden wordt in belangrijke mate bepaald door abiotische factoren als waterhuishouding, vochttoestand, hoogteligging, waterkwaliteit en bodemsamenstelling.

Daarnaast speelt het gevoerde beheer een rol bij het voorkomen van bepaalde vegetatietypen en plantesoorten. De vele gradiëntsituaties die als gevolg van de sterke afwisseling van de abiotische factoren aanwezig zijn zorgen voor rijk geschakeerde vegetaties, waarvan de zoutvegetaties het meest in het oog springen, met plaatselijk een grote soortenrijkdom. Flora en vegetatie van de verschillende deelgebieden worden hieronder groepsgewijs gekarakteriseerd.

In de Inlaag Burghsluis, Koudekerkse Inlaag, Weevers en Flauwers Inlaag, Inlagen Prommelsluis, Suzanna en Stoffel Kisters Inlaag, Cauwersinlaag, Galgepolder en Inlaag Ouwerkerk, zilte inlagen met open plasjes van verschillende grootte, is sprake van een sterke invloed van zilt kwelwater. In de zomermaanden kan in de ondiepe plassen van deze inlagen het zoutgehalte oplopen tot een veelvoud van dat van zeewater. Een dergelijke situatie komt in Nederland slechts weinig voor en dat geeft deze inlagen een bijzondere hydrobiologische waarde. In deze inlagen komen met name op natte tot vochtige plaatsen langs de oevers en in greppels zoutvegetaties voor, al dan niet in het pionierstadium, met soorten als Zeekraal, Schorrekruid, Schorrezoutgras, Kweldergrassen, Zilte rus, Zeeaster en Melkkruid.

Op de hogere delen, vaak met een vrij gave geomorfologie met greppels, drinkputten en veel reliëf, gaan de zoutvegetaties over in zoete, droge graslandvegetaties. Kenmerkende soorten zijn hier Kamgras, Rood zwenkgras, Veldgerst, Duizendblad, Kattedoorn en Kleine klaver. Plaatselijk worden in deze inlagen ook hoge moerasvegetaties met Riet, Zeebies, Zeeaster en Spijesmelde aangetroffen. Ook komen hier zoetvochtige graslandvegetaties voor met Slanke waterbies, Moeraszoutgras, Valse vosszegge en Zomprus, veelal in mozaïek met droge graslandvegetaties. In het water van enkele inlagen komen soortenarme waterplantenvegetaties voor met Ruppia, Schedefonteinkruid, Zilte waterranonkel en Zannichellia. In de Koudekerkse Inlaag en de Inlaag Ouwerkerk, de meest soortenrijke inlagen, groeien op de zandige zoetvochtige oeverstroken duingraslandvegetaties met Duinriet, Zeegroene zegge, Moeraswespenorchis, Bleekgele droogbloem en Stijve ogentroost en op de hogere delen in de Inlaag Ouwerkerk duindoornstruweel.

Het zoutgehalte van het oppervlaktewater van de Inlaag Thoornpolder en Inlaag Anna Friso is aan vrij sterke schommelingen onderhevig. Hydrobiologisch worden zij gekenmerkt door een brakwaterflora en -fauna. In deze inlagen komen zilte (pionier)vegetaties niet of slechts weinig voor.

Het grasland van deze inlagen is plaatselijk soortenrijk met zowel zoete als zoute elementen, zoals Zeegroene zegge, Fraai duizendguldenkruid, Kattedoorn, Zilte zegge en Zilte rus. In lage vochtige delen van de Inlaag Thoornpolder treffen we Lidsteng, Rode Waterereprijs en waterbies aan. Aan de oevers en in het water groeien hoge moerasvegetaties met Riet, Mattenbies, Zeebies en Zeerus. Het duindoornstruweel in de Inlaag

Thoornpolder ligt op een hoger gelegen zandige kop. De plasjes zijn begroeid met waterplanten als Schedefonteinkruid en Zannichellia.

De Inlaag Scherpenisse, Inlaag Oesterput, Inlaag 1728 en Inlaag 's-Gravenhoek bestaan grotendeels uit water waarvan het zoutgehalte wisselend is. Ondergedoken waterplantenvegetaties met Ruppia en Schedefonteinkruid worden hier aangetroffen. Plaatselijk komen op slikkige delen langs oevers zilte elementen voor. De oevers van de Inlaag Oesterput zijn begroeid met hoge moerasvegetaties met Kleine lisdodde, Riet en Zeegroene rus.

In de Inlaag Goesse Sas en de Inlaag Vlietepolder is sprake van geen of slechts een geringe zilte invloed. De voormalige plasjes in de inlagen zijn vrijwel geheel dichtgegroeid. De begroeiing bestaat uit riet- en ruigtevegetaties, waarin zeldzame planten voorkomen. In de Inlaag Vlietepolder is sprake van veenvorming met Brede stekelvaren, Wijfjesvaren, Moerasvaren en verschillende veenmossoorten. Het rietland is soortenrijk met soorten als Oeverzegge, Moeraswilgeroosje, Waterzuring, Lisdodde en Kleine waterweegbree. De Inlaag Goesse Sas bestaat voor het grootste deel uit soortenrijke open rietvegetaties waarin naast Riet, Lisdodde en Mattenbies, negen soorten zeggen, waaronder Oeverzegge, Cyperzegge, Zeegroene zegge, Tweerijige zegge en Scherpe zegge voorkomen. In het oostelijk deel van de inlaag worden droge ruige grassenvegetaties met veel bramen aangetroffen. Als bijzondere soorten kunnen hier Galigaan, Geelhartje, Moeraswespenorchis en Rietorchis genoemd worden.

De Inlaag Keihoogte bestond voor de indijking in 1979 uit een luwe hoek met een strandvlakte waarop zich kleine duintjes vormden. Na indijking raakte het slik begroeid met vochtige (zoete) pioniervegetaties met o.a. greppelrus. Na de ontzilting vestigden zich soorten van vochtige duinvalleien als Krielparnassia en Kwelderzegge. De duintjes zijn begroeid met zeldzame duinplanten als Strandbiet, Zeewinde en Blauwe zeedistel. Het kunstmatig aangebrachte duin is beplant met Helm.

De karrevelden bij Scherpenisse en in de Vlietepolder bestaan grotendeels uit open water, dat bij Scherpenisse brak is en in de Vlietepolder zoet. Langs de oevers van de karrevelden bij Scherpenisse worden zoutvegetaties aangetroffen afgewisseld met rietvegetaties. De vegetatie van de karrevelden in de Vlietepolder bestaat voornamelijk uit Riet en Harig wilgeroosje. De begroeiing van de karrevelden in de Muyepolder wordt gevormd door zilte vegetaties met op de hogere delen droge graslandvegetaties en ruigtevegetaties van Rietzwenkgras.

Het Stinkgat, de Pluimpot en de Deesche Watergang zijn ondiepe kreekresten met een duidelijk zilte invloed. De lagere terreingedeelten zijn begroeid met zilte pioniervegetaties of zilte graslanden. Het Stinkgat is één van de weinige binnendijkse gebieden in Zeeland waarin Lamsoor groeit. Hogerop gaan deze vegetaties over in soortenrijke, zoete, vochtige graslandvegetaties, waarin o.a. Moeraswespenorchis en Gevlekte orchis voorkomen (Pluimpot). Met name langs de oevers van de Pluimpot maar plaatselijk ook in het Stinkgat komen riet- en zeebiesvegetaties voor. In de zomerperiode is het water van de Deesche Watergang veelal geheel verdampt, waarna de kleiige bodem krimpscheuren vertoont.

Het bos dat in de zestiger jaren in de Pluimpot is aangeplant bestaat uit loofhoutsoorten als Zomereik en Veldiep. De ondergroei wordt gevormd door ruigtekruiden.

De Maire wordt gevormd door een aantal kreken, omgeven door rietvegetaties met plaatselijk ook zoutvegetaties. Aan de noordzijde ligt een vochtig grasland met drinkputten waarin o.a. Tenger fonteinkruid, Gedoorn dhoornblad, Waterranonkel en Zannichellia voorkomen. De oostzijde van het gebied is begroeid met ruigtevegetaties met hoge kruiden als Kweek en Grote brandnetel. In het zuidelijk deel van de Maire komt een strook soortenrijke duinrietvegetaties voor met o.a. Breedbladige orchis, Gevlekte orchis, Addertong en Zeegroene zegge.

Het Rammegors, waar de vegetatieontwikkeling nog in volle gang is, wordt gekenmerkt door het voorkomen van veel gradiënten wat betreft bodemsamenstelling, vocht en zoutgehalte. Het ingedijkte gedeelte van de Eendracht is in de aanwezigheid van een aantal plassen nog te herkennen. De voormalige kreken zijn spaarzaam begroeid met zilte pioniervegetaties van Zeekraal, overgaand in gesloten zoutvegetaties met Zeeaster en kweldergrassen. De hogere delen worden gekenmerkt door ruigtevegetaties waarin Gewone vlier en Harig wilgeroosje domineren. Op de voormalige zandplaten overheersen duinrietvegetaties.

De eendenkooien in de Maire en op St. Philipsland bestaan uit open water, omgeven door een hoog opgaande loofhoutbeplanting van Zomereik, Schietwilg en Zwarte els met in de ondergroei struiken als Vlier en Meidoorn, en ruigtekruiden als Brandnetel en Hondsdraf.

2.3. Fauna

Van de fauna vormen de vogels de belangrijkste diergroep. Het natuurmonument in zijn totaliteit vormt de functie als broed-, fourageer- en rustgebied voor een groot aantal vogelsoorten. Voor enkele soorten is het natuurmonument van internationale betekenis.

De functies die de verschillende deelgebieden voor de vogels vervullen hangen samen met de terreingesteldheid, ligging en het gevoerde beheer. Per categorie van deelgebieden zullen de functies worden belicht.

De verschillende typen van inlagen en karrevelden hebben elk een daarbij behorende broedvogelbevolking. In de zoetere inlagen waar riet groeit komen we hoge dichtheden tegen van Bosrietzanger, Rietzanger, Rietgors en klein karekiet. Waar riet groeit langs open water broeden Waterhoen, Meerkoet en Dodaars. Langs de oevers van het zoutere water, die soms begroeid zijn met grassen en beweid worden en soms kaal zijn als gevolg van waterstandwisselingen, treffen we aan: Kievit, Scholekster, Tureluur, Grutto, Kluut, Bontebekplevier en Strandplevier, soms tot tientallen paren. Vooral bij de aanwezigheid van eilandjes in inlagen broeden er ook Kokmeeuw, Visdief en Noordse stern. Daarnaast broeden in vrijwel alle inlagen ook verschillende soorten eenden.

Met name voor de Strandplevier, Tureluur, Kluut, Visdief en Noordse stern zijn de inlagen van groot belang als broedgebied; voor de Strandplevier en de Kluut zelfs van internationale betekenis.

De broedvogelbevolking van de krekten en van de Maire is afhankelijk van de plaatselijk voorkomende biotooptypen, maar vertoont veel gelijkenis met die van de inlagen. In de Deesche Watergang komt naast de Bontbekplevier en de Strandplevier de zoetwater minnende Kleine plevier voor. In de Pluimpot en het Stinkgat zijn gecombineerde kolonies van Kokmeeuw, Visdief en Noordse stern aanwezig.

In de bossen rond de eendenkooien en in de Pluimpot broeden typische bosvogels zoals Tjiftjaf, Winterkoning en Spotvogel.

In het Rammegors broeden in de ruigtebegroeiingen o.a. Bruine kiekendief en Blauwborst.

De inlagen, karrevelden, kreekresten en de Maire hebben als fourageergebied een belangrijke functie voor steltlopers als Kluut, Tureluur, Kievit en Grutto, eendachtigen als Smient en ganzen, waarvan met name de Rotgans genoemd kam worden. Gefourageerd wordt o.a. op bodemdieren, zeekraal en grasachtige vegetaties.

Daarnaast hebben de inlagen en het Rammegors, met name in de winterperiode, de functie als hoogwatervluchtplaats voor de bij laag water op de slikken en platen in de Oosterschelde fouragerende vogels. De Oosterschelde is als overwinteringsgebied van grote betekenis voor tal van vogelsoorten. In de trektijd fungeren de verschillende deelgebieden in meer of mindere mate als pleisterplaats voor doortrekkende steltlopers en eendachtigen. Gedurende deze periode treden op korte termijn grote verschuivingen op in de totalen van de aanwezige vogelsoorten.

Naast de hoogwatervluchtplaats functie vormen de deelgebieden de functie als slaapplaats voor vele vogelsoorten.

Behalve vogels komen in het natuurmonument zoogdieren als Haas, Konijn, Mol, Wezel, Bunzing en Hermelijn en kleine knaagdieren voor. Een soort waarvoor de inlagen en karrevelden als refugium fungeert is de Noordse woelmuis. Enkele inlagen op Noord-Beveland zijn van belang als voortplantingsplaats voor de Rugstreeppad.

2.4. Relatie binnendijs-buitendijs.

Zowel in abiotische als biotische zin zijn er relaties tussen binnendijs gelegen deelgebieden en de buitendijs gelegen Oosterschelde.

De bodem en het oppervlaktewater van de verschillende deelgebieden hebben tengevolge van kwel vaak een brak tot zout karakter. De kwelsterkte wordt in de tijd onder meer bepaald door de getijbeweging van de Oosterschelde. Daarnaast spelen hoogteligging, bodemopbouw en samenstelling van de diepere grondlagen een belangrijke rol.

In biotische zin liggen er met name ten aanzien van de vogels relaties tussen binnen- en buitendijs.

De meeuwen en sterns die in de inlagen broeden fourageren vooral in de getijdewateren, tot op tien of meer kilometer afstand van de broedplaats. Bergeenden en soms ook enkele steltlopers trekken met de jongen naar de buitendijs gebieden.

De binnendijkse deelgebieden vervullen daarnaast een functie als fourageer- en rustgebied tijdens de trek en als hoogwatervluchtplaats en slaapplek voor tal van vogelsoorten, die ook buitendijks periodiek op schorren, slikken en platen vertoeven.

3. Natuurschoon

Inlagen en karrevelden vormen een belangrijk deel van het kenmerkende kustlandschap van de aan de Oosterschelde grenzende voormalige eilanden. De steeds wisselende patronen van stroomgeulen veroorzaakten dynamische kustlijnen met een grillig verloop, welke de ontwikkelingsgeschiedenis weergeven.

De kreekresten, voormalige getijdegeulen, geven een beeld van de inpoldeeringsgeschiedenis van de voormalige eilanden.

De sterke afwisseling van land en water en de veelal duidelijke omgrenzing met dijken zorgen voor een besloten landschap ter plaatse.

De eendenkooien onderbreken door de omringende opgaande beplanting de openheid van de polders waarin ze liggen.

4. Begrenzing

De begrenzing van het natuurmonument is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied en de betekenis om zijn natuurschoon. De inlagen in het natuurmonument vallen over het algemeen in hun geheel binnen de begrenzing, m.u.v. de Koudekerkse Inlaag. De enclaves in deze inlaag worden gevormd door relatienotagebieden.

De in het Beleidsplan Oosterschelde aangegeven binnendijkse gebieden van belang voor de natuurwaarden van de Oosterschelde zijn niet allemaal opgenomen binnen de begrenzing van het natuurmonument. Voor een deel is dit gelegen aan het feit dat het hier relatienotagebieden betreft, daarnaast zijn het gebieden of gebiedsdelen die gezien hun afwijkende karakter buiten de begrenzing zijn gelaten.

Voor het verloop van de grens wordt verwezen naar de bij de toelichting behorende kaart BN163/SN109

5. Andere van kracht zijnde instrumenten.

Voor het natuurmonument "Oosterschelde binnendijks" zijn verschillende bestemmingsplannen buitengebied van de betrokken gemeenten van kracht.

Het bestemmingsplan Buitengebied Oost van de gemeente Westerschouwen is vastgesteld door de Raad d.d. 16-10-1972 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 15-01-1974. De Koudekerkse Inlaag en het in deze gemeente gelegen deel van de Weevers Inlaag hebben de bestemming beschermd natuurgebied. Het bestemmingsplan Burgsluis is vastgesteld door de Raad d.d. 15-08-1983 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 20-03-1984. In 1985 is het bestemmingsplan na een kroonuitspraak onherroepelijk geworden. De Inlaag Burghsluis heeft de bestemming natuurgebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Middenschouwen is vastgesteld door de Raad d.d. 09-11-1976 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 16-05-1977. De Weevers en Flauwers Inlaag hebben de bestemming beschermd natuurgebied. De Inlagen Prommelsluis hebben de bestemming natuurgebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied 1^e gedeeltelijke herziening van de gemeente Zierikzee is vastgesteld door de Raad d.d. 16-03-1987 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 13-10-1987. De Suzanna en Stoffel Kisters Inlaag, de Cauwers Inlaag en de Galgepolder hebben de bestemming binnendijs natuurgebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Duiveland is vastgesteld door de Raad d.d. 07-06-1974 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 03-02-1975. De Inlaag Ouwerkerk heeft de bestemming beschermd natuurgebied. De Maire heeft in zijn geheel de bestemming beschermd natuurgebied. Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente St. Philipsland is vastgesteld door de Raad d.d. 21-03-1972 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten dd. 01-09-1972. In 1974 is het bestemmingsplan na een kroonuitspraak definitief geworden. De eendenkooi St. Philipsland heeft de bestemming natuurreservaat.

De 2e herziening van het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente St. Philipsland is vastgesteld door de Raad d.d. 17-03-1982, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 25-01-1983 en na een kroonuitspraak onherroepelijk geworden in 1985. Het Rammegors heeft in de 2e herziening de bestemming natuurgebied en speciebergings.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Tholen is vastgesteld door de Raad d.d. 11-08-1977, gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 27-06-1978. In 1981 is het bestemmingsplan na een kroonuitspraak voor de goedgekeurde delen onherroepelijk geworden. Het Stinkgat heeft de bestemming beschermd natuurgebied.

Het westelijke deel van de karrevelden Muyepolder heeft de bestemming agrarisch gebied.

De twee eilandjes in de Pluimpot hebben de bestemming beschermd natuurgebied. Voor het resterende deel van de Pluimpot zijn de oude Uitbreidingsplannen in Hoofdzaak 1961 van toepassing van de voormalige gemeenten St. Maartensdijk en Scherpenisse. In beide uitbreidingsplannen heeft het resterende deel de bestemming recreatiedoeleinden.

De Karrevelden Scherpenisse hebben voor zover deze vallen binnen de begrenzing de bestemming beschermd natuurgebied.

De 5e herziening van het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Tholen is vastgesteld door de Raad d.d. 26-05-1986 en na een uitspraak van de kroon onherroepelijk geworden in 1989. Het Thoolse deel van het Rammegors heeft de bestemming natuurgebied.

Het bestemmingsplan Natuurgebieden van de gemeente Goes is vastgesteld door de Raad d.d. 20-07-1972 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 06-03-1973. De Inlaag Goese Sas en de Deesche watergang hebben beide de bestemming natuurgebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Kortgene is vastgesteld door de Raad d.d. 09-04-1970 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 24-11-1970. De Inlaag 1728 en de Inlaag Oesterput hebben de bestemming natuurreservaat.

Het bestemmingsplan Buitengebied 3^e herziening van de gemeente Wissenkerke is vastgesteld door de Raad d.d. 13-07-1982 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 20-02-1983. De Inlaag 's-Gravenhoek, de Inlaag Vlietepolder, het grootste deel van de Inlaag Keihoogte, de Inlaag Thoornpolder en de Inlaag Anna Friso hebben de bestemming natuurreservaat. Het resterende deel van de Inlaag Keihoogte heeft de bestemming duingebied.

6. Rechtsgevolgen van de aanwijzing als staatsnatuurmonument

De Wet geeft in artikel 21 aan dat het beheer van de staatsnatuurmonumenten gericht moet zijn op het behoud of het herstel van het natuurschoon en van de natuurwetenschappelijke betekenis.

Voor het uitvoeren van schadelijke handelingen in een staatsnatuurmonument is een vergunning van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vereist.

Artikel 21, vierde lid, bepaalt dat ten aanzien van een staatsnatuurmonument voorts het bepaalde bij artikel 16, eerste en tweede lid, onderdeel b. en c, en artikel 17 van toepassing zijn.

Ingevolge artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een staatsnatuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument ofwel de recreanten.

Voor zover men handelingen verricht die het gevolg zijn van een uitvoering van een overeenkomst welke men (met eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als staatsnatuurmonument (b.v. verhuur van de jacht) geldt dit verbod niet (artikel 16, tweede lid, onderdeel b).

De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kan van dit verbod ontheffing verlenen (artikel 16, tweede lid, onderdeel c).

Met behulp van artikel 16 is het mogelijk handelingen die verstoring of schade kunnen veroorzaken zoals betreding, zeekraal snijden en eieren rapen, tegen te gaan.

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een staatsnatuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Dit artikel komt overeen met artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht, Ingevolge dit artikel is het mogelijk dat (delen van) wateren, al dan niet voor bepaalde delen van het jaar, afgesloten worden ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwaarden.

7. Gebruik en beheer

Een aantal inlagen, karrevelden, kreekrestanten en een eendenkooi is in eigendom en/of beheer bij een particuliere natuurbeschermingsinstantie of bij het Staatsbosbeheer. Dit betreffen de Koudekerkse Inlaag (gedeeltelijk): Vogelbescherming; de Eendenkooi St. Philipsland, Inlaag 1728, Inlaag Oesterput, Inlaag 's-Gravenhoek, Inlaag Vlietepolder, Inlaag Keihooft en Inlaag Thoornpolder: Stichting het Zeeuwse Landschap en de Inlagen Prommelsluis, Inlaag Ouwerkerk, Stinkgat, Karrevelden Muyepolder, Pluimpot, Deesche Watergang en Inlaag Anna Friso: Staatsbosbeheer.

Voor al deze gebieden zijn door de beheerders beheersplannen c.q. richtlijnen opgesteld waarin het gevoerde en te voeren beheer is omschreven. Het huidige gebruik stemt overeen met dit te voeren beheer en is gericht op behoud en ontwikkeling van de actuele en potentiële natuurwetenschap-

pelijke en landschappelijke waarden en behoud van de cultuurhistorische waarden. De gehanteerde beheersmethoden zijn extensieve begrazing door rundvee, schapen en/of paarden, maaien en afvoeren (hooiland en riet), handhaven waterpeilen, dunning en aanplant, surveillance.

In enkele deelgebieden is de jacht verhuurd ter voorkoming van wildschade op de aangrenzende agrarische gronden. Op de eendenkooi van St. Philipsland wordt het vluchtbedrijf selectief uitgeoefend. Er wordt alleen gevangen t.b.v. ringonderzoek. Tevens wordt in enkele inlagen het visrecht verhuurd. Met uitzondering van de Inlaag Keihoogte en de Pluimpot, welke beperkt toegankelijk zijn (op paden), zijn alle hiervoor genoemde gebieden niet toegankelijk voor het publiek. Op enkele plaatsen zijn de aangrenzende dijken wel vrij te betreden. De vegetatie van het Rammegors heeft zich na de indijking en gedeeltelijk opspuiten spontaan ontwikkeld. Op enkele plaatsen wordt een begrazings- en maaibeheer uitgevoerd. Het Rammegors is beperkt toegankelijk; in het toegankelijke deel staat een vogelobservatiehut.

De Inlaag Burghsluis, het aangewezen deel van de Koudekerkse Inlaag, de Weevers en Flauwers Inlaag, Suzanna en Stoffel Kisters Inlaag, de Galgepolder en de Karrevelden bij Scherpenisse worden extensief beweid. Op de eendenkooi in de Maire wordt het vluchtbedrijf zonder beperkingen uitgeoefend. In de Inlaag Goesse Sas vindt geen gericht beheer plaats. Door de Provincie Zeeland worden beheersovereenkomsten met grondgebruikers in de Koudekerkse Inlaag afgesloten. Deze overeenkomsten hebben hetzelfde karakter als die welke in het kader van de Relatienota worden afgesloten.

Uitoefening van de jacht dient slechts te worden beoefend voor zover dat uit een oogpunt van natuurbeheer of ter voorkoming van schade aan landbouw of kustverdediging noodzakelijk is. Nieuwe jachthuurovereenkomsten zijn gebonden aan een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet.

8. Inlichtingen

De consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer in de provincie Zeeland is gaarne bereid inlichtingen te geven over de toepassing van de Natuurbeschermingswet. Het kantoor van de Consulent is gevestigd te Goes, Westsingel 58, 4461 DM Goes, telefoon 01100-37911.

Vergunningen en ontheffingen dienen schriftelijk te worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur-, Milieu-
en Faunabeheer

NMF-90-6207

23 mei 1990

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied "Oosterschelde-buitendijks", voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het bij de beschikking als beschermd natuurmonument aan te wijzen gedeelte van de "Oosterschelde-buitendijks", met het aan de Staat toebehorende gedeelte van het natuurmonument in ecologisch en landschappelijk opzicht één geheel vormt;

dat de Oosterschelde een belangrijke schakel is in een samenhangend systeem van waterrijke gebieden in Europa, West-Afrika, arctisch Noord-Azië en Noord-Oost Canada en mitsdien van internationale betekenis is;

dat de Oosterschelde in zijn geheel, inclusief de binnendijks gelegen natuurgebieden, welke een ecologische relatie hebben met de Oosterschelde, is aangewezen als waterrijk gebied van internationale betekenis, volgens artikel 2 van de Conventie van Ramsar en als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste lid van de E.G.-Vogelrichtlijn;

dat dit gebied bestaat uit een complex van open water, platen, slikken en schorren dat in ecologisch opzicht een samenhangend geheel vormt;

dat dit gebied gekenmerkt wordt door een grote geomorfologische, bodemkundige en hydrologische verscheidenheid;

dat zich als gevolg van deze verscheidenheid in milieu-omstandigheden een aantal waardevolle levensgemeenschappen heeft ontwikkeld;

dat daartoe minder algemene tot zeldzame plantengemeenschappen behoren, waarvan verscheidene zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat dit gebied van nationaal en internationaal belang is als overwinteringsgebied, doortrekgebied en permanente verblijfplaats voor een groot aantal vogelsoorten; van sommige waarvan zeer veel exemplaren worden aangetroffen;

dat zich onder invloed van de goede waterkwaliteit rijke aquatische zoutwater levensgemeenschappen hebben ontwikkeld met vele soorten plantaardig en dierlijk plankton en vissen;
dat de Oosterschelde, mede in samenhang met andere Deltawateren, een (potentieel) leefgebied vormt voor de zeehond;

dat dit gebied door zijn weidse karakter en zijn ongereptheid uit een oogpunt van natuurschoon van betekenis is.

Overwegende, ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van de terreinen en wateren, welke als beschermd natuurmonument worden aangewezen, dat hieronder niet alleen moet worden begrepen het natuurschoon, de ecologische en de biologische kenmerken, maar ook de geologische, geomorfologische en bodemkundige gesteldheid en de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van het beschermd natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 25 mei 1989 no. NMF-89-4025, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van de "Oosterschelde-buitendijks";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Zeeland ingezonden beschouwingen en schrifturen, de reactie van de Stuurgroep Oosterschelde, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

BESLUIT:

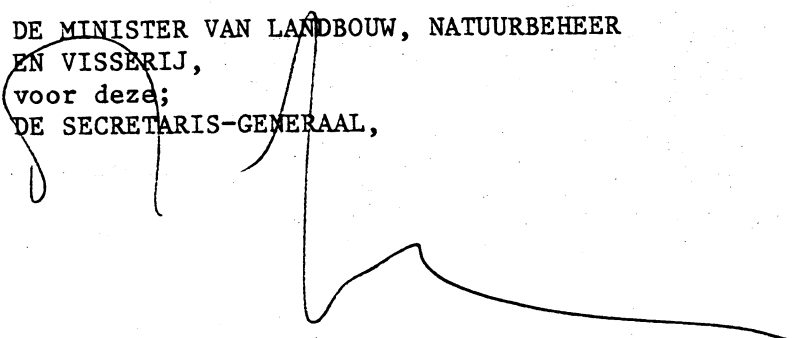
- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument de "Oosterschelde-buitendijks", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend, Gemeente Bruinisse, sectie G, nr. 1009, Gemeente Duiveland, sectie E, nrs. 536, 537, Gemeente Kattendijke, sectie F, nrs. 631, 640, 641, 654, 655, Gemeente Kortgene, sectie I, nrs. 10 ged., 11 ged., 14 ged., 15 ged., 18 ged., 19 ged., 29, 30, 37, 39, 52 ged., sectie N, nrs. 358 ged., 361, 362, 450 ged., Gemeente Krabbendijke, sectie D, nrs. 653, 654, Gemeente Middenschouwen, sectie E, nr 341, Gemeente Oud Vossemeer, sectie G, nr 141, Gemeente Scherpenisse, sectie F, nrs. 385, 386, 387, 390, 607, 619, Gemeente St. Annaland, sectie C, nrs. 137, 138, sectie E, nr. 373, Gemeente Stavenisse, sectie E, nr. 357, sectie G, nr. 243, Gemeente St. Maartensdijk, sectie M, nrs. 636, 671, 673, Gemeente St. Philipsland, sectie H, nrs. 255, 321, 372, 373, 383, 401, 434, Gemeente Westerschouwen, sectie K, nr. 106 ged., Gemeente Wissenkerke, sectie A, nrs. 1657 ged., 1658, 1661, 1670, 1673, 1674, 1676, 1688, Gemeente Wolphaartsdijk, sectie I, nr. 468 ged., Gemeente Yerseke, sectie A, nrs. 490, 491, Gemeente Zierikzee, sectie K, nr 344.

één en ander zoals aangegeven op de bijbehorende kaart BN 164/SN 110.

II. Bij deze beschikking gaat een toelichting die in samenhang met de beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling gedaan worden in de Staatscourant.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,
voor deze;
DE SECRETARIS-GENERAAL,

Toelichting behoort bij beschikking NMF-90- 6207

Aanwijzing als beschermd natuurmonument "Oosterschelde-buitendijks"

1. Inleiding

Het natuurmonument "Oosterschelde-buitendijks" is gelegen in de gemeenten Westerschouwen, Middenschouwen, Zierikzee, Duiveland, Bruinisse, St. Philipsland, Tholen, Reimerswaal, Kapelle, Goes, Kortgene, Wissenkerke en Veere en beslaat een oppervlakte van ca. 23.230 ha.

Het natuurmonument kan worden gekarakteriseerd als een grootschalig getijdenlandschap met een grote mate van natuurlijkheid. Als gevolg van de getijstromen vinden erosie- en sedimentatieprocessen plaats die resulteren in een (wisselend) patroon van diepe getijgeulen, slikken, platen en schorren.

Het water, de schorren en het intergetijdegebied vormen mede in samenhang met de binnendijks gelegen natuurgebieden het leefmilieu voor de rijke flora en fauna in het gebied. Er is sprake van een grote diversiteit aan milieutypen en soorten. Daarnaast heeft het milieu een zeer dynamisch karakter. Dit wordt bepaald door abiotische factoren als getij, stroming, watertemperatuur, hoogteligging, waterkwaliteit en sedimentsamenstelling. Wijziging van een van deze factoren leidt tot veranderingen in de omvang en samenstelling van de levensgemeenschappen.

Het landschapsbeeld wordt gekenmerkt door de schorren, slikken en platen met hun vaak grillige structuur. Daarnaast wordt het landschapsbeeld beïnvloed door diverse activiteiten vanuit andere functies van het gebied zoals visserij, recreatie en de scheepvaart. Het beeld wordt gecompleteerd door de omliggende woonkernen, de dijken en dammen en andere infrastructurale werken, zoals de Zeelandbrug, de Oosterscheldekering en de havens.

Door de aanleg van de Oosterscheldekering, welke in 1986 gereed is gekomen, is de doorstroombopening van de Oosterscheldemonding verkleind. Als gevolg hiervan en van de aanwezigheid van de compartimenteringsdammen, stroomt er minder water de Oosterschelde in en uit. Het getijvolume en het gemiddeld getijverschil zijn afgenomen. De oppervlakte van het Oosterscheldebekken is na het gereedkomen van de compartimenteringsdammen (Philipsdam en Oesterdam) aanzienlijk verkleind. Achter de dammen is een zoet meer met een stagnant peil ontstaan, wat gevormd wordt door Krammer-Volkerak, Eendracht (Schelde-Rijnverbinding) en Zoommeer.

Voor de Oosterschelde is in 1982 door de Stuurgroep Oosterschelde het Beleidsplan voor de Oosterschelde vastgesteld. In dit Beleidsplan wordt een integrale visie op de ontwikkeling van het gebied gegeven. Voor de inrichting en het beheer van de Oosterschelde is in het Beleidsplan als hoofddoelstelling geformuleerd:

"Het behoud en zo mogelijk versterking van de aanwezige natuurlijke waarden met inachtneming van de basisvoorwaarden voor een goed maatschappelijk functioneren van het gebied, waaronder met name de visserij wordt begrepen".

Uit de hoofddoelstelling is de volgende hiërarchie van functies afgeleid: 1. natuur, 2. visserij, 3. recreatie, scheepvaart enz. Onverminderd de eigen verantwoordelijkheid van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor de toepassing van de Natuurbeschermingswet is het beleidsplan richtinggevend voor de aanwijzing als beschermd en staatsnatuurmonument.

Het natuurmonument "Oosterschelde-buitendijks" bestaat uit een als staatsnatuurmonument en uit een als beschermd natuurmonument aan te wijzen deel.

Met de onderhavige beschikking wordt het gedeelte dat niet het eigendom is van de Staat aangewezen als beschermd natuurmonument. Het ligt in het voornemen delen van de Staatseigendommen in de Oosterschelde aan te wijzen als staatsnatuurmonument. Tevens ligt het in het voornemen de binnendijks langs de Oosterscheldekust gelegen natuurgebieden, voor zover er ecologische relaties bestaan met het buitendijks gebied, aan te wijzen als beschermd dan wel staatsnatuurmonument.

Alhoewel de Oosterschelde één samenhangend natuurgebied is, wordt niet het gehele gebied onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Uitgezonderd van aanwijzing zijn die delen die een belangrijke functie voor de scheepvaart of de waterkering hebben. Dit zijn de hoofdvaargeulen, de dijken, de dammen en de Oosterscheldekering.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de ontwikkelingsgeschiedenis, de natuurwetenschappelijke betekenis van het natuurmonument, het natuurschoon, de begrenzing van het natuurmonument, de andere van kracht zijnde instrumenten, de rechtsgevolgen van de aanwijzing en de gevolgen van de aanwijzing voor andere in de Oosterschelde aanwezige belangen.

De toelichting heeft, vanwege de samenhang tussen de gronden welke zijn aangewezen als beschermd natuurmonument en de gronden welke als staatsnatuurmonument zullen worden aangewezen, met uitzondering van par. 7. Rechtsgevolgen van de aanwijzing als beschermd natuurmonument (p. 14 e.v.), betrekking op het gehele natuurmonument. Een belangrijk deel van de gevolgen voor andere functies (p. 16 e.v.) zal hierdoor pas van toepassing zijn nadat de eigendommen van de Staat zullen zijn aangewezen.

2. Ontwikkelingsgeschiedenis

In de vorige eeuwen was zuid-west Nederland één uitgestrekt estuariumgebied. Tussen de vele eilanden mondden de rivieren Rijn, Maas en Schelde in de Noordzee uit. Door het interfereren van zout zeewater en zoet rivierwater, de getijdewerking en de invloed van de eilanden en platen op stromingspatronen, was een complex en dynamisch milieu aanwezig met een verscheidenheid aan abiotische overgangssituaties op grote en kleine schaal.

De Oosterschelde was onderdeel van dit complex van estuaria en stond in open verbinding met de Westerschelde en de Grevelingen. In de loop van de tijd is de rivierinvloed op het Oosterschelde-estuarium steeds kleiner geworden door de aanleg van dammen. Een afnemende beïnvloeding van het Oosterscheldewater door zoet water en industriële vervuiling was hier het gevolg van.

Met het gereedkomen van de Oosterscheldedekering in 1986 en een reductie van de doorsnede van de monding, is in absolute zin de invloed van de Noordzee op de Oosterschelde afgenomen. Het getijverschil is verminderd, de stroomsnelheden in een groot deel van het gebied zijn afgenomen, de wateruitwisseling met de Noordzee is minder geworden en de verblijftijd van het water is langer geworden. Omdat tegelijkertijd door de compartimenteringsdammen de beïnvloeding vanuit het binnenland, met name de zoetwaterbelasting, relatief sterker is afgenomen, is evenwel de zee-invloed in relatieve zin meer bepalend geworden.

De omvang van de Oosterschelde is in de loop der tijd sterk gewijzigd. De noordelijke Scheldemond was vroeger niet meer dan een rivier van ongeveer een kilometer breed.

Door dammenaanleg, inpolderingen en het zich steeds wijzigende getijgeulen patroon en de daarmee samenhangende overstromingen, heeft het gebied zijn huidige vorm gekregen. De voortdurende wijzigingen in omvang en stromingspatronen door de jaren heen hadden, en hebben, gevolgen voor abiotische processen, zoals bijvoorbeeld schorvorming. Na 1950 is door verschillende oorzaken in toenemende mate erosie van schorranden vastgesteld.

Met het recent gereedkomen van de Oosterscheldedekering en de compartimenteringsdammen is een nieuw tijdperk voor de Oosterschelde aangebroken, dat begint met een zich wijzigend abiotisch en biotisch milieu.

3. Natuurwetenschappelijke betekenis

Het Oosterscheldegebied vormt een belangrijke schakel in een samenhangend systeem van wetlands in Europa, West-Afrika, arctisch Noord-Azië en Noord-Oost Canada.

De Oosterschelde zelf is één van de belangrijkste getijdegebieden van West-Europa en vormt daarmee een internationaal waardevol ecosysteem. De erosie- en sedimentatieprocessen die als gevolg van de getijdestroming plaats vinden, laten een wisselend patroon van diepe getijgeulen, ondiep water, slikken en platen (intergetijdegebied) en schorren zien. Deze afzonderlijke elementen zijn op te vatten als (deel-)ecosystemen.

Onder invloed van de grote verscheidenheid in milieu-omstandigheden hebben zich binnen de (deel-)ecosystemen afzonderlijk en de Oosterschelde in zijn geheel, een aantal zeer waardevolle levensgemeenschappen gevormd.

De planten en dieren die in dit dynamische milieu leven, zijn gebonden aan de steeds wisselende omstandigheden veroorzaakt door de eb- en vloedbeweging van het water en de daarmee gepaard gaande schommelingen in onder andere temperatuur, vochtgehalte, zoutgehalte, licht en zuurstoftoevoer.

3.1. Geomorfologie en hydrologie

De Oosterschelde is een getijdegebied bestaande uit geulen, ondiepten, platen, slikken en schorren, omsloten door dijken, dammen en sluizen. Het karakter van het gebied wordt bepaald door de getijbeweging op de Noordzee.

Tweemaal daags stroomt bij vloed een grote hoeveelheid zeewater door de stroomgeulen Roompot, Hammen en Schaar het bekken binnen. Via een fijn vertakt stelsel van geulen en prielen overstromen zandplaten, slikken en schorren. Tweemaal daags wordt bij eb het water via dezelfde waterlopen weer weggezogen, waarbij slikken en platen wederom droog vallen. Het gemiddelde getijverschil varieert van ongeveer 2.50 m bij de Oosterscheldekering tot ongeveer 3.00 m bij de Philipsdam en 3.40 m bij de Oesterdam.

In bijna de gehele Oosterschelde is de geuldiepte tenminste 10 m. De diepste geulen zijn 40-50 m diep. Geografisch gezien bestaan er grote verschillen. In de Kom en in de Krabbenkreek komen geen geulen dieper dan 25 m. voor. Hier overheerst evenals in de Zandkreek, in de totale oppervlakte het aandeel platen, slikken en ondiep water (N.A.P.-5 m. diepte). Naar de monding toe komen meer steil aflopende oevers langs de dijken voor en overheerst diep water (dieper dan 5 m.). In de monding liggen echter eveneens uitgebreide plaat-complexen zoals de Neeltje-Jansplaat en de Roggenplaat.

De hoogteligging van de intergetijdegebieden (die delen van platen, slikken en dijkglouingen die tussen gemiddeld hoog- en gemiddeld laag water (GHW en GLW) liggen) is afhankelijk van de locatie in de Oosterschelde, omdat zowel het GHW als het GLW van west naar oost toeneemt.

De samenstelling van de bodem bepaalt de bodemstructuur en daarmee het voorkomen van bepaalde soorten organismen. De bodem van de geulen, het ondiepe water en de platen en slikken is over het algemeen zandig, met plaatselijk echter slibrijke delen. De slikken hebben veelal een hoger slibgehalte. De bodem van de schorren bestaat uit een pakket van 0,5 tot 2 m. zavel/klei op een zandige ondergrond.

In een gedeelte van de Kom, de Yerseke Bank, bestaat de bodem van het ondiepe water uit vast veen en gerijpte klei. De bodems van de intergetijdegebieden, platen en slikken worden met "zacht substraat" aangeduid. De intergetijdezone van dijkglouingen, alsmede kreukelbermen, strekdammen, geulrandbestortingen en nollen of bouten worden "hard substraat" genoemd.

Op een aantal locaties voornamelijk langs de randen van de platen en slikken worden schelpenruggen aangetroffen. Deze ruggen ontstaan door transport van vooral dode kokkelschelpen en hebben biologisch gezien een enigzins vergelijkbare functie als het "hard substraat" intergetijdegebied, terwijl ze bovendien van betekenis zijn als hoogwatervluchtplaats voor vogels.

Bij een deel van de dijken in het oost- en middendeel van de Oosterschelde gaat "hard substraat" over in een schor. Schorren zijn hooggelegen met zoutplanten begroeide randgebieden van de getijzone die alleen nog bij extra hoge vloed geheel of gedeeltelijk overspoeld worden.

Geomorfologisch bestaat een schor uit een krekensysteem, oeverwallen en kommen.

Over het algemeen neemt de hoogteligging t.o.v. N.A.P. richting dijk toe. Hoger op het schor liggen langs de krekensystemen de wat meer zandige oeverwallen. Tussen de oeverwallen liggen de iets lager gelegen slibrijkere kommen.

Geomorfologisch worden de schorren in de Oosterschelde ingedeeld als laag schor. De hoogste zones tegen de dijk worden middel-hoog schor genoemd. In vergelijking met bijvoorbeeld de Waddenzee is middel-hoog schor in de Oosterschelde slechts in zeer beperkte mate aanwezig. Hoog schor ontbreekt in zijn geheel.

De goede waterkwaliteit van de Oosterschelde wordt onder andere gekenmerkt door een lage vervuilingsgraad, een grote helderheid, een betrekkelijk laag gehalte aan voedingsstoffen en een relatief hoge temperatuur in de zomer. De getijbeweging en golfwerking zorgen voor erosie en sedimentatie van zwevende kleine deeltjes. Naarmate de stroomsnelheid toeneemt neemt ook het zwevend stofgehalte toe en het doorzicht af. In de Oosterschelde neemt de stroomsnelheid naar het oosten toe af. Vanwege het relatief lage slibgehalte van het bekken en de geringe import van zwevende stof uit de Noordzee is de helderheid groot.

3.2. Flora en vegetatie

De belangrijkste plantaardige productie in het Oosterscheldestelsel vindt plaats door het fytoplankton in het water. Hiervan wordt door de oppervlakkige waarnemer weinig gezien. Het fytoplankton dient als voedsel voor filterende dieren als Mossels en Kokkels.

In de intertijdsgebieden komen naast de microscopisch kleine bodemalgen eveneens vegetaties van macrowieren en zeegras voor. De bodemalgen, kwantitatief een zeer belangrijke groep organismen in de Oosterschelde, worden onder invloed van de golven en stroming opgewerveld en komen zo met de stroom in het diepe en ondiepe water terecht, waar ze tijdelijk als plankton rondzweven.

Op de slikken, platen en mosselbanken komen enkele 10-tallen soorten grote zeevieren voor, waarvan de groenwieren zoals darmwier en zeesla dominant zijn. Minder algemeen zijn de bruinwieren, waarvan blaaswier de belangrijkste soort is. De darmwiervegetaties, welke zeer karakteristiek zijn voor de Oosterschelde, bedekken 's zomers duizenden hectaren intergetijdsgebied.

Klein en Groot zeegras, allebei hogere planten, komen in hydrologisch rustige gebieden voor, zoals de Zandkreek, de Krabbenkreek, de Schelphoek en op de slikken van Viane. Klein zeegras is in de Oosterschelde veel algemener en stabiel in voorkomen dan Groot zeegras.

De Oosterschelde is nog het enige Nederlandse getijdsgebied met vrij uitgestrekte zeegrasvelden.

Op de hogere delen van de platen en slikken komen in het oostelijk deel van de Oosterschelde op bepaalde plaatsen schorplanten voor, welke een aanzet tot schorvorming zijn. Pioniervegetaties worden gevormd door Engels slijkgras en Zeekraal. In de meeste gevallen grenst de open pioniervegetatie aan de klifrand van een schor.

Op de schorren komt in de laagste delen een dichte slijkgrasvegetatie voor, soms gemengd met Zeeaster en/of Kweldergras. Hoger op het schor komen in de kommen de soortenrijkste zoutvegetaties voor, met o.a. Schorrezoutgras, Lamsoor, Zeeweegbree, Zeeaster en Zeekraal. De samenstelling van de komvegetaties wordt bepaald door bodemeigenschappen, hoogteligging en aan- of afwezigheid van begrazing door vee. De in vergelijking tot de kommen hoger gelegen en meer zandige oeverwallen zijn begroeid met Gewone zoutmelde. Op de hoogste oeverwallen komen Strandkweek, Zeealsem en/of Rood zwenkgras voor. De hoogste schordelen, meestal grenzend aan de dijk, worden nog maar zelden overspoeld. Naast de eerder genoemde soorten kunnen hier o.a. Zilte rus, Melkkruid en Engels gras voorkomen. Grenzend aan de dijk groeien op en bij de vloedmerken nitrofiele, zouttolerante soorten als Schorrekruid, Strandmelde, Spiesmelde en Reukloze kamille.

Op één groeiplaats in de Oosterschelde wordt nog Klein slijkgras aangetroffen, de van oorsprong in het Deltagebied voorkomende slijkgrassoort. Naast hogere planten komen op de schorren ongeveer 80 wiersoorten voor.

De stenen dijkglooiingen, kreukelbermen en strekdammen, vormen kunstmatige rotskusten, waarop allerlei organismen zijn te vinden, die van nature voorkomen op de rotskusten van Het Kanaal. De soortenrijke wervevegetatie op hard substraat, met meer dan 150 soorten (3/4 van de in Nederland voorkomende) waaronder Knotswier, Blaaswier, Groefwier en Suikerwier is uniek. Vele soorten komen alleen in de Oosterschelde voor. De diversiteit van de wervevegetaties verschilt per lokatie en is onder andere afhankelijk van het stromingspatroon ter plaatse, de drooglig-tijd, de overspoelingsfrequentie en het substraattypen. De wierbegroeiing vertoont een zonering, evenwijdig aan de hoogtelijn. Kwantitatief de belangrijkste wiersoorten op hard substraat zijn Knotswier en Blaaswier.

3.3. Fauna

Het dierlijke plankton in de Oosterschelde omvat ruim 200 soorten, waarvan de roeipootkreeftjes en de larven van zeepokken, mosselen en kokkels de belangrijkste groepen vormen. In de Kom van de Oosterschelde kunnen larven van oesters een belangrijke groep van het totale bestand aan dierlijke plankton vormen. In het mondingsgebied is vanwege de uitwisseling met de Noordzee het dierlijk plankton soortenrijker dan in de Kom.

De op en in de bodem levende dierlijke organismen spelen voor wat betreft de kleinste organismen (microfauna) een belangrijke rol bij de afbraakprocessen van dood organische materiaal. De wat grotere organismen (meiofauna), waarvan met name de Nematoden en Copepoden genoemd moeten worden zijn ecologisch van belang vanwege de hoge dichtheden waarin ze voorkomen en de soortenrijkdom; minstens vierhonderd soorten. De grootste bodemdieren (macrofauna) leven van zwevend materiaal in de waterfase (Kokkel, Mossel en Platte slijkgaper), dood of levend organisch materiaal in de bodem (Wadpier, Draadworm, Zager, Nonnetje en Zeeduisendpoot), of algen en detritusdeeltjes op de bodem (Wadslakje, Alikruik). Het aantal macrofaunasoorten bedraagt meer dan zeventig.

Behalve naar hun grootte kunnen de bodemdieren ook ingedeeld worden in taxonomische groepen. De belangrijkste zijn dan de schelpdieren (Kokkel, Mossel, Nonnetje, Wadslakje, Gewone alikruik), kreeftachtigen (Strandkrab, Garmaal, Slijkgarnaal) en wormachtigen (Wadpier, Zager). Een aantal bodemdieren is van economisch belang als voedsel voor de mens, zoals de Mossel en de Kokkel. Anderen zijn van belang als zeeaas.

De wilde, niet geëxploiteerde, mosselbanken vormen op zich weer het leefgebied voor diergroepen en wiersoorten, die gebonden zijn aan een harde ondergrond. Het milieu is min of meer te vergelijken met dat van de steenglooiingen.

De fauna van stenen dijkvloeiingen is soortenrijk en vertoont vele overeenkomsten met die van rotskusten in het Kanaal. Naast zakpijpen, zeedahlia's, zeeanjer en sponzen worden in de intergetijdzone alikruiken, zeepokken en oesters aangetroffen. Daarnaast kunnen als specifieke fauna-elementen voor de steengloeiingen de Kreeft, Zeekat, Zeedonderpad, Zeenaald, Zwarte grondel, Botervis, Snotolf en het Harnasmannetje genoemd worden.

De Oosterschelde vervult voor een aantal vissoorten als de Schol, Schar, Bot, Tong, Haring en Sprot de functie van kinderkamer. Vanwege de goede voedselsituatie en schuilgelegenheid vormt het gebied zeer goede mogelijkheden voor het opgroeien van jonge vis. In de Oosterschelde komen meer dan 60 vissoorten voor waarvan een aantal zich hier ook voortplant.

Getijdewateren zoals de Oosterschelde met hun grote oppervlakten slikken, platen en schorren en ondiepe wateren vervullen voor een groot aantal vogelsoorten een belangrijke rol als doortrek- en overwinteringsgebied. Tezamen met andere getijdengebieden in West-Europa vormt de Oosterschelde het meest noordelijk gelegen overwinteringsgebied voor een aantal arctische broedvogels.

De steltlopers, eenden en ganzen die voor kortere of langere tijd in de Oosterschelde verblijven, fourageren met laag water op de droogvallende platen en slikken en overtijen op de grotendeels binnendijs gelegen hoogwatervluchtplaatsen.

De voornaamste in de Oosterschelde overwinterende vogelsoorten zijn Scholekster, Kanoetstrandloper, Bonte strandloper, Wulp, Tureluur, Zilverplevier, Steenloper, Smient, Pijlstaart, Bergeend, Rotgans en Brandgans.

De Scholekster, waarvan ruim 14% van de West-Europese flyway-populatie in de Oosterschelde voorkomt, fourageert vooral op Kokkels en Mossels. De overige vogelsoorten fourageren op de diverse soorten bodemdieren of zijn planteneter.

Behalve als fourageergebied is de Oosterschelde ook belangrijk als slaapgebied voor diverse overwinterende vogelsoorten. De in de poldergebieden, inlagen en kreekrestanten fouragerende Kleine zwanen, Kolganzen en Rietganzen, brengen veelal de nacht door op of aan de Oosterschelde.

In de periode juli-september vervult de Oosterschelde de functie als ruigebied. Gezien het beperkte vliegvermogen van de ruiende vogels is rust in deze periode erg belangrijk.

Gedurende de najaars- en voorjaarstrek worden in de Oosterschelde nog meer vogelsoorten aangetroffen, soms in zeer hoge aantallen. Tijdens vorstperioden kunnen belangrijke aantallen vogels de Oosterschelde verlaten. Hun plaats wordt ten dele weer ingenomen door vogels uit het Waddengebied.

Ook als broedgebied is de Oosterschelde voor diverse vogelsoorten van betekenis. Op de hoger gelegen schorren broeden o.a. Tureluur, Schol-ekster en Wilde eend. In de randgebieden en op bijvoorbeeld de voormalige werkeilanden, bevinden zich belangrijke broedgebieden van kale grond broeders als Visdief, Bontbekplevier, Strandplevier en Kluut.

De Gewone zeehond kwam vroeger algemeen in de Deltawateren, waaronder de Oosterschelde, voor. De populatie in het Deltagebied is echter vanaf de jaren vijftig onder andere tengevolge van jacht, welke rond 1960 is beëindigd, vervuiling en rustverstoring drastisch verminderd tot een 5 à 10 tal dieren eind jaren zeventig. Momenteel is er in samenhang met de ontwikkeling in de Voordelta, in de Oosterschelde sprake van een licht herstel van de zeehondenstand. De leefomstandigheden in de Oosterschelde zijn langzamerhand aan het verbeteren. Voortplanting in de Deltawateren wordt wel vermoed, maar is nog niet met zekerheid vastgesteld.

De leefgebieden van de Zeehond zijn zandige platen met hoge gedeelten die met een steile rand direkt grenzen aan min of meer diepe geulen. Het hoofdvoedsel van de Zeehond wordt gevormd door platvissen als Schol en Schar.

De meest kansrijke gebieden voor de zeehond in de Oosterschelde zijn het Roggenplaat/Neeltje-Jans-complex en de Vondelingsplaat. Verdere uit-zwerming binnen het bekken is echter niet uitgesloten.

3.4. Relatie binnendijks-buitendijks.

Zowel in abiotische als biotische zin zijn er relaties tussen de buitendijks gelegen Oosterschelde en de binnendijks gelegen gebieden met een natuurfunctie.

De bodem en het oppervlaktewater van de binnendijkse gebieden hebben tengevolge van kwel vaak een brak tot zout karakter. De kwelsterkte wordt in de tijd onder meer bepaald door de getijbeweging van de Oosterschelde. Daarnaast spelen hoogteligging, bodemopbouw en samenstelling van de diepere grondlagen een belangrijke rol.

In biotische zin liggen er met name ten aanzien van de vogels relaties tussen buiten- en binnendijks.

De meeuwen en sterns die in de inlagen broeden fourageren vooral in de getijdewateren, tot op tien of meer kilometer afstand van de broed-plaats. Bergeenden en soms ook enkele steltlopers trekken met de jongen naar de buitendijkse gebieden.

De binnendijkse gebieden vervullen daarnaast een functie als fourageer-en rustgebied tijdens de trek en als hoogwatervluchtplaats en slaap-plaats voor tal van vogelsoorten, die ook buitendijks periodiek op schorren, slikken en platen vertoeven.

4. Natuurschoon

De Oosterschelde wordt ervaren als een gebied van bijzonder landschappelijke schoonheid.

Het weidse karakter, het vrije spel der elementen, de voortdurende wijzigingen in de grenzen van land en water, en de grote vormenrijkdom bieden de mogelijkheid tot het opdoen van wisselende en boeiende ervaringen en zijn wezenlijke elementen van het gebied.

Hierbij is essentieel, dat de invloed van de menselijke activiteiten (visserij, recreatie en scheepvaart) in het niet zinkt bij het stempel dat de natuurlijke elementen op de Oosterschelde drukt. Een gebied van dergelijke omvang, waarin de mens zijn verbondenheid met natuur- en landschap ten volle kan ervaren, heeft een hoge uniciteit.

5. Andere van kracht zijnde instrumenten

Voor het natuurmonument "Oosterschelde-buitendijks" zijn verschillende bestemmingsplannen buitengebied van de betrokken gemeenten van kracht.

Het bestemmingsplan Buitengebied Oost van de gemeente Westerschouwen is vastgesteld door de Raad d.d. 16-10-1972 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 15-01-1974. Het buitendijkse water en intergetijdegebied hebben de bestemming water.

Voor de Schelphoek is het bestemmingsplan Schelphoek van kracht, vastgesteld door de Raad d.d. 18-05-1987 en ged. goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 15-12-1987. Door de kroonuitspraak van 25-08 1989 is het plan v.w.b. het deel gelegen binnen het natuurmonument definitief geworden. Het westelijke deel heeft de bestemming natuurgebied en water, het oostelijke deel de bestemmingen water, natuurgebied met subbestemming dagrecreatie waarbij geen gebouwen zijn toegestaan.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Middenschouwen is vastgesteld door de Raad d.d. 09-11-1976 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 16-05-1977. Het buitendijkse water en intergetijdegebied hebben de bestemming water.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Zierikzee is vastgesteld door de Raad d.d. 19-12-1977 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 14-11-1978. In 1980 is het bestemmingsplan na een kroonuitspraak definitief geworden. Delen van het Roggenplaat/ Neeltje-Jans-complex hebben de bestemming buitendijks natuurgebied. Het resterende deel heeft de bestemming water. Het bestemmingsplan Buitengebied 1^e gedeeltelijke herziening van de gemeente Zierikzee is vastgesteld door de Raad d.d. 16-03-1987 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 13-10-1987. Het intergetijdegebied ten westen van de Noordbout heeft de bestemming buitendijks natuurgebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied 1^e planverandering van de gemeente Duiveland is vastgesteld door de Raad d.d. 23-03-1978 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 31-10-1978. De Slikken van Viane hebben de bestemmingen water en beschermd natuurgebied. Bij de Hoek van Ouwkerk ligt een klein deel met de bestemming dagrecreatie.

Het bestemmingsplan Buitengebied 1^e planverandering van de gemeente Bruinisse is vastgesteld door de Raad d.d. 30-05-1985 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 19-11-1985. De buitendijkse gebieden hebben de bestemmingen natuurgebied, water en waterstaatswerken.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente St. Philipsland is vastgesteld door de Raad d.d. 21-03-1972 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 01-09-1972. In 1974 is het bestemmingsplan na een kroonuitspraak definitief geworden. Het buitendijkse gebied heeft de bestemmingen natuurreservaat, oevergebied, water en waterstaatsdoeleinden. De 2^e herziening bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente St. Philipsland is vastgesteld door de Raad d.d. 17-03-1982, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 25-01-1983 en in 1985 door een kroonuitspraak onherroepelijk geworden. Het meest oostelijke deel van het natuurmonument ten noorden van St. Philipsland heeft de bestemming water.

Bij de vaststelling van het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Tholen d.d. 11-08-1977 werd het prematuur geacht voor de buitendijkse gronden bestemmingen vast te leggen. Tot op heden hebben deze gebieden nog geen bestemming.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Reimerswaal is vastgesteld door de Raad d.d. 18-12-1978, gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 12-02-1980 en bij kroonuitspraak in 1982 onherroepelijk geworden. Het buitendijkse gebied heeft de bestemmingen water en natuurgebied.

Voor de oeverzone Kijkuit ten noorden van Yerseke is door de Raad d.d. 17-02-1970 het partieel bestemmingsplan Kijkuit vastgesteld, gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 30-05-1971. Deze oeverstrook heeft de bestemming recreatieve doeleinden.

Het bestemmingsplan Natuurgebieden van de gemeente Goes is vastgesteld door de Raad d.d. 20-07-1972 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 06-03-1973. Het westelijke deel van het Zandkreekgebied heeft hierin de bestemming strand en oevergebied. Het bestemmingsplan Natuurgebieden 1^e wijziging van de gemeente Goes is vastgesteld door de Raad d.d. 21-11-1974 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde staten d.d. 16-06-1975. Delen van het buitendijkse gebied hebben de bestemming natuurgebied. Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Goes is vastgesteld door de Raad d.d. 20-07-1978 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 22-09-1980. Na een kroonuitspraak in 1985 is het onherroepelijk geworden. Delen van het buitendijkse gebied hebben de bestemming water.

Voor twee gebiedsdelen van de gemeente Goes is het oude Plan in Hoofdzak van de voormalige gemeente Kattendijke van kracht. In dit plan vallen deze delen onder de meldingsplichtige gebieden.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Kortgene is vastgesteld door de Raad d.d. 09-04-1970 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 24-11-1970. Het buitendijkse gebied heeft de bestemmingen natuurreservaat, natuurgebied, water, strand en oevergebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied 3^e herziening van de gemeente Wissenkerke is vastgesteld door de Raad d.d. 13-07-1982 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 20-02-1983. Het buitendijkse gebied heeft de bestemmingen water en natuurgebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied Veere is vastgesteld door de Raad d.d. 30-08-1989. Het buitendijkse gebied heeft de bestemming water en waterstaatsdoeleinden.

6. Begrenzing

De begrenzing van het natuurmonument is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied en de betekenis om zijn natuurschoon. Voor het verloop van de grens wordt verwezen naar de bij de toelichting behorende kaart BN164/SN110.

Aan de landzijde wordt het natuurmonument begrensd door de buitenteen van de zeeverende dijken. Vanaf de waterzijde wordt de grens gevormd door de scheepvaartbetonning of, waar deze ontbreekt, door de NAP - 5m dieptelijn. De begrenzing vanaf de waterzijde is variabel. Door de dynamiek van het morfologische systeem, of in het belang van de scheepvaart, kan het namelijk noodzakelijk zijn de betonning te verleggen. De begrenzing volgt dan de betonning. Ook door het wegbaggeren van plaatranden ten behoeve van de instandhouding van de vaarweg, kan de begrenzing in geringe mate wijzigen.

Daarnaast zijn enkele geulen, als de Geul van Roggenplaat, de Oliegeul, de Dortsman, het Lodijkse Gat, het Marollegat en de Pietermanskreek, en het aan de Oosterscheldekering grenzende water binnen de aanwijzing opgenomen. De grens met de aangrenzende wateren wordt gevormd door de Oosterscheldekering, Zandkreekdam, Oesterdam, Krabbenkreekdam, Philipsdam en de Grevelingendam.

De begrenzing zal op de jaarlijks uit te geven hydrografische kaart van het Oosterscheldegebied van de Dienst der Hydrografie worden aangegeven.

7. Rechtsgevolgen van de aanwijzing als beschermd natuurmonument

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die de wezenlijke kenmerken van het beschermd natuurmonument aantasten, dan wel schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend zijn, een vergunning worden aangevraagd. Dit geldt niet alleen voor handelingen die binnen het natuurmonument worden uitgevoerd, maar ook voor handelingen daarbuiten, indien deze een negatieve werking op de in het natuurmonument aanwezige waarden zouden hebben en de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten. Hierbij valt te denken aan handelingen welke de rust van het gebied verstoren waardoor deze schadelijk kunnen zijn voor de aanwezige (avi-)fauna.

Het aanvragen van een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief te gebeuren. Wellicht ten overvloede wordt er op gewezen dat de in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen voor een ieder van kracht zijn.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het beschermd natuurmonument, in de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet vereist is.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om één en ander zelf te beoordelen wordt aangeraden hierbij de hulp in te roepen van de Consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Deze zal uitsluitel kunnen geven over de vraag of het noodzakelijk is een vergunning aan te vragen.

Teneinde de gedachten enigzins te bepalen ten aanzien van het voorgaande, worden hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen die, gelet op de te verwachten schadelijke effecten, vergunningplichtig zullen zijn. Het is een niet-limitatieve opsomming.

- bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken voer- en vaartuigen, caravans en tenten;
- leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, installaties en apparatuur;
- ontgronden, bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen en graven;
- opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, vloeistoffen, producten of materialen;
- het verrichten van handelingen die wijziging van de waterkwaliteit in het natuurmonument beogen of tengevolge kunnen hebben;
- aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen zoals stranden, picknickplaatsen, vis- en aanlegsteigers enz.;
- het gebruik van meststoffen;
- het aanwenden van chemische bestrijdingsmiddelen en andere groei- en stoorstoffen;
- het snijden van zeegroente;
- het steken van zeeaas (zgn. pierenspitten);
- beoefenen van vormen van buitensport (motorsport, modelvliegtuigsport e.d.);
- het uitoefenen van de jacht.

De wet geeft in artikel 14 de mogelijkheid om in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar, voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan op te stellen. Dit beheersplan komt tot stand op vrijwillige basis en heeft het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke waarden ten doel.

Doordat het beheersplan in overleg en in overeenstemming met de eigenaar en gebruiker wordt opgesteld, is ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet voor de in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist. Daarnaast brengt een beheersplan met zich mee, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteit van het natuurmonument. Op grond van de wet kan aan betrokkenen een vergoeding worden toegekend voor mogelijk uit een beheersplan voortvloeiende kosten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het behoudens ontheffing, verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument, ofwel de recreanten en geldt niet voor de eigenaar, de gebruiker en hun huisgenoten, onverminderd het bepaalde in de artikelen 12 en 14, derde lid, van de wet.

Voor zover men handelingen verricht die het gevolg zijn van een uitvoering van een overeenkomst welke men (met eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument (b.v. verhuring van de jacht) geldt dit verbod, met inachtneming van de uit de artikelen 12 en 14 voortvloeiende verplichtingen, niet (artikel 16, lid 2). De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kan van dit verbod ontheffing verlenen (artikel 16, lid 2). Ten aanzien van het beschermd natuurmonument geldt dat men voor het afsluiten van nieuwe overeenkomsten is gehouden aan het in artikel 12 en 14 bepaalde. Met behulp van artikel 16 is het mogelijk handelingen die verstoring of schade kunnen veroorzaken zoals betreding, Zeekraal snijden en Iamsoor plukken, tegen te gaan.

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een beschermd- of staatsnatuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Dit artikel komt overeen met artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht.

"Wateren" zijn in de Oosterschelde alle gebieden die gelegen zijn beneden de gemiddelde hoogwaterlijn. Bij beschermde natuurmonumenten is de titel voor het "gerechtigd zijn" gelegen in de uitdrukkelijke toestemming van of vanwege de eigenaar, eventueel gekoppeld aan een vergunning of ontheffing op basis van de Natuurbeschermingswet.

Voorts worden eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten geacht gerechtigd te zijn zich te bevinden op of in een water dat hun eigendom is dan wel waarvoor zij een gebruiksrecht hebben.

Ingevolge dit artikel is het mogelijk dat (delen van) wateren al dan niet voor bepaalde perioden van het jaar afgesloten worden ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwaarden.

8. Gevolgen voor andere functies

Hierna wordt aangegeven wat de gevolgen van de aanwijzing als natuurmonument zijn voor andere functies. In de inleiding is reeds gesteld dat een belangrijk deel van de gevolgen pas van toepassing is nadat de eigendommen van de Staat zullen zijn aangewezen.

8.1. Toegankelijkheid van het natuurmonument

Een gevolg dat verschillende functies raakt is de mate waarin het natuurmonument toegankelijk zal zijn.

Uit recent onderzoek naar de effecten van betreding van slikken, platen en schorren op de natuurfuncties van de Oosterschelde is gebleken dat betreding met name de ornithologische waarden aantast. Daarnaast kunnen door betreding de vegetatiekundige waarden aangetast worden en kan verstoring van het leefgebied van de zeehond plaats vinden.

De druk op de Oosterschelde is de laatste jaren sterk toegenomen. Een aantal kenmerkende natuuraspecten (schorren, bodemdieren, vogels, zeehonden) is aangetast en zal zonder maatregelen in de toekomst waarschijnlijk nog verder afnemen.

De verkleining van het intergetijdegebied als gevolg van de uitvoering van de compartimenteringswerken en getijreductie, heeft geleid tot hogere vogelconcentraties bij een verminderd voedselaanbod, waardoor de kwetsbaarheid voor verstoring groter is geworden. Tegelijkertijd zijn de kansen op verstoring ook toegenomen door de grotere toegankelijkheid van het gebied.

Teneinde de verstoring te minimaliseren is regulering van de toegankelijkheid noodzakelijk. Hiertoe is een regeling voor het gehele natuurmonument opgenomen, die op de kaart, welke bij deze toelichting is gevoegd, is weergegeven. De regeling onderscheid drie categoriën van toegankelijkheid: toegankelijk, beperkt toegankelijk en niet toegankelijk.

In de toegankelijke gebieden is het toegestaan zich te bevinden; betreding van slikken en platen (drooggevallen intergetijdegebied) is toegestaan, tenzij deze gebieden als schelpdierperceel in gebruik zijn, hetgeen door bebakening is aangegeven.

In de beperkt toegankelijke gebieden is het vanwege de kwetsbaarheid van de vogels voor verstoring, niet toegestaan zich te bevinden op slikken en platen (drooggevallen intergetijdegebied). Buiten de laagwaterperiode is hier het varen en ankeren toegestaan.

In de niet toegankelijke gebieden is het vanwege de kwetsbaarheid van vogels en zeehonden voor verstoring, niet toegestaan zich daar te bevinden.

Afsluiting van gebieden zal moeten geschieden door toepassing van artikel 461 Wetboek van Strafrecht. Voor gebieden gelegen beneden de gemiddelde hoogwaterlijn kan afsluiting tevens plaats vinden door toepassing van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet. Dit artikel is alleen van toepassing op water en zal toegepast worden op plaatsen waar het wenselijk geacht wordt voor het publiek aan te geven dat natuurbeschermingsredenen de motivering vormen voor afsluiting.

De afsluiting geldt niet voor eigenaar en gebruiker en voor degenen die door de eigenaar/gebruiker danwel op wettelijke gronden gerechtigd is zich in het gebied te bevinden. Met nadruk wordt echter opgemerkt, dat men, ook wanneer men gerechtigd is aanwezig te zijn, niet is ontheven van de verplichtingen, voortvloeiend uit artikel 16 en, voor zover van toepassing, artikel 12 van de Natuurbeschermingswet. Voor staatsnatuurmonumenten wordt daarom een privaatrechtelijke betredingsvergunning voor een afgesloten gebied alleen afgegeven als tevens een vergunning danwel ontheffing wordt verleend.

Periodiek, om de vijf jaar en voor het eerst in 1996, zal worden bezien of de voor de openstelling (betreden, varen) ingestelde zonering aangepast dient te worden. Onderzoek naar de ontwikkelingen van de natuurfuncties is hiervoor richtinggevend. De bij de toelichting behorende kaart betreffende de toegankelijkheid kan dan aangepast worden.

In verband met het aanbrengen van de nodige kentekenen om het natuurmonument als zodanig aan te duiden, de wenselijkheid om door middel van voorlichting de gevolgen van de aanwijzing onder de aandacht van het publiek te brengen en lopende overeenkomsten zal de toegankelijkheidsregeling met ingang van 1 januari 1991 daadwerkelijk geëffectueerd worden.

Naast de op grond van de toegankelijkheidsregeling noodzakelijke ontheffing darwel vergunning volgens de Natuurbeschermingswet, is voor het zich bevinden op gronden van particulieren toestemming van de eigenaar nodig.

8.2. Visserij

In de Oosterschelde vindt beroepsmatige visserij plaats op schelpdieren, vissen en schaaldieren. De schelpdiervisserij en meer in het bijzonder de teelt van mosselen en oesters en de visserij op kokkels zijn in commercieel opzicht verreweg de belangrijkste visserijactiviteiten.

De mosselteelt is een semiculture waarbij mosselzaad dat verspreid in de kustwateren op natuurlijke zaadbanken wordt aangetroffen, op speciaal daarvoor uitgezochte percelen wordt opgekweekt tot een marktwaardig product. De meeste kweekpercelen zijn gelegen aan de rand van de geulen op een diepte die varieert van 2-6 meter beneden de laagwaterlijn. De voor mosselcultuur geschikte perceelsoppervlakte in de Oosterschelde bedraagt ca. 2000 ha. Van groot belang voor de mosselhandel zijn de verwaterplaatsen op de Yerseke Bank in de Kom van de Oosterschelde. De opslag van de mosselen op deze grotendeels droogvallende verwaterpercelen heeft niet alleen een voorraadfunctie maar strekt er ook toe de houdbaarheid van de mosselen na verwerking en verpakking te vergroten. In de eerste plaats echter dient zij voor de "ontzanding" van de mosselen.

In de Oosterschelde komen twee soorten oesters voor, de inheemse platte Zeeuwse oester en de Japanse oester. Als gevolg van de oesterziekte *Bonamia ostreae* zijn in de Oosterschelde sedert 1980 vrijwel geen platte oesters meer gekweekt. Gezien de onzekerheden met betrekking tot de ontwikkeling van *Bonamia*, zijn de toekomstige mogelijkheden voor de cultuur van platte oesters nog onduidelijk.

De Japanse oester die niet gevoelig is voor *Bonamia*, komt thans verspreid over de Oosterschelde in grote aantallen voor. Deze oester wordt ook gekweekt. Ca. 2000 ha. in de Kom van de Oosterschelde is aangemerkt als oesterperceel. Daarvan is thans 1600 ha verhuurd.

De kokhaan of kokkel is één van de meest voorkomende bodemdieren in de Oosterschelde; op alle platen wordt op kokhanen gevist. De vangsten van kokkels fluctueren nogal doordat de intensiteit van de broedval en daarmee de dichtheid van marktwaardige kokkels per jaar verschilt en er sterfte als gevolg van vorst plaatsvindt. Daarnaast hangt de intensiteit van de bevissing van kokkels in de Oosterschelde af van de mogelijkheden tot kokkelvisserij buiten het gebied. Voor de visserij heeft de kokkel het laatste decennium een plaats ingenomen die in commercieel opzicht vergelijkbaar is met die van de mossel- en oesterteelt.

Van de visserij op vissen is de aalvisserij met fuiken commercieel gezien een belangrijke activiteit.

Een aantal bedrijven legt zich ook toe op de vangst van platvis, sprout, ansjovis, harder, garnaal en kreeft. Genoemde visserijen worden veelal in combinatie uitgeoefend.

Behalve voor de beroepvisserij is de Oosterschelde ook voor de recreatieve vissers van betekenis. Door deze categorie vissers wordt vooral gebruik gemaakt van de hengel. In beperkte mate wordt daarnaast ook gevist met fuikjes en staand want.

Voor het vissen anders dan met de hengel is een vergunning nodig van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Vergunningen worden slechts verleend voorzover de instandhouding van de visvoorraden niet in gevaar komt en geen onaanvaardbare aantasting van de natuurwaarden plaats vindt. Daartoe worden in de vergunningen zonnodig voorwaarden gesteld.

Het produktieniveau van de visserij in de Oosterschelde wordt binnen de mogelijkheden van het ecosysteem gehandhaafd. Daar het bemachtigen en doden van dieren ingevolge artikel 16, lid 1, van de Natuurbeschermingswet in beginsel verboden is, dient ten behoeve van de diverse vormen van visserij in de aan te wijzen gebieden een ontheffing te worden verkregen.

Gezien het feit dat bij de huidige omvang, intensiteit en vangstmethoden van de visserij- en schelpdierkultuur, voorshands niet is gebleken dat deze vormen van visserij in de Oosterschelde de natuur sterk nadelig wordt beïnvloed en de Visserijwet voldoende mogelijkheden biedt om voorwaarden aan de uitoefening van de visserij te stellen, mede ter behartiging van de natuurbescherming, heeft de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij besloten dat ontheffing van het bepaalde in artikel 16 lid 1 zal worden verleend, aan hen die op basis van verleende vergunningen de visserij uitoefenen. Houders van een ontheffing ex. artikel 16 zullen voor zover ze de visserij met behulp van een vaartuig uitoefenen eveneens gerechtigd zijn zich in de artikel 17 gebieden te bevinden.

Uitbreiding van het aantal vergunningen, alsmede verruiming van de voorwaarden, toename van de intensiteit van bevissing en verandering van de vangstmethoden zal voor zover de natuur wordt geschaad, getoetst moeten worden aan de bepalingen van de Natuurbeschermingswet.

Vanaf 1 januari 1989 is op grond van de Beschikking visserij visserijzone, zeegebied en kustwateren, voor de gehele Oosterschelde een sleepverbod van kracht voor het vissen met gesleepte vistuigen anders dan bestemd voor de schelpdiervisserij. Aan een achttiental bedrijven is na die datum in het kader van een overgangsmaatregel voor maximaal 3 jaar een ontheffing verleend.

Op basis van gegevens over de kokkeldichtheden in de verschillende deelgebieden worden jaarlijks vergunningen op basis van de Visserijwet 1963 verleend voor de kokkelvisserij. Bij het stellen van voorwaarden aan deze visserij zal rekening worden gehouden met de minimaal noodzakelijke hoeveelheid kokkels als voedselbehoefte voor de vogelstand. Daartoe kunnen onder meer beperkingen worden gesteld met betrekking tot het aantal visdagen, de te bevissen gebieden en de maat van de kokkels. De toegepaste reductie van het aantal handkokkelvergunningen tot een niveau vergelijkbaar met het niveau van 1987, zal in combinatie met de mogelijkheid om op grond van het reglement Zee- en Kustvisserij 1977, alsmede de Natuurbeschermingswet gebieden in de Oosterschelde af te sluiten, naar verwachting de verstoring van zeehonden en vogels tot een aanvaardbaar niveau kunnen beperken.

Het gebruik van vaste vistuigen door zowel beroepsvissers als gelegheidsvissers kan problemen opleveren voor vogels en jonge zeehonden vanwege het verdrinkingsgevaar. Nog bezien wordt hoe dit probleem kan worden opgelost. Hierbij kan gedacht worden aan het gebruik van een keerwant.

Het betredingsverbod voor slikken en platen zal ook gelden voor diegenen die beschikken over een vergunning van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor de uitoefening van de visserij in de Oosterschelde. Ontheffing van dit verbod zal slechts worden verleend indien de betreding niet leidt tot ontoelaatbare verstoring van de zeehonden en de vogels. In overleg met het visserijbedrijfsleven zullen nadere afspraken over te verlenen ontheffingen ten behoeve van de inspectie van visserijpercelen, gemaakt worden.

8.3. Recreatie

De recreatie-activiteiten in de Oosterschelde dienen aan te sluiten bij de kenmerken van het grootschalige natuurgebied. In zijn algemeenheid geldt dan ook dat slechts extensieve recreatie in het gebied mogelijk is.

Recreatievormen die hierop inspelen zijn watersport (met uitzondering van snelvarende motorboten, jetski's e.d.), sportvisserij, sportduiken, strand- en oeverrecreatie en natuurverkenning. Deels spelen deze activiteiten zich aan de rand van het gebied af vanaf dijken en dammen. ~~Teneinde conflicten tussen de verschillende vormen van recreatie en de natuurfunctie van de Oosterschelde te voorkomen,~~ worden hierna vanuit de Natuurbeschermingswet een aantal randvoorwaarden m.b.t. het gebruik van de Oosterschelde aangegeven.

Betreding van de aangewezen gebieden

Wat betreft de schorren is de vegetatie en de meestal weke, slikkige bodem erg betredingsgevoelig. Al snel ontstaan kale looppaden, waardoor het erosiegevaar toeneemt. Vooral de ijle pioniervegetatie op de laagste schorgedeelten is erg betredingsgevoelig. Schorontwikkeling kan zo benadeeld worden.

De effecten van betreding in de Oosterschelde hebben vooral betrekking op de rust- en fourageerfunctie van het gebied voor doortrekkende, ruiende en overwinterende vogels.

Gebleken is dat reeds in het Oosterscheldegebied van vóór de afsluiting van Krammer-Volkerak, in ca. 25% van het intergetijdegebied de vogelbevolking ten gevolge van verstoring niet optimaal was, vooral ten aanzien van de schuwere soorten.

Pierenspitten blijkt een vorm van voedselconcurrentie voor vogels en vissen te zijn. Uit onderzoek is gebleken dat van het totale intergetijdegebied naar schatting 15-20% door het spitten een sterk verarmde bodemfauna en nogeens zo'n oppervlakte een matig verarmde bodemfauna heeft. Vooral in de periode, waarin de Oosterschelde maximaal door de vogels als fourageer- en rustgebied wordt gebruikt (nazomer tot en met voorjaar), blijken verstoring en verlies aan bodemfauna een negatief effect te hebben op de ornithologische functie van het gebied.

Naast de vogels in het intergetijdegebied vormen de broedvogels op de hoogste delen van de schorren in voorjaar en zomer een aparte verstoringgevoelige categorie. Als gevolg van de getijreductie kan het aantal broedvogels op de schorren in de komende jaren toenemen.

Uit het zeehondenonderzoek in de Waddenzee blijkt dat verstoring, met name door betreding, maar ook door varen en ankeren dicht bij de plaatrand, grote gevolgen heeft voor het behoud of het herstel van een zeehondenpopulatie. Verstoring tijdens de vestigingstijd en de zoogtijd (1 maart - 1 oktober) heeft de meest verstrekkende gevolgen.

Door verbetering van de waterkwaliteit en door de ontwikkelingen in de Voordelta zijn de kansen voor herstel van de zeehondenpopulatie in de Oosterschelde sterk toegenomen. Vooral de gebieden Roggenplaat-Neeltje Jans en de kop van de Vondelingsplaat zijn het meest kansrijk. Terugkeer van de zeehond is hier reëel indien de rust in het gebied verzekerd is.

Betreden is op grond van de uit de aanwijzing voortvloeiende toegankelijkheidsregeling alleen toegestaan in de gebieden die vallen onder de categorie toegankelijk, zoals aangegeven op de bij de toelichting behorende kaart, met inachtneming van de voorwaarden vermeld in de legenda.

De in de beperkt en niet toegankelijke gebieden gelegen strekdammen, mogen bij droogvallen betreden worden.

Recreatievaart

Deze activiteit speelt zich behalve in de doorgaande vaarroutes af in de nabijheid van slikken en platen. Naast de hiervoor genoemde betreding veroorzaken boten bij slik- en plaatranden verstoring. Vooral boten die dicht langs slik of plaat varen of in de buurt van een slik of plaat voor anker gaan kunnen een sterke verstoringbron vormen. Uit onderzoek is gebleken dat de verstoringafstand voor vogels op 400 m. gesteld kan worden en die voor zeehonden op 500 m. In aanvulling op het instellen van een betredingsverbod wordt voor het Neeltje-Jans/Roggenplaat-complex en de Kop van de Vondelingsplaat, in een zone buiten de laagwaterlijn, een vaar- en ankerverbod ingesteld.

Bij de begrenzing van deze gebieden, die op de toegankelijkheidskaart zijn aangeduid als niet toegankelijk, zal zoveel mogelijk (mede) gebruik gemaakt worden van de reeds aanwezige betonning en/of bebakening. Met uitzondering van de zgn. Oliegeul blijft in de niet toegankelijke gebieden in een zone van 100 m buiten de betonning varen en ankeren mogelijk.

Teneinde te voorzien in de wens vanuit de watersport om rond de Roggenplaat te kunnen varen, is, rekening houdend met de voor het herstel van een zeehondenpopulatie in de Oosterschelde noodzakelijke rust in de hiervoor kansrijke gebieden, doorvaart binnen de betonning van de zgn. Oliegeul toegestaan in de periode van 1 oktober tot 1 maart daaropvolgend.

De gebieden welke op de kaart zijn aangeduid als beperkt toegankelijk, mogen door de recreatievaart bevaren worden. Zodra deze gronden droogvallen zijn ze echter niet toegankelijk.

In het natuurmonument zullen ter bescherming van de natuurwaarden snelheidsbeperkende maatregelen voor vaartuigen gaan gelden.

Sportvisserij

De sportvisserij vanaf het land ontmoet in zijn huidige omvang over het algemeen geen bezwaar, voor zover de sportvisserij plaats vindt in de toegankelijke gebieden en, bij hoog water, de beperkt toegankelijke gebieden, zoals ze op de toegankelijkheidskaart staan aangegeven. Dijkvakken die direkt grenzen aan hoogwatervluchtplaatsen en broedgebieden dienen evenwel niet betreden te worden, vanwege de verstoring die betreding teweeg brengt. In overleg met de dijkbeheerder dienen hier regels gesteld te worden.

Voor de sportvisserij vanaf het water in sportvisboten gelden in beginsel de regels zoals ze hiervoor onder recreatievaart zijn gesteld. Voor deze vorm van sportvisserij, alsmede de sportvisserij vanaf het land, geldt, voorzover ze plaats vindt in de toegankelijke gebieden en, bij hoog water de beperkt toegankelijke gebieden dat zij zonder meer kan worden voortgezet.

Exploitanten van de grote sportvisverhuurboten, waar vanaf in georganiseerd verband de sportvisserij wordt bedreven, kunnen, voorzover zij tot op heden regelmatig in deze gebieden vertoefden, onder voorwaarden ontheffing krijgen om zich in het niet toegankelijke gebied te bevinden.

Duiksport

Tengevolge van sportduikers kan schade aan de hard-substraat gemeenschappen ontstaan, vooral op de druk bezochte duikstekken. Sportduiken vanaf de Oosterscheldebijken blijft toegestaan. Het betreden van niet toegankelijk slik teneinde de duiklocatie te bereiken, is niet toegestaan. Artikel 16 lid 1 is voor sportduikers van toepassing. Ontheffingen van dit verbod zullen in principe niet verleend worden.

Strand- en oeverrecreatie

Op enkele plaatsen in de Oosterschelde zijn strandjes ten behoeve van de dagrecreatie aanwezig. Deze strandjes worden door de beheerders onderhouden. Werkzaamheden welke gerekend worden tot het normale beheer en onderhoud (b.v. het verwijderen van afval, kleinschalige zandsuppleties en het plaatsen van afvalbakken, informatieborden e.d.) zijn niet vergunningplichtig.

8.4. Zeeaaswinning

Machinaal

Sinds 1987 worden er in de Kom van de Oosterschelde op een daartoe aangewezen locatie pieren en zagers machinaal uit de bodem gezeefd. Deze activiteit vindt plaats in de subgetijde zone, middels een hiervoor ingericht schip. Ten behoeve van deze vorm van machinaal zeeas winnen in de aangewezen en aan te wijzen gebieden, is vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet vereist. Het op andere wijze machinaal winnen van zeeas is niet toegestaan.

Niet-machinaal

In vele gebieden wordt traditioneel op niet-machinale wijze zeeaas (pieren en zaggers) gespit. In overleg met de overkoepelende belangenorganisaties op het gebied van de (sport)visserij zal, rekening houdend met de natuurbelangen, de behoefte aan zeeaas, de visserijbelangen en het waterstaatsbelang, onder voorwaarden vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet worden verleend aan de Delta Federatie, voor het uitgeven van vergunningen voor het steken van zeeaas, op een aantal, verspreid over de Oosterschelde liggende, locaties. Periodiek zal de vergunning in overleg met de overkoepelende belangenorganisaties worden geëvalueerd en zo nodig bijgesteld worden.

8.5. Scheepvaart en betonningen

De beroepsscheepvaart speelt zich voornamelijk af in de diepere geulen en levert als zodanig weinig conflicten op met de natuurfuncties. De doorgaande vaarroutes, waarvan de route Krammersluizen - Mastgat - Witte Tonne Vlije - Wemeldinge de belangrijkste is, zijn betond of bebakend. Het gebruik van deze routes in de Oosterschelde blijft in de toekomst mogelijk. De voor de markering van deze routes noodzakelijke betonning en bebakening, alsmede het daaraan verbonden onderhoud, en onderhoudsbaggerwerk, zal dan ook ongehinderd doorgang kunnen vinden.

In het belang van de scheepvaart kan het, bijvoorbeeld bij baggerwerkzaamheden of ijsgang, noodzakelijk zijn de betonning te verleggen of (tijdelijk) op te ruimen. In verband met de scheepvaartfunctie zal het ook binnen het natuurmonument mogelijk zijn maatregelen te treffen, die nodig zijn uit een oogpunt van veilig en doelmatig vaarwegbeheer, zoals het aanbrengen van bebakening, bebouwing, lichtopstanden, radarsteunpunten en dergelijke, één en ander na een zorgvuldige plaatsbepaling.

De betonning en bebakening staan, indien nautische en veiligheidsredenen dit toelaten, op twee manieren (mede) ten dienste van het natuurmonument. Met behulp van nieuw aan te brengen betonning of door verlegging of gebruikmaking van reeds aanwezige betonning zal op een aantal punten de aanwezigheid van het natuurmonument kenbaar worden gemaakt. Daarnaast kan door het achterwege laten van betonning of (bles)bebakening, daar waar deze voor de beroepsvaart en visserij niet direct van belang is, bijgedragen worden aan het creëren van rustgebieden en het voorkomen van penetratie door onbevoegden.

Op de vrij drukke scheepvaartroute tussen de Krammersluizen en Wemeldinge vindt frequent vervoer van gevaarlijke stoffen plaats. Dit kan een bedreiging voor het Oosterschelde-milieu vormen. Door Rijkswaterstaat is een Calamiteitenplan Rijkswateren Zeeland opgesteld, waarin o.a. aandacht besteed wordt aan de bescherming van natuurwaarden ingeval van scheepsongevallen. Daarnaast zijn of worden er maatregelen door Rijkswaterstaat getroffen ten aanzien van het vervoer van gevaarlijke stoffen over de Oosterschelde.

Op grond van het Besluit luchtkusservoertuigen Wet Geluidhinder is het, uitgezonderd het bepaalde in artikel 2 en artikel 3, tweede lid, van het besluit, verboden met een luchtkusservoertuig op de Oosterschelde te varen.

8.6. Ontgrondingen, zandwinning en berging van baggerspecie

In de Oosterschelde geldt momenteel een terughoudend beleid ten aanzien van ontgrondingen, zandwinning en berging van baggerspecie. Zandwinning en berging van baggerspecie zijn in het algemeen beperkt tot activiteiten ten behoeve van de instandhouding en verbetering van scheepvaartgeulen en havens. Daarnaast wordt jaarlijks in het Brabantsch Vaarwater een beperkte hoeveelheid vormzand gewonnen.

Ontgrondingen, zandwinning en berging van baggerspecie zullen behoudens voor de instandhouding en verbetering van scheepvaartgeulen en havens, uitgezonderd de beperkte winning van vormzand, in de Oosterschelde niet toegestaan zijn. Vanuit de Natuurbeschermingswet is berging van de in de scheepvaartgeulen en havens gesedimenteerde klasse 1 specie in de diepere geulen van de Oosterschelde zonder meer toegestaan. Berging van klasse 2 specie in de diepere geulen op een zodanige wijze dat geen risico voor verspreiding van de vervuiling optreedt, is eveneens mogelijk. Berging van specie klasse 2 buiten de diepere geulen dient getoetst te worden aan de bepalingen van de Natuurbeschermingswet. Berging van specie van de klasse 3 en 4 is in de Oosterschelde niet toegestaan.

8.7. Luchtverkeer

Laagvliegende luchtvaartuigen (helicopters, (sport)vliegtuigen en ULV's) kunnen ernstige verstoringen veroorzaken van de fauna, in het bijzonder de avifauna en de zeehond. De Natuurbeschermingswet is niet van toepassing op de luchtkolom boven het natuurmonument. De geluidsproductie van onnatuurlijke bronnen in het Oosterscheldegebied is echter als uitvloeisel van de aanmelding van de Oosterschelde als wetland van internationale betekenis, de aanwijzing ingevolge de Natuurbeschermingswet en de daaruit voortvloeiende verplichting tot aanwijzing als stiltegebied, wettelijk begrensd in het kader van de Wet Geluidhinder.

Luchtvaartuigen vallen niet onder de Wet Geluidhinder. Na wijziging van artikel 11 van de Luchtvaartwet is een Algemene Maatregel van Bestuur in procedure, waarin een minimum vlieghoogte boven stiltegebieden wordt geregeld.

Boven stiltegebieden zal een minimum vlieghoogte gelden van 300 m. op zaterdag, zondag en feestdagen en 270 m. op andere dagen. Deze hoogten zullen ook gaan gelden voor de Oosterschelde, voor zover dit gebied is aangewezen als stiltegebied. Een grotere hoogte is niet mogelijk in verband met militair verkeer boven Zeeland.

Op grond van de interimregeling ULV's bedraagt de aan te houden afstand tot stiltegebieden 1500 m. Vluchten met ULV's boven de Oosterschelde kunnen dus niet voorkomen.

Ten behoeve van inspectievluchten op lage hoogte door de beheerders (b.v. ijsgang) dient op basis van de Luchtvaartwet ontheffing verleend te worden.

8.8. Opsporing en winning van delfstoffen

In het kader van de procedure ten behoeve van de boorvergunning "Zee-land" is de Oosterschelde in zijn geheel aangemerkt als "kwetsbaar en van boorwerken te vrijwaren gebied".

Aktiviteiten met betrekking tot de opsporing en winning van delfstoffen zullen dan ook in zijn algemeenheid niet zijn toegestaan. Mogelijke aanvragen hiertoe dienen getoetst te worden aan de bepalingen van de Natuurbeschermingswet.

9. Overige beheersaspecten

De dijken, met de bijbehorende vooroeververdedigingen, inclusief de compartimentsdammen, hebben primair een waterstaatkundige functie. Het normale beheer en onderhoud aan deze waterstaatswerken kan zonder beperking doorgang vinden. De dijken en dammen zijn echter ook van betekenis voor de natuurfunctie. De harde substraten bezitten een zeer rijke onderwaterflora en -fauna. Naast de handhaving van de goede waterkwaliteit als essentiële voorwaarde is het beheer van de steenglooiingen bepalend voor het voortbestaan van deze levensgemeenschappen. Bij de keuze van materialen en uitvoeringswijze van onderhoud en aanpassings- of herstelwerkzaamheden dienen deze aspecten in de afwegingen te worden betrokken.

In het Beheersplan Waterkeringen, wat in overleg met de betrokken waterschappen, Rijkswaterstaat en Provinciale Waterstaat van Zeeland zal worden opgesteld, zal het beheer en onderhoud van de harde substraten, rekening houdend met de primaire functie, nader uitgewerkt worden. Het is gewenst het beheer van de grasmat mede af te stemmen op de (te ontwikkelen) natuurwaarden. Extensivering van het beheer van de grasmat en een grotere ruimtelijke variatie in beheersmaatregelen zullen leiden tot een toename van de floristische, vegetatiekundige en landschappelijke waarden van dijken en dammen.

Betreding van de dijken door sportvissers en overige recreanten ontmoet in principe geen bezwaar. Op dijkvakken die aan belangrijke fourageer- en/of broedgebieden voor vogels grenzen, dient de betreding (eventueel periodiek) beperkt te worden.

Het is wenselijk e.e.a. in een op te stellen beheersplan nader uit te werken.

Op de bodem van de Oosterschelde liggen op verscheidene plaatsen kabels. Op grond van de hiervoor verleende vergunningen dienen de beheerders deze kabels te onderhouden, onder meer door het uitvoeren van bestortingen, wanneer de dekking van de kabels is verminderd en de kabels, wanneer zij hun functie verloren hebben, te verwijderen. Voorzeggende werkzaamheden worden in het kader van de Natuurbeschermingswet gerekend tot het normale beheer en onderhoud, waarvoor geen vergunning vereist is. De aanleg van nieuwe kabels dient, voor zover ze in het natuurmonument komen te liggen, aan de bepalingen van de Natuurbeschermingswet getoetst te worden.

Het beheer van de Oosterscheldekering is in 1985 beschreven in de BARCON-projectnota "Beheer Stormvloedkering Oosterschelde". In 1986 is door de Minister van Verkeer en Waterstaat besloten de kering te sluiten bij een peilverwachting van N.A.P. + 3,25 m. De kering zal dan op een zodanig tijdstip gesloten worden, dat een binnenpeil van NAP + 1,00 m. bereikt wordt. Bij een meertopsstorm wordt voor het binnenpeil een 1-2-1 strategie gehanteerd.

In de evaluatieperiode tot ca. 1991 zal een peilverwachting van NAP + 3,00 m. worden gehanteerd om ervaring op te doen inzicht te krijgen in de effecten van het Oosterscheldebekken. Omstreeks 1991 kan, op basis van de uitkomsten, van dit evaluatieproject, een bijstelling van het te voeren beheer noodzakelijk blijken.

Het inzetten van de Oosterscheldekering in andere noodsituaties dan stormvloeden dient beperkt te blijven tot de drie situaties genoemd in de BARCON-nota, namelijk: ter beperking van een dijkval en stormschade aan de waterkeringen, voor een efficiënte bestrijding van waterverontreiniging en ter voorkoming van ernstige schade aan dijken tengevolge van drijfvijs. Voor deze situaties is een consultatieteam in het leven geroepen, dat in voorkomende gevallen de Hoofdingenieur Directeur directie Zeeland van advies dient. Namens de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft de Directeur Landbouw, Natuur en Openlucht recreatie in dit team zitting.

Een aantal van de schorren in de Oosterschelde is onbeweid. De vegetatie hiervan heeft een hoge diversiteit en een gevarieerde verticale structuur, dit in tegenstelling tot de overige (tamelijk intensief) beweide schorren, waar een korte kweldergras vegetatie met een lage diversiteit aan begeleidende soorten domineert.

Omdat nagenoeg het gehele schorrenareaal in de Oosterschelde qua hoogteligging en ontwikkeling zogenaamd laag-schor is, is uit het oogpunt van natuurlijke diversiteit een beweidingsbeheer in het algemeen niet wenselijk. Dit is zeker het geval waar schorbodems in de voltooiingsfase van de Oosterscheldewerken zijn aangetast en kwetsbaarder zijn geworden voor betreding. Daar waar momenteel beweiding op de schorren plaats vindt, zal deze aangepast moeten worden aan de ecologische functies.

Dit kan door extensivering van de beweiding of indien de ecologische functies zeer worden aangetast, stopzetten van de beweiding.

Uitoefening van de jacht dient slechts te worden beoefend voor zover dat uit een oogpunt van natuurbeheer of ter voorkoming van schade aan landbouw of kustverdediging noodzakelijk is. Nieuwe jachthuurovereenkomsten zijn gebonden aan een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet.

Teneinde de lokale bevolking in de gelegenheid te stellen zeegroente op de schorren te snijden, zal met ingang van 1991, rekening houdend met de draagkracht van de terreinen, verspreid over de Oosterschelde een beperkt aantal vergunningen voor het snijden voor eigen gebruik, onder voorwaarden en met een beperkte duur, worden afgegeven. De wijze van afgifte zal nader met de gemeentebesturen worden overlegd. Periodiek, voor het eerst najaar 1993, zal het afgiftebeleid worden geëvalueerd.

Op een tweetal locaties, op de Neeltje Jans plaat, nabij het voormalige werkeiland en in de haven van Schelphoek-west, zullen in de loop van 1990 natuurtechnische maatregelen worden uitgevoerd, teneinde de natuurwaarden van de betreffende gebieden te vergroten. Beide projecten zijn reeds getoetst door de Stuurgroep Oosterschelde. Voor de uitvoering hiervan is derhalve geen vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet vereist.

10. Inlichtingen

De consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer in de provincie Zeeland is gaarne bereid inlichtingen te geven over de toepassing van de Natuurbeschermingswet. Het kantoor van de Consulent is gevestigd te Goes, Westsingel 58, 4461 DM Goes, telefoon 01100-37911.

Vergunningen en ontheffingen dienen schriftelijk te worden aangevraagd bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Direktie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer

NMF-90-9086

20 december 1990

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied te noemen "Oosterschelde-buitendijks", bestaat uit terreinen en wateren welke van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsomschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van Westerschouwen, Middenschouwen, Zierikzee, Duiveland, Bruinisse, St. Philipsland, Tholen, Reimerswaal, Kapelle, Goes, Kortgene, Wissenkerke en Veere, de Stuurgroep Oosterschelde en Gedeputeerde Staten van Zeeland;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Verkeer en Waterstaat en de Staatssecretaris van Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

BESLUIT

- I Het op bijbehorende kaart BN 164/SN 110 aangegeven gebied "Oosterschelde-buitendijks", voor zover dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.
- II Bij deze beschikking gaat een toelichting, die deel uitmaakt van de beschikking.

Van deze beschikking zal mededeling gedaan worden in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,

T. J. G. G. G.

Toelichting behoort bij beschikking NMF-90-9086

Aanwijzing als beschermd natuurmonument "Oosterschelde-buitendijks"

1. Inleiding

Het natuurmonument "Oosterschelde-buitendijks" is gelegen in de gemeenten Westerschouwen, Middenschouwen, Zierikzee, Duiveland, Bruinisse, St. Philipsland, Tholen, Reimerswaal, Kapelle, Goes, Kortgene, Wissenkerke en Veere en beslaat een oppervlakte van ca. 23.230 ha.

Het natuurmonument kan worden gekarakteriseerd als een grootschalig getijdenlandschap met een grote mate van natuurlijkheid. Als gevolg van de getijstromen vinden erosie- en sedimentatieprocessen plaats die resulteren in een (wisselend) patroon van diepe getijgeulen, slikken, platen en schorren.

Het water, de schorren en het intergetijdegebied vormen mede in samenhang met de binnendijks gelegen natuurgebieden het leefmilieu voor de rijke flora en fauna in het gebied. Er is sprake van een grote diversiteit aan milieutypen en soorten. Daarnaast heeft het milieu een zeer dynamisch karakter. Dit wordt bepaald door abiotische factoren als getij, stroming, watertemperatuur, hoogteligging, waterkwaliteit en sedimentsamenstelling. Wijziging van een van deze factoren leidt tot veranderingen in de omvang en samenstelling van de levensgemeenschappen.

Het landschapsbeeld wordt gekenmerkt door de schorren, slikken en platen met hun vaak grillige structuur. Daarnaast wordt het landschapsbeeld beïnvloed door diverse activiteiten vanuit andere functies van het gebied zoals visserij, recreatie en de scheepvaart. Het beeld wordt gecompleteerd door de omliggende woonkernen, de dijken en dammen en andere infrastructurele werken, zoals de Zeelandbrug, de Oosterscheldekering en de havens.

Door de aanleg van de Oosterscheldekering, welke in 1986 gereed is gekomen, is de doorstroomopening van de Oosterscheldemonding verkleind. Als gevolg hiervan en van de aanwezigheid van de compartimenteringsdammen, stroomt er minder water de Oosterschelde in en uit. Het getijvolume en het gemiddeld getijverschil zijn afgenomen. De oppervlakte van het Oosterscheldebekken is na het gereedkomen van de compartimenteringsdammen (Philipsdam en Oesterdam) aanzienlijk verkleind. Achter de dammen is een zoet meer met een stagnant peil ontstaan, dat gevormd wordt door Krammer-Volkerak, Eendracht (Schelde-Rijnverbinding) en Zoommeer.

Voor de Oosterschelde is in 1982 door de Stuurgroep Oosterschelde het Beleidsplan voor de Oosterschelde vastgesteld. In dit Beleidsplan wordt een integrale visie op de ontwikkeling van het gebied gegeven. Voor de inrichting en het beheer van de Oosterschelde is in het Beleidsplan als hoofddoelstelling geformuleerd:

"Het behoud en zo mogelijk versterking van de aanwezige natuurlijke waarden met inachtneming van de basisvoorwaarden voor een goed maatschappelijk functioneren van het gebied, waaronder met name de visserij wordt begrepen".

Uit de hoofddoelstelling is de volgende hiërarchie van functies afgeleid: 1. natuur, 2. visserij, 3. recreatie, scheepvaart enz. Onverminderd de eigen verantwoordelijkheid van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor de toepassing van de Natuurbeschermingswet is het beleidsplan richtinggevend voor de aanwijzing als beschermd en staatsnatuurmonument.

Het natuurmonument "Oosterschelde-buitendijks" bestaat uit een als staatsnatuurmonument en uit een als beschermd natuurmonument aan te wijzen deel.

Met de onderhavige beschikking wordt het gedeelte dat eigendom is van de Staat aangewezen als staatsnatuurmonument. De particuliere eigendommen zijn op 23 mei 1990 aangewezen als beschermd natuurmonument. Tevens zijn binnendijks langs de Oosterscheldekust gelegen natuurgebieden, voor zover er ecologische relaties bestaan met het buitendijks gebied, aangewezen als beschermd dan wel staatsnatuurmonument.

Alhoewel de Oosterschelde één samenhangend natuurgebied is, wordt niet het gehele gebied onder de werking van de Natuurbeschermingswet gebracht. Uitgezonderd van aanwijzing zijn die delen die een belangrijke functie voor de scheepvaart of de waterkering hebben. Dit zijn de hoofdvaargeulen, de dijken, de dammen en de Oosterscheldekering.

In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde de ontwikkelingsgeschiedenis, de natuurwetenschappelijke betekenis van het natuurmonument, het natuurschoon, de begrenzing van het natuurmonument, de andere van kracht zijnde instrumenten, de rechtsgevolgen van de aanwijzing en de gevolgen van de aanwijzing voor andere in de Oosterschelde aanwezige belangen.

De toelichting heeft, vanwege de samenhang tussen de gronden welke zijn aangewezen als beschermd natuurmonument en de gronden welke als staatsnatuurmonument zijn aangewezen, met uitzondering van par. 7. Rechtsgevolgen van de aanwijzing als beschermd natuurmonument, betrekking op het gehele natuurmonument.

2. Ontwikkelingsgeschiedenis

In de vorige eeuwen was zuid-west Nederland één uitgestrekt estuariumgebied. Tussen de vele eilanden mondden de rivieren Rijn, Maas en Schelde in de Noordzee uit. Door het interfereren van zout zeewater en zoet rivierwater, de getijdewerking en de invloed van de eilanden en platen op stromingspatronen, was een complex en dynamisch milieu aanwezig met een verscheidenheid aan abiotische overgangssituaties op grote en kleine schaal.

De Oosterschelde was onderdeel van dit complex van estuaria en stond in open verbinding met de Westerschelde en de Grevelingen. In de loop van de tijd is de rivierinvloed op het Oosterschelde-estuarium steeds kleiner geworden door de aanleg van dammen. Een afnemende beïnvloeding van het Oosterscheldewater door zoet water en industriële vervuiling was hier het gevolg van.

Met het gereedkomen van de Oosterscheldekering in 1986 en een reductie van de doorsnede van de monding, is in absolute zin de invloed van de Noordzee op de Oosterschelde afgenomen. Het getijverschil is verminderd, de stroomsnelheden in een groot deel van het gebied zijn afgenomen, de wateruitwisseling met de Noordzee is minder geworden en de verblijftijd van het water is langer geworden. Omdat tegelijkertijd door de compartimenteringsdammen de beïnvloeding vanuit het binnenland, met name de zoetwaterbelasting, relatief sterker is afgenomen, is evenwel de zee-involed in relatieve zin meer bepalend geworden.

De omvang van de Oosterschelde is in de loop der tijd sterk gewijzigd. De noordelijke Scheldemond was vroeger niet meer dan een rivier van ongeveer een kilometer breed.

Door dammenaanleg, inpolderingen en het zich steeds wijzigende getijgeulen patroon en de daarmee samenhangende overstromingen, heeft het gebied zijn huidige vorm gekregen. De voortdurende wijzigingen in omvang en stromingspatronen door de jaren heen hadden, en hebben, gevolgen voor abiotische processen, zoals bijvoorbeeld schorvorming. Na 1950 is door verschillende oorzaken in toenemende mate erosie van schorranden vastgesteld.

Met het recent gereedkomen van de Oosterscheldekering en de compartimenteringsdammen is een nieuw tijdperk voor de Oosterschelde aangebroken, dat begint met een zich wijzigend abiotisch en biotisch milieu.

3. Natuurwetenschappelijke betekenis

Het Oosterscheldegebied vormt een belangrijke schakel in een samenhangend systeem van wetlands in Europa, West-Afrika, arctisch Noord-Azië en Noord-Oost Canada.

De Oosterschelde zelf is één van de belangrijkste getijdegebieden van West-Europa en vormt daarmee een internationaal waardevol ecosysteem. De erosie- en sedimentatieprocessen die als gevolg van de getijdestroming plaats vinden, laten een wisselend patroon van diepe getijgeulen, ondiep water, slikken en platen (intergetijdegebied) en schorren zien. Deze afzonderlijke elementen zijn op te vatten als (deel-)ecosystemen.

Onder invloed van de grote verscheidenheid in milieu-omstandigheden hebben zich binnen de (deel-)ecosystemen afzonderlijk en de Oosterschelde in zijn geheel, een aantal zeer waardevolle levensgemeenschappen gevormd.

De planten en dieren die in dit dynamische milieu leven, zijn gebonden aan de steeds wisselende omstandigheden veroorzaakt door de eb- en vloedbeweging van het water en de daarmee gepaard gaande schommelingen in onder andere temperatuur, vochtgehalte, zoutgehalte, licht en zuurstoftoevoer.

3.1. Geomorfologie en hydrologie

De Oosterschelde is een getijdegebied bestaande uit geulen, ondiepten, platen, slikken en schorren, omsloten door dijken, dammen en sluisen. Het karakter van het gebied wordt bepaald door de getijbeweging op de Noordzee.

Tweemaal daags stroomt bij vloed een grote hoeveelheid zeewater door de stroomgeulen Roompot, Hammen en Schaar het bekken binnen. Via een fijn vertakt stelsel van geulen en prielen overstromen zandplaten, slikken en schorren. Tweemaal daags wordt bij eb het water via dezelfde waterlopen weer weggezogen, waarbij slikken en platen wederom droog vallen. Het gemiddelde getijverschil varieert van ongeveer 2.50 m bij de Oosterscheldekering tot ongeveer 3.00 m bij de Philipsdam en 3.40 m bij de Oesterdam.

In bijna de gehele Oosterschelde is de geuldiepte tenminste 10 m. De diepste geulen zijn 40-50 m diep. Geografisch gezien bestaan er grote verschillen. In de Kom en in de Krabbenkreek komen geen geulen dieper dan 25 m. voor. Hier overheerst evenals in de Zandkreek, in de totale oppervlakte het aandeel platen, slikken en ondiep water (N.A.P.-5 m. diepte). Naar de monding toe komen meer steil aflopende oevers langs de dijken voor en overheerst diep water (dieper dan 5 m.). In de monding liggen echter eveneens uitgebreide plaat-complexen zoals de Neeltje-Jansplaat en de Roggenplaat.

De hoogteligging van de intergetijdegebieden (die delen van platen, slikken en dijkglouingen die tussen gemiddeld hoog- en gemiddeld laag water (GHW en GLW) liggen) is afhankelijk van de locatie in de Oosterschelde, omdat zowel het GHW als het GLW van west naar oost toeneemt.

De samenstelling van de bodem bepaalt de bodemstructuur en daarmee het voorkomen van bepaalde soorten organismen. De bodem van de geulen, het ondiepe water en de platen en slikken is over het algemeen zandig, met plaatselijk echter slibrijke delen. De slikken hebben veelal een hoger slibgehalte. De bodem van de schorren bestaat uit een pakket van 0,5 tot 2 m. zavel/klei op een zandige ondergrond.

In een gedeelte van de Kom, de Yerseke Bank, bestaat de bodem van het ondiepe water uit vast veen en gerijpte klei. De bodems van de intergetijdegebieden platen en slikken worden met "zacht substraat" aangeduid. De intergetijdezone van dijkglouingen, alsmede kreukelbermen, strekdammen, geulrandbestortingen en nollen of bouten worden "hard substraat" genoemd.

Op een aantal locaties voornamelijk langs de randen van de platen en slikken worden schelpenruggen aangetroffen. Deze ruggen ontstaan door transport van vooral dode kokkelschelpen en hebben biologisch gezien een enigszins vergelijkbare functie als het "hard substraat" intergetijdegebied, terwijl ze bovendien van betekenis zijn als hoogwatervluchtplaats voor vogels.

Bij een deel van de dijken in het oost- en middendeel van de Oosterschelde gaat "hard substraat" over in een schor. Schorren zijn hooggelegen met zoutplanten begroeide randgebieden van de getijzone die alleen nog bij extra hoge vloed geheel of gedeeltelijk overspoeld worden. Geomorfologisch bestaat een schor uit een krekensysteem, oeverwallen en kommen.

Over het algemeen neemt de hoogteligging t.o.v. N.A.P. richting dijk toe. Hoger op het schor liggen langs de krekensysteem de wat meer zandige oeverwallen. Tussen de oeverwallen liggen de iets lager gelegen slibrijkere kommen.

Geomorfologisch worden de schorren in de Oosterschelde ingedeeld als laag schor. De hoogste zones tegen de dijk worden middel-hoog schor genoemd. In vergelijking met bijvoorbeeld de Waddenzee is middel-hoog schor in de Oosterschelde slechts in zeer beperkte mate aanwezig. Hoog schor ontbreekt in zijn geheel.

De goede waterkwaliteit van de Oosterschelde wordt onder andere gekenmerkt door een lage vervuilingsgraad, een grote helderheid, een betrekkelijk laag gehalte aan voedingsstoffen en een relatief hoge temperatuur in de zomer. De getijbeweging en golfwerking zorgen voor erosie en sedimentatie van zwevende kleine deeltjes. Naarmate de stroomsnelheid toeneemt neemt ook het zwevend stofgehalte toe en het doorzicht af. In de Oosterschelde neemt de stroomsnelheid naar het oosten toe af. Vanwege het relatief lage slibgehalte van het bekken en de geringe import van zwevende stof uit de Noordzee is de helderheid groot.

3.2. Flora en vegetatie

De belangrijkste plantaardige produktie in het Oosterscheldesysteem vindt plaats door het fytoplankton in het water. Hiervan wordt door de oppervlakkige waarnemer weinig gezien. Het fytoplankton dient als voedsel voor filterende dieren als Mossels en Kokkels.

In de intertijdegebieden komen naast de microscopisch kleine bodemalgen eveneens vegetaties van macrowieren en zeegras voor. De bodemalgen, kwantitatief een zeer belangrijke groep organismen in de Oosterschelde, worden onder invloed van de golven en stroming opgewerveld en komen zo met de stroom in het diepe en ondiepe water terecht, waar ze tijdelijk als plankton rondzweven.

Op de slikken, platen en mosselbanken komen enkele 10-tallen soorten grote zeevieren voor, waarvan de groenwieren zoals darmwier en zeesla dominant zijn. Minder algemeen zijn de bruinwieren, waarvan blaaswier de belangrijkste soort is. De darmwervegetaties, welke zeer karakteristiek zijn voor de Oosterschelde, bedekken 's zomers duizenden hectaren intergetijdegebied.

Klein en Groot zeegras, allebei hogere planten, komen in hydrologisch rustige gebieden voor, zoals de Zandkreek, de Krabbenkreek, de Schelphoek en op de slikken van Viane. Klein zeegras is in de Oosterschelde veel algemener en stabiel in voorkomen dan Groot zeegras. De Oosterschelde is nog het enige Nederlandse getijdegebied met vrij uitgestrekte zeegrasvelden.

Op de hogere delen van de platen en slikken komen in het oostelijk deel van de Oosterschelde op bepaalde plaatsen schorplanten voor, welke een aanzet tot schorvorming zijn. Pioniervegetaties worden gevormd door Engels slijkgras en Zeekraal. In de meeste gevallen grenst de open pioniervegetatie aan de klifrand van een schor.

Op de schorren komt in de laagste delen een dichte slijkgrasvegetatie voor, soms gemengd met Zeeaster en/of Kweldergras. Hoger op het schor komen in de kommen de soortenrijkste zoutvegetaties voor, met o.a. Schorrezoutgras, Lamsoor, Zeeweegbree, Zeeaster en Zeekraal. De samenstelling van de komvegetaties wordt bepaald door bodemeigenschappen, hoogteligging en aan- of afwezigheid van begrazing door vee. De in

vergelijking tot de kommen hoger gelegen en meer zandige oeverwallen zijn begroeid met Gewone zoutmelde. Op de hoogste oeverwallen komen Strandkweek, Zeealsem en/of Rood zwenkgras voor. De hoogste schordelen, meestal grenzend aan de dijk, worden nog maar zelden overspoeld. Naast de eerder genoemde soorten kunnen hier o.a. Zilte rus, Melkkruid en Engels gras voorkomen. Grenzend aan de dijk groeien op en bij de vloedmerken nitrofiele, zouttolerante soorten als Schorrekruid, Strandmelde, Spiesmelde en Reukloze kamille.

Op één groeiplaats in de Oosterschelde wordt nog Klein slijkgras aangetroffen, de van oorsprong in het Deltagebied voorkomende slijkgrassoort. Naast hogere planten komen op de schorren ongeveer 80 wiersoorten voor.

De stenen dijkglooiingen, kreukelbermen en strekdammen, vormen kunstmatige rotskusten, waarop allerlei organismen zijn te vinden, die van nature voorkomen op de rotskusten van Het Kanaal. De soortenrijke wiervegetatie op hard substraat, met meer dan 150 soorten (3/4 van de in Nederland voorkomende) waaronder Knotswier, Blaaswier, Groefwier en Suikerwier is uniek. Vele soorten komen alleen in de Oosterschelde voor. De diversiteit van de wiervegetaties verschilt per lokatie en is onder andere afhankelijk van het stromingspatroon ter plaatse, de drooglig-tijd, de overspoelingsfrequentie en het substraattypen. De wierbegroeiing vertoont een zonering, evenwijdig aan de hoogtelijn. Kwantitatief de belangrijkste wiersoorten op hard substraat zijn Knotswier en Blaaswier.

3.3. Fauna

Het dierlijke plankton in de Oosterschelde omvat ruim 200 soorten, waarvan de roeipootkreeftjes en de larven van zeepokken, mosselen en kokkels de belangrijkste groepen vormen. In de Kom van de Oosterschelde kunnen larven van oesters een belangrijke groep van het totale bestand aan dierlijke plankton vormen. In het mondingsgebied is vanwege de uitwisseling met de Noordzee het dierlijk plankton soortenrijker dan in de Kom.

De op en in de bodem levende dierlijke organismen spelen voor wat betreft de kleinste organismen (microfauna) een belangrijke rol bij de afbraakprocessen van dood organisch materiaal. De wat grotere organismen (meiofauna), waarvan met name de Nematoden en Copepoden genoemd moeten worden zijn ecologisch van belang vanwege de hoge dichtheden waarin ze voorkomen en de soortenrijkdom; minstens vierhonderd soorten. De grootste bodemdieren (macrofauna) leven van zwevend materiaal in de waterfase (Kokkel, Mossel en Platte slijkgaper), dood of levend organisch materiaal in de bodem (Wadpier, Draadworm, Zager, Nonnetje en Zeeduizendpoot), of algen en detritusdeeltjes op de bodem (Wadslakje, Alikruik). Het aantal macrofaunasoorten bedraagt meer dan zeventig.

Behalve naar hun grootte kunnen de bodemdieren ook ingedeeld worden in taxonomische groepen. De belangrijkste zijn dan de schelpdieren (Kokkel, Mossel, Nonnetje, Wadslakje, Gewone alikruik), kreeftachtigen (Strandkrab, Garnaal, Slijkgarnaal) en wormachtigen (Wadpier, Zager). Een aantal bodemdieren is van economisch belang als voedsel voor de mens, zoals de Mossel en de Kokkel. Anderen zijn van belang als zee-aas.

De wilde, niet geëxploiteerde, mosselbanken vormen op zich weer het leefgebied voor diergroepen en wiersoorten, die gebonden zijn aan een harde ondergrond. Het milieu is min of meer te vergelijken met dat van de steenglooiingen.

De fauna van stenen dijkvloeiingen is soortenrijk en vertoont vele overeenkomsten met die van rotskusten in het Kanaal. Naast zakpijpen, zeedahlia's, zeeanjer en sponzen worden in de intergetijdzone alikruiken, zeepokken en oesters aangetroffen. Daarnaast kunnen als specifieke fauna-elementen voor de steengloeiingen de Kreeft, Zeekat, Zeedonderpad, Zeenaald, Zwarte grondel, Botervis, Snotolf en het Harnasmannetje genoemd worden.

De Oosterschelde vervult voor een aantal vissoorten als de Schol, Schar, Bot, Tong, Haring en Sprot de functie van kinderkamer. Vanwege de goede voedselsituatie en schuilgelegenheid vormt het gebied zeer goede mogelijkheden voor het opgroeien van jonge vis. In de Oosterschelde komen meer dan 60 vissoorten voor waarvan een aantal zich hier ook voortplant.

Getijdewateren zoals de Oosterschelde met hun grote oppervlakten slikken, platen en schorren en ondiepe wateren vervullen voor een groot aantal vogelsoorten een belangrijke rol als doortrek- en overwinteringsgebied. Tezamen met andere getijdegebieden in West-Europa vormt de Oosterschelde het meest noordelijk gelegen overwinteringsgebied voor een aantal arctische broedvogels.

De steltlopers, eenden en ganzen die voor kortere of langere tijd in de Oosterschelde verblijven, fourageren met laag water op de droogvallende platen en slikken en overtijen op de grotendeels binnendijks gelegen hoogwatervluchtplaatsen.

De voornaamste in de Oosterschelde overwinterende vogelsoorten zijn Scholekster, Kanoetstrandloper, Bonte strandloper, Wulp, Tureluur, Zilverplevier, Steenloper, Smient, Pijlstaart, Bergeend, Rotgans en Brandgans.

De Scholekster, waarvan ruim 14% van de West-Europesche flyway-populatie in de Oosterschelde voorkomt, fourageert vooral op Kokkels en Mossels. De overige vogelsoorten fourageren op de diverse soorten bodemdieren of zijn planteneter.

Behalve als fourageergebied is de Oosterschelde ook belangrijk als slaapgebied voor diverse overwinterende vogelsoorten. De in de poldergebieden, inlagen en kreekrestanten fouragerende Kleine zwanen, Kolganzen en Rietganzen, brengen veelal de nacht door op of aan de Oosterschelde.

In de periode juli-september vervult de Oosterschelde de functie als ruigebied. Gezien het beperkte vliegvermogen van de ruiende vogels is rust in deze periode erg belangrijk. Gedurende de najaars- en voorjaarstrek worden in de Oosterschelde nog meer vogelsoorten aangetroffen, soms in zeer hoge aantallen. Tijdens vorstperioden kunnen belangrijke aantallen vogels de Oosterschelde verlaten. Hun plaats wordt ten dele weer ingenomen door vogels uit het Waddengebied.

Ook als broedgebied is de Oosterschelde voor diverse vogelsoorten van betekenis. Op de hoger gelegen schorren broeden o.a. Tureluur, Schol-ekster en Wilde eend. In de randgebieden en op bijvoorbeeld de voormalige werkeilanden, bevinden zich belangrijke broedgebieden van kale grond broeders als Visdief, Bontbekplevier, Strandplevier en Kluut.

De Gewone zeehond kwam vroeger algemeen in de Deltawateren, waaronder de Oosterschelde, voor. De populatie in het Deltagebied is echter vanaf de jaren vijftig onder andere tengevolge van jacht, welke rond 1960 is beëindigd, vervuiling en rustverstoring drastisch verminderd tot een 5 à 10 tal dieren eind jaren zeventig. Momenteel is er in samenhang met de ontwikkeling in de Voordelta, in de Oosterschelde sprake van een licht herstel van de zeehondenstand. De leefomstandigheden in de Oosterschelde zijn langzamerhand aan het verbeteren. Voortplanting in de Deltawateren wordt wel vermoed, maar is nog niet met zekerheid vastgesteld.

De leefgebieden van de Zeehond zijn zandige platen met hoge gedeelten die met een steile rand direkt grenzen aan min of meer diepe geulen. Het hoofdvoedsel van de Zeehond wordt gevormd door platvissen als Schol en Schar.

De meest kansrijke gebieden voor de zeehond in de Oosterschelde zijn het Roggenplaat/Neeltje-Jans-complex en de Vondelingsplaat. Verdere uit-zwerming binnen het bekken is echter niet uitgesloten.

3.4. Relatie buitendijks-binnendijks.

Zowel in abiotische als biotische zin zijn er relaties tussen de buitendijks gelegen Oosterschelde en de binnendijks gelegen gebieden met een natuurfunctie.

De bodem en het oppervlaktewater van de binnendijkse gebieden hebben tengevolge van kwel vaak een brak tot zout karakter. De kwelsterkte wordt in de tijd onder meer bepaald door de getijbeweging van de Oosterschelde. Daarnaast spelen hoogteligging, bodemopbouw en samenstelling van de diepere grondlagen een belangrijke rol.

In biotische zin liggen er met name ten aanzien van de vogels relaties tussen buiten- en binnendijks.

De meeuwen en sterns die in de inlagen broeden fourageren vooral in de getijdewateren, tot op tien of meer kilometer afstand van de broed-plaats. Bergeenden en soms ook enkele steltlopers trekken met de jongen naar de buitendijkse gebieden.

De binnendijkse gebieden vervullen daarnaast een functie als fourageer-en rustgebied tijdens de trek en als hoogwatervluchtplaats en slaap-plaats voor tal van vogelsoorten, die ook buitendijks periodiek op schorren, slikken en platen vertoeven.

4. Natuurschoon

De Oosterschelde wordt ervaren als een gebied van bijzonder landschappelijke schoonheid.

Het weidse karakter, het vrije spel der elementen, de voortdurende wijzigingen in de grenzen van land en water, en de grote vormenrijkdom bieden de mogelijkheid tot het opdoen van wisselende en boeiende ervaringen en zijn wezenlijke elementen van het gebied.

Hierbij is essentieel, dat de invloed van de menselijke activiteiten (visserij, recreatie en scheepvaart) in het niet zinkt bij het stempel dat de natuurlijke elementen op de Oosterschelde drukt. Een gebied van dergelijke omvang, waarin de mens zijn verbondenheid met natuur- en landschap ten volle kan ervaren, heeft een hoge uniciteit.

5. Andere van kracht zijnde instrumenten

Voor het natuurmonument "Oosterschelde-buitendijks" zijn verschillende bestemmingsplannen buitengebied van de betrokken gemeenten van kracht.

Het bestemmingsplan Buitengebied Oost van de gemeente Westerschouwen is vastgesteld door de Raad d.d. 16-10-1972 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 15-01-1974. Het buitendijkse water en intergetijdegebied hebben de bestemming water.

Voor de Schelphoek is het bestemmingsplan Schelphoek van kracht, vastgesteld door de Raad d.d. 18-05-1987 en ged. goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 15-12-1987. Door de kroonuitspraak van 25-08-1989 is het plan v.w.b. het deel gelegen binnen het natuurmonument definitief geworden. Het westelijke deel heeft de bestemmingen natuurgebied en water, het oostelijke deel de bestemmingen water, natuurgebied met subbestemming dagrecreatie waarbij geen gebouwen zijn toegestaan.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Middenschouwen is vastgesteld door de Raad d.d. 09-11-1976 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 16-05-1977. Het buitendijkse water en intergetijdegebied hebben de bestemming water.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Zierikzee is vastgesteld door de Raad d.d. 19-12-1977 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 14-11-1978. In 1980 is het bestemmingsplan na een kroonuitspraak definitief geworden. Delen van het Roggenplaat/ Neeltje-Jans-complex hebben de bestemming buitendijks natuurgebied. Het resterende deel heeft de bestemming water. Het bestemmingsplan Buitengebied 1^e gedeeltelijke herziening van de gemeente Zierikzee is vastgesteld door de Raad d.d. 16-03-1987 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 13-10-1987. Het intergetijdegebied ten westen van de Noordbout heeft de bestemming buitendijks natuurgebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied 1^e planverandering van de gemeente Duiveland is vastgesteld door de Raad d.d. 23-03-1978 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 31-10-1978. De Slikken van Viane hebben de bestemmingen water en beschermd natuurgebied. Bij de Hoek van Ouwerkerk ligt een klein deel met de bestemming dagrecreatie.

Het bestemmingsplan Buitengebied 1^e planverandering van de gemeente Bruinisse is vastgesteld door de Raad d.d. 30-05-1985 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 19-11-1985. De buitendijkse gebieden hebben de bestemmingen natuurgebied, water en waterstaatswerken.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente St. Philipsland is vastgesteld door de Raad d.d. 21-03-1972 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 01-09-1972. In 1974 is het bestemmingsplan na een kroonuitspraak definitief geworden. Het buitendijkse gebied heeft de bestemmingen natuurreservaat, oevergebied, water en waterstaatsdoel-einden. De 2^e herziening bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente St. Philipsland is vastgesteld door de Raad d.d. 17-03-1982, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 25-01-1983 en in 1985 door een

kroonuitspraak onherroepelijk geworden. Het meest oostelijke deel van het natuurmonument ten noorden van St. Philipsland heeft de bestemming water.

Bij de vaststelling van het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Tholen d.d. 11-08-1977 werd het prematuur geacht voor de buitendijkse gronden bestemmingen vast te leggen. Tot op heden hebben deze gebieden nog geen bestemming.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Reimerswaal is vastgesteld door de Raad d.d. 18-12-1978, gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 12-02-1980 en bij kroonuitspraak in 1982 onherroepelijk geworden. Het buitendijkse gebied heeft de bestemmingen water en natuurgebied.

Voor de oeverzone Kijkuit ten noorden van Yerseke is door de Raad d.d. 17-02-1970 het partieel bestemmingsplan Kijkuit vastgesteld, gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 30-05-1971. Deze oeverstrook heeft de bestemming recreatieve doeleinden.

Het bestemmingsplan Natuurgebieden van de gemeente Goes is vastgesteld door de Raad d.d. 20-07-1972 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 06-03-1973. Het westelijke deel van het Zandkreekg gebied heeft hierin de bestemming strand en oevergebied. Het bestemmingsplan Natuurgebieden 1^e wijziging van de gemeente Goes is vastgesteld door de Raad d.d. 21-11-1974 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 16-06-1975. Delen van het buitendijkse gebied hebben de bestemming natuurgebied. Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Goes is vastgesteld door de Raad d.d. 20-07-1978 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 22-09-1980. Na een kroonuitspraak in 1985 is het onherroepelijk geworden. Delen van het buitendijkse gebied hebben de bestemming water.

Voor twee gebiedsdelen van de gemeente Goes is het oude Plan in Hoofdzak van de voormalige gemeente Kattendijke van kracht. In dit plan vallen deze delen onder de meldingsplichtige gebieden.

Het bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Kortgene is vastgesteld door de Raad d.d. 09-04-1970 en gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 24-11-1970. Het buitendijkse gebied heeft de bestemmingen natuureservaat, natuurgebied, water, strand en oevergebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied 3^e herziening van de gemeente Wissenkerke is vastgesteld door de Raad d.d. 13-07-1982 en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 20-02-1983. Het buitendijkse gebied heeft de bestemmingen water en natuurgebied.

Het bestemmingsplan Buitengebied Veere is vastgesteld door de Raad d.d. 30-08-1989. Het buitendijkse gebied heeft de bestemming water en waterstaatsdoeleinden.

6. Begrenzing

De begrenzing van het natuurmonument is gebaseerd op de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied en de betekenis om zijn natuurschoon. Voor het verloop van de grens wordt verwezen naar de bij de toelichting behorende kaart BN164/SN110.

Aan de landzijde wordt het natuurmonument begrensd door de buitenteen van de zeeverende dijken. Vanaf de waterzijde wordt de grens gevormd door de scheepvaartbetonning of, waar deze ontbreekt, door de NAP - 5m

dieptelijn. De begrenzing vanaf de waterzijde is variabel. Door de dynamiek van het morfologische systeem, of in het belang van de scheepvaart, kan het namelijk noodzakelijk zijn de betonning te verleggen. De begrenzing volgt dan de betonning. Ook door het wegbaggeren van plaatranden ten behoeve van de instandhouding van de vaarweg, kan de begrenzing in geringe mate wijzigen.

Daarnaast zijn enkele geulen, als de Geul van Roggenplaat, de Oliegeul, de Dortsman, het Lodijkse Gat, het Marollegat en de Pietermanskreek, en het aan de Oosterscheldekering grenzende water binnen de aanwijzing opgenomen. De grens met de aangrenzende wateren wordt gevormd door de Oosterscheldekering, Zandkreekdam, Oesterdam, Krabbenkreekdam, Philipsdam en de Grevelingendam.

De begrenzing zal op de jaarlijks uit te geven hydrografische kaart van het Oosterscheldegebied van de Dienst der Hydrografie worden aangegeven.

7. Rechtsgevolgen van de aanwijzing als staatsnatuurmonument

De wet geeft in artikel 21 aan dat het beheer van de staatsnatuurmonumenten gericht moet zijn op het behoud of het herstel van het natuurschoon en van de natuurwetenschappelijke betekenis. Voor het uitvoeren van schadelijke handelingen in een staatsnatuurmonument is een vergunning van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vereist.

Artikel 21, vierde lid, bepaalt dat ten aanzien van een staatsnatuurmonument voorts het bepaalde bij artikel 16, eerste lid en tweede lid onderdeel b. en c., en artikel 17 van toepassing zijn.

Ingevolge artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een staatsnatuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument, ofwel de recreanten.

Voor zover men handelingen verricht die het gevolg zijn van een uitvoering van een overeenkomst welke men (met eigenaar of gebruiker) is aangegaan vóór de aanwijzing als staatsnatuurmonument (b.v. verhuur van de jacht) geldt dit verbod niet (artikel 16, tweede lid, onderdeel b). De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kan van dit verbod ontheffing verlenen (artikel 16, tweede lid, onderdeel c). Met behulp van artikel 16 is het mogelijk handelingen die verstoring of schade kunnen veroorzaken zoals betreding, Zeekraal snijden en Lamsoor plukken, tegen te gaan.

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een staatsnatuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Dit artikel komt overeen met artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht.

"Wateren" zijn in de Oosterschelde alle gebieden die gelegen zijn beneden de gemiddelde hoogwaterlijn. De titel voor het "gerechtigd zijn" is bij staatsnatuurmonumenten gelegen in een privaatrechtelijke betre-

dingsvergunning, afgegeven door of namens de Dienst der Domeinen, gekoppeld aan een publiekrechtelijke vergunning of ontheffing op basis van de Natuurbeschermingswet, voor een bepaalde activiteit in een onder de werking van artikel 17 gebracht gebied. Ingevolge dit artikel is het mogelijk dat (delen van) wateren al dan niet voor bepaalde perioden van het jaar afgesloten worden ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwaarden.

8. Gevolgen voor andere functies

Hierna wordt aangegeven wat de gevolgen van de aanwijzing als natuurmonument zijn voor andere functies.

8.1. Toegankelijkheid van het natuurmonument

Een gevolg dat verschillende functies raakt is de mate waarin het natuurmonument toegankelijk zal zijn.

Uit recent onderzoek naar de effecten van betreding van slikken, platen en schorren op de natuurfuncties van de Oosterschelde is gebleken dat betreding met name de ornithologische waarden aantast. Daarnaast kunnen door betreding de vegetatiekundige waarden aangetast worden en kan verstoring van het leefgebied van de zeehond plaats vinden.

De druk op de Oosterschelde is de laatste jaren sterk toegenomen. Een aantal kenmerkende natuuraspecten (schorren, bodemdieren, vogels, zeehonden) is aangetast en zal zonder maatregelen in de toekomst waarschijnlijk nog verder afnemen.

De verkleining van het intergetijdegebied als gevolg van de uitvoering van de compartimenteringswerken en getijreductie, heeft geleid tot hogere vogelconcentraties bij een verminderd voedselaanbod, waardoor de kwetsbaarheid voor verstoring groter is geworden. Tegelijkertijd zijn de kansen op verstoring ook toegenomen door de grotere toegankelijkheid van het gebied.

Teneinde de verstoring te minimaliseren is regulering van de toegankelijkheid noodzakelijk. Hiertoe is een regeling voor het gehele natuurmonument opgenomen, die op de kaart, welke bij deze toelichting is gevoegd, is weergegeven. De regeling onderscheid drie categorieën van toegankelijkheid: toegankelijk, beperkt toegankelijk en niet toegankelijk.

In de toegankelijke gebieden is het toegestaan zich te bevinden; betreding van slikken en platen (drooggevallen intergetijdegebied) is toegestaan, tenzij deze gebieden als schelpdierperceel in gebruik zijn, hetgeen door bebakening is aangegeven.

In de beperkt toegankelijke gebieden is het vanwege de kwetsbaarheid van de vogels voor verstoring, niet toegestaan zich te bevinden op slikken en platen (drooggevallen intergetijdegebied). Buiten de laagwaterperiode is hier het varen en ankeren toegestaan.

In de niet toegankelijke gebieden is het vanwege de kwetsbaarheid van vogels en zeehonden voor verstoring, niet toegestaan zich daar te bevinden.

Afsluiting van gebieden zal moeten geschieden door toepassing van artikel 461 Wetboek van Strafrecht. Voor gebieden gelegen beneden de gemiddelde hoogwaterlijn kan afsluiting tevens plaats vinden door toepassing van artikel 17 van de Natuurbeschermingswet. Dit artikel is alleen van toepassing op water en zal toegepast worden op plaatsen waar het wenselijk geacht wordt voor het publiek aan te geven dat natuurbeschermingsredenen de motivering vormen voor afsluiting.

De afsluiting geldt niet voor eigenaar en gebruiker en voor degenen die door de eigenaar/gebruiker danwel op wettelijke gronden gerechtigd is zich in het gebied te bevinden. Met nadruk wordt echter opgemerkt, dat men, ook wanneer men gerechtigd is aanwezig te zijn, niet is ontheven van de verplichtingen, voortvloeiend uit artikel 16 en, voor zover van toepassing, artikel 12 van de Natuurbeschermingswet. Voor staatsnatuurmonumenten wordt daarom een privaatrechtelijke betredingsvergunning voor een afgesloten gebied alleen afgegeven als tevens een vergunning danwel ontheffing in het kader van de Natuurbeschermingswet wordt verleend. Periodiek, om de vijf jaar en voor het eerst in 1996, zal worden bezien of de voor de openstelling (betreden, varen) ingestelde zonering aangepast dient te worden. Onderzoek naar de ontwikkelingen van de natuurfuncties is hiervoor richtinggevend. De bij de toelichting behorende kaart betreffende de toegankelijkheid kan dan aangepast worden.

In verband met het aanbrengen van de nodige kentekenen om het natuurmonument als zodanig aan te duiden, de wenselijkheid om door middel van voorlichting de gevolgen van de aanwijzing onder de aandacht van het publiek te brengen en lopende overeenkomsten zal de toegankelijkheidsregeling met ingang van 1 januari 1991 daadwerkelijk geëffectueerd worden.

Naast de op grond van de toegankelijkheidsregeling noodzakelijke ontheffing danwel vergunning volgens de Natuurbeschermingswet, is voor het zich bevinden op gronden van particulieren toestemming van de eigenaar nodig.

8.2. Visserij

In de Oosterschelde vindt beroepsmatige visserij plaats op schelpdieren, vissen en schaaldieren. De schelpdiervisserij en meer in het bijzonder de teelt van mosselen en oesters en de visserij op kokkels zijn in commercieel opzicht verreweg de belangrijkste visserijactiviteiten.

De mosselteelt is een semiculture waarbij mosselzaad dat verspreid in de kustwateren op natuurlijke zaadbanken wordt aangetroffen, op speciaal daarvoor uitgezochte percelen wordt opgekweekt tot een marktwaardig product. De meeste kweekpercelen zijn gelegen aan de rand van de geulen op een diepte die varieert van 2-6 meter beneden de laagwaterlijn. De voor mosselcultuur geschikte perceelsoppervlakte in de Oosterschelde bedraagt ca. 2000 ha. Van groot belang voor de mosselhandel zijn de verwaterplaatsen op de Yerseke Bank in de Kom van de Oosterschelde. De opslag van de mosselen op deze grotendeels droogvallende verwaterpercelen heeft niet alleen een voorraadfunctie maar strekt er ook toe de houdbaarheid van de mosselen na verwerking en verpakking te vergroten. In de eerste plaats echter dient zij voor de "ontzanding" van de mosselen.

In de Oosterschelde komen twee soorten oesters voor, de inheemse platte Zeeuwse oester en de Japanse oester. Als gevolg van de oesterziekte *Bonamia ostreae* zijn in de Oosterschelde sedert 1980 vrijwel geen platte oesters meer gekweekt. Gezien de onzekerheden met betrekking tot de ontwikkeling van *Bonamia*, zijn de toekomstige mogelijkheden voor de cultuur van platte oesters nog onduidelijk.

De Japanse oester die niet gevoelig is voor *Bonamia*, komt thans verspreid over de Oosterschelde in grote aantallen voor. Deze oester wordt ook gekweekt. Ca. 2000 ha. in de Kom van de Oosterschelde is aangemerkt als oesterperceel. Daarvan is thans 1600 ha verhuurd.

De kokhaan of kokkel is één van de meest voorkomende bodemdieren in de Oosterschelde; op alle platen wordt op kokhanen gevist. De vangsten van kokkels fluctueren nogal doordat de intensiteit van de broedval en daarmee de dichtheid van marktwaardige kokkels per jaar verschilt en er sterfte als gevolg van vorst plaatsvindt. Daarnaast hangt de intensiteit van de bevissing van kokkels in de Oosterschelde af van de mogelijkheden tot kokkelvisserij buiten het gebied. Voor de visserij heeft de kokkel het laatste decennium een plaats ingenomen die in commercieel opzicht vergelijkbaar is met die van de mossel- en oesterteelt.

Van de visserij op vissen is de aalvisserij met fuiken commercieel gezien een belangrijke activiteit.

Een aantal bedrijven legt zich ook toe op de vangst van platvis, sprot, ansjovis, harder, garnaal en kreeft. Genoemde visserijen worden veelal in combinatie uitgeoefend.

Behalve voor de beroepsvisserij is de Oosterschelde ook voor de recreatievissers van betekenis. Door deze categorie vissers wordt vooral gebruik gemaakt van de hengel. In beperkte mate wordt daarnaast ook gevist met fuikjes en staand want.

Voor het vissen anders dan met de hengel is een vergunning nodig van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. De vergunningen worden jaarlijks verleend op grond van artikel 9 van de Visserijwet 1963, en de daarop gebaseerde regelgeving. Ingevolge artikel 9, tweede lid, van de Visserijwet 1963, wordt bij het stellen van regels in het belang van de visserij, mede rekening gehouden met de belangen van de natuurbescherming. Teneinde hieraan uitvoering te geven zal het op artikel 9 gebaseerde Reglement zee- en kustvisserij 1977, alsmede de daar weer op gebaseerde Beschikking visserij, visserijzone, zeegebied en kustwateren, worden aangepast. Na aanpassing zal het mogelijk zijn om ter bescherming van natuurbelangen bepaalde voorschriften te verbinden aan vergunningen, vrijstellingen of ontheffingen, of deze onder beperkingen te verlenen. Alsdan worden vergunningen in de Oosterschelde slechts verleend voorzover de instandhouding van de visvoorraden niet in gevaar komt en geen onaanvaardbare aantasting van de natuurwaarden plaats vindt. Daartoe worden in de vergunningen zonedig voorwaarden gesteld.

Het produktieniveau van de visserij in de Oosterschelde wordt binnen de mogelijkheden van het ecosysteem gehandhaafd. Daar het bemachtigen en doden van dieren ingevolge artikel 16, lid 1, van de Natuurbeschermingswet in beginsel verboden is, dient ten behoeve van de diverse vormen van visserij in de aan te wijzen gebieden een ontheffing te worden verkregen.

Gezien het feit dat bij de huidige omvang, intensiteit en vangstmethoden van de visserij- en schelpdiercultuur, voorshands niet is gebleken dat deze vormen van visserij in de Oosterschelde de natuur sterk nadelig wordt beïnvloed en de Visserijwet voldoende mogelijkheden biedt om voorwaarden aan de uitoefening van de visserij te stellen, mede ter behartiging van de natuurbescherming, heeft de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij besloten dat ontheffing van het bepaalde in artikel 16 lid 1 zal worden verleend, aan hen die op basis van verleende vergunningen de visserij uitoefenen. Houders van een ontheffing ex. artikel 16 zullen voor zover ze de visserij met behulp van een vaartuig uitoefenen eveneens gerechtigd zijn zich in de artikel 17 gebieden te bevinden.

Uitbreiding van het aantal vergunningen, alsmede verruiming van de voorwaarden, toename van de intensiteit van bevissing en verandering van de vangstmethoden zal voor zover de natuur wordt geschaad, getoetst moeten worden aan de bepalingen van de Natuurbeschermingswet.

Vanaf 1 januari 1989 is voor de gehele Oosterschelde een sleepverbod van kracht voor het vissen met gesleepte vistuigen anders dan bestemd voor de schelpdiervisserij. Aan een achttiental bedrijven is na die datum in het kader van een overgangsmaatregel voor maximaal 3 jaar een ontheffing verleend.

Op basis van gegevens over de kokkeldichtheden in de verschillende deelgebieden worden jaarlijks vergunningen op basis van de Visserijwet 1963 verleend voor de kokkelvisserij. Na aanpassing van het bovengenoemde Reglement zee- en kustvisserij 1979 zal bij het stellen van voorwaarden aan deze visserij rekening worden gehouden met de minimaal noodzakelijke hoeveelheid kokkels als voedselbehoefte voor de vogelstand.

Daartoe kunnen onder meer beperkingen worden gesteld met betrekking tot het aantal visdagen, de te bevissen gebieden en de maat van de kokkels. De toegepaste reductie van het aantal handkokkelvergunningen tot een niveau vergelijkbaar met het niveau van 1987, zal in combinatie met de mogelijkheid om op grond van de Natuurbeschermingswet gebieden in de Oosterschelde af te sluiten, naar verwachting de verstoring van zeehonden en vogels tot een aanvaardbaar niveau kunnen beperken.

Het gebruik van vaste vistuigen door zowel beroepsvissers als gelegenhedsvissers kan problemen opleveren voor vogels en jonge zeehonden vanwege het verdrinkingsgevaar. Nog bezien wordt hoe dit probleem kan worden opgelost. Hierbij kan gedacht worden aan het gebruik van een keerwant.

Het betredingsverbod voor slikken en platen zal ook gelden voor diegenen die beschikken over een vergunning van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij voor de uitoefening van de visserij in de Oosterschelde. Ontheffing van dit verbod zal slechts worden verleend indien de betreding niet leidt tot ontoelaatbare verstoring van de zeehonden en de vogels. In overleg met het visserijbedrijfsleven zullen nadere afspraken over te verlenen ontheffingen ten behoeve van de inspectie van visserijpercelen, gemaakt worden.

8.3. Recreatie

De recreatie-activiteiten in de Oosterschelde dienen aan te sluiten bij de kenmerken van het grootschalige natuurgebied. In zijn algemeenheid geldt dan ook dat slechts extensieve recreatie in het gebied mogelijk is.

Recreatievormen die hierop inspelen zijn watersport (met uitzondering van snelvarende motorboten, jetski's e.d.), sportvisserij, sportduiken, strand- en oeverrecreatie en natuurverkenning. Deels spelen deze activiteiten zich aan de rand van het gebied af vanaf dijken en dammen. Teneinde conflicten tussen de verschillende vormen van recreatie aan de natuurfunctie van de Oosterschelde te voorkomen, worden hierna vanuit de Natuurbeschermingswet een aantal randvoorwaarden m.b.t. het gebruik van de Oosterschelde aangegeven.

Betreding van de aangewezen gebieden

Wat betreft de schorren is de vegetatie en de meestal weke, slikkige bodem erg betredingsgevoelig. Al snel ontstaan kale looppaden, waardoor het erosiegevaar toeneemt. Vooral de ijle pioniervegetatie op de laagste schorgedeelten is erg betredingsgevoelig. Schorontwikkeling kan zo benadeeld worden.

De effecten van betreding in de Oosterschelde hebben vooral betrekking op de rust- en fourageerfunctie van het gebied voor doortrekkende, ruiende en overwinterende vogels.

Gebleken is dat reeds in het Oosterscheldegebied van vóór de afsluiting van Krammer-Volkerak, in ca. 25% van het intergetijdegebied de vogelbevolking ten gevolge van verstoring niet optimaal was, vooral ten aanzien van de schuwere soorten.

Pierenspitten blijkt een vorm van voedselconcurrentie voor vogels en vissen te zijn. Uit onderzoek is gebleken dat van het totale intergetijdegebied naar schatting 15-20% door het spitten een sterk verarmde bodemfauna en nogeens zo'n oppervlakte een matig verarmde bodemfauna heeft. Vooral in de periode, waarin de Oosterschelde maximaal door de vogels als fourageer- en rustgebied wordt gebruikt (nazomer tot en met voorjaar), blijken verstoring en verlies aan bodemfauna een negatief effect te hebben op de ornithologische functie van het gebied.

Naast de vogels in het intergetijdegebied vormen de broedvogels op de hoogste delen van de schorren in voorjaar en zomer een aparte verstoringsgevoelige categorie. Als gevolg van de getijreductie kan het aantal broedvogels op de schorren in de komende jaren toenemen.

Uit het zeehondenonderzoek in de Waddenzee blijkt dat verstoring, met name door betreding, maar ook door varen en ankeren dicht bij de plaatrand, grote gevolgen heeft voor het behoud of het herstel van een zeehondenpopulatie. Verstoring tijdens de vestigingstijd en de zoogtijd (1 maart - 1 oktober) heeft de meest verstrekkende gevolgen.

Door verbetering van de waterkwaliteit en door de ontwikkelingen in de Voordelta zijn de kansen voor herstel van de zeehondenpopulatie in de Oosterschelde sterk toegenomen. Vooral de gebieden Roggenplaat-Neeltje

Jans en de kop van de Vondelingsplaat zijn het meest kansrijk. Terugkeer van de zeehond is hier reëel indien de rust in het gebied verzekerd is. Betreden is op grond van de uit de aanwijzing voortvloeiende toegankelijkheidsregeling alleen toegestaan in de gebieden die vallen onder de categorie toegankelijk, zoals aangegeven op de bij de toelichting behorende kaart, met inachtneming van de voorwaarden vermeld in de legenda.

De in de beperkt en niet toegankelijke gebieden gelegen strekdammen, mogen bij droogvallen betreden worden.

Recreatievaart

Deze activiteit speelt zich behalve in de doorgaande vaarroutes af in de nabijheid van slikken en platen. Naast de hiervoor genoemde betreding veroorzaken boten bij slik- en plaatranden verstoring. Vooral boten die dicht langs slik of plaat varen of in de buurt van een slik of plaat voor anker gaan kunnen een sterke verstoringsbron vormen. Uit onderzoek is gebleken dat de verstoringsafstand voor vogels op 400 m. gesteld kan worden en die voor zeehonden op 500 m. In aanvulling op het instellen van een betredingsverbod wordt voor het Neeltje-Jans/Roggenplaat-complex en de Kop van de Vondelingsplaat, in een zone buiten de laagwaterlijn, een vaar- en ankerverbod ingesteld.

Bij de begrenzing van deze gebieden, die op de toegankelijkheidskaart zijn aangeduid als niet toegankelijk, zal zoveel mogelijk (mede) gebruik gemaakt worden van de reeds aanwezige betonning en/of bebakening. Met uitzondering van de zgn. Oliegeul blijft in de niet toegankelijke gebieden in een zone van 100 m buiten de betonning varen en ankeren mogelijk. Teneinde te voorzien in de wens vanuit de watersport om rond de Roggenplaat te kunnen varen, is, rekening houdend met de voor het herstel van een zeehondenpopulatie in de Oosterschelde noodzakelijke rust in de hiervoor kansrijke gebieden, doorvaart binnen de betonning van de zgn. Oliegeul toegestaan in de periode van 1 oktober tot 1 maart daaropvolgend.

De gebieden welke op de kaart zijn aangeduid als beperkt toegankelijk, mogen door de recreatievaart bevaren worden. Zodra deze gronden droogvallen zijn ze echter niet toegankelijk.

In het natuurmonument zullen ter bescherming van de natuurwaarden snelheidsbeperkende maatregelen voor vaartuigen gaan gelden.

Sportvisserij

De sportvisserij vanaf het land ontmoet in zijn huidige omvang over het algemeen geen bezwaar, voor zover de sportvisserij plaats vindt in de toegankelijke gebieden en, bij hoog water, de beperkt toegankelijke gebieden, zoals ze op de toegankelijkheidskaart staan aangegeven. Dijkvakken die direkt grenzen aan hoogwatervluchtplaatsen en broedgebieden dienen evenwel niet betreden te worden, vanwege de verstoring die betreding teweeg brengt. In overleg met de dijkbeheerder dienen hier regels gesteld te worden.

Voor de sportvisserij vanaf het water in sportvisboten gelden in beginsel de regels zoals ze hiervoor onder recreatievaart zijn gesteld. Voor deze vorm van sportvisserij, alsmede de sportvisserij vanaf het land, geldt, voorzover ze plaats vindt in de toegankelijke gebieden en,

bij hoog water de beperkt toegankelijke gebieden dat zij zonder meer kan worden voortgezet.

Exploitanten van de grote sportvisverhuurboten, waar vanaf in georganiseerd verband de sportvisserij wordt bedreven, kunnen, voorzover zij tot op heden regelmatig in deze gebieden vertoefden, onder voorwaarden ontheffing krijgen om zich in het niet toegankelijke gebied te bevinden.

Duiksport

Tengevolge van sportduikers kan schade aan de hard-substraat gemeenschappen ontstaan, vooral op de druk bezochte duikstekken. Sportduiken vanaf de Oosterscheldedijken blijft toegestaan. Het betreden van niet toegankelijk slik teneinde de duiklocatie te bereiken, is niet toegestaan. Artikel 16 lid 1 is voor sportduikers van toepassing. Ontheffingen van dit verbod zullen in principe niet verleend worden.

Strand- en oeverrecreatie

Op enkele plaatsen in de Oosterschelde zijn strandjes ten behoeve van de dagrecreatie aanwezig. Deze strandjes worden door de beheerders onderhouden. Werkzaamheden welke gerekend worden tot het normale beheer en onderhoud (b.v. het verwijderen van afval, kleinschalige zandsuppleties en het plaatsen van afvalbakken, informatieborden e.d.) zijn niet vergunningplichtig.

8.4. Zeeaaswinning

Machinaal

Sinds 1987 worden er in de Kom van de Oosterschelde op een daartoe aangewezen locatie pieren en zagers machinaal uit de bodem gezeefd. Deze activiteit vindt plaats in de subgetijde zone, middels een hiervoor ingericht schip. Ten behoeve van deze vorm van machinaal zeeaas winnen in de aangewezen en aan te wijzen gebieden, is vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet vereist. Het op andere wijze machinaal winnen van zeeaas is niet toegestaan.

Niet-machinaal

In vele gebieden wordt traditioneel op niet-machinale wijze zeeaas (pielen en zagers) gespit. In overleg met de overkoepelende belangenorganisaties op het gebied van de (sport)visserij zal, rekening houdend met de natuurbelangen, de behoefte aan zeeaas, de visserijbelangen en het waterstaatsbelang, onder voorwaarden vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet worden verleend aan de Delta Federatie, voor het uitgeven van vergunningen voor het steken van zeeaas, op een aantal, verspreid over de Oosterschelde liggende, locaties. Periodiek zal de vergunning in overleg met de overkoepelende belangenorganisaties worden geëvalueerd en zo nodig bijgesteld worden.

8.5. Scheepvaart en betonningen

De beroepsscheepvaart speelt zich voornamelijk af in de diepere geulen en levert als zodanig weinig conflicten op met de natuurfuncties. De

doorgaande vaarroutes, waarvan de route Krammersluizen - Mastgat - Witte Tonne Vlije - Wemeldinge de belangrijkste is, zijn betond of bebakend. Het gebruik van deze routes in de Oosterschelde blijft in de toekomst mogelijk. De voor de markering van deze routes noodzakelijke betonning en bebakening, alsmede het daaraan verbonden onderhoud, en onderhoudsbaggerwerk, zal dan ook ongehinderd doorgang kunnen vinden. In het belang van de scheepvaart kan het, bijvoorbeeld bij baggerwerkzaamheden of ijsgang, noodzakelijk zijn de betonning te verleggen of (tijdelijk) op te ruimen. In verband met de scheepvaartfunctie zal het ook binnen het natuurmonument mogelijk zijn maatregelen te treffen, die nodig zijn uit een oogpunt van veilig en doelmatig vaarwegbeheer, zoals het aanbrengen van bebakening, bebouwing, lichtopstanden, radarsteunpunten en dergelijke, één en ander na een zorgvuldige plaatsbepaling.

De betonning en bebakening staan, indien nautische en veiligheidsredenen dit toelaten, op twee manieren (mede) ten dienste van het natuurmonument. Met behulp van nieuw aan te brengen betonning of door verlegging of gebruikmaking van reeds aanwezige betonning zal op een aantal punten de aanwezigheid van het natuurmonument kenbaar worden gemaakt. Daarnaast kan door het achterwege laten van betonning of (bles)bebakening, daar waar deze voor de beroepsvaart en visserij niet direkt van belang is, bijgedragen worden aan het creëren van rustgebieden en het voorkomen van penetratie door onbevoegden.

Op de vrij drukke scheepvaartroute tussen de Krammersluizen en Wemeldinge vindt frequent vervoer van gevaarlijke stoffen plaats. Dit kan een bedreiging voor het Oosterschelde-milieu vormen. Door Rijkswaterstaat is een Calamiteitenplan Rijkswateren Zeeland opgesteld, waarin o.a. aandacht besteed wordt aan de bescherming van natuurwaarden ingeval van scheepsongevallen. Daarnaast zijn of worden er maatregelen door Rijkswaterstaat getroffen ten aanzien van het vervoer van gevaarlijke stoffen over de Oosterschelde.

Op grond van het Besluit luchtkussenvoertuigen Wet Geluidhinder is het, uitgezonderd het bepaalde in artikel 2 en artikel 3, tweede lid, van het besluit, verboden met een luchtkussenvoertuig op de Oosterschelde te varen.

8.6. Ontgrondingen, zandwinning en berging van baggerspecie

In de Oosterschelde geldt momenteel een terughoudend beleid ten aanzien van ontgrondingen, zandwinning en berging van baggerspecie. Zandwinning en berging van baggerspecie zijn in het algemeen beperkt tot activiteiten ten behoeve van de instandhouding en verbetering van scheepvaartgeulen en havens. Daarnaast wordt jaarlijks in het Brabantsch Vaarwater een beperkte hoeveelheid vormzand gewonnen.

Ontgrondingen, zandwinning en berging van baggerspecie zullen behoudens voor de instandhouding en verbetering van scheepvaartgeulen en havens, uitgezonderd de beperkte winning van vormzand, in de Oosterschelde niet toegestaan zijn. Vanuit de Natuurbeschermingswet is berging van de in de scheepvaartgeulen en havens gesedimenteerde klasse 1 specie in de diepere geulen van de Oosterschelde zonder meer toegestaan. Berging van klasse 2 specie in de diepere geulen op een zodanige wijze dat geen risico voor verspreiding van de vervuiling optreedt, is eveneens moge-

lijk. Berging van specie klasse 2 buiten de diepere geulen dient getoetst te worden aan de bepalingen van de Natuurbeschermingswet. Berging van specie van de klasse 3 en 4 is in de Oosterschelde niet toegestaan.

8.7. Luchtverkeer

Laagvliegende luchtvaartuigen (helicopters, (sport)vliegtuigen en ULV's) kunnen ernstige verstoringen veroorzaken van de fauna, in het bijzonder de avifauna en de zeehond. De Natuurbeschermingswet is niet van toepassing op de luchtkolom boven het natuurmonument. De geluidsproductie van onnatuurlijke bronnen in het Oosterscheldegebied is echter als uitvloeisel van de aanmelding van de Oosterschelde als wetland van internationale betekenis, de aanwijzing ingevolge de Natuurbeschermingswet en de daaruit voortvloeiende verplichting tot aanwijzing als stiltegebied, wettelijk begrensd in het kader van de Wet Geluidhinder. Luchtvaartuigen vallen niet onder de Wet Geluidhinder. Na wijziging van artikel 11 van de Luchtvaartwet is een Algemene Maatregel van Bestuur in procedure, waarin een minimum vlieghoogte boven stiltegebieden wordt geregeld.

Boven stiltegebieden zal een minimum vlieghoogte gelden van 300 m. op zaterdag, zondag en feestdagen en 210 m. op andere dagen. Deze hoogten zullen ook gaan gelden voor de Oosterschelde, voor zover dit gebied is aangewezen als stiltegebied. Een grotere hoogte is niet mogelijk in verband met militair verkeer boven Zeeland.

Op grond van de interimregeling ULV's bedraagt de aan te houden afstand tot stiltegebieden 1500 m. Vluchten met ULV's boven de Oosterschelde kunnen dus niet voorkomen.

Ten behoeve van inspectievluchten op lage hoogte door de beheerders (b.v. ijsgang) dient op basis van de Luchtvaartwet ontheffing verleend te worden.

8.8. Opsporing en winning van delfstoffen

In het kader van de procedure ten behoeve van de boorvergunning "Zee-land" is de Oosterschelde in zijn geheel aangemerkt als "kwetsbaar en van boorwerken te vrijwaren gebied". Activiteiten met betrekking tot de opsporing en winning van delfstoffen zullen dan ook in zijn algemeenheid niet zijn toegestaan. Mogelijke aanvragen hiertoe dienen getoetst te worden aan de bepalingen van de Natuurbeschermingswet.

9. Overige beheersaspecten

De dijken, met de bijbehorende vooroeververdedigingen, inclusief de compartimentsdammen, hebben primair een waterstaatkundige functie. Het normale beheer en onderhoud aan deze waterstaatswerken kan zonder beperking doorgang vinden. De dijken en dammen zijn echter ook van betekenis voor de natuurfunctie. De harde substraten bezitten een zeer rijke onderwaterflora en -fauna. Naast de handhaving van de goede waterkwaliteit als essentiële voorwaarde is het beheer van de steenglooiingen bepalend voor het voortbestaan van deze levensgemeenschappen. Bij de keuze van materialen en uitvoeringswijze van onderhoud en aanpassings- of herstelwerkzaamheden dienen deze aspecten in de afwegingen te worden betrokken.

In het Beheersplan Waterkeringen, dat in overleg met de betrokken waterschappen, Rijkswaterstaat en Provinciale Waterstaat van Zeeland zal worden opgesteld, zal het beheer en onderhoud van de harde substraten, rekening houdend met de primaire functie, nader uitgewerkt worden.

Het is gewenst het beheer van de grasmat mede af te stemmen op de (te ontwikkelen) natuurwaarden. Extensivering van het beheer van de grasmat en een grotere ruimtelijke variatie in beheersmaatregelen zullen leiden tot een toename van de floristische, vegetatiekundige en landschappelijke waarden van dijken en dammen.

Betreding van de dijken door sportvissers en overige recreanten ontmoet in principe geen bezwaar. Op dijkvakken die aan belangrijke fourageeren/of broedgebieden voor vogels grenzen, dient de betreding (eventueel periodiek) beperkt te worden.

Het is wenselijk e.e.a. in een op te stellen beheersplan nader uit te werken.

Op de bodem van de Oosterschelde liggen op verscheidene plaatsen kabels. Op grond van de hiervoor verleende vergunningen dienen de beheerders deze kabels te onderhouden, onder meer door het uitvoeren van bestortingen, wanneer de dekking van de kabels is verminderd en de kabels, wanneer zij hun functie verloren hebben, te verwijderen. Voornoemde werkzaamheden worden in het kader van de Natuurbeschermingswet gerekend tot het normale beheer en onderhoud, waarvoor geen vergunning vereist is. De aanleg van nieuwe kabels dient, voor zover ze in het natuurmonument komen te liggen, aan de bepalingen van de Natuurbeschermingswet getoetst te worden.

Het beheer van de Oosterscheldekering is in 1985 beschreven in de BARCON-projectnota "Beheer Stormvloedkering Oosterschelde". In 1986 is door de Minister van Verkeer en Waterstaat besloten de kering te sluiten bij een peilverwachting van N.A.P. + 3,25 m. De kering zal dan op een zodanig tijdstip gesloten worden, dat een binnenpeil van NAP + 1,00 m. bereikt wordt. Bij een meertopsstorm wordt voor het binnenpeil een 1-2-1 strategie gehanteerd.

In de evaluatieperiode tot ca. 1991 zal een peilverwachting van NAP + 3,00 m. worden gehanteerd om ervaring op te doen en inzicht te krijgen in de effecten van het Oosterscheldebekken. Omstreeks 1991 kan, op basis van de uitkomsten van dit evaluatieproject, een bijstelling van het te voeren beheer noodzakelijk blijken.

Het inzetten van de Oosterscheldekering in andere noodsituaties dan stormvloeden dient beperkt te blijven tot de drie situaties genoemd in de BARCON-nota, namelijk: ter beperking van een dijkval en stormschade aan de waterkeringen, voor een efficiënte bestrijding van waterverontreiniging en ter voorkoming van ernstige schade aan dijken tengevolge van drijfijss. Voor deze situaties is een consultatieteam in het leven geroepen, dat in voorkomende gevallen de Hoofdingenieur Directeur directie Zeeland van advies dient. Namens de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft de Directeur Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie in dit team zitting.

Een aantal van de schorren in de Oosterschelde is onbeweid. De vegetatie hiervan heeft een hoge diversiteit en een gevarieerde verticale structuur, dit in tegenstelling tot de overige (tamelijk intensief)

beweide schorren, waar een korte kweldergras vegetatie met een lage diversiteit aan begeleidende soorten domineert.

Omdat nagenoeg het gehele schorrenareaal in de Oosterschelde qua hoogte-
ligging en ontwikkeling zogenaamd laag-schor is, is uit het oogpunt van
natuurlijke diversiteit een beweidingsbeheer in het algemeen niet wense-
lijk. Dit is zeker het geval waar schorbodems in de voltooiingsfase van
de Oosterscheldewerken zijn aangetast en kwetsbaarder zijn geworden voor
betreding. Daar waar momenteel beweiding op de schorren plaats vindt,
zal deze aangepast moeten worden aan de ecologische functies.
Dit kan door extensivering van de beweiding of indien de ecologische
functies zeer worden aangetast, stopzetten van de beweiding.
Uitoefening van de jacht dient slechts te worden beoefend voor zover dat
uit een oogpunt van natuurbeheer of ter voorkoming van schade aan land-
bouw of kustverdediging noodzakelijk is. Nieuwe jachthuurovereenkomsten
zijn gebonden aan een vergunning in het kader van de
Natuurbeschermingswet.

Teneinde de lokale bevolking in de gelegenheid te stellen zeegroente op
de schorren te snijden, zal met ingang van seizoen 1991, rekening
houdend met de draagkracht van de terreinen, verspreid over de
Oosterschelde een beperkt aantal vergunningen voor het snijden voor
eigen gebruik, onder voorwaarden en met een beperkte duur, worden
afgegeven. De wijze van afgifte zal nader met de gemeentebesturen worden
overlegd. Periodiek, voor het eerst najaar 1993, zal het afgiftebeleid
worden geëvalueerd.

Op een tweetal locaties, op de Neeltje Jans plaat, nabij het voormalige
werkeiland en in de haven van Schelphoek-west, zullen in de loop van
1990 natuurtechnische maatregelen worden uitgevoerd, teneinde de
natuurwaarden van de betreffende gebieden te vergroten. Beide projecten
zijn reeds getoetst door de Stuurgroep Oosterschelde. Voor de uitvoering
hiervan is derhalve geen vergunning in het kader van de
Natuurbeschermingswet vereist.

10. Inlichtingen

De consultant Natuur-, Milieu- en Faunabeheer in de provincie Zeeland is
gaarne bereid inlichtingen te geven over de toepassing van de Natuurbe-
schermingswet. Het kantoor van de Consultant is gevestigd te Goes,
Westsingel 58, 4461 DM Goes, telefoon 01100-37911.
Vergunningen en ontheffingen dienen schriftelijk te worden aangevraagd
bij het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Directie
Natuur-, Milieu- en Faunabeheer, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.